Gerald Messadie
Moise1 - Printul fara coroana

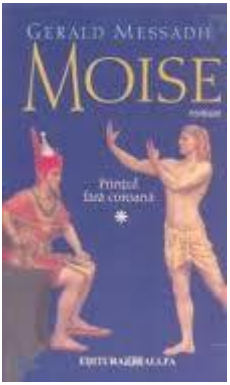

Orice poveste este modernă.
Benedetto Croce

CUVÂNT ÎNAINTE

Moise este unul dintre giganții istoriei. Monoteismul pe care l-a fondat în urmă cu treizeci şi trei de secole se află la originea celor trei religii care au schimbat pentru totdeauna soarta Occidentului şi a Orientului.

Cum era de aşteptat, dimensiunile personajului au dat naştere unei legende, relatate în primele cinci cărți ale Vechiului Testament, şi ea a căpătat o asemenea amploare, încât istoricii au tras concluzia că e vorba mai degrabă de un mit, ajungând chiar să se îndoiască de existența istorică a lui Moise. Evident că legenda a eclipsat omul, dar a existat fără îndoială sub acest

nume şi un om, şi nu unul oarecare, ci un geniu, cea mai bună dovadă fiind aceea că, fără el, iudaismul n-ar fi existat.

Paginile de față reprezintă reconstituirea romanescă a vieții cotidiene a acestui om. Am folosit analiza conjecturală, metodă a criticii istorice care s-ar putea rezuma astfel: un element al legendei este sigur, altul este plauzibil sau îndoielnic, iar altul este imposibil. Am făcut referire la evenimente istorice verificate, ori de câte ori acest lucru a fost posibil. Se ştie, de pildă, că iosua a cucerit ierihonul în jurul anului 1250 î.e.n., după moartea lui Moise. Ceea ce înseamnă că Moise ar fi murit cu câțiva ani sau cu câteva decenii mai înainte, asta rămâne de văzut.

Această metodă îți permite să stabileşti în primul rând epoca în care a trăit Moise, circumstanțele naşterii şi primii ani de viață, detalii care au fost eliminate de legendă. Ea te ajută, de asemenea, să înțelegi motivația faptelor lui care, altfel, ar rămâne misterioase sau pur şi simplu fantastice.

„De ce să scrii un roman? vor obiecta unii. Legenda nu este destul de frumoasă? Ce-ar putea spune în plus? Nu riscă să ştirbească legenda, una dintre cele mai frumoase care există?"

Înțeleg foarte bine aceste obiecții, dar la rândul meu am şi eu altele; legenda se distruge singură în timp. De altfel, din acest motiv au şi ajuns unii istorici să pună la îndoială existența reală a lui Moise. În fond, rațiunea istoriei este aflarea adevărului despre oameni şi evenimente. Acesta este, de altfel, şi scopul atâtor cercetări prodigioase întreprinse de aproape un secol de echipe de exegeți, traducători, comentatori, paleografi, arheologi, interesați să afle adevărul despre un alt gigant, Iisus, despre manuscrisele de la Marea Moartă, care conțin sâmburele învățăturilor sale, despre partea originală a Evangheliilor şi despre partea hagiografică ulterioară a acestora, ca şi despre atâtea alte capitole ale istoriei.

Culturile se schimbă, şi o dată cu ele şi oamenii. Ne vine greu să credem, după trei mii cinci sute de ani, în Pentateuh[numele primelor 5 capitole din vechiul testament , care prezinta viata lui moise]. Ca şi în existența celor două,coloane, una de praf şi cealaltă de foc care i-ar fi

călăuzit pe ebraici timp de cincizeci de ani prin deşert şi care par a fi mai degrabă rodul talentului poetic al autorilor. Aşa cum toți cei care au fost în Israel sau în Iordania ştiu acum că mana nu cade din cer, ci este o excrescență răşinoasă care apare pe cătină şi e vândută turiştilor ca delicatesă în micile prăvălii. Aşa cum bagheta magică folosită de Moise, când l-a înfruntat pe faraon, ne contrariază pe noi, cei care venerăm omul. Nu, Moise n-a fost un magician. A fost mai mult decât atât, a fost un om tenace, incandescent, cu un destin extraordinar.

Prin fragilitatea şi modestia lui, romanul - romanul istoric - mi s-a părut a fi modalitatea cea mai potrivită de a restitui realității un astfel de erou şi de a-l proteja de lipsa de credibilitate pe care legendele o suscită în cele din urmă.

Obişnuințele pe care legendele le-au sădit în oameni riscă să fie date peste cap în aceste pagini. Astfel, Moise este prezentat cel mai adesea ca un bătrân. S-a uitat că durata medie a vieții omeneşti era mult mai scurtă în urmă cu trei mii trei sute de ani decât în zilele noastre; aşa că oamenii aveau o dezvoltare mult mai precoce. S-a uitat, de asemenea, că şi în epoca aceea, ca şi acum, longevitatea era considerată un lucru excepțional, aproape miraculos, şi că în limbajul Vechiului Testament „patruzeci de ani" nu înseamnă patru decenii, ca în limbajul contemporan, ci „un timp îndelungat". Moise este aşadar, în cele două volume ale acestui roman, un om tânăr. Pe de altă parte, istoricul nu va fi surprins să constate că povestea emoționantă, dar improbabilă, a bebeluşului abandonat pe Nil lipseşte din aceste pagini, aşa cum alți cititori ar putea fi surprinşi de această omisiune.

Modul în care au fost scrise numele s-a schimbat de-a lungul mileniilor. Pentru autenticitatea reconstituirii am preferat forma străveche. Astfel, ebraicii, care erau numiți atunci ***hapiru*** sau ***apiru***, sunt desemnați sub acest ultim nume. La fel în privința numelui personajului central, am renunțat la forma „ Moise „ în favoarea formei egiptene „ Mose „

Unele idei pot părea îndrăznețe. Cum ar fi de exemplu cea legată de originea egipteană a lui Moise. În ultimul secol, istoricii

n-au încetat să se contrazică pe această temă. Totul a pornit de la numele eroului, « Moise » fiind cuvânt egiptean care înseamnă « fiu ». S-au făcut adesea speculații hazardate legate de religia lui Moise (care ar fi fost - s-a afirmat fără prudență - cea egipteană). Eu nu merg însă atât de departe Moise a fost cu siguranță pe jumătate egiptean, a fost crescut la curtea faraonului şi de-abia mai târziu s-a apropiat de ebraicii oprimați, aşa cum spune şi Cartea Exodului, dar opera lui profund originală se înscrie fără doar şi poate în moştenirea lui Abraham şi numai în ea.

Aceste pagini sunt aşadar un roman, fondat însă, în afară de admirația evidentă' pentru Moise, pe unul dintre imperativele metodei invocate mai sus: să ştii când trebuie să pui capăt speculației. Sigmund Freud începuse şi el să scrie un roman despre Moise dar, după cum se ştie, nu l-a terminat, şi în cele din urmă a reluat câteva teme în seria de eseuri Moise şi monoteismul. Ipoteza mea în legătură cu acest eşec romanesc este că ideile ocupau prea mult loc în roman. Cred că lecția a fost înțeleasă. Cititorul îşi va da singur seama.

PARTEA ÎNTÂI - O TINEREȚE EGIPTEANĂ

1
Omul care părea de bronz

Briza serii începea să se simtă trezind foşnetul curmalilor şi al tufelor lățoase de papirus de pe malurile Nilului. Cerul, până atunci argintiu, redeveni de un albastru tandru. Rozetele care ornau terasele emanau un parfum puternic. Ca şi cum ar fi ieşit

din pământ, nori de țânțari îşi făceau simțită prezența sâcâitoare, iar în fața ferestrelor palatului princiar, vânătorii de muşte îşi începură activitatea unii agitau în aer evantaie uriaşe din frunze de palmier pentru a-i ține pe atacatori la distanță. Alții aruncau în vase pline de jăratec bucăți mici de lemn mirositor de Punt, care să alunge ciuma zburătoare.

Nezmet-Tefnût , a treia din cele unsprezece fiice ale regelui Egiptului, Seti, se trezi, după ce-şi făcuse siesta, cu senzația că trupul ei este supus unor trăiri puternice. Sângele parcă îi curgea mai repede prin vene, iar corpul îi era scăldat în sudoare. Aproape goală în patul de trestie împletită cu finețe şi prinsă în cadrul de sicomor cu patru picioare, percepu ca pe un semn mişcările amuletei care îi atârna între sânii luciosi, o figurină de aur care o reprezenta pe zeița Tueris, protectoarea femeilor. Simți nişte înțepături în sâni. Mai avusese asemenea stări în ultimul an, cel de-al cincisprezecelea al existenței ei, dar nu le luase prea în serios.Îşi întinse picioarele de culoarea chihlimbarului, înroşite cu henna pe tălpi, căscă, întinse mâna către un bol plin de curmale roşii ca sângele, curmale de Nubia, şi ronțăi una, fără a se gândi la nimic în mod special. Avea o față de copilă, un năsuc cu nări fremătânde şi ochi bine conturați. Abia aştepta să se maturizeze, dar toate chinurile astea o făceau să se simtă pustiită pe dinăuntru. Suspină.

Auzind zgomot în camera stăpânei, şefa servitoarelor intră tiptil, cu picioarele goale.

– Stăpână, surorile tale au cerut ca în seara asta să vă îmbăiați mai devreme din cauza serbării, o anunță ea.

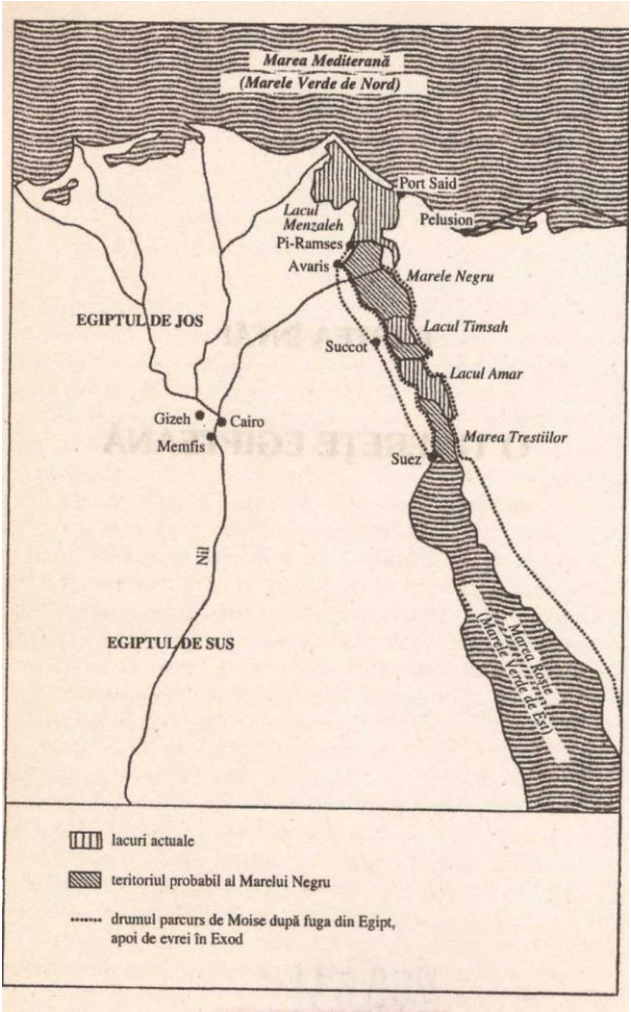

Nezmet-Tefnût - Nezmet, cum îi spuneau fraţii şi surorile ei, clătină din cap. Serbarea.Ce plăcere! Dansatoare şi muzicanţi, compania surorilor şi a servitoarelor, mai multă flecăreală decât în zilele obişnuite, confidenţe. Funcţionarii şi fiii lor, autorizaţi de faraon să asiste la sărbătoare, cei mai mulţi dintre ei destul de plicticoşi. Nezmet nu remarcase pe nici unul care să-i placă, aşa se explica de ce, la cincisprezece ani, întârziase deja un an cu măritatul, dar cum era de viţă regală, nimeni nu îndrăznea să-i reproşeze pe faţă. Fraţii ei, prinţii, veneau şi ei din când în când

la aceste petreceri, dar nu se prea distrau. La palat, se organizau din şapte în şapte zile astfel de serate. Seti era de părere că prinţesele nu trebuie să se plictisească. Dar singura distracţie adevărată era prezenţa a două-trei curtezane de la Memfis care povesteau lucruri destul de interesante.

– Apa este filtrată, de data asta? Întrebă îmbufnată prinţesa.

– Am schimbat azi dimineaţă nisipul filtrului, zise servitoarea. Este atât de pură că ai putea s-o şi bei.

– Ieri erau pietricele pe fundul bazinului, bombăni Nezmet punând piciorul pe pământ.

Îşi scutură pletele ondulate, cu reflexe roşcate, pentru a le aerisi, îşi aranja şuviţele rebele, apoi se înfăşură într-o eşarfă cenuşie de în pentru a se proteja de insecte şi de căldură şi ieşi pe terasă. Luă de pe balustradă unul din acele vase arcuite, de argilă poroasă, în care se ţine apa pentru a se păstra rece şi bău cu desfătare. Apoi privirea i se pierdu distrată în peisaj.

În faţa ei, fluviul roşcat avea reflexe albăstrii. Cerul, mai senin înspre apus, căpăta culoarea caisei. Mai în depărtare, la stânga, dincolo de zidurile palatului, putea vedea, dacă se apleca, casele slujitorilor, hambarele, grajdurile, arsenalurile, suburbiile Memfisului, roşiatice în lumina după-amiezii.

Atenţia lui Nezmet fu atrasă de strigăte guturale şi de o activitate intensă care se desfăşura douăzeci de coţi mai jos de terasă. Trei bărci cu fundul plat erau legate de micul ponton care servea de obicei la descărcarea proviziilor aduse de pe pământurile regale. Acum însă se descărcau pietre, bucăţi mari de piatră nou-nouţe, fiecare măsurând doi coţi lungime şi unul lăţime. Două duzini de bărbaţi legau cu frânghii fiecare piatră, apoi o trăgeau câte trei sau patru spre poarta palatului. Muncă monotonă şi obositoare. Lucrau sub ordinele unui contramaistru.

Nezmet se aplecă să-l vadă mai bine. Avea în jur de treizeci de ani. Dezbrăcat până la brâu, părea viguros şi semăna cu o statuie de bronz în mişcare. Munca în aer liber îi bronzase pielea, care acum lucea de transpiraţie, căci pusese şi el mâna la treabă. Dar era un bronz auriu, nu maroniul tern al slujitorilor regelui.

Nezmet se aplecă atât de mult, că sânii îi țâşniră din eşarfă şi fu nevoită să se înfăşoare din nou. Nu-şi putea lua ochii de la umerii puternici şi de la părul arămiu ondulat al bărbatului. Se simți cuprinsă de exaltare. Se repezi în cameră, îşi puse sandalele, îşi legă fruntea cu un bandou de aur şi turcoaze care îi arăta rangul, şi o luă la fugă pe scări spre mirarea servitoarelor.

– Mă întorc imediat! le strigă ea, dându-le de înțeles că nu voia să fie însoțită.

Şi nu se mai auzi decât tropăitul vioi al sandalelor ei. ajungând afară, în curte, se îndreptă spre poarta pe care se aduceau pietrele. Fuseseră depozitate deja în spațiul care separa cartierul prințeselor de cel al prinților. Istoviți, muncitorii nici n-o băgară în seamă. Când îl văzu pe contramaistru, se apropie de el, dar acesta, aplecat pentru a verifica dacă erau bine înnodate frânghiile pentru remorcare, îi întoarse spatele.

– Ce faci aici? Îl întrebă pe un ton autoritar.

Bărbatul se ridică şi se întoarse cu fața spre ea. Nu doar trupul îi era frumos, dar şi fața, luminoasă şi fermă, împodobită cu o barbă arămie care-i ascundea buzele cărnoase. Şi ce culoare aveau! Un roşu indecent, precum acela al sexului femeii.

– Aducem pietre pentru construirea palatului lui Sethmes, fiul regelui, care se va căsători în curând.

– Cine eşti tu? Întrebă ea arogantă.

Bărbatul răspunse cu o întârziere aproape imperceptibilă. Cum aproape imperceptibil îi era şi zâmbetul. Un insolent. Aceşti străini erau nişte obraznici.

– Sunt Amram, contramaistru la palat, răspunse tărăgănat, în timp ce privirea îi întârzia pe bandoul de aur, pentru a ghici rangul fetei.

– Amram..., repetă ea.

Întârzierea răspunsului fu de data asta mai clară.

– Sunt un apiru.

Era sigură aproape toți muncitorii de la palat erau apiri.

– Ai terminat aici? Îl mai întrebă, ca şi când ar fi interesat-o în mod direct problema pietrelor.

– Nu, în seara asta o să le descărcăm pe astea şi mai aducem altele mâine. E nevoie de multe pietre pentru o casă, adăugă el pe un ton amabil. După care o să fie nevoie de cărămizi.

Se simțea încurcată din cauza privirii insistente a bărbatului şi, clătinând din cap, îi întoarse spatele după care, contrariată, o luă spre locuința ei.

Impetuozitatea nu-i folosise la nimic. La ce i-ar fi putut folosi, de fapt? Cu toate astea se instala din nou pe terasă pentru a-l studia pe apiru. Oare el îi simțea privirea? În orice caz, simți că ia foc când, brusc, bărbatul ridică capul şi o privi. Deschise gura, dar nu putu să spună nimic. Atunci el zâmbi şi, ca să-şi ascundă emoția, ea se îndepărtă de balustradă.

Cerul îşi schimba portocaliul pal în roşu auriu.

Nezmet era foarte neliniştită în timp ce se îmbăia alături de surorile ei, prințesele. Îi ceru servitoarei să-i ungă părul cu mai mult ulei parfumat decât de obicei şi n-avea chef să-şi mai pună perucă, fiindcă-i era şi-aşa destul de cald.

La serbare, muzicanții şi dansatoarele îşi dovedeau deopotrivă măiestria ca şi până acum. Conversațiile însă i se păreau lui Nezmet mai interesante ca ultima dată.

Se mulțumi să mănânce prepeliță umplută cu grâu, un castravete, câteva curmale şi bău un pahar cu vin de palmier. Răspunse distrată surorilor ei şi îşi permise câteva zâmbete ca răspuns la glumele care pe ceilalți îi făceau să râdă zgomotos. Îi era cald, deşi nu purta nimic pe sub rochia de în olisat, brodată cu perle minuscule de aur şi cu sticlă albastră. Aşa că ieşi pe terasa mare, aflată în prelungirea sălii unde avea loc festinul. Flacăra torțelor se zbârlea în bătaia vântului serii. Se sprijini cu coatele pe balustradă şi privi fluviul negru. Un strigăt o făcu să-şi aplece privirea, apoi auzi încă unul. Era un bărbat îmbrăcat cu o tunică şi ea văzu, în lumina jucăuşă a torțelor, cum îi zâmbea. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Încercă zadarnic să se liniştească.

Asta a căutat, nu? Bărbatul nu se înşelase în privința prințesei care apăruse aşa deodată în viața lui. Privirea lui i-o

spusese de a început. Şi acum el venise s-o caute. Îl voia sau nu? Îşi umezi buzele şi îi veniră din nou în minte umerii lui, pielea bronzată...

Cu paşi lenți, aproape funebri, coborî scara exterioară care ducea în grădina de pe țărm. Când ajunse la ultima treaptă rămase o clipă nemişcată, în întuneric, cu piciorul suspendat in aer, cu privirea pierdută, cu răsuflarea tăiată. El aşteptă, ori din respect, ori ca să fie sigur că va veni. Încă o dată, dar mult mai intens decât în acea după-amiază, ea resimți existența imperioasă a trupului său. Şi îşi dădea seama că prezența lui îi conferea forță şi o înnebunea în acelaşi timp. Nu cunoscuse până atunci nici un bărbat, îi privise doar; dar acesta era primul care exercita asupra ei o asemenea putere. Îşi ridică uşor capul şi cu un gest imperial, coborî şi ultima treaptă. Se îndreptă spre el şovăielnic, gata s-o ia la fugă inapoi. Dar când ajunse în fața lui şi îi simți răsuflarea şi parfumul de ambră al pielii proaspăt spălate, când îi văzu zâmbetul şi buzele roşii, se simți ca paralizată.

El îi puse o mână pe umăr, iar cealaltă pe față. Cu gura întredeschisă, ea scoase un suspin. Apoi, degetul lui arătător ajunse între buzele ei. De pe umăr, mâna îi coborî pe sânii care se întăriseră insuportabil. Cu un semn al capului, o trase mai spre piciorul terasei unde penumbra era mai deasă. Într-o clipă îi ridică rochia şi îi mângâie corpul tânăr, pietros, sânii, subsuorile, pântecul, fesele. O mână alunecă mai jos de pântec, iar unul din degete pătrunse în crăpătură. Ea începu să tremure în timp ce degetul lui mima actul sexual. Apoi, ea îşi unduie trupul şi el îi scoase rochia fără nici un efort şi, apucând-o de mijloc, o culcă pe una din pietrele prospăt aduse, pe care o aşezase poate dinadins acolo. Piatra răcoroasă îi păru mai plăcută decât patul ei de trestie. Ea apucă strâns încheietura mâinii care îi explora trupul şi el crezu că vrea să-l respingă, dar ea voia doar să îl simtă mai aproape. El îi conducea acum mâna pe corpul lui şi ea îl mângâia cu stângăcie, apoi ii strânse membrul. Da, acum înțelegea, înțelegea cu adevărat, iar el era deja în ea. Scoase un strigăt, de

durere, dar şi de uimire şi beţia trupurilor îi sufocă pe amândoi deopotrivă.

Ce a urmat aproape că nu mai ţinea de ei, era un fel de ritual ucigaş, convulsii, spasme, lovituri repetate, ca de pumnal, şi ea agăţată de umerii lui Amram ca o înecată. Când, înlănţuiţi fiind, ea se ridică într-un cot şi-i trase capul căutându-i buzele, el fu luat prin surprindere. Şi în momentul acela îşi dădu drumul în ea. Astfel, o posedă în întregime, dăruindu-i răsuflarea prin sărut şi sămânţa prin sex.

Când s-au rupt din îmbrăţişare, ea continua să-i ţină mâna într-a ei. Sus, serbarea se apropia de sfârşit. Se auzeau câteva râsete ascuţite, încălzite de vin. Ea îşi privi pântecul şi observă că era pătat de sânge. Merseră să caute apă la cel mai apropiat puţ, în curte. El luă blidul de pe marginea puţului şi îi turnă uşor apa pe pântec, iar ea scoase un ţipăt care se preschimbă repede într-un râs înfundat.

Au continuat să se întâlnească astfel serile, timp de mai multe săptămâni. Se aflau în anul 4 al domniei regelui Seti întâiul. Discul argintiu al zeiţei Hator străbătu de trei ori drumul în formă de arc pe cerul senin al Egiptului cât ţinură aceste întâlniri amoroase grăbite şi aproape tăcute. El aureola în acelaşi timp capitelurile uriaşelor temple pe care regele le ridicase zeilor, din Delta Nilului până la hotarele arzătoarei Nubii, ca şi frunzele curmalilor roditori. El făcea să roiască la nesfârşit fărâme de argint pe fluviu şi praf scânteietor peste această ţară milenară. Lui Nezmet-Tefnût însă nu-i păsa.

Precum florile de lotus, prinţesele de cincisprezece ani nu aşteaptă decât să-şi desfacă petalele. Ea nu bănuia că în fecunditatea lui imensă, Egiptul tocmai zămislise un conducător la fel de mare şi că acesta avea să despice într-o bună zi cerul în două pentru a face să apară un zeu mai mare decât Ra, cel mai mare dintre toţi zeii.

2
Prinţul Ptahmose

Relația lor avea să se sfârşească într-o seară din cauza imprudenței prințesei. Luată de valul pasiunii, în plin extaz, Nezmet nu-şi mai putu stăpâni țipetele de plăcere, căci Amram se dovedise a fi, într-adevăr, de o virilitate înnebunitoare. Strigătele ei au alarmat-o mai întâi pe servitoarea-şefă care picotea pe terasă ronțăind lupini. Recunoscând vocea stăpânei, ea crezu că aceasta fusese muşcată de un scorpion sau de un şarpe, ori că fusese atacată poate de un crocodil. Coborî scara cu o torță în mână. Deşi întunericul o împiedica să vadă foarte clar ce se întâmplă, spectacolul stăpânei ei muncită cu furie de un bărbat, o amuți. Scoase doar un geamăt şi ridică torța la înălțimea feței bărbatului gol şi încă în erecție.

– Un apiru! strigă.

Indignarea din vocea ei era cât se poate de evidentă. În timp ce bărbatul se îmbrăca, cele două femei încercau să-şi vină în fire.

– O să mă omoare regele! se tânguia servitoarea.

– O să te omor eu, dacă nu-ți ții pliscul ! o repezi Nezmet. Voci alarmate răsunară şi din alte camere ale cartierului prințeselor, alertate şi ele de tărăboiul iscat.

– Ce se întâmplă? Întrebă Mirrit-Anuket, una din surorile lui Nezmet, soră vitregă, provenind dintr-un alt aşternut, cum erau de altfel aproape toți frații şi surorile ei.

– Berea şi luna au înfierbântat mintea acestei femei ! răspunse prințesa, lartă-mă că te-am deranjat. Du-te, nu e nimic important, zise, surâzându-i grațios.

Când Mirrit-Anuket plecă, servitoarea reluă:

– Asta era aşadar secretul escapadelor nocturne!

– Dacă mai scoți un cuvânt, o să te trezeşti cu sânul muscat de o viperă!

– Un apiru!

– L-ai fi vrut pentru tine?

– Ce nenorocire! Cu siguranță, se va naşte un copil din toată povestea asta.

Predicția îi atinse lui Nezmet coarda sensibilă. Avea dreptate. Nu-i mai venise ciclul de două luni. Dar nu ideea de a da naştere

unui copil o îngrijora, cât mai ales eventuala reacție a tatălui ei. Nu ştiai niciodată la ce să te aştepți din partea lui. În urmă cu câteva luni, când una din surorile ei mai mici născuse un băiețel făcut cu unul din fiii şambelanului, care era însurat cu o altă femeie, tatăl lor a fost încântat. Dar când unul din frații ei - şi prinții păcătuiau mai mereu o lâsase însărcinată pe fiica unui ofițer al arsenalului, el a făcut un adevărat scandal.

– Trebuie să te măriți cât mai repede, spuse servitoarea, dându-şi seama că ultimele cuvinte o puseseră pe gânduri pe stăpâna ei. Tatăl tău nu va accepta ideea ca tu să porți în pântece copilul unui apiru.

Asta, într-adevăr, aşa era.

– Cine sunt aceşti apiru? bâigui Nezmet.

– Cine sunt? repetă servitoarea indignată. O faci pe neştiutoarea? Sunt nişte vagabonzi! Aliații duşmanilor noştri!

– Dar trăiesc aici, la Memfis.

– Azi aici, mâine în altă parte, depinde cine-i plăteşte, in orice caz, n-are rost să mai discutăm. Tatăl tău n-o să vrea ca ginere un apiru, mai zise servitoarea, ridicându-se să pună lemn de Punt în brasero pentru a alunga muştele.

Mireasma acră şi camforată a esenței exotice se răspândea din fumul albăstrui şi,într-adevăr,muştele năvăliră afară pe fereastră.

« O să-mi ucidă copilul. » Şi asta era posibil. Nezmet îşi încruntă sprâncenele şi se lăsă în jos, pe vine.

– E copilul meu, murmură ea. Şi cu cine să mă mărit?

– Cu Nakht, zise dintr-o dată servitoarea.

Şase luni şi jumătate mai târziu, Nezmet se zbătea în chinurile facerii. Servitoarele trimiseseră după una din cele trei moaşe de la palat şi după soț, care între timp fusese numit al treilea ofițer al Camerei Proviziilor.

Copilul şi presupusul tată îşi făcură apariția aproape în acelaşi timp. Nakht îi auzi țipetele în timp ce urca scările. Tocmai îi tăiaseră buricul.

– E băiat, spuse triumfătoare moaşa, în timp ce servitoarele şi sclavii sărbătoreau evenimentul cântând şi bătând din palme.

Nakht se aplecă asupra ghemotocului acela încă murdar, pe care femeile îl spălau, şi privirea i se împăienjeni. Părul îi era blond, pielea deschisă ca lămâia. Gânditor, el intră în camera soției.

– Te simți bine ? o întrebă pe un ton indiferent.Copilul... murmură ea epuizată. E adevărat că e băiat?

– E băiat, răspunse el pe acelaşi ton.

– O să-l numim Nakhtmose? Întrebă imprudentă stăpâna servitoarelor.

– Nu e un nume tocmai potrivit pentru un apiru, spuse Nakht cu o voce blândă, fără să renunțe întru totul la indiferența lui.

Şi ieşi din cameră după ce, mai întâi, se aplecă asupra soției lui pentru a o felicita şi pentru a-i ura însănătoşire grabnică.

– Atunci o să-l numesc Nezmetmose, spuse fără vlagă mama. E fiul meu. Primul meu fiu.

– Ai putea să-l numeşti Ptahmose, spuse una dintre servitoare.

– Ptahmose, repetă mama, reflectând la semnificația numelui. Fiul lui Ptah, Ptah, zeul venerat la Memfis. Zeul care a creat lumea prin cuvânt.

– Ptahmose, da.

Era prea slăbită ca să poată alăpta, aşa că ar fi trebuit să încredințeze copilul unei doici. Nakht nu prea părea să fie de acord, deşi, din considerație pentru soția sa, nu vorbea deloc despre asta. Femeile bătrâne se gândesc însă la toate. Le face plăcere să urzească destinul lumii. Sunt ca Parcele şi uneori destinul le dă într-adevăr puterea de a rupe firul unei existențe.

În cazul copilaşului, ele aveau senzația că acesta le aparținea -mai mult decât mamei lui. Una din servitoare îl căută pe Amram, care lucra încă la palat. Îl văzuse deja dând ocol palatului Prințeselor, cu privirea ațintită spre terasă, sperând fără îndoială să-şi zărească tânăra amantă şi să aibă veşti despre copil.

Când servitoarea îl chemă, el supraveghea descărcarea cărămizilor destinate construirii unui cartier al slujitorilor în noul palat princiar.

– Există vreo femeie în familia ta care poate alăpta? Îl intrebă servitoarea.

Dintr-o dată fața bărbatului se însufleți ochii i se măriră, fruntea i se încreți.

– Copilul meu s-a născut! strigă cu voce înăbuşită. Servitoarea îi aruncă o privire glacială.

– Prințesa Nezmet-Tefnût are într-adevăr un copil. Dar dacă o iei aşa, voi căuta altă doică.

Copiii aparțin mamelor. Nu e ca la apiru, unde ei aparțin taților. În țara asta tatăl n-are nici o importanță. Descendența se stabileşte pe linie maternă şi de aceea fiul regelui, când urcă pe tron, trebuie mai întâi să se căsătorească cu sora lui pentru a fi rege legitim.

– E băiat? Întrebă Amram.

– Asta n-are nici o importanță pentru doică, răspunse sec servitoarea.

Dar bărbatul părea atât de nefericit, şi apoi era tatăl copilului, încât ea se mai îndulci puțin.

– Da, e băiat.

El clătină din cap.

– Nevasta mea alăptează, spuse.

– Prințesa o s-o plătească.

– Nu e vorba de bani.

– Va trebui să vină să locuiască la palat, zise servitoarea cu fermitate.

– O să-i cer să facă asta.

– Aştept răspunsul în seara asta.

Într-adevăr în seara aceea o femeie se prezentă la palat.

Ținea în brațe un copil. Urcă scările de la casa lui Nezmet cu încetineală. I se recunoştea originea apiru după tenul deschis şi după reflexele arămii şi aurite ale părului pe care le aveau toți. Se uita uimită la mulțimea servitorilor şi a sclavilor. Nu-şi

imaginase că prințesa poate avea atâția oameni în serviciul său. Zece sclavi, aproape tot atâția slujitori... Una din servitoare o întâmpină era cea care încheiase târgul cu Amram.

- Sunt soția lui Amram, apirul... Începu ea.

– Ştiu cine eşti, i-o tăie servitoarea, examinând-o din cap până-n picioare pentru a se convinge că e sănătoasă. Cum te cheamă? Şi ce-i cu copilul ăsta?

– Mă cheamă Yokebed. Şi asta e fiica mea, n-o pot lăsa acasă, pentru că n-are cine s-o alăpteze.

– Ai vreo boală?

– Nu. De ce nu pot lua copilul acasă la mine?

– Pentru că acest copil este fiul unei prințese. Nu trebuie să părăsească palatul.Tonul servitoarei nu admitea replică şi cealaltă înțelese.

Cele două femei se înfruntară din priviri, lucru care nu trecu neobservat de restul servitoarelor. În cele din urmă nevasta lui Amram îşi plecă ochii.

– Unde este copilul? Întrebă ea.

Servitoarea plecă şi după câteva clipe se întoarse ținând în brațe un bebeluş care se zbătea cu o figură schimonosită ca a bătrânilor colerici, cum fac adesea noii-născuți.

Yokebed îl privi îndelung cu uimire şi ochii i se umeziră.

– E frumos, spuse.

– E foarte frumos, accentua servitoarea. Este un prinț.

– Un prinț, repetă Yokebed fără să înțeleagă cu adevărat cuvântul. Unde o să stau?

Fu condusă la etaj.

– O cameră doar pentru mine? Întrebă ea.

– O cameră pentru Ptahmose.

– Ptahmose?

– E numele prințului.

– Am avut un vis, îi mărturisi a doua zi Nezmet servitoarei principale.

– Vrei să trimit după ghicitor?

– Nu, e un vis frumos. Mut lua o stea de pe sânul ei şi ni-o întindea, zise Nezmet sorbind din laptele de bivoliță.

– E un vis foarte frumos. E de bun augur.

Nezmet desfăcu pumnul şi îşi privi palma, aproape surprinsă că nu vedea în ea nici o stea.

3
Conversație nocturnă în curtea palatului

Copilul văzuse tot. Ridicarea stâlpului Ded fusese periculoasă, în ziua aceea, pentru preoții sanctuarului lui Osiris. Această ceremonie, care încheia marile serbări dedicate triplei zeități Ptah-Sokaris-Osiris, în luna lui Şoiak, consta în a ridica cu ajutorul unei frânghii o mumie culcată la pământ şi al cărei cap era chiar acest stâlp, mai mare decât mumia cu aproape un cot. Mumia îl reprezenta pe zeul Osiris, iar ridicarea ei şi a stâlpului simboliza învierea zeului, Suveran al eternității. Asta se întâmpla chiar la templul lui Osiris de la Memfis.

Mumia nu atârna greu. În realitate, un copil cu o constituție normală ar fi putut s-o ridice singur. Dar trebuia să pară că are o greutate enormă. Cei care o ridicau erau regele, asistat de fiii săi, începând cu Ramses, şi un preot. De obicei, regele era lăsat s-o facă aproape singur. Dar, în dimineața aceea, Shemes, capelanul, Preotul pur, care avea misiunea de a-l asista pe rege la ceremonia învierii sacre, simțise la un moment dat că Seti lăsase să-i alunece frânghia în timp ce mumia era deja pe cale să fie ridicată. El apucă iute frânghia, iar prințul Ramses, care sesiză aproape instantaneu slăbiciunea regelui, îl seconda. Nimeni dintre cei prezenți nu remarcase nimic. Mumia fusese ridicată şi ceremonia decurse în mod normal. Nimeni nu văzuse nimic sau poate toți se prefăceau că nu văzuseră nimic. Dar fusese cât pe ce să aibă loc o catastrofă. Dacă Shemes şi Ramses n-ar fi fost atât de vigilenți şi prompți, mumia ar fi căzut, stâlpul probabil s-ar fi

spart şi ar fi ieşit un scandal nemaipomenit. Ceea ce ar fi fost de foarte rău augur.

Copilul avea şase ani. Auzise țipătul înăbuşit al mamei lui când regele pierduse controlul asupra frânghiei. Îşi ridicase ochii spre cei din jur, surprinzând privirea pătrunzătoare a lui Ramses. Era pentru prima dată când i se dădea voie să asiste la această ceremonie şi nu cunoştea ritualul. Se uită la rege care era palid la față, aproape pământiu şi avea un zâmbet ciudat. Un zâmbet sarcastic pe care Ptahmose nu-l mai văzuse a nimeni până acum, zâmbetul unuia care ascundea un mare secret. Îşi reveni repede, dar lui Ptahmose i se păru că era mai mult mort decât viu.

Dintr-o dată atenția i-a fost atrasă de ciudata ceremonie care urmă şi în cadrul căreia patru preoți se repeziseră cu pumnul ridicat către alți patru preoți care băteau în retragere. Scena fusese alarmantă, numai că toată lumea, întreaga umilie regală alături de care se afla, rămase liniştită şi părea să găsească scena cât se poate de normală. Nu-i decât un joc, gândi. Totuşi, preoții se loveau de-adevăratelea. Unul dintre ei strigă: «Sunt Horus, cel care cunoaşte adevărul! » Era destul de bizar, mai ales că, în scurt timp, încăierarea luă amploare acum erau cincisprezece persoane care se băteau nu doar cu pumnii, ci şi cu bâte, luate cine ştie de unde. Ptahmose ridică ochii spre mama lui; şi ea găsea scena nteresantă şi surâdea, la fel şi soțul mamei lui, acest om cam siropos care se numea Nakht, la fel şi Ramses şi toți ceilalți, în orice caz, cei doi preoți care stăteau de-o parte şi de alta a regelui nu păreau deloc grăbiți să întrerupă bătaia; ba chiar arborau un aer de satisfacție, deşi regele nu părea prea mişcat.

– Ce e cu bătaia asta? o întrebă pe mama lui.

– Cei care se bat sunt oamenii lui Pe şi ai lui Dep, adică cei care sunt pentru ridicarea lui Osiris şi cei care sunt împotrivă, îi şopti Nezmet.

– Cine va câştiga?

Întrebarea îl făcu să zâmbească pe tânărul Ramses, care se aplecă spre copil şi îi spuse pe un ton doct, ca un atotştiutor:

– Ca întotdeauna, cei care sunt partizanii ridicării lui Osiris.

Ptahmose se simți flatat. Îl admira pe Ramses. Își spunea adesea: «într-o bună zi, voi fi la fel de magnific precum Ramses. Voi merge la fel de semeț ca el.»

În cele din urmă, ceremonia se termină. Către al treilea ceas al după-amiezii, după cum indica cadranul solar, după ce mumia ridicată a zeului fu instalată cu mare pompă în lăcaşul ei celest, se organiză un festin în curtea palatului. Pe o suprafață de o sută de coți erau înşirate mese - de fapt scânduri puse pe nişte lemne încrucişate - care gemeau sub greutatea merindelor şi a băuturilor. Regele inaugura festinul ducând la buze un pahar din sticlă albastră în formă de lotus, decorat cu aur, pe care primul şambelan i-l umpluse cu berea cea mai slabă a regatului. Răsunară aclamații, printre care se distingeau urări de viață lungă adresate regelui de copii şi părinți, o mulțime de frați, surori, băieți, fete şi copii mici, fără a mai pune la socoteală personalul casei regale, preoții, generalii, guvernatorii provinciilor...

După ce s-a înfruptat dintr-un piept de porumbel fript şi a mestecat tacticos două curmale confiate, regele a salutat adunarea cu acelaşi surâs enigmatic şi s-a retras în apartamentele lui pentru a se odihni.

După plecarea lui, în centrul atenției a rămas Ramses. Era primul moştenitor al lui Seti şi, prin voința tatălui său, de nouă ani era căpitanul armatei. Îl însoțise pe rege în campaniile din Palestina şi Siria. Se vedea asta după aerul său imperial şi după jambierele de soldat. În plus, cu fața lui rotundă, cu ochii negri ca antimoniul, cu buzele mari, cărnoase, date cu carmin, mereu cu un surâs pe chip, la cei nouăsprezece ani ai lui, atrăgea privirile tuturor. Şi evident ale lui Ptahmose.

De ce unchiului său îi era sortit să fie viitorul rege? o întreba Ptahmose pe mama lui. Pentru că era fiul cel mare al actualului rege şi pentru că regele hotărâse asta. El va deveni aşadar slujitorul zeilor.

Şi preoţii îi aruncau priviri pline de interes lui Ramses. Reţinute şi circumspecte, desigur, căci tatăl lui, regele, era încă în viaţă, dar totuşi pline de interes. Shemes ridică paharul cinstea prinţului şi a soţiei lui, imitat cu promptitudine de crimul preot-lector al regelui, de servitorii zeului, de preoţii-slujitori-cu-ora şi de toţi ceilalţi.

– Să bem în cinstea marelui rege Seti, spuse preotul, şi a ilustrei sale descendenţe. Să bem în cinstea căpitanului Ramses.

Această libaţie fu urmată de un apel la binecuvântare adresat numeroaselor divinităţi, toţi cei de faţă aşteptând ca sta să se termine pentru a putea în sfârşit să se repeadă asupra platourilor cu mâncare.

Festinul se încheie când soarele se lăfăia în aur şi arămiu la apus. Shemes rămase singur cu primul lector şi cu al treilea şambelan, în timp ce servitorii strângeau mesele, supravegheaţi de al doilea intendent al proviziilor. Gâşte şi raţe, unele abia "începute, pui, porumbei, prepeliţe, bucăţi de carne de capră, de miel, resturi de peşte, salate, boluri pline cu smochine şi curmale, toate astea au fost repede încărcate, fiind destinate cartierului slujitorilor. În privinţa băuturii, intendentul se arătă mai puţin îngăduitor. Ulcioarele pline erau duse înapoi în depozitele regale sau trimise prinţilor.

– Or să chefuiască şi ei, comentă preotul pe un ton ironic. Şambelanul era sobru.

– Eşti neliniştit? Îl întrebă preotul. Şambelanul dădu din cap.

– Nimeni n-a văzut nimic, spuse primul lector, întreaga familie a văzut, îl corectă şambelanul. A plecat şi s-a culcat imediat. Mi-e teamă că marea barcă o să se pună în mişcare.

Marea barcă solară pe care va călători sufletul regelui şi care era deja construită. Din ordinul regelui, evident.

Moartea unui rege era o problemă pentru toţi preoţii regatului, de la Egiptul de Sus la cel de Jos. Nu se putea şti niciodată dacă succesorul nu avea să reformeze, încă o dată, religia, deci şi clerul, şi administraţia templelor, şi dotările regale rezervate acestora şi chiar rolul templelor. Astfel, Seti

hotărâse ca templele să fie, cu excepția sanctuarelor, centre de primire a celor vii din regat, ceea ce sporea considerabil puterea preoților. Ramses avea să mențină această funcție? Totul se schimba o dată cu fiecare deces regal şi uneori era nevoie să refaci totul, bucată cu bucată, prin discursuri şi intrigi, cum s-a întâmplat când un rege a hotărât să contopească două sau trei divinități în una singură. Slujitorii a trei temple au fost constrânşi să se alăture unuia singur. Şi mulți s-au orientat atunci spre comerț. Pentru a nu mai vorbi de grozăvia de acum jumătate de secol, când nebunului rege Amenophis IV, i-a dat prin cap să mătură întreg panteonul şi să nu mai fie venerat decât discul solar ! Un singur zeu !

– Dar prințul Ramses pare foarte înțelept, zise preotul. Şambelanul clătină din cap fără convingere:

– Are curtezanii lui. Şi este bine ştiut că orice rege nou schimbă personalul casei.

Se temea ca nu cumva moartea regelui să însemne şi sfârşitul carierei sale. Curtezanii în cauză le-ar putea lua locul servitorilor regelui actual, iar aceştia n-ar mai fi decât foşti aleşi, nostalgici ai unei puteri pierdute.

Slujitorii regali strigau ordinele care trebuiau respectate pe timpul nopții iar sclavii înfigeau torțele în cercurile de fier, acolo sus, pe terasa palatului, torța regelui în centru, cele ale prinților la dreapta şi cele ale prințeselor la stânga. Curtea pietruită se umplu de o lumină roşiatică animată de pâlpâirea flăcărilor în adierea brizei. Umbrele celor trei personaje, care se opriseră la intrarea în palatul prințeselor, prinseră viață ca nişte flăcări negre. Vocile lor răsunau în liniştea pogorâtă asupra palatului o dată cu venirea nopții.

– Această slăbiciune a regelui este bruscă şi neaşteptată... observă primul lector.

– Să-i urăm aşadar viață lungă regelui Seti, întrerupse preotul aceste meditații morocănoase. E vorba desigur de o indispoziție pasageră. Să sperăm că-şi va reveni repede.

– Mai sunt atâtea de rezolvat... reluă primul lector. De pildă, toți aceşti apiru... Unde te-ntorci, dai nu de câte unul, ci de trei. Şi sunt tot mai rebeli. Va trebui să luăm măsuri.

– Da, aprobă preotul. Aceşti oameni seamănă tulburare în țară! Răspândesc credințe străine. Au început din nou să vorbească de un zeu unic...

– Supărător lucru, mormăi şambelanul. Totuşi, am văzut de ceva timp circulând amulete aparținând unor culte necunoscute, despre care se crede că pot favoriza prosperitatea, rigiditatea membrului masculin sau fecunditatea femeilor...

– Este de neînțeles, spuse preotul, căci ei nu au nici preoți, nici religie. Dar cel mai supărător lucru este atitudinea lor. trăiesc în regatul nostru de mai bine de trei secole în mod legitim. Cu toate astea, refuză să fie asimilați de poporul nostru de care par a se considera superiori. Ei nu se căsătoresc cu femeile noastre, nici femeile lor cu bărbații noştri.

– Nu ne iubesc. Altădată s-au aliat cu cei din tribul hykso, când aceştia ne-au atacat, spuse şambelanul. De altfel, de la: aceste populații sălbatice de la sud de Siria au împrumutat amuletelor lor.

– Totuşi, insinua primul lector, aceste amulete par eficace, căci farmecul unui apiru a cucerit o prințesă de-a noastră...

Şi a dat familiei regale un prinț de ascendență apiru, adăugă preotul pe un ton acru.

Aruncă o privire în jur. Siluetele gărzilor, aurite de lumina torțelor, se profilau pe metereze. Apoi adăugă pe un ton grav:

– Băiatul are şase ani. Este al douăzeci şi unulea în ordinea accesiunii şi când va avea vârsta potrivită, mai mult ca sigur că va fi al o sutelea... Aşa că nu cred că vom avea vreodată un rege apiru. Educația pe care i-o dă al treilea lector, Amsetse, îl va purifica de influențele negative pe care sângele tatălui său i le-ar fi putut transmite. Apoi adăugă mai încet: Totuşi va rebui să avem grijă să reducem naşterile, fie şi prin forță.

Ceilalți doi interlocutori îl aprobară.

– În orice caz, reluă şambelanul frecându-şi braţele goale pentru a se încălzi, căci briza serii era răcoroasă, este puţin orobabil că vom ajunge la asta. Prinţul Ramses le-a făcut pe surorile lui să înţeleagă că apirii nu sunt oamenii potriviţi oentru a prelungi linia regală.

Cei trei demnitari îşi urară noapte bună şi se îndreptară spre locuinţele lor. N-aveau de unde să bănuiască că, lângă ei, ascuns în întuneric, copilul despre care vorbeau le auzise conversaţia. Ascultase, dar fără să înţeleagă tot. În ceea ce spusese preotul găsise explicaţia diferenţei care exista între el şi ceilalţi prinţi - pielea mai deschisă la culoare şi a atitudinii suspicioase în privinţa lui, a casei regale şi mai ales a tatălui său, Nakht, şi a lui Ramses. Cine erau aşadar aceşti apiru?

Emoţiile şi spectacolul din timpul zilei, degetul de bere pe care i se dăduse voie să-l bea, ora târzie şi briza care agita flăcările tortelor, toate acestea îl împiedicară să-şi răspundă la întrebare. Pleoapele îi era grele, aşa că merse la culcare.

După ce stătuseră la taclale, doicile şi servitoarele sforăiau acum. Ptahmose intră în camera pe care o ocupa la primul etaj, îşi dădu jos roba şi sandalele, păstrând ca veşmânt pentru noapte doar nişte şalvari. Apoi suflă în lampa de lut care era plină de muşte. Şi abia se întinse pe rogojina prinsă într-un cadru de lemn şi se înveli cu cearşaful, că şi căzu într-un somn profund.

4
Educaţia lui Ptahmose

Dar Seti nu muri. O cură severă de zeamă de bob amestecată cu argilă albă îl salvă. Răul de care suferea era o criză de dizenterie acută. La opt zile după nefericita slâbiciune care-l lovise în timpul ceremoniei de la templul lui Osiris, el reveni în marea sală a consiliului, slăbit, dar cu faţa oaspătă şi ochii vioi. Şuşotelile de la palat încetară. Singurele zvonuri care mai

circulau erau despre planta pe care doctorul regelui o folosise pentru a-şi vindeca stăpânul. Şambelanii şi cerul îşi regăsiră liniştea. Nu se mai vorbea decât despre templul pe care monarhul intenționa să-l ridice în onoarea regelui eponim Seth, tatăl lui suprem care îi salvase viața. Unde va fi construit? La Avaris, în Deltă, hotărî regele.

– Cine e Seth? Îl întrebă Ptahmose pe învățătorul său. Se aflau într-una din sălile de la parterul palatului prinților, acolo unde copiii familiei regale studiau singuri sau în grup, după dorința lor şi a părinților. Fetele nu se prea omorau cu învățatul erau destul de puține în clasă. Ferestrele dădeau spre Nil şi se auzea şuieratul vântului printre trestii. Elevii erau învățați să citească hieroglifele, să le scrie pe tăblițe de argilă dale, puse pe o planşetă aşezată pe genunchi, şi apoi să le îmbine în funcție de ce anume voiau să spună. Erau învățați in acelaşi timp legăturile logice dintre semne, prilej pentru a da şi alte informații, cum erau de pildă cele despre Seth.

– Seth este zeul deşertului, răspunse învățătorul.

– Dar cum poate fi un zeu? Nu el l-a ucis pe Osiris? Învățătorul clătină din cap.

– Asta s-a întâmplat cu mult timp în urmă. Este un zeu. Numai un zeu poate omorî un alt zeu.

– Aşadar zeii se luptă între ei?

– Acum nu se mai luptă pentru că echilibrul a fost restabilit. Inteligența supremă care-i stăpâneşte face ca fiecare dintre ei să-şi cunoască rolul în cadrul armoniei universale. Seth protejează lumea împotriva marelui şarpe Apophis care amenință să readucă haosul.

Complicate explicații pentru un copil. Adulții spuneau zeii ca şi cum acest cuvânt era de la sine înțeles. Dar cine erau aceste personaje? Grea întrebare! Învățătorul, care se ocupa de mai mult timp de tânărul Ptahmose, fiind ales personal de Nakht, la insistența lui Nezmet, a zâmbit la început, apoi cu un aer grav i-a răspuns că erau stăpânii invizibili, atotputernici şi eterni ai lumii.

– Ei nu au rege? a mai întrebat Ptahmose.

– Ba da! Au un foarte mare zeu printre ei, cel mai mare, Amon-Ra. Ceilalți zei sunt emanații ale puterii lui. De aceea zeii nu se pot certa între ei.

Emanații ale puterii lui. Încă o noțiune dificilă. Medita la acest răspuns, dar se abținu să mai pună întrebări pentru a nu părea obtuz.

– Cum este Amon-Ra? se interesă.

– Nimeni nu l-a văzut vreodată, dar fața lui este strălucitoare, pentru că el este soarele însuşi, spuse grav învățătorul.

Copilul încercă evident să-şi reprezinte această ființă fabuloasă. Apoi îl privi pe învățător.

Era un om bun acest Amsetse, un preot de cel mai mic rang. Scund, bucălat, chel, cu torsul imberb, cu mâini şi picioare durdulii, avea misiunea să-l învețe pe copil noțiuni elementare de conştiință civică şi de scriere. Nakht, care începuse să se ataşeze de Ptahmose, în ciuda reținerilor de la început, îi sugerase chiar folosirea bățului în cazul în care băiatul s-ar fi arătat reticent.

– Copilul ascultă mai mult de bătaie, decât de vorbă bună, declară el pe un ton sentențios.

– Stăpânul meu are dreptate, încuviință Amsetse. Numai că bățul nu-i atinsese niciodată fundul lui

Ptahmose el se îmbiba cu învățătură precum nisipul cu apă şi Amsetse îl lăuda în fața lui Nakht şi al lui Nezmet. "Un teren fertil ca cel al lămâiului! Şi caligrafia, i-ați văzut-o?

Şi le arătă mostre ale frumoasei scrieri hieratice a copilului şi fiecare dintre ei se minunară.

Amsetse era foarte mulțumit de felul în care scrisese în dicteu extras din preceptele de înțelepciune ale marelui vizir Ptahhotep:

Fii activ toată viața
Şi fă mai mult decât ți se cere.
Nu-ți irosi timpul în ceea ce faci.
Căci merită disprețul

Acela ce iroseşte clipele.

Acest text tânărul Ptahmose îl recita pe de rost şi ştia să-l şi comenteze.

Nakht şi Nezmet priveau copilul cu alți ochi. Nakht cu regret şi Nezmet cu mândrie. Mai avea alți doi copii, dar Ptahmose era satisfacția ei secretă. El îi demonstra că nu era doar rodul unui moment de rătăcire, cum se exprimase într-o zi sec fratele ei Ramses, ci al unei pasiuni clarvăzătoare. Nebunie şi intuiție în acelaşi timp. Căci iată, Ptahmose nu era doar frumos, ci şi inteligent.

– Amsetse, de acum înainte vei face câte o oră suplimentară cu fiul meu în fiecare zi, spuse ea.

Nakht aprobă din cap cu convingere.

Această educație binefăcătoare avea însă nişte limite.Intr-o zi Ptahmose surprinse o conversație între Nakht, Nezmet si Amsetse în care era vorba despre el. Şi atunci făcu ceva foarte ruşinos se ascunse să nu fie văzut şi trase cu urechea.

– Ar fi bine ca un băiat atât de dotat să facă puțină ucenicie "într-un templu, pentru a se forma, spuse Nakht.

Pentru că Amsetse păstră un moment de linişte, Nakht reluă:

– Nu pari a fi de aceeaşi părere!

– Dimpotrivă, dimpotrivă! Cred că un băiat ca Ptahmose ar avea mult de câştigat dacă şi-ar face ucenicia într-un templu.

Dar tonul era neconvingător, chiar ezitant.

– Ți-e teamă ca preoții să nu aibă rezerve, nu-i aşa? interveni Nezmet.

– Perspicacitatea prințesei este demnă de invidiat, răspunse Amsetse.

– Foarte bine, conchise Nezmet. Atunci mă voi mulțumi ca fiul meu să fie învățat. O să intre în administrația regală.

Auzind aceste cuvinte, Ptahmose căzu în brațele disperării. Aşadar avea o țară care îi interzicea să fie preot şi, din seara în care auzise fără să vrea conversația aceea din curtea palatului,

ştia despre ce e vorba : avea sânge apiru. Şi apirii, putea să-şi dea şi el singur seama, erau consideraţi inferiori.

Din cauza asta a fost supărat câteva zile. Nu se mai juca cu fraţii şi surorile lui şi abia dacă mai zâmbea din când în când. Îl cuprinse o dorinţă aprigă de răzbunare şi rezultatul a fost că deveni şi mai sârguincios în privinţa învăţăturii.

Dar cum copiii uită repede, Ptahmose îşi reveni şi el, deşi dorinţa de răzbunare nu-l părăsi întru totul.

O dată cu trecerea anilor, reputaţia lui crescu. Zvonul despre înţelepciunea tânărului de cincisprezece ani ajunse mai întâi la urechile lui Ramses, apoi regele îşi exprimă dorinţa de a-l vedea.

Înalt, cu umerii laţi, semeţ, cu faţa mare, încadrată de bucle închise la culoare, Ptahmose atrăgea atenţia. La cincisprezece ani arăta aproape ca un bărbat. Vânătoarea de tauri sălbatici la care participa alături de fraţii lui mai mari îi dezvoltase musculatura gambelor fără să-i altereze fineţea încheieturilor. Dar mai ales faţa lui luminoasă atrăgea atenţia. Sub fruntea dreaptă şi netedă, nasul uşor încovoiat şi ochii mari, de un bronz strălucitor, exprimau autoritatea. Tendinţa de a-şi încrunta sprâncenele accentua această impresie. Gura însă tempera asprimea trăsăturilor: buzele colorate, îngroşate la mijloc de parcă ar fi fost tăiate cu foarfecă, lăsau impresia unei sensibilităţi schimbătoare; te aşteptai la o ironie sau la un compliment, deopotrivă. Tenul era arămiu. Iar bărbia ascuţită şi voluntară completa portretul: prinţul Ptahmose avea un caracter cu totul deosebit.

Surorile sale îl admirau comparându-l cu Ramses şi spuneau că unchiul şi nepotul erau cu siguranţă cei mai frumoşi oameni din Memfis. Gol până la brâu, purtând o Perizoma pentru ceremonii şi pe cap cu un şal dungat, strâns după urechi - aşa cum arăta în dimineaţa aceea, Ptahmose părea o figură dăltuită în piatră de sculptorii regali.

Fu primit solemn de un şambelan la intrarea pe aleea sfincşilor care ducea în curtea Marii Case Regale. Apoi fu luat în primire la fel de ceremonios de doi funcţionari ai palatului care îl

conduseră în cabinetul regal, îi reamintiră protocolul, îi verificară ținuta şi îi aranjară şalul care îi alunecase un pic din cauza părului. Abia atunci îl însoțiră în Sala de aur, unde Ptahmose nu intrase decât o dată, cu mama si bunicul lui, cu ocazia celebrării noului an. În fundul salii se înălța estrada pe care se afla tronul.

Cu fiecare pas, contrastul între strălucirea locului, scânteind de atâta aur, şi personajul care stătea aşezat, sau degrabă căzut, acolo, pe tron, era mai puternic. Monarhul era o ființă uscată, cu brațe ridate şi cu un tors scheletic, protocolul îl obliga pe Ptahmose să sărute pământul, apoi picioarele regelui. Cu un gest, acesta opri întâiul omagiu. Ptahmose se înclină aşadar la picioarele regelui care semănau deja cu cele ale mumiei care avea să devină în curând bunicul sau. La un alt semn al acestuia, cea mai mare parte a fancționarilor prezenți ieşiră afară. Era o întâlnire restrânsă, Ramaseră doar patru şambelani din zece şi bineînțeles Ramses, în vârstă de douăzeci şi opt de ani, regent al regatului şi mostenitor desemnat al tronului. Fără a-l mai pune la socoteală pe tânărul care stătea în picioare la dreapta regelui, cu o bardă de aur la centură şi care ținea un uriaş evantai: era un frate vitreg plin de importanță pe care Ptahmose îl văzuse uneori în curtea palatului. Monarhul îi întinse o mână îmbătrânită, ceea ce era o mare favoare, şi Ptahmose se grăbi să i-o sărute.

– Aşază-te, spuse Seti, arătându-i un taburet la picioarele lui. Mi s-a spus că ai învățat multe lucruri, mai multe decât cei de vârsta ta. Dar eu vreau să ştiu dacă eşti o bibliotecă sau un om lucid şi dacă ai reflectat la ceea ce ai învățat. Ce este dreptatea?

– Este piatra de temelie a unui regat.

– Si în ce constă ea?

– În a da fiecăruia ce i se cuvine.

– Dar cum hotărăşti ce i se cuvine fiecăruia?

– După meritele sale.

– Foarte bine, spuse regele. După tine, este aşadar drept ca un om care a muncit bine să aibă ce mânca, iar aproapele lui, care n-a făcut decât să bea, să moară de foame?

Ptahmose rămase încurcat.

– Acest lucru e drept, spuse el tărăgănat, dar nu este de dorit.

– De ce?

– Pentru că asta presupune să ai o inimă dură, ori asprimea inimii provoacă nedreptate.

– Dacă tu ai ce mânca pentru că ai muncit, iar vecinul tău moare de foame pentru că a fost leneş, ce vei face?

– Îi voi da din pâinea mea şi îi voi spune să meargă să muncească, căci în ziua următoare n-o să-i mai dau de mâncare.

– Şi dacă a doua zi el nu merge să muncească?

– Îl voi forța să facă asta! strigă Ptahmose.

Ridică ochii şi văzu privirea scânteietoare a lui Ramses. Regentul dădea din cap amuzat.

– Ce principiu aplici tu în felul acesta, unul care este mai important decât cel al justiției? Întrebă regele.

– Acela al autorității.

– Perfect! Asta e!strigă regele satisfăcut de răspuns.

Şi întorcându-se spre unul din şambelani, îi ceru să-i aducă un ulcior de bere şi două pahare.

– Eşti aşadar conştient că înaintea justiției se află principiul autorității, reluă el adresându-se băiatului. Dar cum îți explici asta?

– Nu poți avea justiție dacă nu poți s-o aplici. Justiția este o constrângere.

Regele începu să râdă dând din nou din cap. Nu mai avea dinți şi râsul lui avea ceva înspăimântător, cu toate acestea îl facu pe Ptahmose să mai prindă curaj. Un servitor aduse ulciorul Cu bere şi cele două pahare. Regele porunci să fie puse jos. Serveşte-te, îl îmbie el pe Ptahmose. Acesta se execută se ridică pentru a întinde paharul regelui. Apoi bău şi el din berea care era fină şi pură, căci era cernută de două ori printr-o panza de in

şi pusă din nou la fermentat. Nici în cartierul prinților nu se servea o bere atât de bună.

- Spune-mi, reluă regele, crezi că pentru a fi just, trebuie A fi puternic. Dar ce-ai face dacă zece trândavi ar veni la tine sa iti ceară pâinea, cea a femeii şi a copiilor tăi? Ptahmose reflectă un moment.

– Ar trebui să am o autoritate şi mai mare şi servitori în serviciul meu.

- Si dacă ar fi vorba de zece mii de oameni?

– As merge la rege şi l-aş ruga să intervină.

Sambelanii ascultau atenți şi vizibil fascinați. Ramses îşi incrucişase brațele la piept şi părea şi el interesat.

– Deci eşti de acord că cu cât injustiția este mai mare, cu atat puterea trebuie să fie mai mare?

– Da.

– Şi după părerea ta, care om din regat este gardianul suprem al dreptății?

– Tu eşti, spuse Ptahmose, pentru că tu deții autoritatea supremă.

– Şi dacă eu aş fi nedrept? Întrebă bătrânul rege aplecându-se către tânăr.

Ptahmose ridică ochii spre el:

– Seth te-ar pedepsi, spuse încet.

– Da, spuse grav regele, Seth m-ar pedepsi. Nu există dreptate care să nu vină de la zei, pentru că ei sunt cei mai puternici. Dreptatea, Ptahmose, este Legea şi Legea vine de la zei, nu uita niciodată asta.

Regele chemă un şambelan şi îi şopti ceva la ureche; funcționarul se arătă uimit.

– Ptahmose, zise regele, ai un cap foarte bun. Vreau să capeți şi experiență. Te numesc prim asistent al subdirectorului scribilor documentelor regale de la Avaris.

Era una dintre cele mai înalte funcții din regat. Ptahmose ridică spre rege o față uimită şi îmbujorată din cauza tulburării.

– Vei învăța ceea ce nu ştiai până acum că trebuie să înveți, adică să-l urmezi pe rege, şi vei afla că nici o învățătură nu este vreodată inutilă pentru o minte strălucită.

Păru să mediteze o clipă, apoi spuse:

– Mi s-a spus că te aprinzi cam repede. Ptahmose roşi şi se arătă contrariat. Bârfele ajunseseră aşadar până la palat! Era adevărat că în urmă cu câte zile se certase cu trei dintre frații lui. Dar cum vocea regelui i se păru binevoitoare, răspunse:

– Uneori, stăpâne.

– Uneori, repetă pe un ton ironic regele. Cu cât calul este mai viguros, cu atât călărețul trebuie să fie mai puternic. Temperamentul-tău este calul, călărețul este mintea ta. Nu uita asta!

Îşi goli paharul, iar şambelanul, care dispăruse pentru o clipă, apăru urmat de un scrib şi îi întinse regelui două săculețe. La rândul lui, regele i le întinse lui Ptahmose, care, cu mâinile tremurând, desfăcu unul din ele şi scoase o statuetă din aur.

«Acesta este zeul Seth cel care ne apără împotriva haosului pe care şarpele Apopis vrea să-l aducă în lume. Să-l porți mereu cu tine şi să-l invoci atunci când te afli în impas. Iar acesta, zise desfăcând stângaci cel de-al doilea săculeț, este un papirus de aur pentru învățătorul tău Amsetse care te-a instruit atât de bine. Să-i transmiți felicitările mele.»

Apoi, sub dicteu regal, scribul a înregistrat actul prin care prințul Ptahmose era numit pe lângă subdirectorul documentelor regale. Tânărul asculta solemn cuvintele regelui, în sfârşit gusta din această putere care-l impresionase încă din copilărie. Documentul regal îi atesta maturitatea. Mai mult chiar, avea să-i aducă puterea.

Fu redactată o copie şi pentru Ptahmose. Regele le parafă pe amândouă. Tânărul sărută mâna pe care bătrânul i-o întinse şi care-l opri din nou printr-un gest să-i sărute picioarele şi pământul. El privi spre Ramses şi regentul făcu un gest neaşteptat: se aplecă şi-şi puse mâna pe obrazul lui Ptahmose.

Acest semn de afecțiune îl tulbură pe tânăr care sărută mâna - unchiului său.

Doi şambelani îl însoțiră înapoi până la cabinet, alți doi de-a lungul curții şi pe aleea sfincşilor. Ajungând afară, Ptahmose, care continua să strângă sulul de papirus în mână, fu orbit de lumina soarelui. Era lumina gloriei lui care tocmai năştea.

5
Realitatea aparențelor

Cei al căror sânge se înfierbântă repede nu respectă deloc convenințele, acesta este fără îndoială motivul pentru care ei sunt sortiți să ajungă stăpâni sau criminali, adică oameni cărora nu le pasă de aparențe.

Ptahmose îşi aminti dintr-o dată că nu avea un tată căruia să-i spună de numirea lui. Printre rudele lui nu era nici un bărbat căruia să-i dea vestea cea bună şi care să-i împărtăşească mândria. Se opri o clipă în curte străfulgerat de o amintire trecută. În urmă cu trei ani o întrebase pe Nezmet:

– Cine este tatăl meu?

Nezmet tocmai îşi alegea o mătase pentru a-şi face o rochie. Ridică spre el o privire tristă, puțin contrariată. Apoi lăsă să-i scape cu un dram de melancolie:

– Un apiru.

Ptahmose cunoştea conotațiile dezonorante ale acestui cuvânt.

– Asta înseamnă că eu sunt un apiru? o întrebase.

– Nu eşti un apiru pentru că eşti fiul meu, răspunsese Nezmet, prefăcându-se că examinează mătasea mai îndeaproape. Tatăl tău nu contează. N-ai trăi în acest palat dacă n-ai fi fiul meu. Nu te mai gândi la asta.

Dar el continuase să se gândească la asta cu oarecare ruşine, ca şi cum Nezmet îi dezvăluise o tară pe care trebuia să şi-o ascundă. Şi acum se oprise acolo, în mijlocul curții scăldate de razele soarelui, oftând descumpănit. Dar dintr-o dată tulburarea

fu înlocuită de febra entuziasmului. Trebuia să-i spună mamei lui. Urcă câte patru scările care duceau în apartamentele lui Nezmet.

Ea rămase stupefiată văzându-l cum dă buzna aşa, îmbrâncind slujitorii pentru a ajunge în camera ei. În acel moment faţa lui Ptahmose era de nedescris: gravă, din cauza buzelor strânse, expresivă din cauza ochilor mari şi a privirii fixe, încât ea se putea aştepta în egală măsură la o veste bună sau la una rea.

– Fiule, strigă. Ce se întâmplă?

– Regele..., începu el.

Apoi, stăpânindu-se, reuşi să spună:

– Am fost numit asistentul subdirectorului documentelor regale din Egiptul de Jos!

Acum înţelegea: asistent al unui stăpân al regatului. La cincisprezece ani. Din Egiptul de Jos, se gândi ea: regele făcea din Ptahmose secundul unui stăpân al celor din tribul apiru. Era cam târziu să savureze ironia amară a acestei promovări extraordinare. Dar ăsta era stilul lui Seti: până şi complimentele lui erau pline de subînţelesuri. Îşi desfăcu braţele şi Ptahmose se aruncă la pieptul ei ţinând încă în mână papirusul.

– Trebuie să sărbătorim... zise, mai emoţionată decât fiul ei. Trebuie să-l anunţăm pe ta... pe Nakht, va fi atât de mulţumit. Şi pe surorile tale... şi pe Sese...

Sese, aşa era dezmierdat Ramses.

– Sese, bineînţeles, şi trebuie să-l invităm şi pe Amsetse. Regele mi-a dat un dar pentru el...

Incapabil să mai vorbească coerent, se repezi pe terasă si cuprinse cu privirea imensitatea fluviului, o mare întunecată si gravă peste care cerul aruncase argint. Inima îi bătea nebuneşte şi fericirea îi inundă tot corpul, de parcă s-ar fi îmbătat cu vin de palmier.

Hotărârâ, să sărbătorească în seara aceea, dar, după ce se mai gândiră, amânară pentru a doua zi. Aveau nevoie de timp pentru a se asigura că toţi invitaţii vor fi prezenţi. Bucuria lui

Nakht când află, în timpul cinei, nu era simulată; chiar dacă era uşor umbrită de o melancolie amestecată cu gelozie, îi tot cerea lui Ptahmose să repete conversația pe care o avusese cu regele. Savura fiecare cuvânt, încuviințând din cap şi zâmbind atunci când Ptahmose îl imita pe rege.

Ptahmose dormi destul de rău în noaptea aceea. Se trezi, contemplă cerul fără lună, ascultă broaştele şi urmări zborul liliecilor. Nu adormi decât către ziuă şi pentru puțin timp.

– Prințul e aşteptat de croitorii palatului, auzi, în timp ce zăcea întins gol în patul din lemn de cedru, pe somiera de paie. Muştele bâzâiau deja în fața oblonului împletit care acoperea fereastra.

Croitorii palatului. Era cam ciudat.

– Nakht i-a chemat pentru tine, adăugă servitorul.

– Adu-mi apă şi miere, spuse Ptahmose, aruncându-şi ceva pe el şi îndreptându-se spre baie pentru a se uşura. "Şi curmale!", mai strigă.

Croitorii, trei la număr, unul cărunt, trecut de cincizeci de ani şi doi mai tineri, ajutorul şi ucenicul lui, intrară. Zâmbiră toți trei şi făcură mai multe plecăciuni în fața tânărului, după care începură să recite imnuri de laudă. Ptahmose îi asculta abia stăpânindu-şi mirarea. Asta desigur făcea parte din noul său destin. Dar în cele din urmă le făcu semn să tacă. Meşterul croitor îşi ridică privirea şi-l măsură pe tânăr din cap până-n picioare.

Examinarea, motivată desigur de curiozitatea oamenilor de la palat în legătură cu noul favorit al regelui, dură doar cât ai clipi de trei ori, fiind întreruptă de un gest al bărbiei lui Ptahmose.

– Şase perizoma de pânză pentru purtat pe deasupra şi şase bucăți pentru purtat pe dedesubt, recită atunci meşterul croitor, înarmat cu o măsură de lemn de trei coți lungime. Asta pentru început. Îi luă măsurile lui Ptahmose, mai întâi de la gleznă până în talie.

– Doi coți şi un sfert, anunță cu o voce ascuțită, voioasă. Ucenicul se grăbi să-şi înmoaie pana de trestie într-o călimară portativă şi să noteze măsura.

– Dacă prințul binevoieşte să facă un pas şi să rămână nemişcat o clipă... Măsură distanța dintre glezne şi strigă: Un cot şi o treime!

Ucenicul notă.

– Dar nu sunt decât asistentul subdirectorului..., începu Ptahmose.

Meşterul croitor ridică spre el o privire de om atotştiutor, însoțită de un surâs enigmatic.

– Un subdirector ar trebui să-i mulțumească regelui şi zeilor că are ca asistent un prinț, murmură el. Apoi cu o voce mai oficială: Mantiile! Mantiile pentru ceremonii! Prințul va avea nevoie de mantii pentru evenimentele oficiale. Croitorii din Egiptul de Jos nu sunt deloc obişnuiți cu fastul nostru. Crede-mă, cele mai frumoase mantii din regat se fac la Memfis.

Servitorul aduse un ulcior cu apă şi un bol cu miere.

– Vrea stăpânul să le amestec?

Ptahmose clătină din cap şi ceru o curmală, continuând să mediteze la cele spuse de meşterul croitor. Aşa interpretau deci cei de la palat numirea sa în funcție. În ierarhia administrativă el nu era decât asistentul unui subdirector al documentelor regale, dar în realitate toată lumea ştia ce rang are şi în această calitate de prinț i se recunoştea autoritatea cuvenită. Rontăi gânditor o curmală. Meşterul croitor se ridică şi-i puse degetul pe spate, chiar la ceafă. Apoi se aplecă şi măsură până la un punct virtual unde s-ar fi aflat tivul pelerinei.

– Trei coți şi jumătate!

Ucenicul notă din nou.

– Mantia, reluă meşterul croitor, este o haină pretențioasă. Trebuie să vină ca turnată la spate şi să fie amplă în față. Şi aruncându-i o privire nemulțumită: Mai bine arcuită în spate, stăpâne, şi suplă în față. Largă la umeri şi strânsă pe talie. Stăpânul are o talie de invidiat.

Ptahmose se prefăcu că nu a auzit complimentul, bău o gură de apă îndulcită cu miere şi încuviință. Meşterul măsură lungimea umerilor.

– Doi coți şi o cincime!

Apoi îi măsură talia cu o sforicică pe care o întinse apoi pe măsurătorul lui şi strigă:

– Doi coți şi un sfert!

Ucenicul scrijelea febril pe papirus. Un servitor intră înarmat cu o coadă de cal prinsă de un baston şi o agită furios prin încăpere făcând "Pshhh!" pentru a alunga muştele. Şi într-adevăr acestea se speriară şi după ce mai roiră de câteva ori, ieşiră pe fereastra deschisă.

– Una sau poate două eşarfe? Întrebă meşterul croitor.

– Nu sunt rezervate preoților lectori? Întrebă Ptahmose gândindu-se la aceste ornamente pe care înalții funcționari le purtau atârnate lejer în jurul gâtului, într-un mod care i se părea cam caraghios.

– Sunt rezervate oamenilor de calitate superioară, aşa cum este şi stăpânul meu, răspunse meşterul croitor.

– Atunci să fie două eşarfe.

– Două eşarfe!

Ucenicul îşi înmuie pana în călimară.

– Şi sandalele, prințe?... Întrebă meşterul. Să-i spun tăbăcarului să se grăbească cu pieile?

Ptahmose nu ştiu ce să răspundă. Avea deja trei perechi de sandale.

– Prințul are nevoie de sandale pentru ceremonii, spuse meşterul. Colegul meu, sandalierul, face unele foarte flexibile, din piele de vacă căptuşită cu piele fină de miel, frecate cu praf de aur şi ornate cu un caboşon de turcoaz. Piciorul demn de admirație al stăpânului meu s-ar obişnui repede cu ele.

Ptahmose zâmbi din curtoazie. Sau poate pentru a-şi stăpâni râsul: ideea că piciorul său poate părea demn de admirație era de-a dreptul comică.

– Comandă-i tăbăcarului trei perechi de sandale de ceremonie ornate cu caboşoni de turcoaz! strigă meşterul croitor.

Ucenicul continua să noteze.

– Stăpânul meu mai doreşte şi altceva?

Ptahmose habar n-avea ce-ar mai putea dori. Până acum nu acordase decât o atenţie pasageră felului în care arăta şi veşmintelor. Purta aceeaşi perizoma şi aceleaşi sandale până se rupeau, neinteresându-l decât să fie curate. Nu era de acord cu ideile meşterului croitor, împărtăşite de altfel şi de Nakht. Amsetse îl învăţase că valoarea unui om constă în bravură, în puterea de a îndura, în cinste şi în respectul legilor. Şi, din acest motiv, Ptahmose era mai mândru de precizia cu care arunca măciuca pentru a vâna păsări şi de forţa braţelor lui, când vâna crocodili, decât de podoabele pe care le purtau fraţii lui, prinţii.

– Nu, nu mai am nevoie de nimic, răspunse.

După ce făcură câteva plecăciuni, meşterul croitor, asistentul şi ucenicul se retraseră.

Ptahmose tocmai îşi chemă servitorul ca să-l ajute la abluţiuni, când apăru Nezmet.

– Meşterul croitor ţi-a satisfăcut dorinţele?

– Cred, mai degrabă, că eu i le-am satisfăcut pe ale lui. Şi izbucniră amândoi în râs. Ptahmose îşi privi mama şi fu mişcat de drăgălăşenia, uşor ofilită, şi de fragilitatea ei.

– Chiar am nevoie de atâtea haine luxoase? Ea aşteptă un moment până să-i răspundă.

– Vei fi reprezentantul regelui. Ceilalţi trebuie să-şi dea seama de asta.

Într-adevăr, nu se gândise că, de fapt, nu-şi mai aparţinea. Avea să reflecteze mai târziu la această constrângere.

– Un şambelan a venit să mă anunţe că unchiul tău, Sese, va prezida festinul din această seară, pe care-l organizează în palatul său.

– De ce în palatul lui Ramses ? sări el. Nu putem să-l dăm aici ?

Reacţia lui o luă prin surprindere.

– El este regentul, este moştenitorul. Şi apoi palatul lui este mai mare.

Era adevărat: regele îi oferise moştenitorului său un palat impresionant în oraşul regal, cu un personal numeros şi gărzi. Şi o reşedinţă pentru femeile lui.

Rămaseră pentru o clipă faţă în faţă fără să-şi spună nici un cuvânt. Era evident că viitorul lui Ptahmose depindea nu doar de rege, ci şi de Ramses.

– L-a însărcinat de asemenea pe şambelan să-i transmită lui Nakht că îţi poartă o afecţiune deosebită, mai spuse Nezmet. Şi că se bucură de onoarea pe care ţi-o face regele.

Ptahmose îşi plecă capul. Era pentru prima oară când îşi dădea seama de uriaşa maşinărie de interese şi manevre de la palat. Rivalităţi, intrigi, minciuni şi fără îndoială gelozii şi trădări.

– Nu uita să-i mulţumeşti lui Nakht, spuse ea întorcându-se în pragul uşii. Este foarte mândru de tine.

Ptahmose îi remarcă privirea insistentă pe care i-o aruncă.

– Eşti însărcinată, observă el.

– În luna a patra, râse ea.

Avea deja două surori; deodată îşi dori cu ardoare ca măcar de data asta să fie un băiat.

Servitorul intră aducându-i o perizoma pentru ceremonie.

– Iarăşi haine! se miră el.

– Prinţul Ramses ţi-a trimis-o pentru festinul din această seară. Spune că, de acum înainte, eşti unul din reprezentanţii regelui.

Haina era din pânză fină, plisată şi brodată în partea de jos cu fir de aur. Ptahmose o examina cu un aer gânditor şi se dezbrăcă pentru a merge să se spele.

Festinul fu atât de somptuos, încât Ptahmose simţi repede dorinţa de a părăsi Memfisul.

Petrecerea părea a fi dată în onoarea lui Ramses care strălucea, vorbea cu o voce tunătoare, împărţea zâmbete cu generozitate, îi primea maiestuos pe fraţii săi, cam o duzină şi

jumătate de prinți, îşi flata surorile, două duzini bine numărate, ca şi pe şambelani, pe consilierii regali şi pe placidul Amsetse... Apoi dădea ordine sonore servitorilor, cerându-le să servească cutare vin, cutare bere, cutare hidromel. Ai fi zis că este tatăl lui Ptahmose şi stăpânul, deja, al regatului.

O mulțime de scaune, cum nu mai văzuse niciodată, şi tot atâtea mese fuseseră aranjate de servitori şi sclavi în sala mare a palatului, susținută de patru coloane de granit roz, terminate cu capiteluri în formă de lotus. Podeaua era din acelaşi granit, atât de lustruit că strălucea. Mesele erau aranjate în semicerc, în centru aflându-se Ramses, în fața marilor ferestre care dădeau spre terasă şi spre Nil. Ptahmose stătea în stânga lui, iar în dreapta era prima lui soție, Sitre.

Două maimuțe, aduse din Punt, ținute la distanță, se dondăneau cu papagalii agățați de mâinile înmănuşate ale sclavilor. Doi gheparzi îşi plimbau privirile machiate şi morocănoase printre cei o sută de comeseni. O prințesă se amuza dându-i să bea vin de palmier unei maimuțe care plescăia şi scotea sunete ascuțite spre amuzamentul celor din jur. Aşezați în apropiere, Nezmet şi Nakht se uitau la Ramses cu uimire şi, i se păru lui Ptahmose, cu obsecviozitate. Moştenitorul parcă le forța privirea. Cu nasul lui mare, cu gura-i voluptoasă asemenea unei curmale desfăcute, cu ochii înguşti, cu torsul gol, pe care atârna un pectoral de aur împodobit cu granate, lapis lazuli şi turcoaze, cu peruca lăcuită, el emana tinerețe, putere şi glorie. La dreapta sa, purtând perizoma brodată cu aur pe care i-o dăruise Ramses, bând vin şi mâncând friptură ele gâscă, rață, prepeliță şi pâinişoare de grâu, orz şi secară, suportând - ce alt cuvânt? - complimentele lui Ramses, Ptahmose fu încercat de o anume agasare, care se transformă în plictiseală şi apoi în melancolie. Maimuța i se părea singurul invitat care merita efortul unei conversații.

Totuşi găsi în el destulă putere şi curtoazie pentru a-i aduce omagiul aşteptat lui Amsetse şi pentru a-i înmâna papirusul trimis de rege.

– Sunt fericit, spuse el, să fiu solul prin care divinul nostru stăpân îi transmite omagiul său marelui învățător care este Amsetse. Cu intuiția lui divină, regele a ales o bucată de trestie. Sunt mândru să fiu eu papirusul care se ascunde în spatele ei.

Apoi scoase darul din tocul în care-l adusese şi se ridică în picioare pentru a i-l oferi lui Amsetse. Cei doi se îmbrățişară strâns.

Dar întorcându-se spre gazdă, Ptahmose simți privirea pătrunzătoare a lui Ramses. Complimentul fusese poate prea reuşit?

– Un omagiu regentului, îi şopti Amsetse.

– Sunt la fel de fericit, reluă Ptahmose întorcându-se spre Ramses, de ospitalitatea magnifică a regentului nostru. Fericit e omul care se bucură de umbra a doi copaci uriaşi.

Toți aplaudară şi strigară urări. Prințesele, amețite de băutură, sporovăiau gălăgios, rivalizând cu papagalii. Ramses îi întinse un pahar, zâmbindu-i triumfător. Ptahmose îi căută privirea lui Amsetse şi acesta îl recompensă cu o clătinare puternică a capului. "Aşadar am reuşit să mă stăpânesc! Am fost un elev bun!", gândi golindu-şi paharul. Nu băuse niciodată atât de mult, dar Ramses îi umplea întruna paharul. Avea să-şi amintească mai târziu că ieşise pe terasă, când festinul era pe sfârşite, iar vacarmul muzicanților şi spectacolul acrobaților se terminase. Apoi i se făcu somn. O uşă a terasei dădea spre o odăiță în care era un pat. Se întinse în el şi adormi.

La un moment dat, când era încă noapte, iar broaştele se auzeau cântând, se trezi în îmbrățişarea unui corp străin. Doar o singură lampă ardea şi la lumina roşiatică care inunda camera, văzu că era o fată, probabil una dintre dansatoare, căci avea fața pictată. Era cam de vârsta lui, poate un pic mai tânără, cel puțin aşa părea după corp. El era dezbrăcat, cu perizoma desfăcută, şi gesturile fetei îi provocară o erecție violentă. Restul fu de o simplitate dezarmantă, dar pentru el o necunoscută încă. Se trezi mângâind şoldurile alunecoase, mai line decât bronzul lustruit, ale fetei care îl călărea. Îşi arcui corpul, şi ea la fel. Sânii micuți

tresăltau. Se porni într-un galop nebun, gâfâind, şi el se simţi repede istovit. Dar ea nu descăleca decât mai târziu, după o serie de ţipete scurte, care aminteau de cele ale maimuţei de la festin, şi după o moleşeală care o făcu să-şi lase torsul peste cel al lui Ptahmose. El îi mângâie sânii, apoi fesele şi în cele din urmă faţa.

Stând în genunchi pe pat, cu o mână pe sex, ea începu să râdă şi-i făcu un compliment. Apoi întinse mâna, apucă o bucată de pânză de pe pat, o înmuie într-un bol cu apă caldă, pe care îl adusese fără îndoială cu ea, şi începu să-i spele membrul. El era deja adormit când fata, mirosind a ulei de cuişoare şi santal, se aplecă spre el murmurând: "Eşti frumos."

Se trezi în zori. Palatul lui Ramses era cufundat în linişte. Ptahmose se ridică din pat, cu capul cam greu. Îşi înnodă perizoma în jurul şoldurilor, îşi căută sandalele, uimit de mireasma de cuişoare rămasă pe corp. Apoi, mai mult adormit, traversă sălile goale pentru a ajunge la scări. Agăţată de cuşcă una din maimuţe văzându-l trecând, începu să ţipe agitându-şi braţele descărnate. El râse amuzat şi se întoarse acasă.

Era aşadar la bunul plac al regentului, îşi spuse culcându-se în patul lui. Dansatoarea era şi ea, fără îndoială, tot o favoare pe care i-o făcuse regentul. Dar el, Ptahmose, cine era el cu adevărat?

6
Puterea şi legea

In ajunul plecării spre Egiptul de Jos, Ramses porunci unui emisar să-l convoace pe Ptahmose. Emisarul, un tip uscăţiv, trecut de patruzeci de ani, cu faţa luciosă, ridată, energică, era un locotenent al armatei. Vocea şi privirea îi erau curtenitoare şi elocvente în timp ce recita textul pastoralei, prima de acest gen, dar cu siguranţă nu şi ultima.

Ptahmose era de acum înainte în serviciul regatului, sub autoritatea unchiului său, regentul.

Emisarul îl escortă până în curtea palatului uşurându-i trecerea pe lângă gărzile şi şambelanii care controlau accesul la vicemonarh. Protocolul era acelaşi ca la palatul regal, cu singura diferență că lui Ramses, care avea propriul său tron, nu era nevoie să i se sărute piciorele: el nu era încă încarnarea divină care avea să devină după moartea tatălui său, după ce sufletul regelui, sub forma unui ibis cu cap de om, se va prezenta în fața Judecătorului Morților, zeul Osiris, susținut în această încercare de ka-ul său, entitate nemuritoare, splendidă şi copilăroasă.

Ptahmose traversă un pasaj între două săli imense, una la stânga, alta la dreapta, în care douăzeci de scribi jupuiau mormane de papirusuri îngrămădite pe mese. În încăperea următoare, în întregime roşie, patru persoane de rang înalt discutau cu voci grave în fața unor mese pe care se aflau doar câteva papirusuri. Ptahmose presupuse că erau miniştri şi, în trecere, prinse din zbor câteva fraze: "...Trebuie să-i învățăm pe fierarii noştri să facă care din bronz, mai uşoare, care să poată fi trase de doi cai în galop, şi nu căruțe țărăneşti din metal..."

Imediat ajunse într-o sală unde se afla Ramses. Regentul, care tocmai vorbea cu un mic grup de ofițeri, îi făcu semn din cap că l-a văzut, dar îşi continuă discuția. Spre deosebire de miniştri, oamenii de arme nu purtau nici un fel de bijuterii, iar sandalele se prelungeau cu nişte jambiere din piele cu catarame din bronz.

– Nu-i vom învinge pe libieni atâta timp cât nu-i vom face să înțeleagă că puterea noastră militară este constantă, explica un ofițer agitându-şi evantaiul. Deocamdată ei sunt orecum muştele astea. Îi alungăm, dar se întorc o dată cu vântul.

-- Singurul mod de a-i face să înțeleagă asta, spuse Ramses, este de a instala câte o garnizoană în fiecare din rele două țări ale Oazei. Planul meu este de a mai instala iDoi alte trei în Egiptul de Jos, pentru a-i descuraja astfel pe invadatorii care vin din vest sau din est.

– Cred, Sire, interveni pe un ton meditativ un alt ofițer, un tip unsuros, cu fața lucioasă, că ar trebui să-i înrolăm chiar pe libieni în armata noastră.

Propunerea fu urmată de o tăcere adâncă.

– Ei coboară pe câmpiile fertile precum lăcustele: pentru că nu au ce mânca în ținuturile lor, continuă ofițerul. Dacă le dăm o soldă regulată, două mese pe zi şi apă, cred că-i putem transforma în servitori ai regelui. În plus ei cunosc bine punctele slabe ale invadatorilor şi asta o să-i facă şi mai folositori.

Ramses căzu pe gânduri zâmbind.

– Interesantă idee, Neferseti. Interesantă. Te însărcinez s-o pui în practică. Încearcă cu o sută de oameni pentru început.

– Şi mâna de lucru, sire? Întrebă primul ofițer. Cu cine vom construi fortărețele?

– Cu cei din tribul apiru, răspunse Ramses. Ptahmose ciuli urechile.

– Ei sunt deja folosiți pentru lucrările de la Avaris. Şi nu putem să-i scoatem pe țăranii noştri de pe câmpuri.

– Dar sunt aproape treizeci de mii de apiri în Deltă, spuse Ramses. Tocmai am primit ultimul recensământ al populației lor. Excluzând femeile, care sunt cam jumătate, copiii şi bătrânii, care sunt o treime din cealaltă jumătate, mai rămân şapte mii de muncitori.

– Nu înseamnă prea mult pentru lucrările de la Avaris.

– Ptahmose! strigă Ramses.

Nepotul său se apropie şi ofițerii se întoarseră spre el, măsurându-l din priviri.

– Prințul Ptahmose a fost numit de rege asistent al subdirectorului documentelor regale.

Ptahmose avea de înfruntat nu doar privirea şefilor armatei, dar şi cea dintâi viziune a unei alte lumi a palatului diferită de tot ceea ce cunoscuse până acum - terase pline de flori, dimineți de studiu cu Amsetse, întreceri cu ceilalți copii, vânătoare de păsări, serbări şi plimbări cu barca. Intra brusc într-o lume a adulților însărcinați cu paza regatului.

– Îl trimit pe Ptahmose să ia două mii de oameni din forța de muncă de la Avaris şi să-i folosească la construcția forturilor în cele două țări ale Oazei. Planurile acestor forturi vor fi realizate de arhitecții din Memfis şi expediate la Avaris, date în grija lui Ptahmose, care le va înmâna directorului însărcinat cu construcțiile regale.

Ptahmose fu surprins de tonul autoritar al lui Ramses, care era total diferit de cel folosit în timpul festinului din ajun. Şi dacă înțelegea bine, tocmai îi lărgise însărcinarea. Muncitorii apiru de la Avaris vor fi practic sub supravegherea lui.

Discuția cu ofițerii fu întreruptă şi Ramses se întoarse spre Ptahmose care rămase în picioare. Ofițerii stăteau şi ei în picioare, deşi erau destule scaune în jur.

– Eşti în serviciul regelui şi al regatului, Ptahmose. Bănuiesc că eşti mândru de asta. Şi pe bună dreptate. Regatul e mare. De la nord la sud, el se întinde de la mare la Țara Puntului, iar de la est la vest, de la mare până la deşert. Este fertil, este bogat, este puternic şi de aceea are mulți duşmani. Duşmani din exterior cu care se luptă armata, dar şi duşmani din interior, care sunt mai greu de recunoscut, pentru că nu sunt înarmați. Aceşti duşmani sunt toți cei care refuză să se supună justiției regale, adică Legii zeilor, aşa cum ți-a spus şi stăpânul nostru, regele.

Ramses vorbea fără să se grăbească, clar, fără pic de ezitare. Ai fi zis că-şi grava cuvintele în piatră. Ptahmose era impresionat.

– Îi mai poți recunoaşte şi altfel pe aceşti duşmani din interior?

Ramses zâmbi, lăsând capul în jos, îşi puse mâna stângă pe coapsă şi-l privi pe tânăr cu seriozitate.

– Sunt în primul rând stăpânii locali care pretind să fie aplicată justiția lor şi nu cea a regelui. Ambiția aceasta a lor se mai domoleşte uneori de frica pedepselor, dar nu dispare niciodată. Şi mai sunt cei care trăiesc în regat, dar care au alți zei şi se cred aşadar în afara justiției regale. Aceştia sunt mai ales cei din tribul apiru.

– Care sunt zeii în care cred apirii?

– Chiar nu ştiu, răspunse Ramses cu sarcasm. Poate unii preoți-lectori ştiu, pentru că ei au timp să studieze. Zei din est, fără îndoială, zei ai unor oameni care aleargă întruna prin deşert. Un singur lucru trebuie să ştii, Ptahmose: oricine mănâncă din pâinea regatului, trebuie să ne respecte zeii.

Ptahmose era înspăimântat. Trebuia să-şi asume o adevărată misiune militară, deşi el era civil. În plus, descoperea dintr-o dată fantastica maşinărie a regatului. Până acum nu văzuse decât un fluviu, case, oameni şi copaci, iar acum descoperea o putere invizibilă, organizată la fel de minuțios precum templele. O putere zdrobitoare.

– Ar fi bine, reluă Ramses ca o concluzie, să ajungi la Avaris cu o suită demnă de rangul şi funcția ta. Îți voi da deci doi lăncieri, doi servitori şi patru sclavi care să te însoțească.

– Aduceți suita prințului Ptahmose, strigă la unul din şambelani.

În clipa următoare, oamenii erau acolo; erau toți tineri şi viguroşi, nici unul nu avea încă treizeci de ani. Ramses le spuse:

– Din acest moment, prințul Ptahmose este stăpânul vostru. Apoi le făcu semn să plece.

– În afară de cAli pentru lăncieri, îți mai dau încă doi, plus doi catâri şi patru măgari, continuă Ramses. Trebuie să ajungi la Avaris călare, având în față pe unul din lăncieri. Subdirectorul o să-ți asigure o locuință şi restul servitorilor. Nu ezita să-i ceri tot ce ai nevoie. Şi nu uita că îl reprezinți pe rege. Mi-ar plăcea să-mi prezinți un raport o dată pe lună. E bine să fie scris. Vorbele sunt mai unduitoare ca trestia. Şi acum, apropie-te.

Îl îmbrățişa de rămas bun. Ptahmose făcu o ultimă plecăciune şi se îndreptă spre ieşire însoțit de şambelan. Când ajunse la uşă, vocea lui Ramses îl făcu să se întoarcă.

– Ai cincisprezece ani, nepotul meu, spuse regentul cu un zâmbet larg. În curând va trebui să ai casa ta.

Ptahmose clătină din cap. Asta însemna să se însoare şi să aibă copii. Se gândea uneori la asta, dar alunga repede gândul. Lumea i se părea mai mare decât o casă, fie ea şi a lui.

– Cu o femeie de rangul tău. Multe din surorile şi verişoarele tale ar fi fericite să-ți fie soții, adăugă regentul.

Aşadar Ramses se amesteca şi în viața lui intimă.

– Dar mâine plec, spuse Ptahmose.

Era un răspuns dilatoriu. Poate că Ramses nici nu-l auzi. Poate că nu-i puteai vorbi regentului, aşa, de la distanță. Sau poate că lui nu-i păsa de răspunsuri.

Ptahmose dormi din nou prost, chinuit de un vis straniu. Se afla undeva, în deşert, înconjurat de o lumină orbitoare. Se trezi lac de sudoare.

Zorile îl găsiră în picioare. Îşi făcu singur abluțiunile. Servitorii îi strânseră lucrurile în două cufere de lemn pe care le încărcară pe unul din catâri. Nezmet apăru, încă somnoroasă, în pragul uşii. Se îmbrățişară. Îi dădu apoi un ulcior cu miere.

– Ca să-ți aminteşti de mine dimineața.

Nakht apăru şi el, tulburat şi confuz, bâiguind ceva imposibil de înțeles. Veniră şi cele două fete ale lor care observară scena cu acea curiozitate rece a copiilor. Ptahmose le îmbrățişă.

– O să mă întorc într-o lună, spuse pentru a pune capăt acestor efuziuni.

Servitorii îl aşteptau în curte.

– E mai bine să plec devreme, zise, ca să evit căldura dimineții.

Şi coborî scările mai repede decât era necesar, fără să-şi dea seama de ce, probabil pentru a scăpa dintr-o situație pe care n-o avea sub control.

Unul din servitori îl aştepta pentru a-l ajuta să se urce în şa şi Ptahmose fu surprins să descopere printre membrii echipajului său o siluetă mai degrabă fragilă, înfăşurată din cap până-n picioare într-o haină de călătorie. Degetele care ieşeau din naină erau însă ale unei femei. Ptahmose privi în sus şi pe fața invăluită desluşi un zâmbet. Era dansatoarea din ajun. Zâmbi el

amuzat de acest cadou malițios al lui Ramses. Hotărî ca ea să urce pe calul primului servitor, în spatele acestuia. Tocmai împingea cu piciorul micul taburet aflat în stânga calului pe care-l alesese, când o altercație înăbuşită, în spatele lui, îi atrase atenția. Întoarse capul şi văzu o fată luptându-se cu celălalt servitor care o împingea cu brutalitate.

– Ce se întâmplă? Întrebă Ptahmose.

O privi pe fată, o fetişcană zdrențăroasă, cu o claie roşcată de păr, a cărei față i se părea vag familiară şi care îl întrebă pe un ton aproape sălbatic:

– Tu eşti Ptahmose?

– Da.

Pe fața ei se citea expresia unui dispreț plângăcios.

– Tatăl tău a murit.

– Tatăl meu?

– Amram, spuse ea.

Şi cu o voce agresivă, răguşită de țipete şi de durere, adăugă:

– Amram, apirul.

Lumea se învârtea prea repede, ca o sfârlează nebună.

– Şi tu, tu cine eşti? o întrebă Ptahmose.

– Sunt sora ta, Miriam.

Nu putea s-o trimită nimănui. Lăncierii şi servitorii aşteptau. Egiptul de Jos îl aştepta. Funcția de reprezentant al regelui îl aştepta. Lăsă capul în jos şi încalecă, simțindu-şi deodată gura plină de praf. Ea se uita la el de jos.

– O să mă întorc luna viitoare, bâigui.

Şi ieşi în galop din incinta palatului. Ea rămase acolo urmărindu-l cu privirea.

7
O oră pentru naşterea unui şef

Tot drumul până la Avaris, Ptahmose îşi rumegă neliniştea şi furia. În primul rând furia: cum îndrăznise această ființă soioasă

să se apropie aşa de el, prinţul Ptahmose? Şi să pretindă că era sora lui? Şi cum dovedea că aşa numitul Amram fusese tatăl lui? Dar neliniştea revenea otrăvindu-i furia. Ptahmose se privise de câteva ori într-una din oglinzile mamei lui, ştia cum arată. Şi se recunoscuse dintr-o dată în chipul acelei tinere obraznice. Chiar dacă destul de vag. Va trebui să facă ceva cercetări, când va avea timp. Când se va întoarce, va trimite un servitor să-i ducă nişte cadouri, o jumătate de deben' de linte sau de grâu, poate şi vreo pasăre de curte, sfătuind-o să-şi ţină gura.

Încercă să se gândească la altceva, ceea ce se şi întâmplă destul de repede, căci nu ieşise niciodată din Memfis, decât cel mult prin împrejurimi, când mergea la vânătoare împreună cu fraţii lui. Drumul se întindea pe malul Nilului şi, urmând fluviul, pe care-l vedea tot timpul la Memfis şi care-i devenise aproape la fel de familiar precum cerul, intră într-o altă ţară. Nu-şi imaginase niciodată Delta atât de înverzită. Nu mai era decât o lună de vară şi întinderi de grâu, grâu de primăvară, se lăsau unduite de briză, schimbându-şi uşor verdele în auriu şi înnebunindu-i pe corbii lacomi. În depărtare, se întindeau câmpuri de în care păreau că oglindesc cerul. De-a lungul canalelor de irigaţie, din pământul gras, ici şi colo ieşiseră flori iar malul fluviului era înţesat cu tufe de papirus. Palmierii se înşirau denşi, umbroşi, încărcaţi de păsări.

Şi satele se înmulţeau, asta se vedea după mulţimea de copii semidezbrăcaţi care alergau înaintea micii caravane de când o zăreau, agitându-şi în aer mâinile care semănau cu nişte flori roşii. Dansatoarea, al cărei nume era Buto-met, izbucnea într-un râs copilăresc când îi vedea. Era o companie tulburătoare şi amuzantă în acelaşi timp. Au fost nevoiţi să se oprească de vreo zece ori din cauza ei, ca să-şi satisfacă nevoile şi să-şi dezmorţească picioarele.

La un moment dat ajunseră într-un sat care părea diferit de celelalte.

– Un sat apiru, anunţă lăncierul din frunte. Ptahmose mai văzuse mici grupuri de apiru la Memfis.

Dar acesta era primul sat apiru în care intra. Dădu ordin să încetinească. Nu mai erau copii care să se țină după ei şi casele erau puține, multe din ele formate dintr-un perete şi din corturi prinse în țăruşi. Nici un om de vârstă mijlocie, doar câțiva bătrâni care stăteau în fața porților privind la călători cu ochi iscoditori. Şi mai erau femeile care jumuleau păsări, pisau grâu sau întindeau rufele la uscat.

– Sunt trişti! observă Buto-met.

Cât a ținut drumul până la Avaris, au mai văzut multe astfel de sate. Le recunoşteau repede după faptul că n-aveau nici cel mai mic sanctuar prin apropiere. Dacă aceşti oameni aveau zei, probabil că-i țineau ascunşi.

Ajunseră în cele din urmă, sfârşiți de oboseală, la marginea unui oraş mare. Avaris fusese, de fapt, capitala regilor hyksos timp de patru secole; Ptahmose aflase asta cu totul întâmplător de la Amsetse, căci nu se prea vorbea cu plăcere despre hyksos în Egiptul lui Seti. Când îl întrebară pe un bărbat, care tăia cu o toporişca crengile joase ale unui sicomor, adresa subdirectorului documentelor regale, alți cinci sau şase oameni, impresionați de echipaj, se grăbiră să-i conducă. Era clar că sosise o persoană importantă; era bine s-o flatezi, fiecare dintre ei avea o cerere de dat, un ciubuc de făcut, un sac de sămânță de bob de cerşit, un petic de pământ de obținut.

În curând escortei princiare i se alăturară douăzeci de oameni. Unul dintre ei, care părea să aibă o anumită autoritate, le spuse că subdirectorul documentelor regale se afla la aproape o treime de oră de acolo. Străbătură mai întâi, nu fără oarecare greutate, străduțele din cartierele de negustori, unde stăteau unii lângă alții vânzători de peşte, bijutieri, ceramişti, sculptori şi negustori de amulete, apoi o luară de-a lungul unor străzi largi mărginite când de monumente străvechi, când de şantiere care degajau un praf apăsător. Se opriră în sfârşit într-un cartier care părea luxos, în fața unei imense locuințe care avea în față o grădină de migdali. Câțiva dintre bărbați alergară la uşa casei nerăbdători. Ptahmose îi auzi strigând:

– Stăpâne, stăpâne, prințul din Memfis vrea să te vadă! "Prințul din Memfis!" își zise Ptahmose. Nu puteai să le reproşezi că exagerează! Dar în realitate, prinț şi echipaj, erau toți rupți de foame, de sete şi de dureri de spate.

Un tip mărunțel şi durduliu apăru în curând la uşă şi înainta spre ei cu brațele ridicate, cu o grabă care făcea ca burta să i se hâțâne de la stânga la dreapta. Se vedea de departe că are o privire şireată.

– Stăpâne, stăpânul meu, Hape-nakht este preasupusul tău servitor!

Se înclină de mai multe ori în fața piciorului drept al lui Ptahmose care nu descălecase încă. Între timp servitorii aduceau taburete şi se grăbeau să le aşeze, mai întâi la stânga lui Ptahmose, apoi în dreptul lăncierilor, pe slujitori lăsându-i să coboare de pe catârii şi măgarii lor, fiecare cum putea. Cu siguranță aceşti oameni aveau simțul protocolului. Uimit de primirea exgerată, Ptahmose coborî de pe cal în timp ce zece brațe se întindeau spre el pentru a-l ajuta, apucându-l care de umăr, care de braț, care de antebraț. Hape-nakht, căci acesta era numele lui, nu se mai oprea din plecăciuni.

De îndată ce puse piciorul pe pământ, Ptahmose îi spuse cu amabilitate:

– Sunt fericit de primirea pe care i-ai făcut-o asistentului tău, Hape-nakht. Dar când îl privi mai cu atenție, îşi dădu seama cât era de linguşitor. Toată comedia asta era însă amuzantă.

– Asistentul venit de la palatul regelui este asemenea zeului care se ascunde în nori! protestă Hape-nakht. Reprezentantul stăpânului nostru inefabil este el însuşi mesagerul puterilor celeste!

Ptahmose îşi ascunse un zâmbet. Aceşti oameni aveau un simț dezvoltat al retoricii. Subdirectorul documentelor regale îl invită printr-un gest amplu al mâinii să străbată cei douăzeci sau treizeci de coți care separau zidul grădinii de uşa casei.

– Înainte de a merge mai departe, unde crezi că o să mă instalez? Întrebă Ptahmose.

– Prințe, un curier mi-a adus vestea nobilei tale vizite în urmă cu trei zile. Am dat imediat ordin să se construiască o locuință pentru augusta ta persoană. Nu este încă gata, dar va fi cam în zece zile. Până atunci, m-aş simți foarte flatat dacă ai vrea să accepți modesta mea casă ca locuință provizorie.

Ptahmose se întoarse şi porunci să fie descărcate cuferele, în timp ce lăncierii şi servitorii, ca să nu mai vorbim de Buto-met, aşteptau să se poată răcori.

– Eu şi familia mea vom locui nu departe de aici, ca să putem fi oricând la dispoziția ta, adăugă Hape-nakht. Servitorii mei sunt şi ai tăi. Ordonă şi dorința îți va fi îndeplinită.

Era tot cu mâna întinsă spre casă, aşa că Ptahmose îl urmă.Hape-nakht făcu oficiile de gazdă. Locuința provizorie, cum îi spusese el, merita oprirea. Casa era spațioasă şi cu siguranță demnă de un subdirector al documentelor regale pentru Egiptul de Jos. Era formată în mare din două clădiri de câte opt şi respectiv cinci camere fiecare, separate printr-o altă grădină cu trandafiri şi rodii. Pereții interiori ai grădinii erau acoperiți cu iasomie. Clădirea din față, mai mare, cuprindea sufrageria, bucătăria şi birourile, iar cea din spate, apartamentele personale. Pereții birourilor erau plini de rafturi încărcate cu o grămadă de suluri care păreau aranjate cu minuțiozitate. Şase scribi se ocupau încă de aranjarea lor şi ei se înclinară ceremonios în fața lui Ptahmose. Umbra unui salcâm uriaş se întindea peste apartamente. O fântână cu ghizdul jos se afla la mică distanță de cea de-a doua clădire. Cele două corpuri ale casei miroseau puternic a soluție de natron şi a praf de plante şi de cărbune, destinate să țină la respect muştele, țânțarii, ploşnițele, puricii, gândacii şi alți paraziți. Două pisici sălbatice dormitau în grădină şi îi aruncară lui Ptahmose priviri languroase.

– Nu vreau să întrerup sau să încetinesc munca scribilor, spuse el. Pot continua să lucreze chiar şi cât voi sta eu aici. Corpul din spate mi-e de ajuns.

Hape-nakht mai făcu o plecăciune. El oferi oaspetelui bere şi o armată întreagă de servitori se repeziră să umple bolurile de

agată fină puse pe o masă din piatră, în sufrageria primei clădiri. Ptahmose, Hape-nakht şi cei doi lăncieri degustară o bere dulce, în timp ce dansatoarea şi servitorii, conştienți de rangul lor, rămaseră afară.

– Stăpânul meu simte fără îndoială nevoia de a se odihni după această călătorie, spuse Hape-nakht, punându-şi cupa pe masă. Dacă-mi permite, îl invit la o masă, în seara asta, în compania unor persoane de vază, demne de a se prezenta în fața mesagerului regelui.

Luat prin surprindere, Ptahmose acceptă dând din cap. Crezuse că va fi un funcționar de categoria a doua şi când colo i se atribuia un rang superior. Poate că masa din cursul serii îl va ajuta să elucideze misterul.

Servitorii aduseră bagajele în camera aleasă de Ptahmose. Lăncierii se instalară şi ei, iar dansatoarea îşi alese o cameră vecină cu cea a stăpânului. CAli au fost duşi în grajduri, la scurtă distanță de casă. La un moment dat, Hape-nakht dispăru şi el. Ptahmose se întinse pe pat, care era fără îndoială al stăpânului casei, şi adormi.

Îl trezi răcoarea serii. Aici era mai răcoare ca-n Memfis. Ieşi afară. Cerul era indigo. Două torțe ardeau într-un stâlp din mijlocul grădinii, care servea drept rug pentru legiuni întregi de insecte.Iasomia parfuma aerul. Ptahmose se simțea descumpănit, în mai puțin de o săptămână, îşi pierduse locurile familiale şi acum se afla într-o lume necunoscută, însărcinat cu o misiune neclară. Chemă un servitor şi ceru să i se pregătească abluțiunile. Obişnuiți cu luxul, servitorii lui Hape-nakht încălziră apa şi puseră în ea ulei de santal, apoi spălătorii îl ajutară să-şi scoată lenjeria.

Ptahmose îmbrăcă o tunică cu mâneci lungi şi îşi atârnă la gât un pectoral de aur, cu încrustații de coral şi turcoaze, pe care nu-l mai purtase decât o dată. Dacă tot i se atribuia un rang extraordinar, atunci să şi-l arate. Un servitor de-al lui Hape-nakht veni să-l anunțe că atunci când va dori, va fi condus la locul festinului.

Plecă în noaptea care răsuna de orăcăit de broaşte, urmat de lăncieri şi de servitori. Buto-met rămase acasă bănuind că era un dineu doar pentru bărbaţi.

Asta şi era, de fapt. Casa în care se ţinea era şi mai mare decât a lui Hape-nakht, luminată de mai multe torţe care îi înnebunea pe lilieci. Mai mulţi cai erau legaţi de copacii din apropiere, fiind supravegheaţi de scutieri. La lumina torţelor se distingeau taburetele aşezate sub copaci.

Ptahmose intră în sufragerie. Doisprezece oameni îl aşteptau, unii aşezaţi, alţii în picioare, bând vin din cupe. Cei mai tineri aveau treisprezece ani, cei mai în vârstă în jur de cincizeci. Îl ţintuiră cu privirile şi el deveni dintr-o dată conştient de tinereţea lui şi de examenul la care era supus. N-avea decât câteva clipe la dispoziţie pentru a se impune ori pentru a se face de râs. Bonomia lui Hape-nakht fusese o capcană. Îşi aminti comportamentul lui Ramses şi se hotărî să-l imite: spatele drept, privirea fixă şi vocea fermă, surâs abia schiţat, dar rece. Primul care se îndreptă spre el fu cel mai în vârstă. Un tip masiv, burtos, care se mişca cu oarecare solemnitate.

– Eu sunt Horw-amon, nomarhul din Avaris şi gazda ta, spuse el, măsurându-l pe tânărul prinţ cu ochi ridaţi de reptilă. Urez bun venit mesagerului regelui, al cărui preaumil servitor sunt.

Nomarhul din Avaris! Unul din personajele cele mai puternice ale regatului. Aproape vice-rege al Egiptului de Jos!

– Mesagerul Ptahmose este flatat să-l întâlnească pe reprezentantul justiţiei stăpânului nostru, răspunse.

Următorul era un bărbat relativ tânăr, chel, cu o figură somnoroasă.

– Sunt kherihebul Shu-enshi, servitor al templului lui Seti în locuinţa lui Osiris de la Abydos, spuse cu o voce înceată preotul-lector. Urez bun venit scribului luminat, purtător al inspiraţiei regale şi divine pe lângă eminentul Hape-nakht, subdirector al documentelor regale.

Vocea sa era uşor ironică? În orice caz Ptahmose nu-şi dădu seama care ar fi putut fi motivul. Repetă într-o variantă adaptată răspunsul pe care-l dăduse şi nomarhului. Şi pe care-l reluă, de altfel, şi în faţa celorlaţi comeseni, directorul proviziilor din templul lui Osiris, comandantul garnizoanei Avaris, directorul răspunzător de mâna de lucru a monumentelor regale, plus două sau trei personaje care păreau a fi, după titlurile pe care le înşirau, bogaţi proprietari de terenuri. Toţi erau cu ochii pe el.

Nu scăpă din acest cerc al supravegherii decât în timpul mesei, când putu să admire în voie sufrageria, decorată cu coloane roşii şi fresce cu lotuşi, mobilată în stil princiar, cu scaune din abanos încrustate cu fildeş şi mese din alabastru. Bucatele nu erau cu nimic mai prejos, ca rafinament şi opulenţă, faţă de cele din Memfis, dacă nu cumva le întreceau, cu vinurile de Siria şi de Cipru, rar întâlnite chiar şi la palatul din Memfis, cu paharele colorate şi aranjamentul platourilor printre flori şi fructe. Dar lui Ptahmose puţin îi păsa de toate astea. El simţea că miza acestei seri era considerabilă şi că de această miză depindea prestigiul lui. Li se părea cu siguranţă prea tânăr; dar el avea să le demonstreze că merita favoarea regală. Mai era însă o miză, care îi scăpa deocamdată.

– Bunăvoinţa regelui şi a regentului în privinţa Egiptului de Jos ne încălzeşte inima, spuse nomarhul, aşteptând ca Ptahmose să se servească primul cu fileu de peşte în ulei de coriandru, întins pe bucăţele de pâine cu susan. Stăpânul nostru divin, regele, şi fiul său luminat vor, după cum se vede, să ridice ţara aceasta la rangul pe care i l-au hărăzit zeii.

Îl privi pe Ptahmose ca şi cum ar fi aşteptat un răspuns.

– Restaurarea templelor o dovedeşte, răspunse el. Nu aflase asta decât întâmplător, dar întâmplarea potrivise bine lucrurile.

– Mă gândesc şi la construcţia forturilor, spuse nomarhul. Cu toate că această lucrare i se pare regentului că merge prea încet.

– Şi aşa este? Întrebă Ptahmose.

– Ar greşi regentul? Întrebă nomarhul cu un surâs voalat. Lucrurile sunt simple. Muncitorii folosiți sunt străini. Unii sunt prizonieri de război din țările din est, dar marea majoritate o constituie muncitorii apiru. Prizonierii de război au un randament mediocru. Nu ştiu nici să taie şi să cioplească pietrele ca lumea, nici să toarne cărămizile. În schimb, muncitorii apiru muncesc mult mai bine, dar se răzvrătesc.

– Din ce cauză?

– Pretind că li se cere prea mult, spuse, scăpărând de indignare, directorul responsabil cu mâna de lucru a monumentelor regale, punând în farfurie o pulpă de rață şi luând cuvântul pentru întâia oară, cu buzele strălucind de grăsime.

– Sunt treizeci de mii, spuse Ptahmose, reluând cifrele pe care le auzise din gura lui Ramses, din care jumătate sunt femei. Dacă excludem bătrânii şi copiii, mai rămân zece mii. Ceea ce înseamnă o forță de lucru apreciabilă. Într-un ritm de lucru normal, ar trebui să nu fie probleme.

Precizia răspunsului păru să-i surprindă.

– Sunt impresionat că prințul Ptahmose cunoaşte atât de bine subiectul, spuse directorul responsabil cu mâna de lucru, servindu-se cu vin. Problema este că ei se plâng totuşi că muncesc prea mult şi că se răzvrătesc. Iar noi nu mai vrem să avem revolte, cum am avut în ultimii ani. Aici, ca şi la Memfis, revoltele îi alarmează pe responsabilii cu ordinea şi îi supără pe rege şi pe regent. Şi noi nu vrem pentru nimic în lume să-i supărăm.

Ptahmose nu spuse nimic. Rupse în bucăți porumbelul gras din fața lui, gustă salata, îşi şterse degetele, luă o înghițitură de vin şi, întorcându-se către subdirectorul documentelor regale, îl întrebă brusc:

– Care este munca mea aici?

Nomarhul izbucni în râs, în timp ce preotul-lector zâmbi lăsând ochii în jos.

– Ascuțimea minții prințului este remarcabilă.

– Subdirecția documentelor regale, spuse Hape-nakht, înregistrează actele emise de augustul rege şi ilustrul regent cu privire la Egiptul de Jos. Dar ea nu este doar un birou de înregistrare. Ea este însărcinată să vegheze la aplicarea deciziilor regale împreună cu nomarhu. Munca prințului Ptahmose este, cu consimțământul său, să uşureze punerea în practică a acestor decizii.

– Şi cum să fac asta?

Hape-hakht îşi compuse o figură curtenitoare, care îi dădea însă un aer de şmecher. Ridică paharul.

– Îmi cereți să definesc geniul prințului?

Ptahmose înțelese dintr-o dată de ce Seti îl trimisese acolo: pentru a-l pune la încercare, dar şi pentru a-l forma.

– Dacă înțeleg bine, sperați să găsesc un mod de a îmbunătăți randamentul muncitorilor apiru şi, dacă nu, să pledez cauza voastră pe lângă regent. Nu ne rămâne decât să ne vedem la lucru pe teren.

Tonul lui era fără replică. Dădură toți din cap aprobator.

– Propunerile prințului fac dovada clarității şi sensibilității lui, spuse nomarhul. Ne dăm încă o dată seama de buna alegere a divinului nostru protector.

Îl priveau cu alți ochi acum. Dar Ptahmose era obosit din cauza călătoriei, din cauza efortului mintal depus în timpul cinei, era obosit de toți aceşti necunoscuți. Gustă din smochinele uscate conservate în vin, îşi goli paharul şi căută cu privirea un servitor. Unul dintre ei veni fuga cu un bol cu nisip într-o mână şi cu un ulcior cu apă în cealaltă. Vărsă încet apa parfumată peste degetele prințului, care le frecă apoi cu nisip pentru a îndepărta grăsimea şi la sfârşit le întinse pentru a le clăti. Un alt servitor aduse un prosop şi Ptahmose îşi şterse degetele. Era un mod de a spune că terminase de mâncat. Nomarhul se ridică şi ceilalți îi urmară exemplul.

– Prezența ta este o lumină şi o onoare pentru noi, spuse.

– Pentru mine este o onoare, răspunse Ptahmose.

Când se întoarse, Buto dormea deja. Ptahmose rămase o clipă în grădina interioară privind cerul, ca şi cum ar fi auzit o voce de acolo, de sus. Dar era singur, cu desăvârşire singur în acest imens labirint birocratic, fără să audă decât vocea sa interioară. Se întinse pe pat şi adormi imediat.

A doua zi, după ce-şi făcu toaleta, trimise un servitor la Hape-nakht pentru a-i spune că dorea să fie însoţit cât mai repede cu putinţă pe un şantier în prezenţa unui contramaistru. O jumătate de oră mai târziu, Hape-nakht însuşi şi alţi doi bărbaţi sosiră călare pe catâri.

– Prinţul doreşte să meargă pe şantierul garnizoanei? Ptahmose dădu din cap. Terminarea cât mai grabnică a forturilor era una din grijile principale ale lui Ramses. Încalecă pe calul său şi încadrat de doi lăncieri, unul în faţă şi altul în spate, se alătură oamenilor lui Hape-nakht. Şantierul se afla la vest de Avaris, cam la o oră de mers.

Soarele arzător inunda un teren prăfuit care măsura între o mie şi cinci mii de coţi lungime şi o mie de coţi lăţime. Fusese începută construcţia unui zid circular tăiat de mici forturi. Aproape o mie de oameni lucrau la el, lac de sudoare, semidezbrăcaţi sau uneori dezbrăcaţi complet, siluete sumbre în pustiul albicios. Muncitorii apiru aveau pielea arsă de soare; abia îţi dădeai seama, după dunga de pe şolduri, că aveau pielea albă. Ici şi colo o echipă şlefuia pietre aduse cu vaporul din Egiptul de Sus, alta, turna, cu oarecare nepăsare, pământ în formele lăsate să se usuce la soare, o a treia aducea apă pentru cărămizi, alta cioplea lemnul pentru şarpanta pereţilor de cărămidă... Unii păreau să nu facă nimic, ascunzându-se în spatele celor care munceau. Contramaistrii strigau, cu biciul în mână.

Lui Ptahmose toată activitatea asta i se păru haotică; observase cu destulă atenţie lucrările de construcţii din curtea palatului ca să ştie că nu trebuiau convocate toate categoriile de muncitori în acelaşi timp. Îşi aminti de preceptul lui Amsetse: ***"Inteligenţa este ca uliul, voinţa ca bivolul***." Trebuia deci să cântărească bine situaţia şi s-o remedieze imediat impunându-şi

autoritatea. Or, cheia acestei situații era dezordinea. Mai rămânea să afle amănuntele. Hape-nakht i-l prezentă pe responsabilul şantierului, pe arhitectul şef, pe contramaistrul şef, pe şeful cioplitorilor şi pe acela al cărămidarilor... Toți se aplecară cât putură de jos, proferând în dezordine formule de primire, de servitute şi de binecuvântare.

– De când este deschis acest şantier? Întrebă Ptahmose pentru a le întrerupe logoreea.

– De trei luni, răspunse contramaistrul, pe nume Pikhare.

– Şi când se va termina?

Contramaistrul se lansă într-un discurs din care nu se înțelegea nimic în afara faptului că el, Pikhare, era foarte volubil şi saliva abundent. Ptahmose îl studia în tăcere şi îl găsi mai degrabă congestionat, cu ochii prea strălucitori şi răsuflarea prea mirosind a mentă; cu siguranță băuse şi se grăbise să ascundă duhoarea alcoolului mestecând iarbă aromatizantă. Bărbatul avea un cap masiv fixat pe un gât de taur.

– Când, vrea să ştie prințul? spuse aspru Hape-nakht, văzând nerăbdarea lui Ptahmose.

– Cel mai devreme peste patru luni, răspunse contramaistrul încurcat.

– Şi care era termenul?

– Peste trei săptămâni, răspunse Pikhare, care începuse să transpire de frică. Era evident că zidul circular n-avea cum să fie terminat la data fixată.

– V-am spus eu! strigă arhitectul.

Ptahmose nu-i dădu nici o atenție. Ceru să facă turul şantierului. Hape-nakht şi arhitectul şef nu-l părăsiră nici o clipă. După aproape o oră, se întorseseră la punctul din care plecaseră.

– După cum văd, spuse Ptahmose pe un ton care nu admitea replică, cărămidarii toarnă cărămizi în timp ce fundația de piatră nu este încă terminată, iar în partea de nord fundația nu este nici măcar săpată.

– Oamenii au ritmuri diferite de lucru... Începu Pikhare.

– Nu slujeşte la nimic să torni cărămizile cu douăzeci de zile înainte de a termina fundaţia, i-o tăie Ptahmose. Începând din acest moment, cărămidarii o să ajute la săparea fundaţiei şi apoi, cei care ştiu să şlefuiască piatra, vor şlefui pietre.

– Dar cărămizile au nevoie de timp pentru a se usca, obiectă contramaistrul.

– Au nevoie de patru zile să se usuce, iar când se va reîncepe turnarea lor, va exista deja o provizie care să asigure un avans considerabil. O dată fundaţia terminată, cărămidarii vor fi trimişi într-o altă echipă, pe un alt şantier.

Contramaistrul era stupefiat.

– Dar prinţe, cărămidarii sunt cărămidari... Cine va turna cărămizile când va fi nevoie?

– Şi un copil ar fi în stare să toarne cărămizi. Nimic mai simplu: torni în forme de pământ lichid amestecat cu paie tăiate fin şi le laşi să se usuce. E ca un joc. Chiar şi şlefuitorii de piatră ar putea s-o facă. În orice caz, când se vor construi pereţii superiori, va fi nevoie de mult mai puţini cărămidari.

Contramaistrul holba ochii nevenindu-i să creadă. Hape-nakht clipea absent, în timp ce arhitectul rămase cu gura căscată.

– În momentul de faţă, reluă Ptahmose, întreaga echipă a zidarilor stă cu mâinile încrucişate pentru că şanţurile nu sunt săpate, în timp ce pietrele sunt gata. Cărămidarii îşi pierd vremea cu jocuri. Şi asta, pe banii nomarhului şi ai regatului. Nu e normal. Câţi cărămidari sunt?

– Treizeci şi cinci, prinţe.

– Cu treizeci şi cinci de oameni în plus, fundaţia ar trebui să fie gata în patru zile. În timpul acestor patru zile, vreau ca zidarii să-i ajute pe cărămidari la şlefuirea pietrelor.

– Prinţe! strigă Pikhare. Şlefuirea... şlefuirea este o artă! O meserie! Zidarii, cărămidarii... să şlefuiască pietrele... Prinţe!

– Vor învăţa. Aşa cum au învăţat cei care sunt acum şlefuitori, aşa vor învăţa şi cărămidarii şi zidarii, răspunse Ptahmose.

Hape-nakht şi arhitectul aduseseră deja cu ei un scrib; aşezat pe o piatră, acesta îşi scoase flaconul de cerneală de la gât, îl destupă şi-l puse pe o piatră alăturată, iar Hape-nakht îi dictă: "Din ordinul prinţului Ptahmose, azi, 8 Athyr, au fost luate următoarele hotărâri cu privire la şantierul garnizoanei de la Avaris, din ţara Egiptului de Jos..." Şi urmau instrucţiunile lui Ptahmose. Contramaistrul ascultă consternat, cu capul în jos, în timp ce pana scribului trasa cu repeziciune semnele.

După ce totul fu consemnat, Ptahmose adăugă:

– Şi mai vreau ca de acum înainte, pe toate şantierele din Avaris, echipele de muncitori să fie convocate pe măsură ce e nevoie de ele, după un calendar care va fi stabilit de arhitectul şef şi de contramaistru, astfel încât să nu mai stea nimeni degeaba şi să nu se mai piardă nici o zi de lucru."

I se aduse o cană de bere dulce şi un pahar pe care i-l umplu în faţa lui; prinţul îşi înmuie buzele.

"Câţi oameni sunt pe acest şantier?

– Şapte sute treizeci şi unu, prinţe, răspunse contramaistrul.

– Câţi săpători, câţi cioplitori şi câţi zidari?

– Cincizeci de săpători, treizeci de cioplitori şi treizeci şi şase de zidari.

– Treizeci şi şase de zidari?

– Cu ucenici cu tot, prinţe.

– Sunt prea mulţi. Nu e nevoie să fie mai mult de o sută de oameni pe un şantier. Câţi sunt apiri?

– Toţi sunt apiri.

– Foarte bine. Regele şi regentul au nevoie de mână de lucru şi la Memfis s-a raportat că nici aici nu aveţi destulă. Eu văd că aveţi mai multă decât este necesar.

Şi pregătindu-se să plece mai zise:

– Mă voi întoarce mâine să văd cum au fost puse în aplicare instrucţiunile mele.

Aşadar fusese suficientă o oră pentru ca tânărul din Memfis să-i convingă că nu este doar un obiect de decor.

Hape-nakht şi escortele îl urmară.

– Admirabil, strigă subdirectorul. Admirabilă clarviziune! Ce promptitudine de uliu! Îşi împreună mâinile şi le ridică în sus, spre cer. Binecuvântată fie ziua în care ai venit, o, mesager al regelui!

Ptahmose abia îşi stăpâni râsul.

– Periculoase complimente, stăpâne, zise. Dar cum se face că nimeni n-a văzut cum stau lucrurile înaintea mea?

Hape-nakht se opri brusc.

– Toată lumea a văzut, prinţe, dar nimeni nu putea să spună nimic. Contramaistrul este fiùl şefului celui mai bogat sat din apropiere de Avaris. El asigură, de pe pământurile lui, o cincime din proviziile pentru Avaris. Dacă-l supărăm cu ceva, cantitatea de carne scade cu o cincime, oamenii din sat vor veni să fure pietrele, cărămizile şi lemnul de pe şantier, ca şi proviziile din temple.

– Vrei să spui că Pikhare este un profitor şi un delicvent. Care acum este nemulţumit, zise Ptahmose încălecând. S-a îmbogăţit întârziind lucrările şi o să încerce să le întârzie şi mai mult. Nomarhul nu are autoritate aici?

Hape-nakht, care mergea la trap pe catârul lui, strigă:

– Prinţul meu, contramaistrul va fi bântuit în noaptea asta de un coşmar în care-i va apărea Sehmet, zeiţa răzbunării! Mâine dimineaţă va scuipa sânge!"

Ptahmose izbucni în râs. Cuvintele lui Hape-nakht îl lăsară perplex. Dar oare nu pentru asta aşteptaseră toţi venirea lui, ca să rezolve astfel de probleme?

– Mâine dimineaţă în zori Pikhare va fi pe şantier punându-ţi în aplicare ordinele cu sârguinţă de şobolan! mai zise Hape-nakht cu o voce care deveni ascuţită.

– Şi nomarhul, Hape-nakht, nomarhul?

– Ah, prinţe, începu Hape-nakht pe un ton atât de patetic încât Ptahmose îşi încetini mersul, nomarhul este în aceeaşi situaţie ca şi mine! Dacă încearcă să-şi exercite autoritatea, i se demonstrează rapid că are mult mai puţină decât crede el.

– Aşadar, nu există autoritate regală, murmură Ptahmose, amintindu-şi de conversația cu Seti. Dar Hape-nakht nu-l mai auzi. În scurt timp ajunseră la casa în care stătea Ptahmose.

– Binecuvântată zi! mai strigă Hape-nakht coborând de pe catârul său.

Servitorii se grăbiră să pună un taburet în partea stângă a calului lui Ptahmose. Fără să ia în seamă mâna care i se întinse, el coborî dintr-o săritură.

– Binecuvântată zi! repetă Hape-nakht şi ridică brațele spre cer.

8
Calul şi taurul

In zori, Ptahmose rămase stupefiat când unul dintre servitori veni să-i spună că nomarhul în persoană aştepta în grădină ca el să se trezească.

Îşi puse perizoma, îşi luă sandalele şi deschise uşa care dădea în grădină. Nomarhul, escortat de un scrib, se apropie de el.

– Soarele să te aibă în pază, zise Horw-amon.

– Soarele să te aibă în pază şi pe tine, răspunse Ptahmose, cu o privire întrebătoare.

– Eu am avut parte doar de lună în noaptea asta, spuse nomarhul. Contramaistrul Pikhare mi-a întunecat mintea cu lamentații şi reproşuri.

– Lamentațiile sunt nepotrivite, iar reproşurile mi se par obraznice.

– Mi-a reproşat că l-am abandonat în ghearele uliului regal, reluă nomarhul. Susține că ordinele tale provoacă dezordine şi a amenințat că va renunța la funcția pe care o are.

Ptahmose trase adânc aer în piept.

– Cred că ordinele mele îi dau peste cap mai ales acțiunile lui ilegale. Este plătit de tine din banii regatului şi nu face altceva decât să întârzie lucrările după cum are el chef pentru a-şi încasa dijma. Aduce toate echipele în acelaşi timp pe şantier pentru ca

să coste mai scump. Şi îi raportează regentului că lucrările de construcție merg prost pentru că duce lipsă de mână de lucru. Dacă aşa stau lucrurile pe toate şantierele regatului, e clar.

– Ai dreptate, spuse nomarhul, dar Pikhare aparține unei familii de notabilități din Egiptul de Jos. Sunt oameni importanți. Vor suporta greu umilirea la care au fost supuşi ieri.

Cele două pisici se întinseră somnoroase în lumina primelor raze de soare. Briza mării unduia iasomia care parfuma aerul.

Un corb croncăni.

– Există ceva şi mai rău decât umilirea, spuse Ptahmose privindu-l pe nomarh drept în ochi. Pot să declanşez o anchetă fiscală asupra lui Pikhare şi a familiei lui. Dacă renunță la funcția pe care o are, ceea ce înseamnă o sfidare la adresa autorității tale, mă pot întoarce mâine la Memfis să-i prezint regentului propriul meu raport.

Nomarhul îşi muşcă buza de jos şi privirea i se întunecă.

– Şi ce ai scrie în acest raport?

– Că un contramaistru corupt exercită la Avaris o autoritate superioară celei a nomarhului şi că o gestionare greşită este cauza întârzierii lucrărilor.

Consecințele erau uşor de prevăzut. Nomarhul ar fi fost demis. Cât despre familia lui Pikhare, ea ar fi fost dată pe mâna unei echipe a fiscului trimisă expres de la Memfis. Nomarhul se posomorî.

– Asta ar însemna război, spuse încet Horw-amon.

– Un război pierdut dinainte, răspunse sec Ptahmose. Am să văd cum se prezintă situația în dimineața asta. Pikhare amenință cu şantajul. Se pune cu un reprezentant al regelui şi al regentului. Ceea ce nu face decât să dovedească că alcoolul i-a întunecat creierul de măgar.

Pisicile veniră să se frece de picioarele lui. Se aplecă să le mângâie, apoi se ridică.

– Nomarhule, te însărcinez să-l avertizezi pe Pikhare că dacă nu se prezintă pe şantier, va ține minte ziua de azi.

Nomarhul încuviință din cap şi plecă.

Situația nu era deci așa cum i-o prezentase Hape-nakht; nu numai că nomarhul nu se prevala de autoritatea lui, dar, mai mult, părea să-l protejeze pe Pikhare sau, în orice caz, statutul acestuia. Cu siguranță, își dădea Ptahmose cu presupusul, beneficia și el de daruri de la familia acestuia.

Așadar Ptahmose lovise într-o adevărată rețea de corupție. Se grăbi cu abluțiunile și, însoțit de lăncieri și de servitori, se duse pe șantier, de data asta fără să-l mai prevină pe Hape-nakht.

Dar îl găsi deja acolo conversându-se morocănos cu nomarhul și arhitectul șef. Zărindu-I pe Ptahmose, Hape-nakht alergă spre el și se lansă din nou în salutări servile; frica îi modificase însă zâmbetul. Ptahmose avu senzația că spinarea subdirectorului documentelor regale era mai curbată decât în ajun. Nomarhul i se părea și el enigmatic.

Când contramaistrul Pikhare îl zări pe Ptahmose, rămase pentru o clipă nemișcat privind la tânărul care îi devenise atât de repede dușman. Apoi înainta încet spre el. Ptahmose cuprinse șantierul cu privirea; nu mai rămăsese nici măcar o treime din muncitorii pe care-i văzuse cu o zi înainte. Amenințarea avusese așadar efect.

Contramaistrul se înclină cu rigiditate și îi ură bun venit lui Ptahmose țintuindu-l cu o privire voalată, dar încărcată de o dorință ucigașă. Ptahmose îi răspunse în cuvintele obișnuite de curtoazie, susținându-i privirea fără a clipi. Ceru apoi să viziteze șantierul. Săpătorii se grăbeau să termine fundația.

– Bărbații pe care-i vezi săpând aici sunt cărămidarii, așa cum mi-ai cerut, spuse Pikhare.

– Când crezi că vor termina?

– Mâine seară.

– Care este proporția pietrelor rămase pentru a fi șlefuite?

– Cam o treime, aș zice.

– De cât timp e nevoie pentru asta?

– Depinde de numărul de oameni. Și de timpul atribuit.

– Ca să fie terminate în două zile?

– Douăzeci și cinci de ucenici.

– În două zile, când fundația va fi terminată, o să-i aduci pe cioplitori. Două zile mai târziu, poți să-i aduci pe cărămidari şi pe zidari pentru a construi zidurile superioare. Câte cărămizi au fost turnate până acum?

– Cam jumătate. Mai sunt şi unele imperfecte.

– Foarte bine, spuse Ptahmose. Asta înseamnă că nu va fi nevoie decât de jumătate din echipa de cărămidari pentru restul lucrărilor.

– Vrei aşadar să fii contramaistru? Întrebă Pikhare pe un ton dur.

– Dacă ar fi fost un contramaistru pe acest şantier, n-aş mai fi fost nevoit să-ți dau aceste ordine. Şantierul se va termina în zece zile.

– Dacă vreau eu.

– Am crezut că Horw-amon ți-a explicat cum stau lucrurile. Dacă vreau, pot declanşa chiar de mâine o anchetă fiscală care să te cerceteze pe tine şi familia ta. Dacă manifeşti cea mai mică intenție de a încetini acest şantier, o să pun să fii reținut de poliție şi aruncat în închisoarea templului în aşteptarea judecății. Eu îi reprezint aici pe rege şi pe regent. Regentul vrea ca acest şantier să fie gata în trei săptămâni. Tu eşti deja în întârziere cu cinci săptămâni şi ai de gând să mai întârzii încă şaisprezece.

Pikhare se învineți la față.

– Va trebui ca nomarhul să-şi dea acordul pentru toate astea. El este cea mai înaltă autoritate a țării.

Ptahmose înțelese atunci că nomarhul nu-i spusese nimic lui Pikhare. l-a fost fără îndoială teamă de un conflict; aşa că i-a lăsat întreaga răspundere lui Ptahmose. Toți aceşti oameni se gândiseră probabil că tânărul din Memfis nu va merge mai departe de manifestarea epidermică a autorității.Dându-şi seama de asta, Ptahmose se însufleți şi mai tare.

– Cea mai mare autoritate a țării este regele. Apoi vine cea a regentului. Alcoolul te face surd, Pikhare. Ti-am spus deja că eu reprezint aici regele şi regentul.

Ridicase vocea; muncitorii întoarseră capetele spre ei. Cine îndrăznea să sfideze autoritatea lui Pikhare?

– Asta e tot. Şi acum, la lucru.

Contramaistrul îi aruncă o privire turbată. Apoi se răsuci pe călcâie, se duse spre locul unde se săpau fundaţiile şi câteva minute mai târziu, îi trase o puternică lovitură de bici unuia dintre muncitori, care scoase un strigăt înfiorător. Ptahmose interveni.

– Biciul nu face şantierul să avanseze, ci mai degrabă îl întârzie. Îţi interzic să-l mai foloseşti fără a fi neapărată nevoie.

Pikhare scoase un strigăt de furie şi aruncă biciul. Părea să-i ţină piept cu toată fiinţa lui. Muncitorii se opriră din treabă şi toate privirile se îndreptară spre cei doi. Era pentru prima oară că puterea regală părea să le ia apărarea. Un conflict neaşteptat prindea viaţă în faţa lor; tânărul, asemănător unui cal, împotriva contramaistru lui, asemănător unui taur. Pikhare gâfâia. Era evident că ardea de nerăbdare să se arunce asupra lui Ptahmose şi că doar teama de consecinţe îl împiedica. Horw-amon şi Hape-nakht, care văzură scena de la depărtare, alergau acum către ei.

– Munceşte, contramaistre! striga Ptahmose. Şi fără violenţă! Supune-te voinţei regelui şi a regentului! Sub supravegherea mea!

Vocea lui răsună pe tot şantierul. Toţi muncitorii o auziră. După care se lăsă o linişte suspectă.

Nomarhul încercă să se interpună între cei doi bărbaţi, dar Ptahmose îl împinse cu mâna, gest de dispreţ, de neconceput în ajun, şi se îndreptă spre calul lui. Hape-nakht îl însoţi, în timp ce Horw-amon rămase mai în urmă consternat.

– Prinţe! Prinţe! Fii răbdător, te implor în genunchi! striga el.

– Înţeleg acum de ce mi-ai dat casa ta, Hape-nakht, spuse Ptahmose. Credeai că nu voi rămâne aici mai mult decât şoarecele de câmp urmărit de vulpe. Acum vreau să-mi fie terminată casa în exact zece zile.

Şi spunând acestea, trase de frâu, făcu o întoarcere şi zvâcni, urmat de lăncieri şi servitori.

9
Vorbele încâlcite ale consulilor din Avaris

Credea că afacerea se terminase, dar se înşela. Când se întoarse la casa lui Hape-nakht, scribii erau în mare agitaţie şi când îl văzură deveniră şi mai înspăimântaţi. Plânsetul unei fete se auzea din grădină şi nu-şi dădu seama că e Buto, n-o auzise niciodată plângând, decât când se duse lângă ea. Slujitorii îşi îngrijeau reciproc rănile.

Povestea celor întâmplate era cât se poate de simplă. La puţin timp după plecarea lui Ptahmose, dinspre câmpuri apărură şase oameni, care intrară în casă pe uşa din spate, se repeziră asupra lui Buto, rupându-i hainele şi insultând-o şi când slujitorii îi săriră în ajutor fuseseră nevoiţi să se lupte cu agresorii. Numai intervenţia scribilor, alertaţi de ţipete, puse capăt agresiunii atacatorilor rămaşi în minoritate. Unul dintre ei fusese aproape omorât de slujitori şi zăcea acum afară, sub sicomor.

Ptahmose o consolă în câteva cuvinte pe Buto şi merse să-l vadă pe muribund. Un cerc de oameni se formase în jurul lui; unii erau de părere că agonizează, alţii că o să-şi revină a doua zi. Un doctor adus de urgenţă se chinuia să facă o cataplasmă, nimeni nu ştia prea bine din ce, ficat de liliac, ulei de susan, praf de aramă... şi perora despre arta lui. Ptahmose se aplecă asupra bărbatului, care avea o rană mare la frunte. În orice caz, nu era mort, sau nu încă; pieptul i se ridica mai mult sau mai puţin regulat şi pleoapele păreau să i se mişte. Ptahmose gândi că, dacă s-ar afla în locul acestui om, ar face-o pe mortul cât mai mult timp posibil pentru a nu divulga numele celui care l-a trimis.

– Du-te şi adu-mi un hârdău cu apă, îi şopti el unuia dintre slujitori.

Când îi fu adus, Ptahmose aruncă energic conținutul asupra victimei. Bărbatul deschise brusc ochii şi gura, începu să tuşească cu o figură rătăcită, apoi îşi reveni.

Cei de față începură să strige că prințul Ptahmose îl adusese pe mort la viață şi că acum urma să-l pedepsească.

– Doctore, administrează-i doctoria, ordonă Ptahmose. Şi întorcându-se către servitori: Legați-i mâinile şi picioarele; nu-l loviți, chiar dacă aveți chef s-o faceți.

Proferând blesteme la adresa borfaşului şi amenințându-l că va fi trimis către adâncurile infernale unde domnea şarpele uriaş Apopis, servitorii se executară.

– Cine te-a trimis? Îl întrebă Ptahmose. Bărbatul tăcea cu capul în pământ.

– Foarte bine. Ridicați-l cu picioarele în aer şi dați-i câteva bastoane la tălpi, spuse Ptahmose servitorilor.

Bărbatul scoase un urlet de durere.

– Asta nu-i decât o porție, îl avertiză Ptahmose. Te voi bate până când vei vorbi.

– Vorbeşte, canalie! strigă unul din servitori, cel care avea cea mai frumoasă vânătaie.

– Milă! gemu bărbatul.

– Ai tu milă de tine. Cine te-a trimis? Omul gemu din nou:

– Dacă-ți spun, o să mă ucidă.

– Dacă nu vorbeşti, te voi bate până când vei mărturisi. Bărbatul gâfâia.

– Mai dați-i câteva, zise Ptahmose.

– Nu! urlă omul. Dar le încasă, căci servitorii nu-l iertară, şi izbucni în plâns.

– Acum plângi, secătură, şi mai devreme ne omorai cu bâta! strigă un servitor.

– Pikhare, bâigui omul, ca şi când şi-ar fi dat duhul.

– Ați auzit? Întrebă Ptahmose asistența. Ce a spus?

– Pikhare, răspunseră mai mulți.

Un murmur se auzi printre cei de față. Urâtă afacere, dacă Pikhare se apucase de fapte criminale.

Chemați nu se ştie de cine, nomarhul şi Hape-nakht veniră şi ei. Aflaseră despre ce este vorba, căci nu puseră nici o întrebare.

– Scribule, spuse Hape-nakht, încheie procesul verbal.

Scribul dădu fuga în casă şi aduse un sul de papirus şi o călimară cu cerneală. "în prezența prințului Ptahmose şi a subdirectorului documentelor regale din Egiptul de Jos, Hape-nakht, s-a stabilit azi..." Şi urma relatarea evenimentelor. Pe măsură ce scria, scribul repeta fiecare cuvânt. Ptahmose asculta cu atenție. Darea de seamă părea fidelă. Numele martorilor erau toate trecute şi ceea ce complica lucrurile era că cinci scribi figurau şi ca victime şi ca martori, pentru că primiseră şi ei deopotrivă lovituri de baston. Avusese loc o agresare a funcționarilor publici; pedeapsa putea merge până la condamnarea la moarte.

– Instigatorul, dictă Hape-nakht, a fost desemnat de către unul din atacatori ca fiind contramaistrul Pikhare.

Ptahmose dădu din cap în timp ce Horw-amon îşi luase o figură de înmormântare.

– Pikhare a înnebunit, spuse. Să aducem poliția. Acest om va fi închis în închisoarea templului lui Osiris.

– După aceea va trebui să-l judecăm pe instigatorul acestui act necugetat, spuse Ptahmose privindu-l pe Horw-amon drept în ochi.

Nomarhul repeta sumbru:

– Va trebui într-adevăr să-l judecăm pe instigator.

– Cer ca acuzarea lui Pikhare să fie amânată cu zece zile, zise Ptahmose.

– Cu zece zile? Întrebă nomarhul fără să înțeleagă.

– Timpul de care are nevoie pentru a termina şantierul.

– Şi după aceea?

– După aceea voi hotărî în funcție de stadiul lucrărilor, îşi aroga astfel dreptul de a decide soarta lui Pikhare.

Puterea lui era de acum înainte mai mare decât aceea a unui asistent al subdirectorului documentelor regale.

– Să vedem dacă va accepta să termine lucrările fără să ştie ce soartă îl aşteaptă, spuse Horw-amon.

– Un lucru e clar, spuse Ptahmose. Dacă lucrările nu sunt terminate în zece zile, asta va însemna sfârşitul lui. Dar dacă sunt, cum v-am spus, voi lua o decizie.

Se întoarse pe călcâie şi intră în casă. O oră mai târziu totul reintrase în normal. Scribii se întorseseră la birourile şi instrumentele lor de scris. Poliția venise şi-l luase pe borfaş ca să-l ducă în închisoarea templului. Buto se calmase cu o bere îmbogățită cu semințe de mac, după cum o sfătuise soția unuia dintre slujitori, şi îşi ținea o compresă de usturoi şi ovăz amestecate cu argilă albă pe obrazul pe care atacatorii i-l pălmuiseră. Cât despre amorul propriu, îşi mai revenise când văzuse cum i se administrase loviturile de bâtă unuia dintre atacatori.

Bucătăresele pregătiră masa de prânz. După ce mancă, Ptahmose se retrase pentru siestă. Hape-nakht sau însuşi nomarhul se vor întoarce mai mult ca sigur înainte de căderea serii pentru a-i prezenta efectele ultimatumului. Se întreba ce viclenie ar mai putea folosi pentru a-l face să renunțe. Apoi medita la singurătatea lui: un soldat pe frontul acesta abstract al corupției, în serviciul oamenilor binevoitori fără îndoială, dar străin în mijlocul ipocriților corupți şi profitori. Se gândi apoi la ființa aceea mizerabilă care venise să-i spună, când pleca de la Memfis, că tatăl său murise. O soră. Avea atâtea surori; erau toate ca nişte păsări ale paradisului, care nu cunoşteau decât seducțiile lumii, şi aproape nimic din conflictele care îi îmbătrâneau pe bărbați.

Adormi cu aceste gânduri sumbre şi când se trezi, i se păru că era destul de rece şi ceru să i se încălzească apa. Mângâia una din pisici, iar servitorul agăța o torță într-un suport de fier, în grădină, pentru a alunga țânțarii, când îl văzu venind pe Shu-enshi. Nu se gândise la el.

Preotul lector venise călare şi înainta cu o indolență studiată, urmat de un singur scrib, un băiat foarte frumos. Ptahmose se

întrebă distrat dacă nu cumva întreținea relații sexuale cu scribul şi care dintre ei era partea activă.

Shu-enshi se prefăcu că nu-l vede pe Ptahmose în grădină, la câțiva paşi de el, şi îi ceru portarului să întrebe dacă augustul prinț Ptahmose ar fi fost dispus să-l primească.

Aşa că toată maimuțăreala care urmă fu de-a dreptul ridicolă: portarul îl întrebă pe Ptahmose dacă putea să-l primească, iar când acesta consimți, preotul-lector simula bucuria.

Pisica, nemulțumită că a fost dată jos, scoase un mieunat plângăcios şi îşi înfipse o gheară în piciorul lui Ptahmose. Preotul lector afişă un zâmbet politicos, în timp ce, în spatele lui, scribul făcu o reverență. În lumina jucăuşă a torței, trăsăturile feței păreau uluitor de clare. Atât de clare, încât îi treceai cu vederea greşelile de gramatică.

– Armonia serii nu este desăvârşită fără prezența radioasă a prințului Ptahmose, spuse Shu-enshi onctuos.

– Armonia serii cred că e garantată de prezența servitorului lui Osiris, răspunse Ptahmose.

– Rolul nostru, al reprezentanților clerului, este într-adevăr acela de a veghea la armonia lumii.

Ptahmose îşi reținu un zâmbet. Aşadar, armonia lumii se reducea la armonia criminală din Avaris. Îi întrebă pe preotul-lector şi pe scribul său dacă nu doreau să se răcorească cu ceva de băut şi cum aceştia optară pentru bere, Ptahmose îi porunci servitorului să aducă o masă, o cană cu bere şi trei pahare, căci audiența urma să aibă loc în grădină.

– Armonia lumii, reluă Shu-enshi aşezându-se, este garantată de echilibrul între puterile celeste şi cele infernale, îşi înmuie buzele în bere şi găsind-o destul de bună, luă două înghițituri. Ruşinos, scribul nu bău decât una.

– Echilibrul a fost restabilit când Re l-a trimis pe Seth să-l supună pe şarpele Apopis, cel care declanşase haosul cu toate nenorocirile lui, şi să-l trimită înapoi în adâncurile infernului.

O scânteiere apăru în ochii, artistic fardați cu antimoniu, ai lui Shu-enshi.

– Dar era marele Seth, spuse el.

– Zeul protector al lui Seti, răspunse calm Ptahmose. Preotul-lector îl privi lung.

– Asta se întâmpla după declanşarea haosului. Crezi că haosul ne ameninţă şi acum?

– Dreptatea divinului Seti nu va permite asta, îl combătu Ptahmose pe un ton care părea ofensat.

– Lupta între Seth şi Apopis a fost sângeroasă, reluă preotul şi zâmbetul îi dispăru de pe faţă. Lupta contrazice ideea de armonie.

– Sunt convins că dreptatea divinului rege şi a regentului său, care este inspirată de zei, va veghea asupra echilibrului.

– Echilibrul pare totuşi serios compromis, zise Shu-enshi golindu-şi paharul.

Şi în timp ce servitorul i-l umplea din nou, adăugă, pe un ton indolent, aproape insultător:

– Clerul din Egiptul de Jos ar fi foarte dezamăgit dacă s-ar întâmpla asta.

Mesajul era clar: clerul era îngrijorat de iniţiativele lui Ptahmose şi nomarhul îl delegase pe preotul-lector să-l facă pe prinţul adolescent să înţeleagă motivul acestei îngrijorări. Evident, şi clerul era mânjit, Pikhare nu reprezenta decât un aspect al unei corupţii generalizate.

– Sunt sigur că inspiratul nostru cler s-ar felicita pentru înfrângerea lui Apopis, răspunse Ptahmose, apăsând pe fiecare cuvânt.

Nu se lăsă intimidat de privirea disprețuitoare a lui Shu-enshi, de ochii lui ameninţători care păreau să spună: "Dacă se va întâmpla asta, tu vei fi cel învinuit." Oricum, mesajul ăsta era mai clar decât vorbele lui încâlcite.

– Mă voi ruga pentru armonie, spuse Shu-enshi ridicându-se. Scribul se grăbi să-i tragă ceremonios scaunul înapoi. Ptahmose se ridică şi el şi zâmbetul le înflori din nou pe buze. Apoi oaspeţii fură conduşi spre poartă.

Şi când aceasta fu închisă, Ptahmose îi porunci portarului să o blocheze şi să meargă s-o închidă şi pe cea din spate. Apoi se duse să-şi facă abluțiunile. Îşi dădu seama că nici Hape-nakht, nici nomarhul nu veniseră să-i comunice rezultatul eventualelor tratative purtate cu Pikhare. Aşadar n-aveau nici o noutate pentru el. Sau nu considerau oportun să-l informeze. Se duse devreme la culcare. Buto veni să-şi ofere serviciile, dar el o sfătui să se baricadeze în cameră şi ea se supuse înspăimântată.

Ptahmose mai ieşi pentru ultima oară în grădină să cerceteze zidurile, apoi se întoarse în camera lui, dar nu trase zăvorul. Avea asupra lui un pumnal cu mâner de aur, pe care i-l dăduse tatăl lui vitreg, Nakht, şi un altul cu mâner de bronz, primit de la unul din frații săi. Suflă în lampă şi aşteptă.

Cam la două ore după miezul nopții, tocmai când era pe cale să adoarmă, se întâmplă ceea ce aştepta să se întâmple. Auzi patru paşi care intrară în cameră, după ce uşa fusese deschisă cu precauție. Patru picioare care se despărțiră, două de-o parte şi două de alta a patului. Apoi brațele intruşilor loviră puternic şi de mai multe ori în forma adormită de sub cearşaf, adormită pentru eternitate, după cum sperau ei.

Ptahmose, ascuns sub pat, nu mai pierdu timpul, înfipse pumnalul de bronz într-un picior, țintuindu-l de podeaua de lemn, şi un urlet de durere răsună în liniştea camerei şi a oraşului. Apoi, răsucindu-se, trase puternic de cele două picioare care se găseau de cealaltă parte a patului, făcându-l pe posesorul lor să se prăbuşească cu zgomot. Ptahmose îl trase sub pat şi îi înfipse pumnalul de aur în inimă. Un horcăit atroce ieşi din gura asasinului. În acest timp, bărbatul cu piciorul țintuit urla cât îl ținea gura, încercând să smulgă pumnalul care-l ținea pe loc. Casa fu cuprinsă dintr-o dată de zarvă, țipete, uşi trântite. Cu lămpile în mâini, slujitorii dădură buzna țipând în camera lui Ptahmose.

– Eliberați-l pe acest asasin, le ordonă Ptahmose, şi dați-mi pumnalul înapoi. Bandajați-i piciorul şi legați-i mâinile la spate.

Apoi scoateți acest cadavru afară şi spălați podeaua. Voi doi, aduceți-mi apă să mă spăl de sângele porcului ăstuia.

Blestemele şi strigătele țâşniră atunci ca un stol de lăcuste. Ai fi zis că e vorba de o răscoală. Trezită de vacarm, Buto, țipa înnebunită în camera ei. Ptahmose îi porunci să se liniştească şi imediat după aceea o auzi, dincolo de uşă, plângând.

Noaptea a fost scurtă. În zori Ptahmoses vorbi în şoaptă cu unul din servitorii săi de la Memfis. Acesta dădea din mâini şi din cap, apoi plecă pe poarta din spate. Se întoarse după o oră, când soarele strălucea peste câmpuri. Îi întinse stăpânului său un sac, în care mişca ceva, legat la gură cu o sfoară. Ptahmose apucă sacul cu precauție şi se duse să-l vadă pe prizonierul care, legat fedeleş, zăcea livid în bucătărie. Se aplecă asupra lui şi-i zise:

– În acest sac este o viperă.

Bărbatul se uită la el cu ochi înspăimântați.

– O să-ți pun o singură întrebare, o singură dată şi dacă nu răspunzi, o să-i dau drumul pe tine. Şi nu-mi doresc să fac asta. Înțelegi?

Omul începu să se văicărească.

– Ascultă-mă bine: cine te-a trimis?

Stătea aplecat deasupra prizonierului, gata să desfacă sfoara. Asasinul scoase un strigăt înfricoşător, aproape animalic.

– Nomarhul, nomarhul! Şi îşi pierdu cunoştința. Ptahmose se ridică. Aruncă sacul în care se afla reptila.

Guvern putred, cler putred. Frumos cadou i-a mai făcut regele! Ieşi afară, trase adânc aer în piept şi ridică ochii spre cer. Era de un albastru distins, aproape feminin. Forțele celeste în care credea puteau să tolereze oare ticăloşi ca Horw-amon şi Shu-enshi? Fu tentat să plece imediat la Memfis, dar nu voia să se întoarcă acolo decât după ce fortul va fi terminat.

Cel mai greu lucru, îşi zise, era să se întoarcă acum la Memfis. Un echipaj mic ca al lui ar putea fi atacat cu uşurință de o armată de țărani aflați în solda nomarhului ori a familiei lui Pikhare.

Aşa că, deocamdată era prizonier la Avaris.

10
Un cuvânt şi un nume

Mai erau opt zile până la marea celebrare a lui Osiris. Dincolo de aleea străjuită de sfincşii marelui templu de la Avaris şi de piloni, enormele porți înclinate, marile catarge din interiorul zidului înconjurător, erau ornate cu banderole colorate; peste două zile n-o să mai rămână nici o floare în împrejurimile oraşului, vor fi toate culese pentru confecționarea ghirlandelor. Catargele se vor transforma în stâlpi înfloriți.

Marele preot, trezorierul zeului, scribul din casa zeului, preotul lector, Shu-enshi, singurul din clerul local care-l cunoscuse pe Ptahmose, pe scurt întregul colegiu al preoților, era absorbit de pregătiri.

Evident toate personalitățile de la Avaris şi din împrejurimi vor fi prezente. Nomarhul, Ptahmose însuşi, singur reprezentant al casei regale, subdirectorul documentelor regale, soțiile şi fiicele notabilităților, în special cele ale nomarhului, care îşi spuneau preotese ale zeiței Hator, majordomi, scribi, copii de vârstă regulamentară, toată această lume va defila în cea mai strictă ordine protocolară. Vor urma trei zile de sărbătoriri, bancheturi, cântece şi dansuri.

– Fără îndoială, răspunse laconic Ptahmose.

Mai aduse un scaun şi îl invită pe Hape-nakht să mănânce cu el. Acesta acceptă şi se aşeză cu greutate, afişând un aer consternat. Ce-l frământa? se întreba Ptahmose. Tentativa de asasinat sau faptul că presupusa victimă scăpase cu viață?

– Pe unde au intrat? Servitorii mi-au spus că ai închis porțile...

– Pe acoperiş, evident.

Hape-nakht ridică ochii spre zidurile înalte.

– Ştii dacă o să vină şi nomarhul? Îl întrebă Ptahmose.

– Era ocupat cu pregătirile pentru sărbătoarea lui Osiris, dar eu l-am chemat bineînțeles, răspunse Hape-nakht. Cum ar putea să nu vină?

Ptahmose râse scurt. Ipocrizia în Egiptul de Jos este atât de grosolană, că poate fi tăiată cu cuțitul, îşi spuse.

Alte voci îl făcură să întoarcă capul; erau cele ale scribilor care veneau la lucru. Slujitorii îi informau despre evenimentele din timpul nopții.

Ptahmose strigă la un servitor şi îi porunci să meargă să-l cheme pe şeful poliției.

– Imediat ce poliția va fi aici, vom întocmi procesul verbal, spuse Hape-nakht. Unde sunt cadavrele?

– Nu există decât un cadavru, răspunse Ptahmose.

– Celălalt a reuşit să fugă?

– Nu, este prizonierul meu. Hape-nakht rămase cu gura căscată.

– L-am făcut să mărturisească numele instigatorului. Lui Hape-nakht îi scăpă un țipăt scurt.

– Tot Pikhare? Întrebă el cu o voce atât de ascuțită de-ai fi zis că-i a unei femei.

– Nu, nomarhul.

Hape-nakht era fără îndoială un bun comediant, dar de data asta îi fu cu neputință să se prefacă: deveni pământiu la față şi sudoarea îi şiroaia pe față, pe piept şi pe picioare. Îşi duse mâna la inimă, căscă gura, scoase nişte icnete, ca de bebeluş, apoi închise ochii. Îşi dădu capul pe spate şi Ptahmose se întrebă dacă nu cumva o să i se facă rău.

– Cum e posibil, pe zeul tatălui meu, cum e posibil! murmură. Bău o gură de lapte şi îşi umezi buzele.

– Este foarte posibil, după cum vezi. Faci cumva şi tu parte din complot? Întrebă calm Ptahmose aplecându-se spre Hape-nakht, asemenea unui doctor care îşi examinează bolnavul.

Ochii celuilalt se umplură de groază. Scutură violent din cap.

– Cum... Cum poți... nu! Cum poți să te gândeşti, pentru numele lui Amon, că eu...

– Dar nu eşti surprins de ce se întâmplă, nu-i aşa?

În pragul agoniei, Hape-nakht nega dând din cap cu putere.

– Ai mers prea departe, spuse el.

– Trebuie să mergi departe sau nicăieri, i-o întoarse Ptahmose. Şantierul e o nimica toată pe lângă ce se întâmplă în rest.

Hape-nakht era buimăcit de-a binelea; parcă-i luase cineva graiul.

– Toți sunt implicați, nu-i aşa? Clerul e amestecat şi el? Hape-nakht închise îndelung ochii, apoi îi deschise.

– Corupția e una, spuse cu o voce obosită. Este inevitabilă. Tu eşti tânăr şi n-ai de unde să ştii. Dar crima, crima e cu totul altceva. Nu, stăpâne, n-am ştiut ce se întâmplă. Dar trebuie să-ți mărturisesc că m-aşteptam la astfel de violențe.

– Horw-amon a vrut să scape repede de mine, nu-i aşa? Hape-nakht ridică din umeri.

– Bănuiesc că Shu-enshi face şi el parte din complot, nu? Tăcerea şi capul plecat al lui Hape-nakht erau mai elocvente decât orice răspuns.

Chiar atunci îşi făcură apariția zece polițişti însoțiți de un scrib, care se înclinară respectuos în fața lui Hape-nakht şi a lui Ptahmose. Şeful lor era un tip bine făcut şi purta pe cap un tulpan prins pe după urechi. Părea cinstit, după față, dar parcă mai puteai să-ți dai seama de caracterul omului după față! Ținea în mână o lance, iar la brâu îi atârna un pumnal.

– Ne-ai chemat, stăpâne.

Ptahmose îi povesti despre tentativa de asasinat şi chiar de la primele cuvinte, polițistul holbă ochii stupefiat şi scandalizat. Chiar se dădu câțiva paşi înapoi îngrozit. Subordonații lui ascultară şi ei fără să piardă nici un cuvânt. Aceeaşi repulsie li se citea pe fețe; păreau sinceri. Aşadar poliția nu era amestecată în complot. Ptahmose se feri să vorbească despre şiretlicul lui şi

despre capcana pe care le-o întinsese asasinilor aşteptându-i ascuns sub pat.

– Şi asasinii, stăpâne, unde sunt? Întrebă şeful poliției.

– Cadavrul unuia dintre ei este afară, în spatele casei.

– Cine l-a omorât?

– Eu, răspunse Ptahmose.

– Te-ai luptat cu doi asasini care te-au atacat în timp ce dormeai? Stăpâne, eşti cu adevărat binecuvântat de Amon şi Osiris! Şi celălalt?

– Celălalt este prizonierul meu, spuse Ptahmose în timp ce polițiştii repetau care mai de care binecuvântat de Amon şi Osiris.

Şeful polițiştilor păru surprins.

– Este deci în viață?

– E în viață. Şi l-am constrâns să-mi spună numele celui care l-a trimis.

Şeful poliției rămase mut de uimire.

În acel moment sosi şi nomarhul, însoțit de şase gărzi. Pătrunse în grădină cu paşi hotărâți, urmat de escorta lui, ceea ce era o mare impolitețe. Ptahmose se ridică în picioare şi-i aruncă cu o voce aspră:

– Nomarhule, aceasta este locuința privată a reprezentantului regelui şi al regentului. Spune gărzilor să aştepte afară.

Horw-amon se uită la cei de față, şeful poliției şi Hape-nakht, care nu se ridicase în picioare la apariția lui.

– Acest om, spuse el adresându-se şefului poliției, a venit aici ca să provoace dezordine şi...

– Spune-le gărzilor să aştepte afară! tună Ptahmose, cu brațul ridicat.

Nomarhul păru luat prin surprindere.

– Sunt guvernatorul acestui...

– Afară cu gărzile, am spus.

Urmă un lung moment de tăcere în care cei doi se înfruntară din priviri.

– Fie, spuse nomarhul. Şi dădu ordin gărzilor să iasă din grădină şi să-l aştepte în afara proprietății.

– Şef al poliției din Avaris, în numele regelui, urmează-mă, zise Ptahmose.

Incapabili, evident, de a lucra în această atmosferă de tensiune şi violență, scribii se înşiraseră ca statuile pe zidul clădirii în care se aflau birourile. Hape-nakht rămăsese pe scaun, picior peste picior, sorbindu-şi laptele care se răcise de-acum. Nomarhul îi aruncă o privire îngrozită. Hape-nakht ridică ochii spre el privindu-l disprețuitor:

– Nefastă zi, nomarhule. Foarte nefastă!

În acest timp, Ptahmose şi şeful poliției se duseră în bucătărie unde asasinul rănit zăcea întins pe jos, sub supravegherea slujitorilor şi a doi lăncieri. La intrarea lor, un strigăt de spaimă țâşni de pe fața murdară, plină de muci.

– Asasinule, îi ordonă Ptahmose, spune-i şefului poliției cine te-a plătit pentru a împlânta cuțitul în corpul meu noaptea trecută.

Asasinul începu să plângă.

– Vorbeşte! Îi ordonă şeful poliției. Dacă nu, te vor face oamenii mei să vorbeşti.

– Nomarhul! Horw-amon! icni omul, cu fața schimonosită de frică.

Un cuvânt şi un nume doar. Aceleaşi pe care Ptahmose le auzise deja. Un cuvânt şi un nume amintind parcă de acele incantații magice care schimbă soarta lumii. Lăncierii şi slujitorii scoaseră un strigăt de uimire. Şeful poliției se întoarse stupefiat spre Ptahmose.

– Este imposibil! spuse cu voce pierdută. Apoi amuți. Nomarhul intră în cameră. Văzându-l, prizonierul, îngrozit, începu să scoată urlete sacadate, răguşite. Şeful poliției se întoarse spre Horw-amon şi arătându-l cu degetul, spuse, nevenindu-i să creadă:

-Tu! Tu?Tu?

Nomarhul rămase nemişcat.

– Acest om minte cu abilitate... Începu el.

Apoi păru brusc cuprins de o stare de rău, căscă gura, îşi duse mâna la inimă şi picioarele îi cedară sub greutatea corpului. Căzu într-o parte şi horeai câteva momente. Şeful poliției se aplecă asupra lui, cu sprâncenele încruntate. Câteva minute mai târziu, nomarhul era înțepenit de-a binelea. Şeful poliției îi ascultă inima.

– E mort, zise ridicându-se.

Asasinul începu să plângă încet în timp ce servitorii murmurau formule magice.

Şeful poliției îşi chemă doi dintre subordonați ca să scoată corpul nomarhului din încăpere şi să-l încredințeze gărzilor care aşteptau afară.

Aşezat pe scaunul lui, Hape-nakht privea calm. Se aplecă greoi ca să vadă mai de aproape cadavrul nomarhului care era purtat pe brațe.

– l-am spus eu că e o zi funestă! zise el.

Înfăşurată într-o haină, încremenită de spaimă, Buto se lipise de zidul grădinii ca şi cum ar fi vrut să se contopească cu el.

Şeful poliției privea buimăcit grădina. "Nomarhul, repeta, însuşi nomarhul..." Apoi ieşi, sperând parcă să găsească un răspuns afară.

– Acum, îi spuse Hape-nakht lui Ptahmose, eşti prizonierul acestei țări.

– Acum, răspunse Ptahmose, străduindu-se să-şi ascundă sub masca indiferenței tulburarea pe care i-o pricinuiseră evenimentele din ultimele ore, te rog să mă însoțeşti pe şantier.

Şi ieşi anunțându-l pe şeful poliției:

– Dacă eşti de acord, vom întocmi procesul verbal peste două ore.

Afară, gărzile nomarhului începură să țipe şi să se agite la vederea cadavrului şefului lor. Se lamentau astfel în timp ce încărcau cadavrul într-o litieră între doi catâri. Şeful lor nu avea să mai prezideze serbarea închinată lui Osiris. Ptahmose trecu încet, călare, pe lângă ei, încadrat de lăncieri, iar la mică

distanță de el, Hape-nakht mergea la trap pe catârul lui, urmat de servitorii care alergau prin praf.

O haită de câini cuprinşi de nebunie se ținea după ei lătrând. Fiecare cu războiul lui.

11
Prințul binecuvântat

Când mica escortă ajunse pe şantier, era în a patra oră de la ivirea zorilor. Muncitorii nu făcuseră mai nimic, cu excepția a doi sau trei cioplitori care finisau bucățile de piatră.

Hape-nakht izbucni într-un râs necuviincios. Ptahmose îşi şterse fața cu un prosop pe care-l luase cu el fără să-şi dea seama şi îl căută din priviri pe Pikhare. Coborî de pe cal şi o porni pe şantier. Îl găsi pe contramaistru aşezat pe o piatră, cu un ulcior de vin pus la umbră şi mâncând curmale; sporovăia cu doi bărbați care urmau exemplul stăpânului lor - curmale şi vin. Ptahmose se îndreptă spre el. Zărindu-l,acesta rămase încremenit, cu o curmală între dinți, cu ochii holbați, murmurând palid:

– Pe spiritele strămoşilor mei! În numele lui Anubis!

– Nici strămoşii tăi, nici Anubis n-au nimic de-a face cu toată povestea asta, Pikhare, spuse calm Ptahmose. Muncitorii tăi nu fac nimic.

Dar Pikhare îşi pierduse vocea cu totul.

– Da, eu sunt, Pikhare. Asasinii tăi n-au reuşit să mă omoare. Unul dintre ei este în infern, celălalt în închisoare. Horw-amon e mort. Aşa că ridică-te şi la lucru.

Ptahmose se întrebă pentru o clipă dacă Pikhare n-avea să-l urmeze şi el pe nomarh, pentru că luase culoarea ciudată a unui porfir prăfuit. Nici tovarăşii lui de băutură nu se simțeau prea în largul lor.

– Horw-amon e mort?, întrebă unul dintre ei.

– Ridică-te, bădăranule, când îmi vorbeşti! spuse Ptahmose. Da, Horw-amon e mort de o oră. Căutăm nişte şacali care să-i devoreze trupul, căci pământul nu-l primeşte!

– Pe Anubis! repeta Pikhare.

Ptahmose dădu cu piciorul ulciorului cu vin care se rostogoli şi se vărsă.

– Ridică-te şi pune-te pe treabă, îți spun. Alege între muncă şi Anubis, care te va arunca cu siguranță în gura şarpelui Apopis. În picioare!

Celălalt se ridică tremurând.

– În picioare şi voi! strigă la cei doi, care se ridicară dintr-un salt făcând astfel să se rostogolească pe jos curmalele pe care le aveau în poală. Şantierul va fi gata pentru serbarea lui Osiris, dacă nu, acea zi va fi cea mai nefastă din viața voastră!

Pikhare se luă cu mâinile de cap şi începu să plângă în hohote.

– Un om ca mine! se văicărea el.

– Chiar aşa, un om demn de dispreț ca tine. S-a terminat cu huzureala, Pikhare. Acest şantier trebuie terminat în opt zile, astea sunt ordinele mele.

Acoliții plecaseră deja să-i pună pe muncitori la lucru.

– Şi fără bici! strigă Ptahmose. O să mă uit de acolo, de jos să văd cum te porți cu oamenii!

Muncitorii apiru îl priveau acum din ce în ce mai deschis. Şi nu cu teamă, ci ca şi când aşteptau de la el un semn. La rândul lui, el îi privea cu coada ochiului, surprins parcă de importanța pe care o dobândiseră dintr-o dată în viața lui publică şi personală. Îi privea mai ales pe cei mai în vârstă, întrebându-se dacă tatăl lui semănase cu vreunul dintre ei. N-ar putea să existe vreun unchi sau vreun frate printre ei? Şi-ar fi dorit să aibă o oglindă pentru a se privi, pentru a-şi da seama de eventualele asemănări dintre ei şi el.

Se îndreptă apoi spre pâlcul de palmieri la umbra cărora Hape-nakht stătea şi privea, dar se opri la jumătatea drumului.

– Pikhare! strigă şi acesta se întoarse. Să nu mai contezi nici pe Shu-enshi...

Supraveghea şantierul, dar sfârşi prin a-şi da seama că nu se uita decât la apiri. Dar în acest timp, ultimele pietre începură să fie fixate în tranşee, mortarul se revărsa printre ele, iar zidarii înfigeau ultimii țăruşi şi trăgeau de sfori. Temelia şi zidurile de piatră ale incintei şi ale cazematelor vor fi gata încă din primele ore ale după-amiezii.

Se săturase s-o facă pe contramaistrul; chemă un apiru trecut de patruzeci de ani.

– Hei, tu, tu de colo...

Omul se ridică surprins şi Ptahmose fu nevoit să-i facă semn din nou. În cele din urmă, veni. Era un tip musculos, fără nici un pic de grăsime - unde-l găsiseră oare! - cu o față netedă, cu ochi febrili şi cu nişte sprâncene groase precum mustățile.

– Cum te cheamă?

– Isar.

– Ştii cine sunt eu? Bărbatul clătină uşor din cap.

– Eşti prințul binecuvântat, Ptahmose.

Prințul binecuvântat. Ptahmose rămase nemişcat.

– Isar, du-te şi spune-i lui Pikhare că în această după-amiază, când se va termina zidul, vreau să fie aduşi pe şantier toți zidarii, dulgherii şi suficienți cărămidari pentru a putea turna şi restul cărămizilor. Construcția zidurilor superioare trebuie începută astăzi. Ai înțeles?

Bărbatul repetă ordinele. Vorbea ca un egiptean, cu accentul acela uşor cântat specific Egiptului de Jos şi pe care Ptahmose începuse să-l recunoască.

– Mă voi întoarce mai spre seară ca să văd ce a făcut. Bărbatul plecă şi Ptahmose îl urmări cu privirea observându-l cum vorbeşte cu Pikhare. Fără ca măcar să întoarcă capul, acesta chemă doi ucenici pentru a le porunci fără îndoială să convoace cele trei categorii de muncitori solicitați.

– Suprema jignire, râse Hape-nakht, să-i transmiți ordinele printr-un apiru!

Ptahmose nu-l luă în seamă, dar îşi spuse că Hape-nakht prea o făcea pe grozavul, uitând că scăpase cam ieftin din toată povestea asta.

– Şantierul va fi terminat la timp, prinţe, reluă Hape-nakht. Amon şi Thot te copleşesc cu binefacerile. Unul ţi-a dat autoritatea, celălalt înţelepciunea! Slăviţi fie zeii! Slăvită fie perspicacitatea regelui şi a regentului! Eşti aici doar de două zile, două zile, şi ai făcut ceea ce un om de rând n-ar fi făcut nici într-un an! lartă-mă, prinţe, căci nu pot să nu-mi exprim profunda mea admiraţie!

Ptahmose asculta cu calm toate aceste complimente, aşteptând să vadă ce urmează, căci ştia că nimic nu era gratuit când era vorba de Hape-nakht.

– Au mai rămas însă şi alte probleme, reluă, într-adevăr, acesta. Trebuie ales un succesor al nomarhului şi acesta va fi, provizoriu, directorul funcţionarilor nomei, dar confirmarea lui va fi făcută la Memfis şi va dura probabil câteva săptămâni.

– Bănuiesc că vice-nomarhul aparţine aceluiaşi sistem ca şi Horw-amon, spuse Ptahmose.

– Aşa este, prinţe. Va fi mai prudent o perioadă, căci nu va avea încredere în tine, dar un ghepard nu-şi spală niciodată petele. Şi apoi mai e clerul.

– Clerul..., îl îngână Ptahmose, aşteptând explicaţii.

– Clerul este foarte important în ţara asta, poate că o ştii deja, iartă-mi impertinenţa. Iar clerul din ţara de jos este şi mai independent decât cel din ţara de sus, pentru că mult timp a făcut ce-a vrut în umbra puterii regale. Nu poţi să-l tratezi ca pe Horw-amon. Aminteşte-ţi că Shu-enshi nu va uita afrontul pe care i l-ai făcut. Marele preot trebuie să fie foarte contrariat, dar nu lasă să se vadă asta.

Marele preot. Ptahmose nu-l văzuse încă. Un alt prevaricator ipocrit, poate chiar un complice la tentativa de asasinat din ajun. Ptahmose se gândi că era singur. În fond, prinţul binecuvântat nu era decât un apiru de rang înalt, expus uneltirilor din întreaga ţară de jos.

Până la urmă, acest umflat antipatic de Hape-nakht nu era deloc prost.

12
Zvonuri şi probleme ivite într-o scurtă vizită la Avaris

Trebuia să se întoarcă în oraş pentru procesele-verbale ale atentatului. Poliția îl aştepta într-adevăr. Când totul fu terminat, parafat şi clasat în două exemplare, unul pentru subdirecția documentelor regale şi altul pentru poliția nomei, şeful polițiştilor îl informă pe Ptahmose că hotărâse din proprie inițiativă să trimită şase oameni să-i supravegheze casa, trei în față şi trei în spate.

Ptahmose primi vestea cu un surâs ironic.

– Duşmanul este invizibil, spuse el.

Ochii nedumeriți ai polițistului arătau că fraza i se păruse enigmatică.

– Stăpâne, răspunse el, vorbeşti de invizibil, dar asasinul căruia geniul tău i-a deturnat pumnalul ne-a făcut o mărturisire tulburătoare. Ne-a spus că atunci când a crezut c-a înfipt pumnalul în corpul tău, nu-l înfipsese decât într-o fantomă, ceea ce l-a umplut de teroare.

Ptahmose zâmbi.

– Pe patul meu nu era decât o cuvertură rulată sub cearşaf, care dădea iluzia unui corp omenesc.

Hape-nakht izbucni în râs lovindu-se cu palmele peste coapse.

– Şi tu unde erai, stăpâne?

– Sub pat.

Hape-nakht râse şi mai tare, iar unul dintre scribi se molipsi şi el. Polițistul rămase perplex.

– De ce? Te aşteptai la vizita asasinilor? Continuând să zâmbească, Ptahmose dădu din cap.

– Nu cunoşti țara asta, polițistule? Nu eşti informat asupra uneltirilor care au loc aici?

– Am venit de la Memfis, stăpâne, şi, de fapt, sunt originar din Teba. Am fost delegat aici acum opt săptămâni din ordinul regentului. Nu, nu sunt informat.

– Şi oamenii tăi de unde sunt originari?

– De aici.

– Atunci, scuteşte-i de paza casei mele. Mi se par mai mult periculoşi decât utili.

Poliţistului îi trebui un moment ca să înţeleagă cuvintele lui Ptahmose. Îl privi insistent pe prinţ apoi făcu o grimasă şi oftă:

– Sunt la ordinele tale, stăpâne.

Unitatea celor două ţări era departe de a se fi realizat, gândi Ptahmose.

Cum avea timp şi încă nu văzuse decât o mică parte din Avaris, îi ceru lui Hape-nakht să-l însoţească într-un tur al oraşului. Plecară din sud. Acest drum îi ducea în faţa casei nomarhului. Un lung şir de oameni se întindea în faţa porţii fiind format din notabilităţi şi clienţi care veneau să-şi prezinte condoleanţele şi să se încline în faţa rămăşiţelor pământeşti ale celui care fusese omul cel mai puternic din Egiptul de Jos. Importanţa vizitatorilor spunea multe despre influenţa clanului său şi îl puse pe gânduri pe Ptahmose. Toţi aceşti oameni nu i-ar fi vândut prea scump pielea.

Mai departe, pe acelaşi drum, Hape-nakht se opri în faţa unui mic şantier.

– Aici va fi reşedinţa ta, spuse el.

Casa care se ridica, mai în spate,-pe un fel de străduţă, era situată într-un decor înverzit şi umbros, cu duzi, rodii şi smochini. Avea să fie mare şi plăcută. Dar îi ridica lui Ptahmose o întrebare la care nu ştia ce să răspundă. Va rămâne el oare în Egiptul de Jos? Aceşti oameni nu-l voiau. Dar nici perspectiva de a se întoarce la Memfis nu-i surâdea mai mult. Dacă se întorcea înainte de a-şi termina misiunea pe care i-o încredinţaseră regele şi Ramses, se va spune despre el că a dat greş. Şi de altfel, ce-ar face la Memfis? Ar da petreceri? S-ar ţine de chefuri? Destinul

unui prinț e comparabil cu cel al unui ofițer: mereu în campanie. Nu e uşor să ai cincisprezece ani, îşi spuse...

Îşi reluară drumul şi Ptahmose se întrebă cine voia să scape de el.

Merse mai departe cu gândul şi ajunse să se întrebe de ce s-a născut. Există oameni care îți pot spune de ce ne naştem? El nu întâlnise niciodată un astfel de om. Amsetse nu suflase niciodată un cuvânt despre asta. Aşadar oamenii trăiau ca animalele, doar pentru a-şi satisface nevoile şi pentru a cuceri noi teritorii?

Ajunseră în fața unui templu unde se desfăşura o activitate ciudată: cocoțați pe schele, sculptorii dădeau jos cartuşele şi inscripțiile de pe zid, pilonii şi obeliscurile în timp ce alții instalau statui noi; or piatra proaspăt tăiată şi şlefuită a acestora contrasta puternic cu cea a edificiului, care părea tocită şi patinată de atâția ani. Trei arhitecți se plimbau prin templu şi supravegheau lucrările cu planurile în mâini.

Ptahmose se opri şi încercă să descifreze cuvintele cartuşelor care nu fuseseră încă distruse.

– Akhenaton... se chinui să citească. Hape-nakht îl privi cu un aer amuzat.

– Cine era Akhenaton? Îl întrebă Ptahmose. Amsetse care îi dăduse ceva noțiuni elementare despre istoria neamului său, nu pomenise niciodată acest nume.

– Un rege despre care nu se vorbeşte, răspunse subdirectorul documentelor regale.

– De ce?

– Pentru că a contrariat clerul, răspunse celălalt aruncându-i o privire malițioasă.

– Dar ce a făcut?

– l-a interzis pe toți zeii din Egipt. Ptahmose rămase năucit.

– Toți zeii?

I se părea un lucru extravagant, de neimaginat, o adevărată blasfemie.

– Aproape pe toți, cu excepția unuia singur, Aton.

– De ce?

Hape-nakht ridică din umeri.

– Unii zic că era influențat de apiri.

Unul dintre arhitecți îl recunoscu pe Hape-nakht şi ieşi din templu pentru a schimba cu el amabilități. Hape-nakht i-l prezentă pe Ptahmose şi arhitectul se înclină de trei ori în fața lui.

– Sunt onorat de interesul manifestat de stăpânul meu pentru refacerea acestui templu, spuse arhitectul. Cum poate vedea, templul va fi dedicat zeului patronimic al stăpânului meu şi va fi gata în câteva zile. Cu puțin noroc, ar putea fi gata chiar pentru serbarea închinată lui Osiris.

Ptahmose dădu din cap, lăsând să se înțeleagă că ştie despre ce e vorba, dar nu făcu nici un comentariu de teamă să nu-şi trădeze ignoranța.

– E unul din puținele temple din Egiptul de Jos supuse renovării, adăugă arhitectul.

Ptahmose se străduia din răsputeri să afişeze un aer de cunoscător. Când îşi reluară drumul, întrebă:

– Apirii au aşadar un zeu unic? Hape-nakht închise ochii întârziind răspunsul.

– Nu ți s-a spus niciodată nimic despre religia celor din neamul apiru?

Ptahmose pricepu aluzia şi se întrebă cum de ştia Hape-nakht că el avea un tată apiru.

– Nu, răspunse sec. La palat nu se vorbea despre apiri, iar învățătorul meu n-avea nici el nici un motiv să-mi vorbească despre ei. Dar de ce mă întrebi?

– Îți spun, dar rămâne între noi. Shu-enshi a trimis un mesager la Memfis pentru a se informa despre tine. Reprezentantul clerului de acolo i-a transmis că tatăl tău a fost un apiru.

– Şi presupun că el şi colegii lui pretind acum că ăsta este motivul pentru care îi apăr pe apiri?

– E un motiv bun de război, zâmbi Hape-nakht. Dar de ce îți faci griji? Scrisoarea de recomandare a divinului rege îți atestă titlul de prinț şi-ți confirmă misiunea.

Tocmai intrau în cartierul negustorilor.

– Mi-e sete, spuse Hape-nakht. Îmi permiți să-ți ofer un pahar de hidromel sau un suc de tamarin?

Descălecară şi, pe străduța acoperită pe care intrară, precedați de un lăncier şi urmați de un altul, vestea se răspândi repede de la o prăvălie la alta. Excelențele lor erau acolo! Curioşii se înghesuiră în jurul vizitatorilor pentru a vedea de aproape aceste personaje mirifice pe care nu le zăreai decât de departe, la ceremonii. Femei şi fete se aplecau pe ferestrele de la etaj. Un puşti de patru sau cinci ani se agăță de perizoma lui Ptahmose cu o familiaritate deconcertantă, în ciuda strigătelor şi a mustrărilor mamei sale. Ptahmose îl luă în brațe şi copilul, radiind de fericire, izbucni în râs, se prinse cu un braț de gâtul lui, iar cu celălalt saluta mulțimea ca şi când tocmai i se conferise titlul de prinț. Buticari, muşterii, cumpărători, țărani priveau scena cu stupefacție. Hape-nakht părea şi el la fel de mirat să-l vadă pe prinț înaintând cu un copil din popor în brațe.

– La Memfis prinții îi iau pe copiii din popor în brațe? Întrebă el când Ptahmose îl lăsă jos pe copil, în fața negustorului de băuturi.

– Nu-mi amintesc, răspunse Ptahmose. Dar de ce n-ar face-o?

Nu putea s-o spună, nu ştia cum s-o spună, poate nu şi-o putea explica nici lui însuşi, dar faptul că-l simțise pe puşti la pieptul lui şi bucuria acestuia, parcă-i transmisese un surplus de viață. Evenimentele zbuciumate din ultimele zile parcă i se şterseră din memorie. Pentru câteva clipe avusese în fața ochilor imaginea unei alte vieți. La care unii cred că ar fi trebuit să renunțe. Pentru ce?

Ptahmose optă pentru bere. Restul echipajului, opt oameni în total, îi urmară plini de curtoazie exemplul. Hape-nakht comandă un ulcior de bere şi negustorul, zăpăcit de onoarea care i se făcea, abia găsi două pahare. În picioare, în strada de

pământ bătătorită de paşi, ceilalți îşi trecură ulciorul de la unul la altul şi băură cu desfătare. Berea era răcoritoare, puțin acră şi picantă, nu semăna deloc cu cea care se bea la palatul din Memfis, dar Ptahmose era mulțumit să guste din băutura oamenilor de rând. Era pentru prima dată când se afla printre cei din Egiptul de Jos. Or, poporul acesta era diferit. Vorba îi era mai cântată, atitudinea mai puțin austeră decât la Memfis, ba chiar plină de frondă şi chiar ca fizic erau diferiți. Oamenii din Avaris aveau pielea mai deschisă, ochii mijiți uneori, dovedind astfel o descendență hyskos, iar trăsăturile, mai ales cele ale femeilor, erau mai fine.

– Nu există decât trei puteri în țara asta, spuse cu emoție Hape-nakht, regele, armata şi clerul.

Fără îndoială rumega declarația asta mai demult, iar halta pe care o făcuseră pentru băut nu era decât un pretext pentru a o spune. Dar ce-l făcuse oare să afirme asta? se întrebă Ptahmose care părea că nu înțelege cuvintele celuilalt.

– Ai declanşat un conflict între puterea regală şi cler, continuă Hape-nakht. Şi clerul nu se va lăsa învins.

Acum Ptahmose înțelegea. Victoria pe care-o obținuse în patruzeci şi opt de ore fusese prea uşoară. Nu avea să dureze. Şiretul Hape-nakht rezumase situația în câteva observații care puneau mai bine în lumină faptele. Un prinț pe jumătate apiru nu va avea greutate în fața clerului din Egiptul de Jos, cel puțin aşa credea Hape-nakht.

Clătină din cap. Văzuse şi înțelesese destule, acum voia să se întoarcă acasă. De fapt, la gazda lui.

– Am aplicat justiția regelui, spuse el punând paharul pe marginea ferestrei negustorului de băuturi. Nu e vina mea dacă clerul s-a aliat cu duşmanii acestei justiții. Ai multă experiență, Hape-nakht, şi îți mulțumesc că mi-o împărtăşeşti. Dar ai şi multă finețe şi şiretenie, poate chiar prea multă.

Negustorul reîncepu să se piardă în complimente şi declarații de servilitate însăilate într-o retorică întortocheată. Ptahmose urcă în şa cu ajutorul unuia dintre servitori şi făcu cale întoarsă

cu nenumărate precauții ca să nu răstoarne nici o tarabă, acolo o bătrână care avea un ulcior de lapte pe cap. La întoarcere, acelaşi puşti alergă după el. Ptahmose se opri şi, trăgându-l de braț, îl urcă în şa alături de el. Copilul striga de bucurie. Era totuşi o fericire să-i provoci cuiva atâta bucurie.

La ieşirea din cartierul negustorilor, Ptahmose se opri din nou şi îl ajută pe puşti să pună piciorul pe pământ. Acesta alergă după el, trimițându-i sărutări cu amândouă mâinile, ceea ce-l făcu pe Ptahmose să zâmbească o bună parte din drum. Dar gândindu-se că el nu avusese un tată căruia să-i trimită astfel de sărutări, se posomorî dintr-o dată.

13
Gâscă

Când se întoarse, plin de praf şi răvăşit de gânduri, ceru să i se pregătească o baie caldă. Buto se aventurase în grădină şi vorbea încet cu soțiile a doi servitori, aşezate la picioarele ei; întoarse spre el o privire întrebătoare. Scribii îşi terminaseră ziua de lucru. Nu se mai afla în casă nici cadavrul, nici asasinul rănit. Pisicile dădeau târcoale bucătăriei. Era aproape imaginea fericirii domestice.

Când Ptahmose împinse uşa de la baie, cel mai în vârstă dintre servitori, repartizat la bucătărie, un bărbat negricios la față din cauza focului, veni în fugă.

– Stăpâne, în absența ta a venit asta, spuse el înmânându-i o gâscă friptă. O pusese pe un platou de faianță bleu într-un decor de frunze. Albastrul făcea să iasă şi mai bine în evidență pielea aurie şi rumenită a zburătoarei, pe care grăsimea topită şi răcită o acoperea ca un smalț asemănător celui al platoului.

– Cine a adus-o?

– Un apiru, stăpâne.

– Cum arăta?

– Un bătrân.

– De unde ştii că era un apiru?

– Stăpâne, protestă servitorul, asta se vede! Ptahmose se mai uită o dată la gâscă şi spuse:

– Foarte bine. Reîncălzeşte-o şi serveşte-o la cină.

În timp ce se îmbăia, încercă să-şi imagineze discuțiile, dezbaterile, certurile care precedaseră poate decizia de a oferi o gâscă friptă unui prinț care avea o funcție în administrație. Le trebuise mai bine de două ore să taie gâsca, s-o jumulească, s-o curețe, apoi s-o frigă şi s-o aducă aici. Acțiunea începuse deci în timp ce el se plimba prin Avaris în compania lui Hape-nakht.

Gâsca fu consumată cu supă de grâu şi salată. Buto, care începuse să-şi revină, îşi tăie o bucată de piept pe care o găsi, spunea ea, suculentă, adăugând că era prima masă liniştită de când venise la Avaris.

– Crezi că vom dormi liniştiți în noaptea asta? Întrebă ea.

Ii răspunse zâmbind:

– Cred că i-am descurajat.

– Cine sunt?

– Oameni pe care îi deranjez.

– De ce îi deranjezi?

– Pentru că aplic justiția regelui.

Aceste noțiuni erau poate cam abstracte pentru Buto.

– Vreau să mă întorc la Memfis, spuse ea.

– O să ne întoarcem în curând.

Încercă să dea formă nebuloasei de gânduri şi de intuiții confuze în care predomina o opinie melancolică asupra naturii umane. Să-ți satisfaci nevoile şi când acestea erau satisfăcute, să concepi altele şi mai mari şi aşa mai departe. Cele două pisici, care devorau cu entuziasm resturile gâştei în fața bucătăriei, n-aveau nevoie decât de un acoperiş deasupra capului şi de o burtă plină. Ideea îl amuză: dorința de a stăpâni o turmă de şoareci nu tulbura somnul pisicilor.

Buto ar fi vrut să doarmă cu Ptahmose, dar el nu era prea încântat de idee, ba chiar îi displăcea. Te culcai cu o femeie

pentru a procrea, restul nu dovedea decât că eşti un spirit cuceritor şi deci nesatisfăcut. Îi spuse că va trece pe la ea mai târziu şi ieşi să se plimbe pe câmpurile care se întindeau dincolo de salcâm, în spatele casei.

Ibişii se aciuaseră în salcâm pentru a înnopta, mici fantome ascunse printre ramuri, deasupra vulpilor şi a pisicilor şi la adăpost de ulii. Mai mulți slujitori se strânseseră sub copac în jurul unui foc, pe rogojini, în fața clădirii izolate în care locuiau. Era un foc făcut cu balegă de vacă şi cu ierburi uscate, care emana un parfum de mosc şi din când în când se dezlănțuia brusc, împrăştiind scântei până la ramurile de jos. Ronțăiau curmale, lupini, caise uscate, arahide, beau vin de palmier şi fără îndoială bârfeau. În copilărie, Ptahmose auzise destule astfel de palavre între slujitori ori între doicile de la palat. Aceşti oameni petreceau ore întregi povestind, comenta analizând şi disecând cele mai mici detalii ale vieții stăpânilor lor. Era ca o a doua meserie, de pe urma căreia dobândea înțelepciune primitivă şi sumbră. Când îl văzură trecând, vorbira mai încet şi îşi întoarseră privirile spre el. Îi salută cu o aplecare a capului şi îşi continuă plimbarea.

Înainta până la livada de migdali şi de manghieri din dreapta care îi aparținea lui Hape-nakht. Noaptea scânteia de stele.

– A fost bună gâscă?

Vocea era cântată, un pic hârâită. Familiaritate întrebării, ca şi autorul ei îl țintuiră pe loc pe Ptahmose. Cu ochii pe cer, nu-i văzuse pe oameni. Erau doi, aşezați pe rogojină, cu un sac de curmale între ei. Se întoarse spre ei felicitându-se că păstrase măcar un pumnal asupra lui.

Dar oamenii nu păreau a fi agresivi. Se ridicară în picioare greoi şi Ptahmose îl recunoscu pe unul dintre ei. Era apirul de pe şantier.

– Gâsca a fost foarte bună. Tu mi-ai trimis-o?

Isar se întoarse spre camaradul lui, un bărbat mai în vârstă, cu o barbă albă şi părul grizonat.

– Tatăl meu, Lumi. Rămaseră în picioare, tăcuți.

– Îți mulțumesc, spuse Ptahmose.

– Noi trebuie să-ți mulțumim, zise Lumi. Şantierul fortului nu reprezintă toate şantierele din Egipt şi oamenii apiru din Egiptul de Jos sunt mult mai numeroşi decât cei care lucrează pe şantier. Dar datorită ție, este pentru prima dată când cei din neamul apiru nu mai sunt tratați ca nişte câini.

– Aşadar, mă aşteptați aici? Întrebă el.

– Ne-am zis că... Începu Isar căutându-şi cuvintele.Ne-am zis că totul se întâmplă cu un scop anume... Că, fără îndoială vei veni să cauți...

Ptahmose nu înțelegea.

– Am aflat ce s-a întâmplat, îl întrerupse Lumi, tentativa de asasinat, miraculoasa ta victorie, moartea lui Horw-amor Toate acestea demonstrează că Domnul şi-a îndreptat privirea spre tine. Ne-am spus că El te-a trimis în căutarea noastră.

– Domnul? repetă Ptahmose, neînțelegând prea bine la cine se referea termenul.

– Domnul, spuse din nou Lumi. Stăpânul lui Abraham.

– Cine este Abraham?

– Cel care a auzit primul chemarea Domnului.

– Acest Domn, vreți să spuneți că este zeul vostru?

– Da, este Zeul nostru, răspunse Lumi. Zeul care te-a ales pe tine şi al cărui fiu eşti.

– Al cărui fiu sunt? strigă Ptahmose, tulburat.

– Noi toți suntem copiii lui. Tot ce există pe pământ este creația lui.

– Nu vă ajută prea mult acum, observă Ptahmose recăpătându-şi stăpânirea de sine.

Lumi lăsă capul în jos.

– Nu, nu ne ajută prea mult în acest moment. Dar poate tu eşti primul semn al eliberării noastre. Poate voința sa este ca în sfârşit lunga noastră încercare să ia sfârşit. De la Iosif încoace, nimeni n-a mai ridicat mâna în favoarea noastră.

– Nu cunosc nimic din toată istoria voastră. Cine este Iosif?

– Primul dintre noi care a venit în țara asta, după Abraham.

– De ce a venit?

– N-a fost dorința lui. El era favoritul tatălui său, Iacob şi frații lui erau geloşi pe el. Din această cauză l-au vândut unui negustor din deşert şi a ajuns aici ca sclav. Asta s-a petrecut cu mult timp în urmă, pe timpul regilor care au cucerit Egiptul.

O mangustă sări printre picioarele lor urmărind un şarpe, îl ajunse după câțiva coți şi gesturile violente ale capului arătau că era pe cale să-l sfâşie cu dinții ei frumoşi. Era foarte curioasă această aversiune de nestăpânit a mangustelor față de reptile.

– Şi voi ceilalți de ce v-ați alăturat lui, dacă era sclav? Întrebă Ptahmose.

Isar merse după sacul plin de curmale rămas pe rogojină şi îl întinse lui Ptahmose. Acesta băgă mâna şi scoase o curmală, pe care o rontăi aşteptând răspunsul lui Lumi.

– Iosif devenise foarte puternic la curtea faraonului. Ştia să citească gândurile şi faraonul îi acordase încrederea lui, dar şi mari bogății, Iosif şi-a adus aici familia, căci Egiptul era foarte primitor pe vremea aceea.

– Familia aceea care-l vânduse ca sclav? Întrebă Ptahmose.

– Da, nu te-a învățat nimeni lucrurile astea?

– Nu. De ce m-ar fi învățat?

Cei doi oameni îl priviră pe Ptahmose, atât cât puteau în întunericul nopții, şi păreau surprinşi. El îşi dădu seama că ştiau despre tatăl lui Apiru. Aruncă departe sâmburele curmalei şi îşi spuse c-ar fi putut umple un sac cu gânduri neterminate, ca nişte curmale cu sâmburi de negăsit, atâtea se adunaseră în ziua şi în noaptea aceea.

– Vrei să ştii mai multe? Întrebă Lumi. Ptahmose nu-i răspunse imediat.

– De ce nu? hotărî el în cele din urmă.

– Să ne reîntâlnim aici mâine seară, la aceeaşi oră.

Ce vroiau aceşti oameni? Dar pe de altă parte, ce pierdea dacă afla nişte poveşti?

Încuviință din cap şi ei plecară. Îi privi îndelung, două siluete negre în noaptea înstelată. Se întoarse la culcare. Nu mai rămăseseră decât doi servitori lângă focul care se stingea.

Buto se simțea vizibil ofensată că a fost abandonată în nopțile trecute. La ce era bună, întreba ea, dacă nu să-i ofere plăcere stăpânului ei? El era tânăr, avea sânge fierbinte, bun, aşa că o lăsă să-i dăruiască plăcere. Corpul femeiesc era un obiect plăcut. Un fel de pisică umană, cu părți care îşi schimbau consistența în timpul comportamentului sexual. De ce sânii şi sexul se întăreau? Din cauza afluxului de sânge, cum se întâmpla la bărbați? Şi ce se afla în adâncul pântecului ei care, dacă era atins, declanşa în ei această criză care se rezolva de o parte şi de alta printr-o scurgere de lichide?

Ce se afla dincolo de femeia în sine?

Avu un vis pe care-l mai avusese deja, se afla singur într-o lumină puternică. De data asta, era singur pe câmp, sub stele. Şi oamenii se strânseseră în jurul lui, iar stelele care străluceau tot mai tare începură să ardă...

14
Ce spune preotul orb

Pentru prima dată în viața lui, Ptahmose încercă sentimentul că soarele putea fi copleşitor. El strălucea peste lume, revelându-i nu de puține ori opacitatea; dar nu lumina şi cărările sufletului. Conversația din noaptea precedentă i se părea luminoasă în comparație cu peisajul de acum familiar care se întindea la dreapta şi la stânga drumului ce ducea la şantierul fortului.

Spectacolul şantierului ar fi trebuit să-l reconforteze. Construcția zidurilor de cărămidă avansa, eşafodajele o demonstrau. Zidari şi dulgheri împreună adăugau rând după rând între proptelele de lemn.

În câteva zile, garnizoana, care era cazată în cazemate disparate, după cum îi spusese Hape-nakht, ar putea veni să se instaleze aici. Ar putea deci să se întoarcă la Memfis după serbarea închinată lui Osiris.

Îl căută cu privirea pe Pikhare şi îl văzu în depărtare, avea aerul îmbătrânit al unui om învins. Contramaistrul îl văzuse şi el şi se mulțumi să întoarcă capul, ceea ce nu-i dădu nici o satisfacție lui Ptahmose. Înfrângerea celorlalți i-a părut a fi întotdeauna o prefigurare a propriei înfrângeri. Fusese aşa din copilărie. Odată îl pusese la pământ pe unul din frați, într-o încăierare, şi apoi îl ajutase să se ridice întrebându-l dacă nu era rănit. Desigur, n-o să facă la fel cu Pikhare; partida nu era terminată. Şi era puțin probabil ca natura grosolană a contramaistrului să aprecieze această compasiune.

Arhitecții îl văzură şi şeful lor veni să se încline în fața lui Ptahmose şi să-l asigure că lucrările se desfăşurau cu bine datorită supremei clarviziuni a mesagerului regal. Ptahmose se prefăcu interesat şi întrebă care era înălțimea finală a zidurilor. Douăzeci şi unu de coți, răspunse arhitectul. Drumul de rond se afla cinci coți mai jos. Ptahmose n-avea nici cea mai vagă idee despre ce era acela un drum de rond şi subiectul nici nu-l interesa; era probabil drumul pe care-l urmau pândarii şi arcaşii. Aşa că încuviință dând din cap. Fără îndoială arhitectul îl credea atotştiutor.

Cocoțat pe o schelă, Isar îl zări şi el pe Ptahmose de la distanță. Cum ar fi putut de altfel să nu-l vadă, însoțit fiind de doi lăncieri şi patru servitori? Se opri o clipă din lucru şi făcu un gest aproape imperceptibil din cap.

Nu-i mai rămânea decât să se întoarcă. Sau să meargă mai departe, până la mare. Ptahmose nu văzuse niciodată marea. N-o ştia decât din descrieri, care i se păreau toate fanteziste: că n-avea decât un mal, că era la culoare ca lapis lazuli, că valurile erau albe, că apa era sărată, că la o sută de coți depărtare, în larg, era fără fund. Chiar şi descrierea făcută de Amsetse era la fel. Oamenii exagerau cu siguranță.Văzuse o hartă a regatului în

marea sală a palatului lui Ramses. Identificase pe hartă o întindere de apă care mărginea regatul la nord şi la est. Dar era probabil foarte diferită de ceea ce se spunea. Oftă. Încă o întrebare rămasă fără răspuns. O să meargă s-o vadă cu siguranță înainte de a părăsi Avaris; o va lua şi pe Buto cu el. Dar asta nu se va întâmpla azi.

Ar fi vrut ca noaptea să cadă mai repede.ca să-i revadă pe Isar şi pe Lumi şi să audă continuarea poveştii lor. Se întoarse să aştepte acasă. Dar evenimentele hotărâră altfel.

Ptahmose şi echipajul lui mergeau cu greu de o treime de oră, când fură nevoiți să se oprească. Un om era căzut în drum. Era un bătrân, zăcea pe spate, cu bastonul lângă el. Servitorii se repeziră să-l dea la o parte. De la înălțimea calului său, Ptahmose văzu că omul era în viață - mişcase un braț şi întorsese capul. Şi când servitorii se aplecară să-l ridice, el se apucase cu celălalt braț de gâtul unuia dintre ei.

– Întrebați-l ce a pățit, strigă Ptahmose la servitori.

– Spune că n-a mâncat şi n-a băut nimic de trei zile, răspunseră aceştia. S-a împiedicat de o piatră, este foarte slăbit.

– Puneți-l pe picioare, ordonă Ptahmose.

Se executară, dar bătrânului îi tremurau picioarele şi servitorii fură nevoiți să-l susțină pentru a nu cădea din nou. Când în sfârşit îl ridicară şi el se sprijini în baston, au văzut că avea un mod ciudat de a ține brațul stâng.

– Este orb, spuse un servitor.

– Nu putem să-l lăsăm în starea asta, spuse Ptahmose cu jumătate de voce, mai mult pentru el decât pentru ceilalți. Urcați-l în spatele meu, dacă puteți.

Servitorii îi explicară bătrânului că o să-l urce pe cal, în spatele stăpânului lor.

– Stăpânul vostru fie binecuvântat! spuse acesta cu glas pițigăiat.

Operațiunea fu anevoioasă. Bătrânul nu era greu, dar a fost nevoie de trei oameni care să-l ridice în sus, plus ajutorul lui Ptahmose care îl trăgea de braț, apoi îl legară de mijloc pentru

a-l imobiliza, şi asta cu mare greutate, după contorsiuni periculoase atât pentru cavaler cât şi pentru pasagerul său. Mai mult, bătrânul nu-şi lăsa deloc bastonul, lovind stângaci cu el ici şi colo. În cele din urmă, servitorii se porniră pe râs.

– Luați-i bastonul, zise Ptahmose. Nici asta n-a fost deloc uşor.

– Prinde-te cu brațele de mijlocul meu şi încrucişează-ți degetele. Nu le descleşta până nu ajungem.

– Fii binecuvântat, spuse bătrânul executându-se cu greu, căci agățat într-un echilibru instabil pe spinarea calului, avea gesturile nesigure.

Porniră din nou la drum în pas domol. Coborându-şi privirea pe mâinile bătrânului, Ptahmose fu uimit să vadă un inel de aur pe arătătorul drept al pasagerului său. Nu avu timp să-l examineze cu atenție, dar era un inel mare, cu o piatră, nu-şi dădea seama ce era. Apoi, mâinile îi erau fine, cu siguranță nu erau mâini de țăran.

– Trupul tău e tare şi pielea fină, spuse bătrânul cu o voce poticnită. N-ai nici douăzeci de ani.

– Cincisprezece, spuse Ptahmose, puțin surprins de atâta perspicacitate.

– Cincisprezece ani şi eşti deja cavaler. Eşti, aşadar, un personaj important.

– Sunt prințul Ptahmose.

– Eşti nou deci în această țară şi vii de la Memfis. Ptahmose îşi înăbuşi zâmbetul. Bătrânul era fără îndoială slăbit de foame şi de sete, dar nu era atins de senilitate. Exprimarea îi era îngrijită şi precisă.

– Eşti preot? Întrebă orbul.

–Nu.

– Militar?

– Într-un fel, da. Nu suntem cu toții soldați într-o armată? zise Ptahmose.

– Eşti matur pentru vârsta ta. Înseamnă că ai fost delegat în administrație.

– Crezi că militarii nu sunt inteligenți? Întrebă Ptahmose amuzat.

– Militarilor nu li se cere să fie inteligenți, răspunse bătrânul. Prea multă finețe le strică.

Când ajunseră, servitorii se repeziră să-l ajute pe bătrân să coboare de pe cal şi abia după a doua încercare reuşiră să-l prindă în brațe. După ce l-au pus pe picioare, îl ajutară şi pe Ptahmose să coboare la rândul lui. Ptahmose îi ordonă unuia dintre slujitori să aducă de la bucătărie lapte, pâine, apă şi curmale şi să aşeze două scaune şi o masă în grădină. Apoi se întoarse pentru a-l conduce pe bătrân în grădină, la scaunul aşezat în fața lui. Bătrânul pipăi scaunul şi se aşeză cu prudență. Ptahmose fu mirat de atitudinea demnă, aproape hieratică a acestui om care, în urmă cu o oră, zăcea în drum. Cu mâinile împreunate în poală, pe perizoma decolorată, degaja o distincție cu mult peste condiția lui prezentă.

Pisicile se apropiară de el studiindu-l într-un mod ciudat. Îl mirosiră, apoi ridicară capul spre el, după care se aciuară într-un rodiu, ca şi când ar fi vrut să supravegheze scena.

Slujitorul aduse platoul şi îl puse pe masă. Ptahmose se aplecă şi-i luă mâna bătrânului, îndreptând-o spre diferite feluri de mâncare. Îşi dădu seama dintr-o dată de agilitatea spiritului după dexteritatea manuală. Ca într-un zbor al degetelor, mâna bătrânului trecea de la un obiect la altul, reperând carafa cu lapte şi paharul de lângă ea, apoi apucând carafa cu mâna dreaptă şi paharul cu stânga şi turnând cu precauție laptele. După care se opri. Nu, nu era un țăran. Doar un om obişnuit cu exercițiul spiritului putea să păstreze atâta exactitate manuală.

Bătrânul luă paharul încet şi îl duse la buze. Luă o înghițitură şi, întorcând spre Ptahmose ochii albiți de noapte, spuse:

– Este lapte fiert, lapte pentru un prinț. Şi un zâmbet imperceptibil îi apăru pe chip.

Atâta abilitate îl făcu pe Ptahmose să se întrebe dacă nu cumva incidentul din drum nu fusese o prefăcătorie, poate o capcană. Îi umplu din nou paharul.

– Pâinea este acolo, îi spuse.

Omul întinse o mână şovăitoare la nivelul platoului, luă pâinea, apoi îşi afundă arătătorul în ea şi clătină din cap.

– Este pufoasă, observă. Asta înseamnă că eşti un bun pitar. Mie mi-au rămas dinți puțini. Dar la sfârşit nu va trebui să-l muşc pe Toth de mână când va veni să mă ducă în lumea de dincolo, nu?

Tristețea acestor ultime cuvinte îl surprinse pe Ptahmose.

– Ce e cu inelul ăsta? Întrebă el.

– E al unui preot-lector. Piatra de cornalină are gravat pe ea discul solar. Sunt Nesaton, ultimul preot al templului lui Aton din Avaris.

Îşi rontăia parcimonios pâinea, luând din când în când câte-o înghițitură de lapte, fără îndoială pentru a o înmuia.

– Cum ai ajuns în situația asta? Îl întrebă Ptahmose.

– Cum de n-am ajuns mai devreme? Numele lui Aton este blamat. Nu clerul actual mi-a asigurat pâinea şi sarea. Orb, bătrân şi indezirabil, doar compasiunea câtorva vechi credincioşi m-a ajutat să supraviețuiesc de-a lungul anilor. Chiar şi această compasiune era ținută secretă. Apoi credincioşii s-au stins, unul după altul, ultimul dintre ei acum trei zile.

– Acum trei zile?

– Era nomarhul, dar nu trebuie să afle nimeni. Ptahmose abia-şi ascunse mirarea.

– Nomarhul era unul dintre cei care-ți rămăseseră fideli?

– Nu el, tatăl lui. Dar din respect pentru memoria tatălui său, el avea grijă de mine.

Nesaton întinse mâna spre farfuria plină de curmale şi prinse una între degete.

– N-ar fi fost prea bine dacă tatăl lui nu mi-ar fi rămas credincios. Akhenaton nu glumea când era vorba de religie.

Un alt surâs apăru pe buzele preotului decăzut, care desfăcea acum curmala cu vârful degetului. Religia, o ştii prea bine, depinde de voința regală. Pe scurt, când m-am dus la casa nomarhului, unde îmbălsămătorii îşi făceau deja treaba, mi s-a dat o ultimă masă şi am fost rugat să nu mai trec niciodată pe-acolo. Un slujitor mi-a explicat că stăpânul său avusese o confruntare cu un prinț tânăr, confruntare care se dovedise a-i fi fatală. Presupun că tu eşti tânărul prinț, zise zâmbind. Nu te obosi să-mi explici ce conflict ai avut cu Horw-amon, timpul tău este mult prea prețios.

Ptahmose era stupefiat. Nesaton îl țintuia cu privirea, îi simțea ochii, două agate albicioase pe o mască sortită unei morți apropiate.

– Te-am cam tulburat, zise Nesaton. Dar n-am s-o mai fac, ar fi urât din partea mea să-ți răsplătesc în felul ăsta ospitalitatea. Ar fi mai bine să plec, oricum rămân un proscris.

Gândurile se învălmăşeau în capul lui Ptahmose şi cum i se întâmpla deseori să fie tulburat, îngăimă:

– Eu... aş... vvvrea... Inspiră adânc. Vreau să-ți spun că atâta timp cât sunt eu aici, ai un adăpost deasupra capului. Pentru mine nu contează că eşti un proscris. Şi după un moment de gândire: Nu ştiu nimic despre Akhenaton şi nici despre răzbunarea care i-a fost destinată lui şi preoților lui. Poți să mă luminezi?

A patra oră a după-amiezii se înscria pe cadranul solar fixat pe zidul clădirii scribilor. Nesaton îşi încrucişa brațele pe burtă.

– Prea mulți zei, prea multe culte, începu el. Aşa credea Akhenaton. Aşa că i-a redus dintr-o dată la unul singur, dătător de viață şi energie - Aton, discul solar. Şi-a schimbat el însuşi numele şi şi-a spus Akhenaton. A construit în țara de sus un templu magnific pentru Aton şi şi-a construit palatele în împrejurimi. Donațiile regale pentru cultul celorlalți zei au fost întrerupte. Clerul s-a văzut constrâns să se supună sau să se dizolve. Aşa că s-a supus. Când Akhenaton a murit, preoții i-au reinstaurat pe toți foştii zei. Nu mai rămăseseră decât câteva

temple ale lui Aton, printre care şi cel din Avaris. Noi, preoții lui Aton, eram prost văzuți de ceilalți, dar, din fericire, am fost ținuți departe de putere. Egiptul de Jos nu îl interesa prea mult pe rege. La Teba sau la Memfis, dacă există un funcționar din zece care să fi văzut marea. Doar militarii care l-au urmat pe Seti în campanii au văzut Marile Lacuri Verzi. Egiptul începea cu adevărat de la Memfis. (Bătrânul preot oftă) Un militar, pe nume Horemheb, a preluat puterea. Clerul i-a pus condiții. Preoții îl susțineau dacă îi menținea pe vechii zei şi dacă punea capăt cultului lui Aton. Ultimele temple ale lui Aton au fost aşadar închise şi eu m-am trezit aruncat în stradă. Eram prea marcat de vechiul cult, prea bătrân deja, nici măcar nu se dorea reconverti rea mea. Am fost destul de clar?

Ptahmose ascultase cuprins de o stupefacție crescândă. Oare cunoştea el cu adevărat această țară?

– Ai fost clar, am înțeles povestea ta, dar nu o înțeleg pe cealaltă. De ce un singur zeu?

– Nu există decât un zeu. Se va adeveri asta, mai devreme sau mai târziu. Lumea nu este guvernată de mai mulți zei aşa cum o țară nu poate fi guvernată de mai mulți regi.

– Egiptenii şi-au petrecut timpul schimbându-şi zeii şi venerând astăzi ceea ce detestau ieri. Să-l luăm pe Seth, de exemplu, fiul lui Nut şi fratele lui Osiris. Ieri îl detestau şi spuneau despre el că este un zeu rău care traieste din jafuri. Postaseră zei în cele patru puncte cardinale - Isis, Osiris, Horns şi Thot - pentru a-l alunga. Îl reprezentau ca asasinul lui Osiris. Preoții făceau incantații şi scuipau pe figurina acestui zeu, înainte de a o arunca în foc. Astăzi este un zeu venerat. Se spune că Re i-a cerut să salveze Egiptul de şarpele Apopis. Regele nostru poartă chiar numele lui...

Ptahmose asculta stupefiat aceste idei noi şi necuviincioase. Bătrânul preot întinse brațele în față pentru a se dezmorți şi oftă din nou.

– Fiecare zeu are legea lui, reluă Nesaton, cu acea voce clară pe care o au uneori bătrânii, şi toți aceşti zei au la un loc prea

multe legi. Tu eşti tânăr şi inteligent. Poate mă poți înțelege. Religia înseamnă lege şi nu poate exista decât o singură lege. Ptahmose îşi aminti de conversația cu regele.

– Poporul nu poate înțelege legea. E ceva ce nu poate fi atins sau mâncat, nu are formă, nici culoare. Aşa că lui trebuie să-i spui poveşti. Uciderea lui Osiris de către Seth, de exemplu, şi durerea lui Isis care pleacă în căutarea bucăților cadavrului dezmembrat, este o poveste țărănească. Oricine poate s-o înțeleagă. Suferința unei femei impresionează pe toată lumea. Fiecare se pune în locul bietei Isis şi este încercat de milă sau de afecțiune pentru Osiris, chiar dacă nu i-a văzut nici pe Osiris, nici pe Isis, nici pe Seth.

Preotul izbucni într-un râs puternic, care aproape că îl scandaliza pe Ptahmose.

– Religia, reluă preotul, constă în a spune oamenilor poveşti cu eroi minunați, învingători sau nefericiți. Asta îi face pe oameni să cunoască şi apoi să respecte fundamentul legii. Trebuie să se țină seama de ce vor zeii, căci altfel poate fi rău. Dar cine ştie ce vor zeii? Preoții. Şi ce sunt preoții? Servitori ai regelui, dacă ambiția nu li se urcă la cap. Poveştile zeilor nu sunt decât instrumente ale puterii.

– Vorbele tale sunt necredincioase! strigă Ptahmose.

– Crezi asta în adâncul sufletului, tinere prinț? Îți aud vocea, te prefaci că eşti indignat. Dar în realitate, nu te indignează decât lipsa ta de indignare. Ştii bine că nu există decât un zeu.

Ptahmose chemă un slujitor şi ceru vin de palmier. Un deget de alcool îl va ajuta poate să împrăştie nisipul care-i întuneca spiritul, un praf imposibil de măturat.

– Dar Akhenaton a eşuat, reluă Nesaton. Ideea existenței unui singur zeu este prea dificilă pentru popor. Un zeu solitar, imuabil, fără duşmani, fără femeie, nici copii, e ceva plictisitor. Akhenaton a crezut poporul şi chiar pe unii preoți mai inteligenți decât erau de fapt. Sau poate a crezut că el avea o putere mai mare decât o avea în realitate. Şi apoi mai avea şi viața lui personală. Pe scurt, Akhenaton a greşit.

– Vrei să guşti nişte vin de palmier? Întrebă Ptahmose.

– Vinul mă adoarme şi nu ştiu unde voi dormi.

– O să-ți găsesc un loc pentru la noapte.

De fapt, îşi dorea să-l păstreze un timp pe bătrânul preot alături de el. Notabilii vor cârti, dar la dracu cu notabilii!

– Atunci voi gusta vinul tău de palmier. Nesaton îşi înmuie buzele parcimonios. E la fel ca cel al lui Horw-amon, zise. Viguros. Îşi linse buzele.

– Exista aşadar o putere mai mare decât cea a lui Akhenaton? Întrebă Ptahmose.

– Inerția umană, răspunse Nesaton cu un surâs maliții os. Şi dorința. Oamenilor nu le plac schimbările. Ei ştiu la ce renunță, dar nu ştiu ce vor pune în loc. Îmi amintesc că în tinerețea mea se încercase să se introducă în Egiptul de Jos o ceapă mică, dulce, adusă din Siria. Oamenilor din Memfis şi din Teba le-a plăcut un timp, dar după aceea s-au întors la ceapa mare, acră, cu care se obişnuiseră de când erau copii. Zeii sunt precum ceapa din copilărie. Poporul s-a obişnuit cu colecția lui de zei. Şi nu vrea să-i schimbe.

Râse scurt şi reluă:

– S-a mai întâmplat ca vechiul cler să fie mai puternic decât a crezut regele. Şi să aibă aliați în armată.

Omul avea darul vorbirii. Părea grăbit şi mulțumit să-şi împărtăşească experiența şi ideile înainte de a plonja în liniştea morții.

– Şi armata s-a simțit frustrată. Dar lui Akhenaton nu-i păsa. El fusese un militar meschin, nu avusese un fizic prea grozav, iar cAli îl înspăimântau. Nu vedea nici o rațiune în a da bani soldaților pentru ca aceştia să facă arme şi să meargă să cucerească noi teritorii şi să ucidă oameni. Poveştile generalilor, pline de violență şi cadavre, îl plictiseau. Prefera să sporovăiască cu preoții şi cu apropiații în fața unor dulciuri şi a unui bol încărcat cu flori de lotus. Şi aşa a decăzut regatul, în acest timp, cele două tabere de nemulțumiți, preoții şi militarii, îşi pregăteau răzbunarea.

– Vorbeai despre viața privată a lui Akhenaton, îi aminti Ptahmose.

– Vezi, chiar şi ție îți plac poveştile, spuse Nesaton. Dacă Akhenaton ar fi avut fii demni de a-i succeda la tron, dacă ar fi lăsat la moartea lui un regat puternic, poate cultul lui Aton ar fi dăinuit pentru totdeauna. Dar Akhenaton se închise în palat, împreună cu favoritul lui, Semenkere. Nu se mai ştia cine guvernează, de fapt, Akhenaton sau Semenkere. Regina Nefertiti, abandonată, părăsi palatul. Regele era tot mai ciudat, apărea în public mai mult gol, îmbrăcat în tunici transparente şi în ochii multora deveneau tot mai evidente unele aspecte ale... caracterului său. Armata şi clerul s-au scandalizat. Îşi goli paharul şi îl puse pe masă. Cred că l-au otrăvit ?. În orice caz, nimeni n-a vorbit prea mult despre asta. Numele lui este hulit, uitat...

Ptahmose rămase mut de uimire. Asta era dreptatea regală? Religia era aşadar supusă capriciilor armatei şi clerului? Bunului plac al poporului ?

– În orice caz, conchise Nesaton, asta nu schimbă cu nimic faptul că nu există decât un singur zeu.

Vorbea cu o siguranță dezolantă, parcă mâhnit de faptul că este singurul posesor al adevărului pe care nu-l poate impune.

– Un singur zeu sau mai mulți - la urma urmei, ce mai contează? Oricum zeilor nu le pasă de noi. Mai degrabă, nouă ne pasă de ei.

Gândul îi zbură la apiri care aveau şi ei un singur zeu şi cu toate astea nu o duceau mai bine.

Nesaton ridică spre el ochii lui lăptoşi.

– Eşti destul de sumbru pentru un om atât de tânăr, remarcă el surprins. Este adevărat că pe zei nu-i interesează problemele noastre. Ei nu intervin decât atunci când transgresăm legile lor. De altfel, un zeu care s-ar amesteca în viața poporului său ar fi primejdios.

– Primejdios pentru cine?

– Acest lucru ar îmbăta mai mult decât vinul cel mai puternic.

Se lăsă o tăcere, care trecu ca un val de mare.

– Cum i-a venit lui Akhenaton această idee a unui zeu unic? Întrebă Ptahmose.

– O avea deja de pe vremea tatălui său, care, la rândul lui, fusese fără îndoială influențat de religiile de dincolo de Tigru şi Eufrat, unde soarele este considerat singurul zeu mare. Dar Akhenaton a impus într-adevăr soarele ca zeu unic. Era fanatic. S-a numit el însuşi mare preot al templului Ra-Horus-de-la-orizont, considerându-se Mare prezicător.

Ptahmose se lăsă purtat de reverie. Acest lucru ar îmbăta mai mult decât vinul cel mai puternic. Da, sigur că da. Să te lupți cot la cot cu un zeu, asta trebuie să fie excitant. Cei din neamul apiru nu înțeleseseră nimic, căci îl lăsau pe zeul lor să somnoleze. Ptahmose îl privi pe bătrânul preot: o adevărată comoară de ştiință! Se simțea amețit! Atâtea lucruri pe care nu le învățase niciodată!

– De ce ai spus că Akhenaton a greşit? Întrebă Ptahmose.

– Ți-am vorbit deja despre câteva din greşelile lui. Dar cea mai mare a fost fără îndoială aceea de a-l fi expus şi numit pe zeu.

Enigmatice cuvinte.

– L-a expus şi l-a numit pe zeu? repetă Ptahmose intrigat. Bătrânul preot lăsă să treacă un timp până să răspundă.

– Zeul trebuie să rămână nenumit şi secret. Lăsă capul în jos şi îşi încrucişa mâinile pe coapse. Era laş? Nu voia să spună mai mult? Părea să-i placă să se retragă mereu în tăcere.

A cincea oră se înscrise pe cadranul solar cu o umbră lunguiață. Pisicile dormeau în culcuşul lor. Şeful scribilor veni să îl întrebe pe Ptahmose dacă binevoieşte să parafeze documentele despre contractele de arendare a noilor pământuri ale coroanei. Ptahmose îi întrebă unde era Hape-nakht şi află că fusese desemnat să prezideze discuțiile legate de moştenirea lui Horw-amon şi despre plata celor ce se ocupau de îmbălsămare. Ptahmose îl chemă apoi pe şeful servitorilor.

– Vreau să pregăteşti o baie pentru acest om, să-i dai o perizoma nouă şi curată, să ai grijă să fie hrănit şi să-l conduci în seara asta într-un loc unde să poată dormi liniştit. Şi aplecându-se spre Nesaton: O să am grijă de tine, preotule.

Nesaton atinse brațul lui Ptahmose cu degetele lui lungi şi osoase.

– Aton îți va mulțumi, prințe, şi el va fi mult mai generos decât ar fi putut fi cuvintele mele.

Ptahmose dădu din cap, apoi plecă în camera lui şi se trânti pe pat. Puțin după aceea dormea adânc, precum mâlul fluviului. Visă că se afla în ape învolburate şi că puterile îl părăsiseră. Apoi dintr-o dată îl apucară nişte brațe puternice şi el înotă triumfător în mare. Era convins, în vis, că o forță divină îl ajutase.

15
Ploaia

Când Ptahmose se trezi, se lăsa seara, aducând cu ea adieri pătrunzătoare şi parfumate. Un freamăt umed se simțea în aer - slujitorii îl numeau "spiritul mării". Iarăşi marea! Ar trebui să meargă s-o vadă.

Ieşi afară şi grădina era plină de umbre care, din cauza torțelor, se mişcau după cum bătea vântul serii. Îşi aminti dintr-o dată de Nesaton şi-l întrebă pe un slujitor unde era moşneagul.

– L-am spălat şi l-am îmbrăcat cu haine curate. Acum e în cartierul nostru, în spate. Şi uitându-se întrebător la stăpânul lui, adăugă: E un om înțelept. Vorbeşte puțin şi bine. Îi place şi vinul de palmier, mai spuse slujitorul râzând.

În timp ce şeful servitorilor, care-l asista ca de obicei în timp ce-şi făcea abluțiunile, îi turna apă caldă pe corp şi îl freca pe spate cu un săculeț vegetal umplut cu frunze de săpunariță şi de

muşcată, Ptahmose se gândi iarăşi la zeul unic al lui Akhenaton şi al lui Nesaton. Şi în acelaşi timp la Domnul misterios al lui Lumi şi Isar şi al celorlalți apiru. Un zeu unic, ciudată noțiune. Dar nu putea să nu se gândească că până acum, această idee nu purtase noroc apărătorilor ei. Cei din neamul apiru erau sclavi, Akhenaton era proscris şi îngropat în uitare.

Mancă ceva uşor, peşte la grătar şi salată de bob cu ceapă. "Peşte de mare", preciza servitorul. Mereu marea, devenea cu adevărat o obsesie! Dar era într-adevăr un peşte cum nu mai mâncase niciodată, cu carne slabă şi albă, mult mai fină decât cea a peştilor de Nil, care mirosea a pasăre acvatică. Pisicile veniră să-şi ceară drepturile; se cățăraseră pe balustrada de lemn în fața bucătăriei şi ochii lor pe jumătate închişi reflectau cu intermitențe flacăra torțelor. Bucătarul şef găsise un ulcior de vin de Siria, cu aromă fină de cedru.

Dacă te mulțumeai să fii doar un reprezentant al regelui, viața putea fi dulce în regatul Egiptului. Dar cine era regele? Un învingător care făcea apel la o putere imanentă. Or, această putere începea să i se pară suspectă lui Ptahmose. Uciderea lui Osiris de către Seth, de exemplu, şi durerea lui Isis care pleacă în căutarea bucăților cadavrului dezmembrat, este o poveste țărănească. Ptahmose se surprinse râzând gândindu-se la figura scandalizată pe care ar face-o Amsetse în fața unor astfel de vorbe. Râsul îi pieri când îşi aminti o altă frază a lui Nesaton: Poveştile zeilor sunt aşadar instrumente ale puterii regale.

Nu acordase niciodată cu adevărat o mare importanță religiei: pentru el însemna mai mult serbări. Ritualuri. Simțea nevoia să-l asculte din nou pe Nesaton. Şi să-l întrebe: Şi atunci? Mai există şi altceva? Spune-mi, preotule, cine ne dictează destinul? Dar auzea parcă răspunsul orbului: Nu există decât un zeu. Se va adeveri asta, mai devreme sau mai târziu. Lumea nu este guvernată de mai mulți zei, aşa cum o țară nu poate fi guvernată de mai mulți regi.

Şi ce coincidență între vorbele lui Nesaton şi cele ale lui Lumi! Deodată îşi aminti că-şi dăduse întâlnire cu Lumi şi fiul lui. Se

ridică, îşi goli paharul şi luă două curmale de pe platou. Buto se culcase? Împinse uşa de la camera ei; stătea la taclale cu aceleaşi femei de ieri. Dădu din cap, zâmbi şi închise uşa.

Plecă pe pajişte. Călca iarba cu graba unui îndrăgostit care merge la o întâlnire clandestină cu amanta lui. Ei îl văzură venind şi se ridicară în picioare. Dar în seara asta erau trei. Noul venit era un om şi mai în vârstă decât Lumi. Hotărât lucru, era ziua moşnegilor

"Tatăl meu, spuse Lumi. Îl cheamă Abel."

Bătrânul îi luă mâna lui Ptahmose, se aplecă şi i-o sărută, ceea ce îl tulbură. Şi mâine, dac-o să vină acolo din nou, ar vedea un străbunic? Îl cuprinse aceeaşi tulburare ca în ajun. În fond, de ce se afla acolo? Nu ştia. Éi o ştiau?

– Stai cu noi? Îl întrebă Lumi.

Văzu că aduseseră cu ei două rogojini; se aşeză pe una din ele în faţa celor trei oameni. Isar stătea mai retras.

– Tu nu ştii, începu Lumi, dar Domnul şi-a plecat privirea asupra ta.

– De unde ştii?

– Ţi-am spus, nimeni n-a ridicat braţul ca să ne ia apărarea de la moartea lui Iosif încoace, interveni Abel. Tu ai făcut-o.

– Şi dacă tu nu ştii de ce ai făcut-o, noi o ştim, reluă Lumi, cu o asemenea siguranţă încât Ptahmose îl întrebă de unde ştie.

– Prinţe Ptahmose, tu eşti de-al nostru prin tatăl tău.

– Pentru egipteni sunt un prinţ al Egiptului, răspunse.

– Ptahmose, zise Abel cu glas tremurat, n-au făcut un preot din tine. Nici un soldat. Au făcut un funcţionar. Gândeşte-te, nu ţi-au încredinţat nici religia, nici securitatea. Ci doar un post în administrarea unei provincii pe care nici măcar n-o cunosc.

Ptahmose avu o mică ezitare. Ăsta era aşadar secretul favorii regale! Şi a numirii sale în Egiptul de Jos!

– Nu poţi recuza un preot sau un ofiţer. Dar poţi oricând recuza un funcţionar.

Cum de nu-şi dăduse seama? Doar asta îl lăsase şi Hape-nakht să înţeleagă când îi spusese: Nu există decât trei

puteri în această țară - regele, armata şi clerul. Or, el fusese numit de rege, deci nu exista decât prin voința regală; în realitate, nu era nici preot, nici ofițer. Toți încercaseră să-l facă să înțeleagă fragilitatea situației în care se afla. Dar în orgoliul său juvenil, el nu auzise nimic, nu înțelesese nimic.

– Ce vreți în fond de la mine? Să mă proclam unul de-al vostru?

– În nici un caz! sări Lumi. N-ai fi decât un om lipsit de putere!

Era adevărat, n-ar fi decât un egiptean fals şi un apiru doar pe jumătate.

– Atunci, ce? Să mă proclam apărătorul vostru?

– La ce ar sluji asta, fiule? La nimic. Noi nu suntem egipteni. Şi nu vom fi niciodată. Ei nu ne acceptă pentru că noi nu le recunoaştem zeii, zise Abel. Chiar dacă ai ajunge regele Egiptului, conducătorul clerului şi al armatei, noi tot n-am fi mai egipteni, aşa cum nici tu nu eşti, Ptahmose.

– Eu nu sunt egiptean? Întrebă Ptahmose surprins. Abel îl apucă de mână.

– Crezi tu, Ptahmose, că zeii au fețe de şacal, de maimuță, de crocodil, de hipopotam, de leu, de ibis? Crezi tu că puterile celeste ar lua astfel de forme inferioare pentru a li se arăta oamenilor?

Nu, bineînțeles că nu. Atunci totul era fals! gândi într-un acces de disperare. Totul! Se simți mai singur ca niciodată. Un om singur în noapte.

– Atunci, ce vreți de la mine? Întrebă cu o voce pierită.

– Cuvântul Domnului nu poate rodi pe un pământ sterp, spuse Abel. Atâta timp cât vei crede în zeii lor, el nu va rodi în tine.

Cuvântul Domnului! Deci el era deocamdată un pământ sterp.

– Să cadă cuvântul Domnului pe un pământ fertil, asta vrem, repetă Abel.

Cuvinte! gândi Ptahmose.

– Şi apoi? Întrebă.

– Domnul va avea grijă. El ne-a ales. Şi-a plecat privirea asupra ta. Se va îndura de noi.

– Dar când? strigă Ptahmose. Au trecut deja patru secole de când sunteți în robie pe pământ străin! Când se va îndura de voi Domnul vostru?

– Ziua Domnului nu este ca aceea a unui om, răspunse Abel arătând cerul. Dar făgăduința făcută de Domnul poporului nostru se va împlini.

Lui Ptahmose îi dădură lacrimile. Se simțea şi el în robie, îşi plângea propria soartă. Nu credea în cuvintele lor, nu-şi vedea decât neputința.

Ploaia îl opri din plâns pe cuceritor. Prințul Egiptului nu mai era decât un tânăr descumpănit, aşezat pe o rogojină în toiul nopții, în fața unor sclavi.

– Şi la lacrimile noastre nu te gândeşti? Îl întrebă Lumi. Era laş. Cuvintele lui Nesaton, care păreau venite dintr-o altă lume, şi cele ale lui Abel îl făcuseră să se simtă descurajat, tulburat, epuizat. Se ridică, rămânând un timp în picioare în fața lor, după care le spuse noapte bună şi se întoarse acasă.

16
Semne false

Adoua zi după întâlnirea lui Ptahmose cu Nesaton, către ora a doua a după-amiezei, cadranele solare nu mai indicau nimic. O armată de nori negri veniți din nord se întinseră peste țară. Ei începură să lanseze o violentă ploaie de săgeți care îi obligă pe țărani, pe muncitori şi pe toți cei care lucrau afară să se refugieze pe unde puteau. Ploaia înverzea peisajul, înmuia pământul, conferea monumentelor o culoare aurită, făcându-le să pară ca noi, şi vălurea apele Nilului şi ale celor opt brațe ale lui.

Pe şantierul fortului, după ce se adăpostiră sub palmierii din apropiere, muncitorii uzi leoarcă se felicitau că apucaseră să tencuiască pereții cu cărămizi nearse. Dar se bucurau prea

devreme: după prima rafală, aceiaşi nori se lăsară mai jos şi ciuruiră cu pietre țara. Pereții trosneau sub asaltul lor. Vacile de pe câmp şi bivolii înhămați alergau înnebuniți în toate părțile. Un car se răsturna ici, un altul era târât acolo, spre zid. CAli, măgarii, catârii, caprele şi oile făceau la fel. O haită de câini, surprinsă pe o stradă în Avaris, fu cuprinsă de panică şi o luă la goană, lătrând, cu o asemenea viteză că răsturnă câțiva oameni.

Când furtuna trecu, neînțeleasă ca tot ceea ce venea din cer, un curcubeu uriaş îşi desfăşură cu nonşalanță spre nordest cele şapte culori. Se vedea peste tot acest arc care părea să păşească peste întreaga lume, de la Mendes la Sais şi de la Avaris la Busiris. Cerul considera fără îndoială bătălia câştigată şi acum îşi desfăşura flamura.

Oamenilor nu le mai rămânea decât să inventarieze pagubele. Câmpuri pustiite, livezi distruse, grădini de zarzavaturi culcate la pământ.

A doua zi, în timp ce delegații proprietarilor discutau cu subnomarhul despre reducerea impozitelor impusă de catastrofă, la câțiva coți de sala unde îmbălsămătorii continuau să scoată savant măruntaiele rămăşițelor pământeşti ale lui Horw-amon, vântişorul care sufla de dimineață se înteți. Cerul se întunecă brusc, apoi deveni galben ca de sulf, apoi roşu. Un roşu intens care semăna cu sângele.

În casa lui Ptahmose, servitorii îngălbeniră de spaimă şi începură să psalmodieze formule de neînțeles. Femeile izbucniră în plâns, strigând îngrozite spre cerul acela apăsător. La marele templu al lui Osiris, preoții nu se simțeau nici ei prea în largul lor. Se grăbiră să-i pregătească un sacrificiu zeului pentru a preîntâmpina ceea ce, credeau ei, era un semn al mâniei acestuia, dar nici nu reuşiră să adune toate ingredientele - lapte, vin şi o pasăre - că cerul deveni roz, apoi îşi reluă culoarea lui obişnuită, în timp ce o pulbere fină plutea prin aer, făcând dinții să scârțâie şi argintând soarele.

Ptahmose mai văzuse acest fenomen în copilăria lui, la Memfis. Nici atunci nu se alarmase. Slujitorii palatului,

strigaseră şi ei înspăimântaţi către cer, dar nici o nenorocire nu se întâmplase. Dimpotrivă, recolta de grâu fusese excelentă în anul acela. Acum Ptahmose nici măcar nu părăsise grădina în care se afla împreună cu Hape-nakht şi doi scribi discutând despre aplicarea unui ordin al regentului referitor la recensământul vacilor de lapte. Pe fondul roşu al cerului, Hape-nakht şi scribii căpătaseră o culoare ciudată: din cauza reflexelor cerului, feţele lor aveau o tentă portocalie, asemănătoare fardului dansatoarelor. Se refugiaseră tremurând de frică în birourile scribilor, rugându-l zadarnic pe prinţ să îi urmeze.

Ptahmose însă ştia ce avea să urmeze după roşu. Privi în jurul lui - grădina devenise rozalie. O pulbere roşie se depusese pe pământ şi pe frunzele copacilor, chiar şi pe masa plină de papirusuri cu câteva minute în urmă. Îşi plimbă mâna peste masă - un fard fin îi pudra palma şi vârfurile degetelor. Încă mai privea această pulbere când Hape-nakht se întoarse gâfâind, desfigurat de frică. Se uită la Ptahmose cu groază ca şi când el ar fi pus la cale spectacolul.

– Eşti curajos, spuse subdirectorul documentelor regale.

– Nu mă sperii de praf, răspunse Ptahmose.

– Praf!

Cei doi scribi reveniră şi ei speriaţi.

– A fost o furtună de nisip, spuse Ptahmose. Vântul sufla din vest. Este furtuna deşertului.

– Şi cerul devine atât de roşu, stăpâne? Întrebă unul din scribi. Ptahmose întinse mâna către frunzişul grădinii.

– Mergeţi să vă convingeţi singuri.

Ceea ce şi făcură. Unul dintre ei ieşi să examineze şi grădina din faţă şi se întoarse spunând că într-adevăr şi grădina aia era acoperită cu un praf roşu, iar pământul străzii era roz.

Hape-nakht se aşeză respirând greoi.

– E un semn al cerului totuşi, murmură el. Ptahmose se întrebă pentru cine. Furtuna putea fi rea pentru unul şi bună pentru altul. Încercarea de a filosofa nu putea alunga însă

spaima celui care era, la urma urmei, şeful lui şi care avea ideea lui fixă. Ptahmose ştia că astfel de fenomene aveau loc mai ales primăvara, dar era inutil să le împărtăşească şi altora ştiinţa lui.

Mai erau două zile până la serbarea dată în cinstea lui Osiris. Ptahmose se duse pe şantier şi-i găsi pe muncitori îngrijoraţi. Aşezat pe o piatră, Pikhare îşi ştergea faţa cu un burete şi, când îl văzu pe Ptahmose, îi aruncă o privire sticloasă. Isar veni să-i spună că şi pentru ai lui voalul roşu era un semn al cerului. Ptahmose îi arătă zidurile albe care absorbiseră particulele roşii devenind rozalii, apoi pământul, lemnul, molozul, acoperite toate de o pulbere fină roşie.

– Praf din deşert, explică el calm.

– Un semn al cerului, repeta Isar.

Pentru oamenii ăştia, cerul nu face altceva decât să trimită semne, gândi Ptahmose. Numai de n-ar face un gest decisiv!

Fortul era aproape terminat. Zidarii şi tâmplarii montau uşile, se tencuia antablamentul spaţiului pentru rond, se căra molozul, care era strâns în grămezi în exteriorul zidurilor. Militarii inspectau deja locul însoţiţi de arhitecţi.

A doua zi, la aceeaşi oră, cu siguranţă fatidică, oraşul fu din nou tulburat. Patru crainici urcaţi în două care trase de cai suri şi conduse de câte un vizitiu, străbătură strada principală, cea care mergea din sudul în nordul oraşului, sunând din trompetă. Oamenii ieşiră în stradă. Ce se putuse întâmpla? Cine erau aceşti crainici ai gloriei? Alţi patru trompetişti, urcaţi şi ei pe care, veneau în spatele primilor, cufundând strada într-o zarvă care alunga păsările din drumul lor. Oamenii se pregăteau să asiste la încă o minune.

Sosi o fanfară de douăzeci de muzicanţi - trompetişti, cântăreţi la chimvale, sistre şi tambururi - producând un zgomot puternic ritmat, care cu greu s-ar fi putut numi muzică, fiind mai degrabă un tărăboi organizat. Carele, zdruncinate penibil de-a lungul străzii, se grăbiră să se alinieze pe străzile adiacente, urmărite de biciurile, ghionturile şi înjurăturile gardienilor. Grupuri de gură-cască se strângeau de o parte şi de alta a străzii.

La Avaris nu se mai văzuse niciodată ceva asemănător. Cincizeci de lăncieri veneau călare, în ținută de ceremonie, cu țintele de bronz scânteind pe jambiere, cu piepturile lucind în soare şi împodobite cu pectorali de bronz şi cu pietre albastre. Apoi veni o altă fanfară. Într-un sfert de oră nu mai rămase nici un bărbat şi nici o femeie pe la casele lor. Aerul răsuna de vacarmul ritmat al muzicanților.

De la terasa cea mai înaltă a templului, în nordul străzii, câțiva preoți urmăreau impasibili spectacolul. Doar ei puteau vedea cortegiul care venea în urma primelor detaşamente, strălucind în ceața argintată ridicată de copitele cailor, şi care era mai important decât cel care ajunsese deja în oraş şi care se aranja pe esplanada de la capătul străzii.

Cincizeci de arcaşi, călare pe cai negri, veneau la trap, rigizi ca statuile, cu mâna stângă încleştată pe arcuri, cu dreapta pe tolbe, neținându-şi echilibrul decât prin forța coapselor lor aurite şi lucitoare. Puterea şi teroarea încarnate. În urma lor, o altă fanfară umplea aerul cu sunetele ei stridente.

Apoi un nou vuiet infernal: şase care de bronz, cu roți strălucitoare, cu câte trei ofițeri, trase de câte doi cai.

Urma un car în care se afla un singur om, un om tânăr, gol până la brâu, îmbrăcat cu o perizoma scurtă, cu fruntea strânsă în bandoul de aur al şefului armatei, surâzând precum statuile zeilor dintr-un templu.

Emoția se dezlănțui, izbucniră aplauze şi vivat-uri, unele nu prea înflăcărate, căci, ce-i drept mulți dintre oamenii din Avaris crezuseră că e regele, când, de fapt, era prințul regent, Ramses.

Cincizeci de cavaleri încheiau cortegiul care defilase aproape o oră.

Cu două ore înainte, emisari speciali veniți de la Memfis alertaseră toți înalții funcționari şi toate notabilitățile din Avaris: de la marele preot la şeful jandarmilor, de la subnomarh la intendentul domeniilor, de la comandantul garnizoanei la directorul trezoreriei oraşului; şi, bineînțeles, singurul membru al familiei regale aflat în misiune la Avaris, Ptahmose. Toți

aceşti oameni au fost aranjaţi pe esplanadă, la umbra imenşilor baobabi, după un protocol fixat de şeful ceremoniilor de la curtea din Memfis şi aplicat cu vigilenţă de un delegat special.

Primul rând al excelenţelor desemnate să-l primească pe regent era format din marele preot, subnomarhul, un om pe care Ptahmose nu-l văzuse niciodată şi care era judecătorul şef al nomei de la Avaris, subdirectorul documentelor regale, Hape-nakht, Ptahmose şi comandantul garnizoanei.

Spre dezamăgirea lui, preotul-lector Shu-enshi se afla în al doilea rând, în spatele lui Ptahmose. În timp ce membrii cortegiului militar se aliniaseră de o parte şi de alta a esplanadei într-o ordine riguroasă, cei ai comitetului de primire vorbeau între ei, cu prudenţă, despre vizita surpriză a regentului. Marele preot se înclină un pic pentru a-l zări pe Ptahmose şi îi aruncă un zâmbet formal.

– lată şi ziua cea mare, zise el cu un aer suficient.

– O zi cu adevărat fastă, răspunse Ptahmose.

– Rămâne de văzut, spuse marele preot. Cerul ne-a vorbit deunăzi.

– Eu n-am auzit nimic, murmură Ptahmose. Subnomarhul îşi luă un aer jenat şi disprețuitor.

– Dar toată lumea a văzut, se amestecă în vorbă comandantul garnizoanei. Graţie prinţului, fortul este terminat, ceea ce nici nu îndrăzneam să visăm până acum, schimbă el subiectul.

Astfel cele două tabere fură oarecum împăcate.

Hape-nakht remarcă că se lăsase o linişte ciudată. Nimeni nu mai îndrăznea să se mişte.

Ramses sosea în sfârşit. Doi ofiţeri îi ţineau cAli. Alţi doi îl ajutară să coboare din car. Garda lui personală, formată din zece oameni, se alinie şi îl urmă până la comitetul de primire. El cuprinse o clipă cu privirea întreaga adunare, apoi înainta spre marele preot care îi recită un compliment de primire. Subnomarhul se lansă într-un lung discurs despre decesul nefericit al superiorului său şi despre onoarea nesperată care i se făcea de a-l primi pe regent. Judecătorul şef declară că vede în

persoana regentului întruchiparea justiției regale. Spre surprinderea lui Ptahmose, Hape-nakht fu destul de discret, în ceea ce-l priveşte, Ptahmose n-avea nimic de spus. Îl privi pur şi simplu pe Ramses în față şi acesta îl cuprinse în brațe. A fost singura îmbrățişare pe care a dat-o cu această ocazie.

Comandantul garnizoanei fu scurt.

– Stăpâne, căpitane, bucuria mea este mare. Onoarea pe care ne-o face venirea ta coincide cu terminarea fortului, întoarse capul spre Ptahmose şi se pregătea să-şi continue discursul, când fu oprit cu un gest al mâinii.

– Ştiu, i-o tăie Ramses. Şi îl însărcina pe subnomarh să-i prezinte restul notabilităților.

Ptahmose întoarse capul şi-i văzu pe marele preot şi pe subnomarh consternați. Reflectă repede la acel scurt "Ştiu" al lui Ramses. Regentul era informat asupra evenimentelor. Avea aşadar spionii lui. Instinctiv Ptahmose privi la Hape-nakht; acesta îşi ridică ochii spre cer. Ce lume! Ptahmose îşi înăbuşi un zâmbet.

Cu vocea lui sonoră, Ramses declară că vizita sa era motivată de interesul manifestat de regele divin față de Egiptul de Jos'. Regele divin hotărâse ca fiul său, regentul, să prezideze serbarea închinată lui Osiris la marele templu din Avaris. Această hotărâre era simbolică, regele hotărându-se să acorde acestei țări şi mai multe binefaceri decât îi acordase până acum. El, regentul regatului, venise deci la Avaris pentru a prezenta înalților funcționari proiectele guvernului regal.

În a şaptea oră a serii va avea loc un banchet, anunța delegatul cu protocolul, enumerând numele celor care erau invitați. Regentul dădea audiențe a doua zi, după încheierea celebrării lui Osiris. Până atunci regentul regelui divin se va odihni la reşedința lui.

– Ce reşedință, stăpâne? Îl întrebă Ptahmose între patru ochi.

– A ta, Ptahmose, zise Ramses zâmbind. Locuința ta a fost terminată, nu ştiai? Dacă nu te superi, o să stau în ea două zile.

Exista deci uneori şi ceva fericire în lume. Sau cel puțin, ceva distracție.

Oficialii se răspândiră, fiecare spre calul lui, subnomarhul, marele preot şi preotul lector Shu-enshi aparent îmbufnați. Urcând pe calul său, Ptahmose îşi aminti, fără nici un motiv cuvintele lui Lumi: Domnul şi-a plecat privirea asupra ta.

17
Marea

Ramses lovi un perete cu palma şi se întoarse spre arhitectul şef.

– Vreau ca locul să fie complet închis, spuse el. Este deschis în spate. La prima ofensivă, duşmanii pot pătrunde aici.

Arhitectul încuviință, puțin intrigat. Regentul nu putea fi contrazis.

– Nu e un reproş, arhitectule. Trebuie ca fortul să poată rezista, chiar dacă este asaltat din toate părțile.

– Am urmat planurile aprobate de Excelența Voastră.

– Ştiu, ştiu. Dar m-am răzgândit. Vreau un loc închis. Era fără replică. Ptahmose, care însoțea micul cortegiu de militari la inaugurarea fortului, se minună de autoritatea unchiului său. Imediat după sfârşitul serbării lui Osiris, se duseseră toți pe şantier.

– Garnizoana va putea totuşi să se instaleze aici în timpul lucrărilor? Întrebă comandantul.

– Desigur, spuse Ramses. Arhitectule, vreau în centru o clădire mai înaltă decât zidurile fortului. Trebuie să fie o clădire locuibilă, cu un turn de pază în vârf. Să aibă scară interioară. Şi mai vreau bineînțeles un puț şi magazii de provizii în incintă. Şi un staul. Acest loc trebuie să servească drept model pentru toate celelalte forturi pe care am de gând să le construiesc în Egiptul de Jos.

– Este o lucrare mare, domnule regent, zise arhitectul. Dublă față de cea pe care am făcut-o.

– Este o lucrare necesară, răspunse Ramses coborând scara incintei.

Îi aruncă o privire lui Ptahmose. Totul era hotărât, întoarcerea lui la Memfis nu mai era valabilă. Ptahmose avu sentimentul că Ramses îl îndepărta în mod voit de cercurile puterii. Era un exil magnific, chiar triumfător, dar totuşi un exil. Nu putea să spună nimic, îşi îndeplinise misiunea, fusese recompensat prin onoruri în timpul protocolului, îmbrățişare publică, respingerea implicită a adversarilor săi, o reşedință princiară, o listă civilă pe măsura rangului său; dar era în mod elegant exilat.

– Prințul Ptahmose, începu Ramses contemplând noul portal, a supravegheat terminarea acestor lucrări cu grija şi promptitudinea conferite de misiunea regală pe care o avea. Data inaugurării construcției o dovedeşte. Îl însărcinez să supravegheze şi noile lucrări de completare a fortului.

Apoi urcă pe cal şi plecă urmat de escortă într-un imens nor de praf.

Ptahmose obținu o audiență după-amiază şi ea avu loc în casa care îi era destinată şi pe care şeful şantierului, învățând din pățaniile lui Pikhare, o terminase cu o repeziciune lăudabilă. Ptahmose n-avu timp pentru discursuri lungi.

– Ştiu tot, spuse Ramses. Administrația fiscală instrumentează începând din această dimineață cazul familiei lui Pikhare. Ai făcut bine că ai fost ferm cu el. Este un netrebnic corupt, care era mână în mână cu Horw-amon. Familia acestuia a venit să-mi ceară autorizația de a institui un cult în amintirea lui. Am refuzat. Mai mult, toți membrii familiei sale sunt excluşi din administrație pentru zece ani. L-am asigurat pe noul nomarh că ai sprijinul meu.

Ramses se întrerupse o clipă şi rămase cu privirea pierdută spre uşa care dădea spre grădină.

– Oamenii din Egiptul de Jos au uitat, se pare, că există un control de la centru, trebuie să le reamintesc acest lucru. Vom dezvolta țara asta. Folosindu-ne nu de asentimentul, ci de supunerea lor!

Ptahmose se întrebă ce anume îl iritase într-atât pe regent. Poate alte rapoarte cu privire la corupția lui Horw-amon?

Privirea lui Ramses reveni asupra lui Ptahmose, tonul era mult mai calm.

– Marele preot şi preotul lector au venit să mă plictisească cu recriminările la adresa ta, susținând că venirea ta şi metodele pe care le foloseşti provoacă dezordine în oraş. Le-am răspuns că ar trebui să se bucure de faptul că autoritatea ta nu este şi mai mare. Nu pot să-i destitui. Sunt corupți, o ştiu. Dar vor fi liniştiți şi prudenți în ceea ce te priveşte, asta ar trebui să fie de ajuns. Arhitectul şef şi cei doi asistenți ai lui nu mai încetează cu laudele la adresa ta. Hape-nakht a înregistrat un înscris care îți va fi comunicat chiar astăzi şi prin care vei fi numit imediat intendent general al construcțiilor regale în Egiptul de Jos. Lista ta civilă se dublează: vei avea o mie de debeni şi doisprezece servitori.

Se întrerupse şi îl privi din nou pe Ptahmose, ca şi când aştepta ca acesta să spună ceva. Dar Ptahmose nu putu să scoată nici un cuvânt. La ce bun? Înainta câțiva paşi şi-i sărută mâna lui Ramses.

– Sese, ce mai face mama? Întrebă.

– Foarte bine, răspunse Ramses. Poate vii s-o vezi la Memfis, luna viitoare.

Meşteşugite cuvinte! Ptahmose făcu o plecăciune. Şambelanul îl conduse la uşă.

– Ptahmose! zise Ramses cu un aer amuzat. Ce e cu povestea aia de asasinat nereuşit?

Ptahmose povesti cum, plin de bănuieli după vizita lui Shu-enshi, s-a prefăcut că se culcă, a pus o cuvertură sub cearşaf în locul său şi el s-a ascuns sub pat. Ramses izbucni într-un râs nebun care sfârşi prin a-l molipsi şi pe şambelan.

– Trebuie să-i povestesc şi regelui! strigă el.

Dar era nerăbdător să afle urmarea.

– l-ai înfipt pumnalul dintr-o lovitură? Chiar voiai să-l omori?

– Trebuia să omor pe unul din ei, răspunse Ptahmose. El nu voia să mă ucidă?

Ramses clătină din cap.

– Horw-amon a făcut bine că a murit singur. Oricum l-aş fi decapitat! Să încerce să asasineze un trimis al regelui!

Asta fusese tot.

Ptahmose se trezi afară, în briza parfumată de florile lăţoase ale salcâmilor. "Exilul..." murmură. De fapt, l-au exilat între cei din neamul apiru. Solitara putere regală împotriva unui duşman omniprezent, însăşi natura umană! Dar la urma urmei, soarta lui era totuşi mai de invidiat decât a celorlaţi.

Urcă pe cal, fără să ştie unde merge. Atunci îi veni în minte marea. Trimise servitorii acasă şi le spuse celor doi lăncieri: "Către nord!"

Plecară la trap uşor. Apoi Ptahmose ţâşni în galop, devansându-i pe lăncieri, încântat să poată renunţa în sfârşit la mersul regulamentar. Era bun călăreţ: după o oră, zări în sfârşit, dincolo de ultimele câmpuri şi dincolo de plantaţiile de palmieri, incredibilul. O linie albastră care se întindea de la stânga la dreapta, la infinit. Şi cu cât se apropia, cu atât se dovedea mai incredibilă. Avea, de fapt, culoarea unui lapis lazuli mai deschis. Era adevărat că valurile erau încoronate de spumă albă. Încercă în mod ridicol să-i găsească o limită, dar ştia că nu are aşa ceva. În depărtare, ca nişte insecte aventuroase, trei sau patru vapoare de pescuit, păreau nişte fluturi rătăciţi.

Izbucni în râs. Lăncierii păreau stupefiaţi. Veneau de la Memfis şi nu văzuseră nici ei marea niciodată, iar acum îşi umpleau ochii de necunoscut. Ptahmose îşi aruncă perizoma şi pumnalul şi înainta gol în acest element necunoscut. Un val îl răsturnă făcându-l să râdă. Gura i se umplu de apă şi era într-adevăr sărată, după cum se spunea. Nu ştia să înoate, călca pe fundul nisipos, se băga cu capul sub apă ţinându-şi respiraţia

şi văzu că într-adevăr adâncimea creştea cu douăzeci, treizeci de coți față de țărm. Legenda era adevărată. Incapabil de a se ține pe picioare în această lume mişcătoare, se lăsa pătruns de sentimentul ciudat că devenea nou şi curat. Şi fără vârstă.

Ieşi din apă, îşi stoarse părul şi se aşează pentru a se usca la soare în timp ce lăncierii, urmându-i exemplul, se aruncau şi ei în apă. Care este zeul mării? se întrebă. Oricât se gândi, scormonind în memorie, pe listele de zei şi zeițe pe care le enumera altădată Amsetse, nu găsi nimic.

La nord infinitul, la sud puterea. Era un prizonier de lux. Se îmbrăcă gânditor. Tinerețea lui lua sfârşit.

PARTEA A DOUA

FURIA

1
Miriam

Scribii notau pe foile de papirus psalmodiind: "Două sute de legături de legume..." Unii sclavi înghesuiau lângă zidul secretariatului salate, pere, cepe, alții descărcau afară marfa de pe măgari. Un scrib număra pachetele.

"Doisprezece saci de grăunțe..." Grâul era ambalat în saci de cânepă din care ieşea un praf sufocant. Un nor gros plutea în marea sală a secretariatului. Cei şase scribi ai secretariatului direcției construcțiilor regale protestară: "Cântăriți afară! O să murim aici!" într-adevăr, de fiecare dată când cei doi sclavi însărcinați cu cântărirea mai puneau câte un sac pe enorma

balanță, înainte de a-l depozita la perete, lângă legume, un nor de praf se ridica.

"Greutate regulamentară!" striga scribul care cântărea, cu părul deja alb de praf.

"Cinci bucăți de carne de vacă..." "O sută zece păsări vânate..."

Mâncarea destinată personalului şantierelor trebuia înregistrată la direcția construcțiilor regale, înainte de a fi expediată în antrepozitele adiacente. O sarcină în plus pentru administrația construcțiilor.

"Foarte bine, spuse subşeful scribilor. Şi dacă măgarii sunt aici, încărcați grâul pentru a fi expediat la pitar. Carnea şi legumele vor fi duse cu convoiul direct pe şantierul de nord ".

– Măgarii au sosit, anunță unul din sclavi din pragul uşii.

– Ce de muşte! se miră Ptahmose intrând în secretariat. Toți se întoarseră spre el, oprindu-se pentru o clipă din lucru. Era un pic mai împlinit la trup, cu barba mai deasă şi arămie şi cu privirea mai întunecată. Avea douăzeci şi trei de ani. Roiuri de muşte invadaseră într-adevăr secretariatul, atrase de mirosul de carne. Ptahmose îl chemă pe unul din sclavii nubieni, un negricios filiform şi vioi, pe care-l răscumpărase de la stăpânul lui pentru a-l salva de tratamentul dur care i se aplica. Puştiul veni spre el cu fața plină de adorație.

– Mai întâi vreau să vânezi muştele cu evantaiul mare din colț. Apoi, vreau să aprinzi lemnul de Punt şi frunzele de eucalipt din vasul cel mare de acolo, de jos.

Micuțul sclav se execută imediat, agitând cu îndemânare evantaiul din frunze de palmier şi făcând "şşşuu", aşa cum îl învățase stăpânul lui adorat. În câteva minute muştele fură date afară din cele şase camere adiacente ale secretariatului. Apoi un fum parfumat se răspândi în camere, mergând dintr-una în alta ca un şarpe lung; albăstriu.

– Vreau ca bucățile de carne de vită să fie acoperite cu o pânză şi să rămână acoperite în timpul transportului. Muştele pot depune ouă, îl lămuri Ptahmose pe şeful scribilor. Să fie o pânză de cânepă, care lasă totuşi să intre aerul.

– E carnea pentru muncitori, răspunse acesta.

– Un motiv în plus. Muncitorii bolnavi nu fac decât să ne întârzie lucrările. Data viitoare, vreau ca grâul să fie livrat cu o săptămână înainte. Pitarul va avea astfel timp să-l macine şi să facă pîinea. Când grâul este livrat o dată cu alimentele perisabile, suntem constrânşi să organizăm două convoaie pentru acelaşi şantier. Nu este economic.

Ptahmose se întoarse în grădină admirând rodierii încărcați de fructe care ieşeau în relief ca nişte incrustații pe pereții proaspăt văruiți. Cele două pisici, pe care le luase de la Hape-nakht când se mutase în noua locuință, întemeiaseră o familie, erau opt acum. Ptahmose alese un pisoi galben cu ochi de aur. Cu el în brațe, traversă zona plantată cu asfodele, înconjură bazinul cu apă unde lotuşii îşi etalau sânii de fecioare şi intră în bucătăria aflată în cel de-al doilea corp al clădirii. Văzându-l cum se uita prin încăpere, bucătarul îl întrebă din priviri ce vrea.

– Caut un coş mare, zise Ptahmose. Vreau şase pâini, o gâscă jumulită, un sac de bobi şi o legătură de ceapă.

Bucătarul se execută şi umplu coşul cu alimentele cerute. Ptahmose puse pisoiul deasupra şi se îndreptă spre grajduri.

Se duse la calul său, oprindu-i cu un gest pe grăjdarii care aveau de gând să-i alerteze pe lăncieri pentru a-l escorta.

– Nu-i nevoie, nu lipsesc mult.

Îi susținură piciorul ca să poată urca pe ca13 şi reuşi asta fără ca motanul să se sperie.

Plecă la trap spre sud şi ajunse după puțin timp într-un sat apiru. Pisoiul privea speriat, când în stânga, când în dreapta, în timp ce Ptahmose îl mângâia pentru a-l linişti. Se opri în fața unei case situate puțin mai într-o parte față de celelalte. Pe frânghie atârna un cearşaf. Doi copii îi ieşiră în întâmpinare râzând şi strigând. Ieşi şi o femeie şi, înainte de a descăleca, el îi întinse coşul. Femeia era puțin mai în vârstă ca el. Când văzu pisoiul, zâmbi.

– Cu el, spuse Ptahmose, vei scăpa de şoareci. Dacă nu-i prinde chiar de la început, dă-i totuşi să mănânce, ca să nu plece.

Pisicile mele omoară şoarecii, dar nu-i mănâncă. Au gusturi rele. Închide-l în casă ca să nu-l prindă uliul sau nevăstuica.

– O gâscă, se bucură ea, uitându-se în coş. Va fi sărbătoare. Ea întinse obrazul şi el i-l sărută. Copiii, care nu văzuseră ce era în coş din cauza înălțimii lor, începură să strige în ebraică: "O gâscă! O gâscă!" Apoi se năpustiră asupra pisicii, pe care o copleşiră cu dezmierdări şi mângâieri.

Femeia intră să pună bine gâscă, bobii, pâinea şi ceapa. Apoi reapăru în prag.

– Vrei să intri? Am vin de palmier.

– Nu, am venit doar să te văd. Soțul tău e bine?

– Lăudat fie Domnul, răspunse ea. E rezistent. A avut ceva probleme cu ochii din cauza prafului, acum câteva zile, dar i-a trecut cu apă de muşețel.

Ptahmose dădu din cap, în semn că a înțeles.

– Dacă Aaron ar fi aici, suspină ea.

– O duce bine la Memfis. Acolo e contramaistru. Aici contramaiştri sunt doar egiptenii.

– Asta nu mă încălzeşte cu nimic.

– Ştiu, Miriam. A trecut ceva timp de când eşti aici. Ți-am construit casa asta. Dar nu sunt regele Egiptului.

– Un prinț n-are dreptul să-i construiască o casă şi fratelui?

– E mai bine să nu fac prea mult dintr-o dată.

– Dar o să-l aduci şi pe el aici, nu?

– O să-l aduc. Ți-am promis.

– Nici măcar nu vorbeşti limba tatălui tău. Ptahmose se simți dintr-o dată agasat.

– O învăț. Şi-apoi, n-am nevoie de ea. Dacă aş fi de-al vostru, n-aş mai putea face nimic pentru voi. Asta n-ar folosi nimănui.

– Atunci ce-i de făcut?

– Nu ştiu. Mai sunt multe lucruri de făcut.

– Nimic nu se va schimba niciodată, gemu ea.

– Totul se schimbă mereu, Miriam. Mai ales când nu te aştepți.

– Au trecut şapte ani de când eşti aici. Nu m-ai adus decât acum trei luni. Timpul trece. Domnul ne-a uitat.

Vocea îi era sumbră, ameninţând să se transforme în plâns şi lui nu-i plăceau lacrimile. Nu venise cu cele câteva cadouri decât din cauza legăturii de sânge, în amintirea acelui moment penibil când micuţa sălbăticiune care era pe-atunci îi dăduse vestea morţii tatălui său. Dar, cu siguranţă, ea nu era sora la care visase altădată, confidenta, complicea... Pe scurt, cea care poate înlocui o nevastă, aşa cum trebuia să fie o adevărată soră. Se îndreptă spre cal, gândindu-se că-i suporta de prea multe ori lamentările. Ea se repezi să-i aducă un taburet pentru a putea urca şi când fu în şa, îi aruncă o privire plină de reproş.

– Trăieşti cu femeia aia.

– E o concubină.

– Care ţi-a dat copii.

– Femeile asta fac, copii, răspunse el luând hăţurile în mâini.

– Nu pot veni să te văd... Femeia aia...

El făcu o tură prin faţa casei, urmat de copiii care ţineau pisoiul în braţe, ca pe un frate mai mic.

– Gândeşte-te la Aaron! strigă ea în timp ce pleca.

El dădu din cap şi o luă din loc repede. Un acces de furie îl cuprinse. Femeile n-aveau niciodată pentru bărbaţi decât reproşuri? Ce-ar fi vrut? Să renunţe la funcţiile lui pentru a se angaja ca muncitor? Să se-nsoare cu o apiru şi să devină astfel cumnatul sau nepotul unuia dintre proprii lui muncitori? N-avea nimic în cap? Ce se va întâmpla atunci când va veni şi Aaron la Avaris ca să-şi ceară drepturile!

2
Iarăşi marea

Unde se ducea prinţul atunci când dispărea de unul singur? Asta era întrebarea pe care şi-o puneau uneori cei ai casei şi cei de la secretariat. Căci Ptahmose dispărea din când în când, în

timpul dimineții, când treburile administrației i-o permiteau. Pleca departe, pentru că îşi lua calul, şi se întorcea având un aer senin şi absent în acelaşi timp, cu o mască asemănătoare unei statui care se preface că priveşte, dar a cărei privire este interioară.

Hape-nakht, care îl văzu într-o după-amiază la întoarcerea dintr-o astfel de escapadă, se îngrijoră. Nu cumva luase o doză prea mare de kat? Toată lumea consuma aşa ceva la Avaris, ca peste tot de altfel, pentru a scăpa de plictiseală, încercă aşadar să-şi dea seama dacă pupilele îi erau micşorate, cum se întâmpla imediat după consumarea frunzei de Nubia. Era bolnav? Nici vorbă, arăta bine la față, era vioi.

Hape-nakht venise să-i vorbească despre o problemă legată de construcția forturilor din oaze. Ptahmose nu scosese nici un cuvânt. Urmase o liniște derutantă.

– Ce-ar trebui să fac, după părerea ta? Întrebă Hape-nakht, deconcertat.

– Regentul are dreptate, răspunse în cele din urmă Ptahmose, fără să-şi întoarcă fața, cu mâinile pe coapse. Este absurd să trimiți alimente în oaze. Trebuie ca'soldații garnizoanei să fie autonomi. Aşa că e mai bine să se construiască acolo cuptoare pentru pâine, abatoare şi cărămidării.

Vocea îi era serioasă, calmă, clară, dar ciudată, sepulcrală. După o clipă adăugă:

– Trebuie dezvoltate grădinile de zarzavat, culturile de cereale şi creşterea animalelor care nu sunt practicate în aceste oaze decât într-un mod primitiv.

Simțindu-se cam rău, Hape-nakht se ridică să plece.

– Soarele fie cu tine, îi spuse Ptahmose conducându-l. Era adevărat că spontaneitatea, chiar impetuozitatea, de care Ptahmose dăduse dovadă la sosirea lui Avaris nu mai erau decât o amintire. În momentele lui cele mai familiare, era grav, în altele, absent. Era de multe ori chiar absent fizic. Buto nu-l mai vedea deloc după cină, pentru că dispărea. Aşa că ea culca copiii şi stătea de vorbă cu doica şi cu nevestele slujitorilor. Ajunsese şi

ea să bârfească. Sau lua de la ele tot felul de rețete de magie, pentru a avea sânii mai tari, de exemplu. Era o adevărată nebunie ce puteau egiptenii să facă prin magie! Când Ptahmose se întorcea, ea era cel mai adesea adormită. N-o mai trezea, avea camera lui, astfel că dimineața, când ea deschidea ochii, era deja sculat şi îşi termina micul dejun în grădină. Îl lua pe băiețelul lui de trei ani pe genunchi şi îi desfăcea o smochină.

Unde putea să meargă? Zvonurile ajunseră la urechea lui Hape-nakht. Subdirectorul documentelor regale era însărcinat să afle cât mai multe despre viața privată a notabilităților din Avaris şi să-i trimită regentului cât mai multe informații prin curier secret. Hape-nakht puse deci un spion să-l urmărească pe Ptahmose.

Omul se prefăcea că lucrează alături de grădinarii care se ocupau de grădina de zarzavat creată de prinț pentru uzul lui personal, la cincizeci de coți distanță de casă. Într-o dimineață, când Ptahmose părăsi secretariatul pentru a merge să-şi ia calul, spionul îşi luă şi el măgarul şi îl urmări mai bine de o oră până la întoarcerea acasă.

A doua oră după crepuscul, se prezentă la Hape-nakht. Subdirectorul nu-l lăsă să aştepte, îl primi într-unul din birourile goale ale secretariatului său.

Spionul avea un aer încurcat.

– Deci? Întrebă Hape-nakht. Ai aflat unde se duce?

– Da, răspunse spionul. Merge la mare.

– La mare?

– Da, la mare. Se duce cu calul până la țărm şi rămâne acolo.

– Rămâne acolo? Cum adică, rămâne acolo? În picioare? Aşezat? Cu cine e? Ce face?

– Nu face nimic. Stă jos şi priveşte marea. Hape-nakht îşi frământă bărbia şi îşi miji ochii cu un aer de şmecher.

– Şi după aia? Întrebă.

– După aia, nimic. A urcat pe cal şi s-a întors aici. E la el. Tocmai îşi ia cina.

– Cu cine a vorbit?

– Cu nimeni.

– Cu nimeni? Cât timp a stat în fața mării?

– Mai bine de două rotații pe cadranul solar.

– A stat două ore în fața mării, fără să vorbească, şi apoi s-a întors aici?

– Exact.

– Mă iei drept un imbecil?

– Taie-mi nasul şi urechile, dacă ceea ce spun nu este absolut adevărat.

– Te-a văzut?

– N-a avut cum să mă vadă. Am mers la cinci sute de coți în urma lui.

– Nu s-a oprit nici măcar să bea ceva?

– Avea o ploscă agățată de şa. A băut din ea. Hape-nakht se foi pe scaun. Era într-adevăr o poveste extraordinară.

– Să treci mâine pe la secretariat să-ți iei cei zece debeni de marfă, aşa cum ne-am înțeles.

– Vreau pânză.

– Vei avea pânză, zise Hape-nakht împingându-l afară. Apoi începu să-şi frece din nou-bărbia. Povestea asta nu stătea în picioare. Ptahmose îl cumpărase probabil pe spion. Mâine va recruta altul.

Două zile mai târziu, al doilea spion dădea un raport aproape identic.

Hape-nakht nu mai avea somn. Ce putea să facă prințul Ptahmose, directorul construcțiilor regale, contemplând marea timp de două ore, singur şi fără să spună un cuvânt nimănui? Dacă ar trimite un raport scris despre asta la Memfis, regentul i-ar pune chiar propria minte sub semnul întrebării. După trei zile, pentru a se simți cu inima uşurată, Hape-nakht se hotărî să-l spioneze chiar el pe Ptahmose.

Postă un al treilea spion în fața casei lui Ptahmose şi îl însărcina să vină să-i spună imediat ce o să-l vadă pe Ptahmose plecând singur, pe cal, pe drumul dinspre nord. În fond, nu exista decât un singur drum de la Avaris spre mare şi chiar dacă

Hape-nakht pleca mai târziu, tot sfârşea prin a-şi ajunge din urmă vânatul.

Patru zile mai târziu, spionul veni la el gâfâind: prinţul plecase. Lăsându-şi baltă treburile, Hape-nakht alergă la catârul lui şi porni pe urmele lui Ptahmose. Merse la trap până ce văzu, puţin după ieşirea din Avaris, un cal şi silueta lui Ptahmose. Hape-nakht îi lăsă călăreţului un avans de o sută de coţi. Într-adevăr, Ptahmose părea să se îndrepte spre mare; până aici spionii nu mînţiseră. Când ajunseră în apropierii mării, acolo unde nu mai erau nici sate, nici plantaţii, ci doar mici pâlcuri de pădure alternând cu mlaştini sălcii, Hape-nakht îşi legă catârul de un copac şi o luă cu precauţie pe jos până la tufişurile de pe ţărm. Înainta cu paşi de lup şi-l văzu pe Ptahmose care tocmai se sprijinea de o creangă de copac ca să coboare de pe cal, apoi îşi legă animalul şi merse încet spre mare. Şi aşteptă.

Aşteptă, după cum spusese şi spionul, aproape două ore. Cu toate simţurile la pândă, el observă acest personaj în mod cert enigmatic. Tot ce a văzut, a fost cum Ptahmose, aşezat cu faţa la mare, părea să respire puternic, mai puternic decât normal. Altfel, nu făcea nimic, absolut nimic. Ptahmose îşi luă în cele din urmă calul şi plecă, în timp ce Hape-nakht stupefiat de-a binelea, rămas cu buza umflată, nu se întoarse decât mult mai târziu, incapabil de a găsi o explicaţie pentru un astfel de comportament.

Tot răul spre bine: nu mai avea de ce să trimită nici cel mai mic raport la Memfis. Prinţul mergea să respire aerul mării, şi atunci? El, Hape-nakht, era liber să creadă că Ptahmose înnebunise, dar nimic din comportamentul lui în cadrul direcţiei construcţiilor regale n-o dovedea, dimpotrivă. Administrarea acesteia strălucea datorită rigorii şi rapidităţii lui.

Ceea ce Hape-nakht n-avea de unde să ştie, era că acest comportament îi fusese dictat de preotul decăzut Nesaton, primit în audienţă de Ptahmose.

– Sfârşitul meu e aproape, zise acesta după ce Ptahmose îl invită în grădină şi îi aduse o carafă cu vin de palmier şi smochine.

Fața bătrânului era aproape zâmbitoare sau poate rictusul morții i se întipărise deja pe față? Chiar şi vocea îi era veselă.

– M-ai salvat prin mărinimia ta şi eu n-am nimic să-ți dau în schimbul ospitalității tale, pentru perizoma, pentru porumbeii fripți, pentru pâinea, laptele şi vinul de palmier. Nimic, decât un strop de înțelepciune.

Răsuflarea lui devenea tot mai sacadată.

– Învață un lucru, căci am sentimentul că-l ignori: nici un om nu trăieşte fără sentimentul divinității. Cel care pretinde că face asta sfârşeşte prin a fi un animal inferior.

Bătrânul lăsă aceste cuvinte să pătrundă în mintea lui Ptahmose şi, după o pauză, continuă.

– Sângele tău se înfierbântă prea repede pentru că eşti tânăr. El creează valuri în capul tău, învolburându-ți dorințele şi regretele care te îndepărtează de ceea ce este esențial, adică de acest sentiment al divinității de care îți spuneam. Şi el nu se va naşte, dacă sufletul tău este, precum apele fluviului sau ale mării, mereu tulburat ba de una, ba de alta.

Bătrânul luă o înghițitură de vin de palmier.

– Ptahmose, atâta timp cât nu vei fi pregătit să primeşti în tine divinitatea, nu vei fi decât jucăria întâmplării şi, mai rău, a propriilor tale dorințe. Numai divinitatea poate să te ancoreze în realitatea invizibilă, care nu este nici viață, nici moarte, ci imanență.

– Ce divinitate? Întrebase Ptahmose.

– Nu contează numele ei, răspunsese Nesaton. Numele sunt creația limbajului nostru; divinitatea este una singură, imanentă, ea n-are nume şi nu poate fi numită. Ea există dinaintea cuvântului. Noi suntem cei care o materializăm prin limbaj. Mă înțelegi?

– Vorbeşte şi te voi înțelege.

– Dacă vrei să primeşti în tine divinitatea, trebuie mai întâi să renunți la tot ceea ce ea nu este, adică sentimente şi griji legate de acțiunile tale. Trebuie să încerci să nu te mai gândeşti la nimic. Este secretul care i-a fost dezvăluit lui Akhenaton şi pe

care n-a ştiut să-l folosească. I-a dat un nume divinității pe care a simțit-o în el şi, ți-am spus, numele n-au nici o importanță. Aton sau Re, Osiris sau Seth, ceea ce este divin nu trebuie numit decât pentru spiritele inferioare. Eliberează-ți spiritul, uită ce-ai făcut în timpul zilei, uită de viața ta, de ceea ce-ți doreşti sau urăşti.

Bătrânul îşi întinse brațul slăbănog spre platoul cu smochine, degetele lui pluteau pe deasupra fructelor, le mângîia, ca un fluture care caută un loc unde să se aşeze, şi luă una. O mancă încet, tacticos, după care continuă:

– Pentru asta, trebuie ca şi corpul tău să fie în repaus. Aşezat sau culcat, dar în repaus, în întregime în repaus, fără dorința de face altceva. Eu prefer să fiu aşezat, dar poți sta şi culcat, iar unii colegi de-ai mei pot practica acest exercițiu chiar stând în picioare. Un corp susținut de zece degete, o piele care nu simte decât aerul. Îți ia ceva timp să înveți asta, trebuie să iaşi creierul să se golească de toate impuritățile. Şi atunci...

Nesaton păru să-şi piardă suflul, dar şi-l regăsi repede.

–...Şi atunci trebuie să respiri. Profund, ca şi cum ai aspira tot aerul din jurul tău, umple-ți pieptul ca şi când ar fi ultima gură de aer pe care o absorbi. Apoi expiră-l în întregime, fără să laşi în tine nici cea mai mică urmă, şi ia-o de la capăt. Dar de data asta, trebuie ca aerul să circule în interiorul tău. Trebuie să respiri din interior, prin stomac, înțelegi?

Bătrânul îi făcu o demonstrație şi Ptahmose văzu stomacul preotului mişcându-se, ca şi cum plămânii ar fi coborât până la el.

– După un timp, o mare pace te cuprinde. Mai târziu, această pace se transformă în fericire. După şi mai mult timp, dispare şi fericirea şi întrezăreşti - nu, de fapt, nu întrezăreşti nimic pentru că vederea nu mai e în joc - te apropii de un sentiment al vieții mult mai intens, mult mai profund, mult mai luminos... Te apropii de divinitate. Disciplina pe care ți-o predau este alianța cu divinitatea.

Alianța! Ptahmose fu străbătut de un fior. Era acelaşi cuvânt pe care îl folosiseră şi cei din neamul apiru. Ei spuneau că

Domnul lor încheiase cândva o alianță cu primul lor şef, Avram. Nesaton întinse mâna spre un pahar cu vin de palmier.

– Când practici în mod regulat acest exercițiu, reluă el, când îl practici cu finețe, fără să urmăreşti ceva anume, ci ca şi când ar fi un mod normal de viață, te apropii uneori de divinitate. Atunci nimic nu te mai atinge, nici chiar teama de moarte. Vei avea mult de câştigat din acest exercițiu.

– De ce? Întrebă Ptahmose fascinat.

– Pentru că focul care este în tine te tulbură, aşa cum face apa să fiarbă.

– Ce e rău e în a fi neliniştit?

– Te epuizezi. Îți consumi inutil energia interioară, sufletul oboseşte, devine melancolic. Cînd furia sau altă emoție profundă te loveşte, mestecă câteva frunze de kat. Sau bea puțin vin de mac.

Ptahmose făcu o grimasă. Vinul de mac era amar.

– Trebuie să trăieşti fără foc? Întrebă el.

– Nu, dar trebuie ca focul să vină de sus. Trebuie să fie focul divinității din tine, şi nu acela pământesc, spuse Nesaton luând o altă smochină.

Ptahmose căzu pe gânduri.

– Asta fac preoții? Întrebă. Nesaton întârzie cu răspunsul.

– Unii dintre ei. Dar nu în Egiptul de Jos. Eu am fost inițiat la Abydos, în sud. Câțiva preoți de acolo întrețin tradiția, dar asta se întâmplă în sud.

– Cum trebuie să fac? Întrebă Ptahmose.

– Ai auzit ce-am spus. Reculege-te. Practică regulat controlul respirației.

Bătrânul preot îşi luă bastonul şi se ridică cu ajutorul lui Ptahmose. Puse mâna pe umărul acestuia şi spuse şoptit:

– N-au vrut să te inițieze, nu-i aşa? Asta pentru că tatăl tău este un apiru. Nu, nu protesta, ştiu, totul se ştie. N-au vrut să fii preot, ca să nu le dezvălui străinilor misterele lor. Dar tu nu eşti un străin oarecare, Ptahmose, o simt. Tu inspiri frică. Probabil că le-a fost frică de tine, acolo, la Memfis, din moment ce te-au

expediat aici. Simt însă că vei ajunge totuşi un şef. Şeful cui, nu ştiu. Al egiptenilor, nu prea cred. Al apirilor poate. De-aia te-am învățat toate astea.

– Dar este... este atât de uşor? se miră Ptahmose. Nesaton zâmbi.

– Poate nu-i atât de simplu cum am rezumat eu, dar am spus esențialul. Când pui laptele la fiert, substanțele esențiale se ridică la suprafață, sub formă de cremă. Eu ți-am dat crema. Prin practică, în timp, vei înțelege şi restul. Condu-mă.

Ptahmose îi susținu brațul până la uşa din spate, care dădea spre cîmp. Acolo, servitorii îi repartizaseră o cameră preotului decăzut. I-o dăduseră încă din prima seară, înainte chiar ca Ptahmose să le ordone. N-o făcuseră din cauza vârstei lui, nici din cauză că le-o ceruse stăpânul lor, ci din cauza autorității pe care bătrânul o degaja. O autoritate blândă şi irezistibilă. Când ajunseră la uşă, un servitor bătrân îl înlocui pe Ptahmose.

"Alianța..." gândi Ptahmose întinzându-se pe pat.

Dar Hape-nakht n-avea de unde să ştie toate astea.

3
Un consul

Noul nomarh, Setepentoth, era un om tânăr, slab şi pedant, aparținând unei familii de notabili locali despre care unii credeau că se trage din hyksoşi. Dar bârfa asta nu mai era de mult băgată în seamă, mai ales când se ştia că familia cu pricina poseda două sute de mii de coți pătrați din cele mai bune pământuri din Deltă şi producea cele mai bune fructe din tot Egiptul.

Ales de însuşi Ramses, Setepentoth auzise bineînțeles admonestarea indirectă cu privire la comportamentul predecesorului său față de Ptahmose. Acesta fusese numit de rege şi oricine îi punea bețe în roate, cum încercase defunctul

Horw-amon, răspundea în fața regentului şi a regelui. Setepentoth ținuse minte asta şi manifesta față de Ptahmose o curtoazie fără cusur, chiar dacă glacială. Îi adresa la marile sărbători urările regulamentare însoțite de fructe, rodii, curmale, smochine, struguri, în funcție de ocazie, plus un ulcior cu vin de Deltă, din cel care era mai puțin scump; îi asigurase locul regulamentar în cadrul ceremoniilor care depindeau de autoritatea sa, dar se abținea de la orice raport personal.

Hape-nakht era în comparație cu el un prieten din copilărie. La un moment dat, pe unul din şantiere se ivi o problemă. Era un vast proiect stabilit de secretariatul nomarhului în colaborare cu cel al direcției construcțiilor regale. Proiectul consta în a dezvolta Avaris spre nord-vest, ceea ce presupunea exproprierea unui cartier până atunci depărtat de oraş şi ocupat de apiri, care aveau aici grădini de zarzavat mai mult sau mai puțin declarate, din care obțineau venituri şi ele declarate în mod aleatoriu.

Proiectul nomarhului era justificat: acest cartier, numit în mod disprețuitor "Groapa de gunoi apiru", nu corespundea deloc oraşului Avaris, aşa cum se dezvoltase el de la venirea lui Ptahmose. Acest teritoriu liber, de care până şi poliția avea repulsie, avea deja un aspect sumbru. Respingător în timpul zilei, îşi arăta adevărata față noaptea: În afara locuințelor mizerabile, o adunătură de lupanare şi tripouri risipite pe terenurile virane unde mişunau şoareci de câmp, vulpi şi nevăstuici. Se spunea că se auziseră chiar şi urlete de şacali. Igiena era aici deplorabilă, existența acestui cartier nejustificându-se decât pentru apirii care nu plăteau nici o dare pentru pământ, îşi construiau cocioabele acolo unde li se părea lor că e bine, îşi cultivau castraveți şi ceapă şi îşi creşteau gâştele şi găinile fără să plătească nimic fiscului. Indignarea egiptenilor nu era, de altfel, străină de hotărârea nomarhului de a distruge acest cartier: aceştia începuseră să se sature de favoarea ilegală pe care şi-o arogaseră aceşti apiri şi amenințau să trimită un raport la Memfis.

Or, muncitorii apiru refuzau să se atingă de casele, cocioabele şi terenurile coreligionarilor lor, dintr-un motiv cât se poate de întemeiat: mulți dintre ei aveau acolo bucata lor de pământ şi propriile lor barăci. Nici mustrările, nici amenințările contramaiştrilor n-aveau efect. Secretarul nomarhului merse într-o dimineață să-i prezinte problema lui Ptahmose. Era o problemă spinoasă: şantierul proiectat de Setepentoth nu făcea parte dintre întreprinderile comandate de construcțiile regale, dar primise totuşi aprobarea şefului lor. Într-un fel, chiar autoritatea lui Ptahmose era pusă în joc. El îi spuse secretarului nomarhului că va merge pe teren şi va încerca să găsească o soluție.

Merse chiar a doua zi. Muncitorii stăteau la periferia "Gropii" mâncând pâinişoare umplute cu bob şi ceapă şi bând dintr-un ulcior vin de struguri sau poate de palmier. Contramaistrii nu se vedeau pe nicăieri. Bineînțeles că-l văzură pe Ptahmose cu garda lui, dar se prefăcură că nu-l observă sau îi aruncară câteva priviri piezişe. Îl cunoşteau de pe alte şantiere pe care acesta le vizitase.

Ptahmose coborî de pe cal şi păşi pe terenul cu bordură al străzii care avea să se facă.

– Aveți un şef ? Întrebă el oprindu-se în dreptul unui grup.

– Contramaistrii sunt plecați, răspunse muncitorul fără a se opri din mestecat.

– Nu vorbeam de contramaiştri, ci de şeful vostru. Şi-ar fi dorit ca Lumi sau Issar să fie pe acest şantier, dar ei lucrau pe un altul, care se afla sub propria lui conducere.

Un muncitor în jur de patruzeci de ani se ridică. Avea fața contractată şi ochii injectați; era clar că nu ținea la băutură.

– Despre ce fel de şef vorbeşti? Întrebă el pe un ton arogant. Nici un şef nu ne va convinge să distrugem casele fraților noştri.

– Ocupați ilegal aceste terenuri ale coroanei, spuse calm Ptahmose. Casele ridicate pe aceste pământuri au fost construite ilegal. În plus, ați dezvoltat aici culturi agricole pe care nu le-ați

declarat şi pentru care, spre deosebire de ceilalți oameni ai țării, voi nu plătiți nimic.

– N-o să jucăm după cum ne cântă filfizonul ăsta! spuse un muncitor în limba apiru.

– Nu sunt un filfizon şi n-am venit să vă cânt nimic, îi replică Ptahmose tot în apiru. Am venit să vă explic că vă aflați într-o situație care nu mai poate continua.

Urmă o tăcere plină de stupefacție. Era pentru prima oară când îl auzeau vorbindu-le limba şi o vorbea corect. Foarte puțini egipteni reuşiseră să-şi însuşească doar noțiunile elementare.

– Cine vorbeşte în tine? Întrebă interlocutorul lui Ptahmose. Apirul sau trimisul regelui?

Obrăznicia întrebării îl lăsă stană de piatră.

– Dacă v-ați afla într-un regat apiru, răspunse el, casele voastre ar fi distruse în aceeaşi zi şi de poliție şi de armată. Pentru că nu există nici un regat fără justiție. Vă aflați în regatul Egiptului şi sunteți supuşi justiției lui.

Liniştea era perfectă, aşa încât îl auziră toți.

– Şi dacă refuzăm?

– O să-i pun pe muncitorii libieni să vă distrugă casele, sub supravegherea poliției.

– Asta înseamnă război! strigă omul.

– Iată de ce e mai bine să faceți singuri asta, spuse Ptahmose pe acelaşi ton.

Câteva femei ieşiră din cocioabe şi asistau la înfruntare de la distanță. Una dintre ele ținea în mâini o pasăre pe care o jumulea. Ptahmose se gândi la Miriam. Oare femeile erau acelea care îi împingeau pe bărbați la revoltă?

– Dar unde să ne ducem? strigă omul agitându-şi cu vehemență brațele sub nasul lui Ptahmose. Unde să ne ducem? Vrei să dormim sub cerul liber? N-ai văzut în ce mizerie trăim?

Vocea îi devenise ascuțită.

– Întrebarea asta este singurul lucru interesant din tot ce mi-ai spus până acum, răspunse Ptahmose. Pot să vă aloc un teren nu departe de aici pe care să vă construiți casele. Case mai

convenabile, în care copiii voştri n-ar mai risca să fie muşcați noaptea de şoareci de câmp sau de vulpi, iar voi ați putea dormi fără să mai fiți treziți de strigătele din lupanare.

– Unde? strigară în cor mai multe voci.

– La Casa lui Sobk, pe drumul care duce la Şedet, răspunse Ptahmose.

Era un cartier mărginaş, la est de Avaris, în apropierea a două sate apiru aflate mai la sud. Ei le ştiau de altfel: unul din sate era locuit de oamenii din tribul lui Efraim, celălalt de oamenii din tribul lui Simeon.

– Voi cei de-aici sunteți din tribul lui luda, nu-i aşa? Întrebă Ptahmose.

Îl priviră uimiți. Acest fals egiptean cunoştea aşadar şi triburile?

– Aproape toți, răspunse şeful. Mai sunt şi unii care fac parte din tribul lui Benjamin.

Bărbatul scuipă un jet de salivă verde şi Ptahmose îşi dădu seama că mestecase kat.

– Şi unde vom dormi în seara asta? făcu bărbatul scârbit.

– Vă las zece zile ca să vă construiți viitorul sat. După care începeți imediat să eliberați aceste terenuri.

Se uită la ei şi văzu că erau şocați de-a binelea.

– Dar vreau ca eliberarea terenurilor de aici să nu dureze mai mult de-o săptămână.

– Şi cine ne va da materiale? Întrebă bărbatul.

– O să vă dau o echipă de cărămidari şi paie. Riposta lor se mai domolise, fiind întreruptă de tot mai multe momente de tăcere. În fond, nu erau prea nerăbdători să se măsoare cu poliția sau cu armata.

– Dar nu mai vreau nici lupanare, nici tripouri la Casa lui Sobk, adăugă Ptahmose. Nu vreau să duceți în satele apiru de acolo corupția din groapa asta.

Chiar şi interlocutorul lui Ptahmose tăcea.

– N-am venit aici degeaba, zise Ptahmose. Vreau un răspuns acum.

Bărbatul se îndepărtă convocând câțiva confrați. Discutară un moment, când cu ridicări de voce, când în şoaptă. Apoi omul se întoarse spre Ptahmose.

– Îți acceptăm oferta, spuse în apiru.

– Bine faceți, le răspunse. Este în interesul vostru. Mâine dimineață veți găsi echipa de cărămidari şi provizia de paie la Casa lui Sobk.

Urcă pe cal sub privirile lor uluite. Apoi îşi trimise scribul la Setepentoth pentru a-i prezenta înțelegerea făcută cu apirii. Spre seară, când se întoarse, acesta îi raportă că nomarhul nu-şi ascunsese mirarea el se temuse de o revoltă. În semn de recunoştință, se oferi să furnizeze el însuşi paiele pentru noile case ale apirilor.

Ptahmose cina gânditor, ascultând o muzică de flaut care se legăna în aerul parfumat. Servitorii săi celebrau o căsătorie pe câmpul din spate. Le oferise pentru această ocazie un măgar, şase gâşte, cincizeci de pâini, un sac de bob şi un ulcior cu vin de Deltă. Muzica, feminină şi dansantă, se insinua în rinichi şi-ți paraliza creierul. După care, servitorii începură să facă tot felul de magii pentru a alunga spiritele rele. În lipsa alianței, se resemnau să alunge ființe imaginare. Sângele li se înfierbântase din cauza alcoolului şi fiind noapte păcătuiau care mai de care.

Ptahmose oftă. Poate că, în fond, aceşti oameni aveau dreptate. La ce îi foloseau iluminările? Nu exista decât prin meritele lui. Era singur. În şapte ani, nu fusese la Memfis decât de patru ori. Ultima oară pentru a i-l prezenta mamei lui pe ultimul său născut şi pentru a o aduce cu el pe sora lui, Miriam, şi familia acesteia. Găsise o mamă distrată, preocupată mai mult de durerile de stomac ale soțului ei, Nakht, şi de educația copiilor săi. Ramses îl primise şi el cu o falsă mirare. Ce făcea la Memfis? Era un fel de a-i spune că locul lui nu era acolo. Fusese exilat bine mersi şi acum era considerat tacit ca şef al celor din neamul apiru. Un fel de consul, abilitat să negocieze cu ei pentru că avea sânge apiru. Dar în realitate, el nu era adevăratul lor şef. Va fi

vreodată? Vor ajunge ei vreodată să aibă un şef? De sute de ani nu se conduceau decât după bunul lor plac.

Şi la urma urmei ce importanță avea? El găsise lumina, dar cum ar putea să le-o împărtăşească acestor netoți?

4
Marele Negru

– Aici, Egiptul pare fără sfârşit, strigă Ptahmose către arhitectul şef, un călăreț slăbănog care se legăna în şa alături de el.

Se aflau la est de Heliopolis, în plin deşert, pe drumul care despărțea Egiptul de Asia. Cu mâna întinsă, Ptahmose arătă înspre întinderile când muntoase când vălurite, presărate cu lagune, brăzdate de crăpături şi ueduri secate, întrerupte de falii abrupte din înaltul cărora un vânt demonic spulbera nisip şi praf.

Acest vast amalgam al unui creator neglijent ori grăbit era decorat din loc în loc cu pâlcuri de copăcei, ale căror crengi sărăcăcioase şi răsucite erau rezultatul înfruntării verilor secetoase şi toride, a primăverilor furtunoase şi uneori a nopților glaciale. Terebinți, salcâmi, stejari şi măslini pitici supraviețuiau acolo unde piatra stâncoasă îi lăsa. Ici şi colo, sfidând asprimea peisajului, flori roşiatice se legănau în bătaia vântului, cactuşii îşi etalau pe tulpini cenuşii ramurile uscățive şi veninoase, arbuşti spinoşi se zbârleau la prădători. În văzduh, un cuplu de vulturi pleşuvi planau în căutarea vreunui schelet.

La picioarele călătorilor, natura nu părea a fi deloc mai primitoare: o cobră neagră, uriaşă şerpuia la câțiva coți depărtare de ei şi, când o văzură, ceilalți doi bărbați rămaşi mai în urmă începură să scoată strigăte de alarmă. Lăncierii escortei îşi încleştară mâinile pe arme, dar cobrei nu-i păsa de prezența oamenilor preocupată fiind să urmărească o şopârlă mare, spinoasă.

Ptahmose îşi destupă plosca şi luă o înghiţitură bună de vin amestecat cu apă. O oră mai tîrziu, cei zece membri ai escortei zăriră un sat risipit pe malul unui lac imens, care părea mai degrabă o mare, cu sclipiri negre ca obsidianul.

Era Marele Lac Negru. Se apropiară. Hamalii descărcau marfa din bărci sub privirile atente a trei contramaiştri. Lăsau pe cheiul rudimentar baloţi, snopi şi cuşti. Acestea din urmă atraseră, înainte de toate, atenţia noilor sosiţi. În cuşca cea mai mare mârâia un cuplu de gheparzi. În alte două, maimuţele scoteau nişte sunete înspăimântătoare, iar în cele mai mici erau păsări viu colorate.

Un snop era format din colţi de elefant. Câţiva baloţi degajau parfumuri puternice, se simţea miros de tămâie, cuişoare, santal de Asia, lemn de Punt şi esenţe. Unul din hamali îi măsură cu obrăznicie pe noii sosiţi. Era una din acele fiinţe despre care puteai să crezi orice - că e profet sau criminal, amant sau sclav. Nu părea o fiinţă umană, ci mai degrabă încarnarea unui element necunoscut, grosolan, nebun, senzual, infantil, mai viclean şi mai pătrunzător decât vântul, aspru precum nisipul luat de furtună, alunecos şi iute ca apa. Părea un om crud.

– Asta e ultima încărcătură de săptămâna asta! spuse el. Vremea e spre furtună.

Nimeni n-a înţeles cu adevărat ce voise să spună şi, în plus, avea un accent străin, bolovănos. Ptahmose lăsă să cadă scăriţa de frânghie pe care o avea legată de şa şi descăleca cu vioiciune. Ceilalţi îi urmară exemplul, deşi arhitectul fu mai puţin sprinten. Ptahmose cuprinse cu privirea Marele Lac Negru. O adevărată mare, n-aveai ce zice! Cercetă cheiul de debarcare, sau ceea ce servea drept aşa ceva, şi se apropie de hamal. Acesta se aplecă peste un sac rupt şi scoase un pumn de frunze verzi, deja ofilite, mari cât palma.

– Ia-le, zise el, întinzându-i două sau trei frunze lui Ptahmose.

– Ce sunt astea? Întrebă arhitectul.

Ptahmose mirosi frunzele necunoscute. Aveau un iz amar, probabil erau veninoase.

– Sunt bune pentru suflet, spuse hamalul. Îl fac invincibil. Ptahmose izbucni în râs. Omul râse şi el. Un râs înfricoşător de ucigaş. Îşi rulă o frunză şi coborî pe vapor. Când reveni avea capătul ruloului aprins. Inspira şi expira fumul cu delectare. I-l întinse apoi lui Ptahmose care trase şi el un fum. Era aromat, amar şi simţea cum îi pune în mişcare bucăţi inerte de creier. Un fel de kat, dar mult mai subtil.

– Ce e asta, întrebă el?

– O plantă din Punt. Fumul vinului! răspunse celălalt râzând.

Apoi scoase din buzunarul şorţului o mână de frunze, dar diferite, de nuc, şi nişte rămăşiţe negricioase pe care i le întinse lui Ptahmose cu generozitatea zeflemitoare a hoţilor.

– Tu eşti şeful, deci ţie ţi le dau, zise el.

– De unde ştii că eu sunt şeful?

– Se vede. După cum te uiţi.

– De unde vii?

– De la Madian.

Ţara de dincolo de Marele Lac Verde.

– Şi cu ce te ocupi? Îl mai întrebă Ptahmose.

– Depinde pentru ce sunt plătit. Sunt marinar, hamal, soldat. Nu vorbea prea desluşit. Ptahmose luă amestecul primit şi îl mirosi. Recunoscu unul sau două ingrediente folosite de vraci pentru leacurile lor misterioase, virnanţ, laur, dar restul îi rămâneau necunoscute.

– Frunzele se fumează ca şi celelalte. Semiţnele astea trebuie să le pisezi şi să le ţii puţin în vin. În vin, nu în bere. Coaja asta trebuie s-o fierbi şi să bei câte un pic atunci când simţi că te lupţi cu tine-însuţi.

Că te lupţi cu tine-însuţi! repetă amuzat Ptahmose. Cu siguranţă, sunt zile când te lupţi cu tine însuţi, cum zicea acest hamal în limbajul lui ciudat. Continuă să tragă lent fumul aspru din ruloul aprins şi băgă restul în desagă. Pentru că hamalul plecase să-şi întâlnească tovarăşul la celălalt capăt al cheiului, Ptahmose continuă să cerceteze locul.

– la uită-te, îi zise el arhitectului. Lemnul nu e prea solid. Platforma părea într-adevăr că se clatină. Ptahmose se aplecă să vadă cât de adâncă era apa: şase-şapte coți.

Ceea ce explica de ce doar bărcile cu fundul plat puteau să acosteze. Văzu de asemenea că stâlpii, pe jumătate scufundați în apă, erau înclinați. Ce putuse să-i mişte, şocul provocat de izbitura vapoarelor?

Şi-l mai intriga un detaliu. Scândurile erau acoperite cu un fel de nisip dur de culoare verde, cum nu mai văzuse niciodată. Hamalul, care se întorsese între timp, îi observă uimirea.

– E cupru, spuse el. Minereu de cupru.

Nici Ptahmose, nici arhitectul nu păreau să înțeleagă despre ce e vorba.

– Minereu de cupru. Adus din Marele Verde. Din Arabia, nu ştii?

Ptahmose înțelese dintr-o dată: aici acostau vapoare mici încărcate cu minereu de cupru, esențial pentru confecționarea armurilor regale şi mai ales pentru carele de bronz. Auzise că Ramses voia să accelereze vânzarea mărfurilor şi pentru asta avea nevoie de un port mai mare.

– Acest lucru, îi explică el arhitectului, ar permite vapoarelor mari care vin din est, din Marele Verde, să descarce marfa direct aici, în loc să o ducă pe coasta de sud, la Punt, unde să fie transbordată pe vapoare mai mici.

– Îți dai seama ce muncă ar însemna asta! strigă arhitectul. Ar trebui mai întâi să despotmoleşti fundul Marelui Negru şi chiar să sapi un canal din Marele Verde şi până aici trecând prin marea Trestiilor.

– Ceea ce vrea regentul... Începu Ptahmose, dar nu-şi mai termină fraza. Oricine ştia că ceea ce vrea regentul echivala cu un ordin venit de sus, din cer.

– Mai rămâne de văzut cum îi vom aduce aici pe toți muncitorii de care avem nevoie, continuă arhitectul. Lucrările pe care vrea regentul să le facă vor necesita mulți ani de muncă. Va

trebui deci să construim o aşezare pentru a-i adăposti pe aceşti muncitori.

– Totuşi trebuie s-o facem, spuse Ptahmose. Regentul vrea, într-un viitor apropiat, să facă un canal care să unească Marele Negru cu canalul Deltei.

Arhitectul era consternat.

– Cerul să-l ajute pe regentul nostru! murmură el. Şi pe noi! O luară din loc coborând spre sud şi la lăsarea nopții se opriră pentru popas. A doua zi după-amiază, ajunseră la Marea Trestiilor. "Mare" era prea mult spus: era mai degrabă un canal mai larg, de adâncime variabilă, care făcea legătura între Marele Negru şi Marele Verde. Două vaduri, mai la sud, permiteau traversarea Marelui Verde călare, căci apa nu urca mai sus de un cot şi jumătate.

Ajunşi pe celălalt mal, fură biciuiți de vântul care bătea dinspre deşertul Asiei, vânt care deveni repede răuvoitor spulberând nisipul. Marele Negru se tulbură, vestindu-le apropierea furtunii, aşa că cel mai înțelept lucru pe care-l aveau de făcut era să se adăpostească în grota pe care o văzură în dreapta, pe faleză. Abia apucară să intre în grotă, că rafale furioase de apă inundară peisajul. Nisipul auriu îşi schimbă culoarea în bronz închis, bălțile formate deveneau în doar câteva clipe lacuri, apoi acestea ieşeau din albie şi țâşneau sub forma unor ueduri furioase şi pline de neprevăzut care se împrăştiau în toate părțile precum şerpii înnebuniți de frică.

Cînd furtuna încetă, peisajul se schimbă brusc. Tufişurile uscate se umplură de flori. Un freamăt nedefinit umplea aerul, era zumzetul insectelor care-şi recăpătaseră încrederea în destinul minusculei lor lumi.

De pe culmea falezei, Ptahmose fu martorul unui spectacol care-l lăsă visător şi abia atunci înțelese cuvintele hamalului. Marea Trestiilor, pe care o străbătuseră fără necazuri, cu doar o jumătate de oră înainte, se spărgea acum în valuri cu furie de la nord la sud, umflată de ploaie şi bătută de vânt. Ea se arunca cu frenezie în Marele Verde formând vârtejuri în care mureau

înecați oameni şi animale. Se revărsa repede peste gardurile de trestie, împingând în față o margine groasă de spumă. Drumul pe care micul grup ajunsese până acolo devenise impracticabil. Chiar şi cărările pe care ajunseseră la grotă erau periculoase şi Ptahmose ordonă să se facă un ocol destul de mare prin est ca să-şi poată continua drumul pe țărmul Marelui Negru.

– Îți dai seama! repetă arhitectul, care observase şi el schimbările. Nivelul apei a crescut cu doi coți şi jumătate în mai puțin de o oră! Ar trebui lărgită şi îndiguită toată Marea Trestiilor pentru a avea o cale de navigație sigură! Şi asta nu e tot! Nici o barcă n-ar fi rezistat acestor vâltori. E o lume mult prea schimbătoare. E anticamera lui Apopis!

Ptahmose clătină din cap. Înțelegea acum şi de ce platforma de pe malul Marelui Negru era distrusă furtunile din Marele Verde provocau valuri seismice mai la nord. Proiectul regentului părea desigur justificat, dar necesita o amploare de care cu siguranță nimeni nu-şi dădea seama la Memfis.

– Trebuie să fac un raport amănunțit, îşi zise el.

Fie din cauza refluxului, fie din cauza ploilor, Marele Negru îşi mărise şi el nivelul cu mai mulți coți. Pentru a doua noapte, călătorii găsiră o altă grotă, făcură un foc din crengi de stejar şi aşteptară zorile mâncând pâine şi smochine uscate.

A doua zi dimineață când şi-au reluat expediția, au mers pe malul de răsărit al Marelui Negru. Apa se retrăsese lăsând în urma ei moluşte, peştişori şi mâl lipicios. Nisipul se uscase şi îşi recăpătase culoarea, iar copacii, spălați de praf, parcă reînverziseră. Marele Negru îşi recăpăta încet-încet dimensiunile obişnuite. Ptahmose întoarse capul spre dreapta. Nimic. Doar un pustiu bolovănos care se întindea la nesfârşit şi de unde puteau să apară în orice clipă hoarde furioase venite din Asia, coborând, ca nişte lăcuste umane, în Valea Fertilă.

– Şi totuşi regentul are dreptate, spuse el. Nu putem lăsa regatul aşa neterminat şi fără apărare...

Cuvintele care tocmai îi ieşiseră din gură îl surprinseră. Regentului nu-i păsa de el, aşa cum nu-i păsa de o sanda

aruncată. Pe de altă parte, nici lui nu-i păsa de regat mai mult decât de un oscior. Golul din dreapta nu îl înspăimânta deloc, dimpotrivă, îl atrăgea!

Parcă îl înghițea! Pentru o clipă, își dori să țâșnească în galop și să se năpustească către acest necunoscut, pentru a deveni în sfârșit ceea ce trebuia să devină - nici el nu știa ce în orice caz, el -însuși, Ptahmose. Departe de administrații, nomarhi, subnomarhi, directori, subdirectori, mari preoți, preoți oficianți, contramaiștri, departe de scribi și de zornăitul abacurilor din timpul zilei! Departe de o soră care nu înceta să-l tot acuze și de o soție dependentă de magie. Departe de acești apiri care când îl revendicau ca pe unul de-al lor, când îl respingeau ca pe un frate fals. Departe de înscrisuri, ordine și sentințe date de Alteța Sa, regentul. Un încrezut bolnav de putere și regalitate!

Toți acești oameni îi furau propria viață. Îl făceau prizonier. Regatul nu era țara lui. El n-avea țară. Nici măcar trib...

Sângele tău se înfierbântă prea repede. Ecoul cuvintelor lui Nesaton îi răsună în urechi adus parcă de vântul care se pornise să sufle. Trase adânc aer în piept și furtuna din sufletul lui trecu, așa cum trecuse și cea care se abătuse asupra regiunii. Și îi lăsase trupul întreg.

Își întoarse privirea spre Marele Negru. Era din nou asemenea unei oglinzi. Așa cum era atunci când îl privise de pe malul mării. Așa cum nu va înceta niciodată să fie.

Două zile mai târziu, ajunseră la Avaris, sfârșiți de oboseală, prăfuiți și înfometați.

Un proprietar bogat dădea o petrecere pentru a sărbători căsătoria unuia dintre fii. Îl invită evident pe Ptahmose, ca și pe toți cei care exercitau oarecare influență în oraș. Nu putea să refuze invitația unor astfel de oameni. Ar fi însemnat să-i jignească și să stârnească nemulțumiri și nu merita doar pentru că îi era lene.

Nu era practic o petrecere ca acelea date de nomarh, ci mai degrabă o celebrare în stilul nunților țărănești, pretext pentru mâncare, băutură și propuneri indecente. Locuința unde avea loc

petrecerea gemea de flori, iar câmpul din spate era transformat într-o vastă rotiserie unde se învârteau în proțap muşchi de vită, miei, gâşte, rațe, găini... În alt loc se frigeau peşti, iar în ceaunele fumegânde puse pe pirostrii se pregătea tocană de măgar. Vinul - vin de Deltă bineînțeles, dar şi vin de palmier - ca şi berea, curgea în valuri.

Stăpânul casei îl întâmpină cu un zâmbet larg. Burta lui revărsată făcea ca perizoma să-i alunece mereu sub buric, iar peruca lăcuită îi dădea un aer de ticălos. Care tocmai îl linguşea asemuindu-i prezența princiară cu aurul.

– Apropos de aur, spuse Ptahmose întorcându-se spre secretarul care îl însoțea, dă-mi voie să ofer acest dar fiului tău.

Şi scoase dintr-o pungă de piele un pectoral de aur şi granat pe care îl luase la întâmplare din caseta lui cu bijuterii.

Mirele fu chemat în fața lui Ptahmose. Era un tânăr încă zvelt, cu fața scăldată în sudoare şi îmbujorată de vin, care părea că se bucură prin toți porii.

– Menna! Prințul îți face onoarea unui cadou fabulos! strigă tatăl, ca să fie sigur că e auzit de toți.

Ptahmose atârnă pectoralul de gâtul tânărului şi îl îmbrățişa. Îmbătat, dar nu doar de recunoştință, Menna îl cuprinse pe Ptahmose cu brațele şi îl strânse precum un amant. Apoi îi sărută mâinile. Cum ai putea să nu-i doreşti fericire acestui băiat? se întrebă Ptahmose. Ce însemna aşadar bunăvoința? Era doar efectul vinului?

Nu se chinui să estimeze numărul invitaților. Două, trei sute? Nu văzuse niciodată o asemenea petrecere. Bogată țară. Chiar şi posomorâtul Setepentoth, marele-preot, râdea în hohote. Abia terminaseră de înfulecat, când, în al treilea ceas de după crepuscul, muzica se auzi din toate părțile. Mai întâi cistrele, apoi tamburinele şi în final flautele marcând timpii. Ritmul lor era aproape militar, cu o sincopare la sfârşitul fiecărei măsuri. Comesenii se apropiară să vadă spectacolul. Doi tineri se prefăceau că se luptă cu nişte bâte lungi pe care le ridicau deasupra capetelor. Se învârteau unul în jurul altuia, marcând

ritmul prin lovirea bâtelor. Tac-tatac-tac. Săreau, făceau piruete, îşi răsuceau bâtele, fără să rateze nici o lovitură şi terminară într-o serie de izbituri năucitoare. Izbucniră aplauze.

Urmă un grup de dansatoare. Prin tunica cu falduri li se zăreau sânii mici, feciorelnici. Aveau mâinile înroşite cu hena, la fel şi picioarele ale căror degete păreau atât de micuțe c-ar fi încăput într-o smochină.

– Adevărate curmale proaspete! strigă Setepentoth, amețit fără îndoială de băutură.

Dansatoarele se înclinau, se întorceau la dreapta, apoi la stânga, făceau piruete, se aplecau din nou în față de parcă ar | vrut să atingă pământul, îşi ridicau brațele şi se prindeau într-un cerc care se învârtea o clipă apoi se desfăcea, iar ele şerpuiau pe rogojinile mari, aranjate special pentru picioruşele lor.

Ce iubire le era sortită acestor ființe, poate doar cea a fluturilor? O mână de bărbat le-ar fi strivit, un sex de bărbat le-ar fi spintecat. Ptahmose se întrebă ce-ar face dacă gazda i-ar oferi una din ele, ar accepta? Însă alungă imediat gândul.

Seara asta îi tulburase inima. Dar asemenea Marelui Negru, după furtuna cea mai violentă, şi el începuse să-şi recapete liniştea.

La plecare, când încalecă pe calul său, avea deja întipărită pe chip acea mască impasibilă care îl intriga pe Hape-nakht.

5
Fuga

– Salut.

– Salut Mose, îi răspunseră mai multe voci.

Altfel spus, salut fiule. Îi spuneau "Mose" de ceva timp, pentru că pur şi simplu nu-i puteau rosti numele, Ptah, şi pentru că "prințe" ar fi sunat caraghios, dat fiind caracterul informal al adunărilor lor. Nu-l numeşti "prinț" pe fiul unuia din tribul lui Levi. În plus, era tânăr, frumos şi puternic, un fiu ideal. Această

atitudine ar fi putut părea condescendentă dar, el o ştia bine, era mai degrabă un semn de afecțiune.

Bărbații se ridicară în picioare pentru a-şi primi oaspetele, apoi toată lumea se aşeză pe rogojini. Li se dădu pahare groase în care se li se turnă vin de palmier. Saci de curmale, smochine şi caise uscate fuseseră răsturnați din loc în loc pe rogojini.

Cele două lămpi de pământ atrăgeau musculițele. Din cauza fitilului grosolan, flacăra când se micşora devenind o luminiță abia pâlpâind, când se etala ca o floare, căpătând dintr-o dată o viață nebănuită. Cel care ceruse să fie aduse lămpile fusese Ptahmose într-adevăr, el respingea ideea reuniunilor clandestine, misterioase şi suspecte. Toată lumea ştia că se întâlnea seara cu cei din tribul apiru şi că puneau ceva la cale.

În urmă cu câteva luni, Abel murise, fusese răpus de o insolație; alți doi bătrâni, tot din tribul lui Levi, Enoh şi Arfaxad. Îi luaseră locul la întâlnirile nocturne dintre Ptahmose şi cei din tribul apiru. În timpul acestor întrevederi învățase, din curiozitate dar şi dintr-un fel de pietate față de tatăl pe care nu-l cunoscuse niciodată, limba aceasta despre care Miriam şi ceilalți spuneau că este a strămoşilor săi.

De-a lungul anilor, aceste întrevederi deveniseră un bun prilej de a face schimb de informații. Ptahmose afla astfel în ce stare de spirit mai era unul sau altul din grupurile tribului - ei le numeau "națiuni"- informații care îi erau utile dată fiind poziția lui. Mai nou, era şi comandantul a treizeci - patruzeci de mii de oameni care lucrau sub ordinele lui. Nu aflase niciodată câți erau cu adevărat; recensământul era împotriva tradiției, i se repeta cu încăpățânare. De altfel, avea de gând ca într-o bună zi să pună în discuție problema asta din motive cât se poate de practice: trebuia neapărat să ştie de câtă forță de muncă dispunea într-un moment sau altul sau pentru o sarcină sau alta. Cu părere de rău pentru tradiție, va delega cât de curând o escuadă formată din scribi şi oameni de poliție pentru a afla numărul exact al celor din tribul apiru, bărbați, femei, copii şi bătrâni.

La rândul lui, el îşi informa interlocutorii despre proiectele de construcţii, căci cu Ramses, se pare că aveau să aibă şantiere pentru eternitate. Şi ei îi spuneau: "Da, îţi putem da atâţia cărămidari, atâţia zidari, atâţia cioplitori în piatră şi dulgheri pentru cutare şantier şi atâţia pentru altul." Cereau întotdeauna să fie acceptaţi şi ucenici, în primul rând pentru a le uşura munca lucrătorilor, şi-n al doilea rând pentru ca aceştia să înveţe meserie. Apoi aveau loc tot felul de discuţii între diferitele consilii ale tribului pentru ca sarcinile de lucru să fie repartizate în mod echitabil. Ptahmose nu-i cunoştea pe toţi contramaistrii tribului, cu atât mai puţin pe cei care lucrau în nord ori pe cei care erau adesea repartizaţi chiar la Memfis. Reuniunile nocturne îi dădeau posibilitatea să colaboreze cu ei în mod onorabil.

Aceste schimburi de informaţii constituiau cheia puterii lui Ptahmose nu doar la Avaris, ci în tot Egiptul de Jos şi chiar la Memfis. De cînd conducea şantierele, şi asta se ştia la Memfis, nu mai avusese loc nici una din acele răscoale care alarmaseră atât capitala. Modul în care rezolvase conflictele, la puţin timp după sosirea noului nomarh, rămăsese în mintea tuturor.

Uneori aceste reuniuni nu aveau un scop precis.

– Vrem să-i aducem o jerfă Domnului nostru, spuse în seara aceea Arfaxad. Poate că astfel ne va împlini rugămintea. Poate că ne-a uitat pentru că nu i-am mai adus jertfe în ultimul timp.

Ptahmose era la curent deja cu această dorinţă a lor.

– Care Domn? Şi ce înţelegi tu prin "noi" întrebă el. Cele două întrebări îi lăsară fără grai.

– Nu înţeleg ce vrei să spui, murmură Arfaxad. Domnul nostru. Tu nu ştii cine este Domnul nostru?

– Nu. Cum îl cheamă?

Bănuia şocul provocat de acest răspuns, dar şi-l pregătise cu ceva timp în urmă. Pentru că le lua partea în faţa maiştrilor şi a funcţionarilor, cei din tribul apiru ajunseseră să creadă că le împărtăşea ideile şi cauza şi că ştia totul despre ei şi despre convingerile lor. Dar, de fapt, el nu ştia mai nimic, doar ceea ce

văzuse cu ochii lui, cât despre religia lor, aceasta îi era total necunoscută.

Urmă o tăcere prelungită. Mose era aşadar prost dispus? Le devenise ostil?

– Domnul nostru este un mare Zeu, spuse în sfârşit Enoh. Cel mai mare. Singurul.

– Cum îl cheamă, am întrebat.

– Nu ştii? N-avem voie să-i pronunțăm numele.

– Şi cum îl voi recunoaşte? Vreți să aduceți o jertfă unui zeu al cărui nume nu îl puteți pronunța? Atunci cum va şti că acest sacrificiu e pentru el?

Păreau din ce în ce mai uluiți. Dar în cele din urmă şi-au dat seama că nici tatăl, nici mama lui n-ar fi putut să-l învețe ceva despre religia lor.

– Jertfa nu poate fi adresată unui alt zeu, pentru că e făcută de noi, răspunse într-un târziu Arfaxad. Este zeul strămoşului nostru Avram.

Ptahmose îşi turnă vin de palmier şi-l sorbi privindu-i gânditor.

– Templele din Egiptul de Jos sunt înțesate de apiri, spuse el rece, cu o voce aproape agresivă. Pe şantiere, aproape toți bărbații lucrează dezbrăcați până la brâu şi am văzut amuletele care le atârnă de gât. Reprezintă zei egipteni: Apis. Osiris, Horus şi alții.

Arfaxad şi ceilalți îl priviră tulburați.

– Este adevărat, Mose, o mare parte a poporului nostru a adoptat zeii egipteni. Dar ei nu sunt zeii noştri. Noi n-avem decât un zeu. Şi credem în el.

– Un zeu al cărui nume nu îl puteți rosti.

– Dacă n-am fi în robie, aşa cum suntem... zise Arfaxad. Enoh, care devenise cam neliniştit, îşi agită mâinile în aer şi îl întrerupse pe Arfaxad.

– Dacă n-am fi în robie, zeul nostru ar triumfa în fața lumii, Mose! Zeul nostru! Zeul tău! strigă el.

O cucuvea cânta undeva în apropiere. Lui Ptahmose îi plăcea figura inteligentă şi gânditoare a cucuvelelor, aceste pisici zburătoare care se aflau în război cu şoarecii de câmp.

– Poate ai dreptate. Dar în numele cui vorbiți voi? Întrebă el. M-am lăsat sedus de această idee a națiunilor în care credeți voi. Când, de fapt, nu aveți decât clanuri, de altfel prost delimitate. Nu există nimic altceva care să vă lege decât sclavia. Trageți unii cea şi alții hăis atunci când e vorba să luați o decizie, credeți că n-am observat? Chiar vă certați între voi pentru sarcinile de pe şantier. Aşa că aceia dintre voi care vor să aducă jertfe n-au decât să meargă singuri pe malul mării, încheie Ptahmose agasat.

– Să aducem jertfe Domnului nostru pe ascuns? Întrebă Arfaxad.

– Vreți să construiți un templu pentru Domnul vostru pe pământurile regelui? Le-o întoarse Ptahmose. Cred că vă imaginați ce consecințe ar avea acest lucru.

– Şi atunci să trăim ca un popor fără zeu? Întrebă Isar. Sau să ajungem să divinizăm animalele?

– Ar trebui să fiți un popor liber, spuse Ptahmose.Voi n-aveți armată şi vă aflați pe un teritoriu străin pentru că ați venit aici acum patru sute de ani ca să vă îmbogățiți. Deci nu sunteți liberi.

– Cuvintele tale sunt dure, spuse Isar. Nici n-ai zice că eşti de-al nostru!

– Ai sânge egiptean, adăugă Enoh. Soarta noastră îți este indiferentă.

– Voi, voi care adorați zeii egipteni, tocmai voi îmi spuneți asta! tună Ptahmose. Atunci, ce credeți că fac aici, la ora asta când cântă cucuveaua?

Rămaseră înmărmuriți în fața mâniei lui.

– Eu văd lucrurile aşa cum sunt, reluă el după un timp, ştiți bine că egiptenii sunt deja alarmați din cauza numărului vostru. Dacă aveți de gând să celebrați aici religia voastră, ştiți foarte bine care va fi reacția clerului, apoi cea a regentului şi în final cea a regelui. Armata o să vă distrugă templul şi, dacă opuneți rezistență, o să fiți masacrați. Eu nu doresc un astfel de masacru.

Şi nici un astfel de eşec. Situaţia ar fi şi mai dureroasă decât cea de acum.

Îşi mai turnă vin de palmier şi făcu un efort să-şi redobândească calmul. Ei stăteau cu capetele plecate.

Un scarabeu mare se repezi spre una din lămpi şi arse sfârâind zgomotos.

– Am greşi dacă i-am reproşa ceva lui Mose, spuse Arfaxad cu o voce calmă. Vorbele pe care ni le-a aruncat sunt desigur dureroase, dar ele demonstrează ataşamentul lui faţă de noi şi nu ostilitatea sau indiferenţa. Eu unul îl înţeleg. Are dreptate, nu putem practica liber religia noastră în Egipt. Religia şi libertatea noastră sunt legate precum mâna de încheietura ei.

– Atunci să părăsim ţara asta! spuse Enoh. Ptahmose nu-i luă în seamă vorbele. Devenea enervantă această idee extravagantă de a părăsi Egiptul. Ca să meargă unde? Şi totuşi, era adevărat că vor sfârşi prin a fi sufocaţi. El însuşi era sclavul lui Seti şi al lui Ramses şi al nebuniei lor de a construi. Un sclav privilegiat, desigur, dar totuşi un sclav.

– Să părăsim această ţară, reluă Enoh. Doar n-au de gând să ne ţină aici prizonieri, buni doar de corvoadă, la nesfârşit! Nu ne vor împiedica să plecăm pentru că ne disprețuiesc.

– Tu ce crezi, Mose? Întrebă Isar.

– Dacă plecaţi, egiptenii se vor trezi dintr-o dată fără forţă de muncă şi o să vă baricadeze drumul.

– Ştim deja că suntem prizonieri, observă Isar cu vehemenţă. Nu te-am întrebat ca să ne reaminteşti asta. Te-am întrebat ca să ne spui cum putem părăsi Egiptul. Când vom fi în afara Egiptului, naţiunea noastră va prinde viaţă. Dacă am fi fost o naţiune constituită, n-am fi avut nevoie de tine.

– Cum aş putea să ştiu pe ce drum să ieşiţi din Egipt? spuse Ptahmose fără să ia în seamă obrăznicia lui Isar. Ştiu cum ar putea fugi un om singur, dar treizeci sau patruzeci de mii de persoane, cu femei, copii şi bătrâni - nu văd cum ar putea să parcurgă o distanţă de milioane de coţi fără ca acest lucru să nu provoace o reacţie violentă din partea egiptenilor.

– Eşti de-al lor. Porți un titlu regal. Îi cunoşti. Trebuie să ai o idee, insistă Isar.

– Nu. Ar trebui să se întâmple ceva extraordinar pentru ca Seti să vă lase să plecați.

– Ar trebui deci ca Domnul să ne vină în ajutor. De aceea vrem să-i aducem o jertfă, spuse Arfaxad.

– Ne învârtim în cerc, observă Ptahmose.

– Dar dacă ne-ai conduce tu, am reuşi să ieşim? Întrebă Arfaxad.

Ideea îl surprinse pe Ptahmose. Îl surprinse pentru că era nebunească. Şi în sufletul său se simți tulburat.

– Ce-aş putea face eu în plus? răspunse el cu o voce tremurândă. V-am spus, ar trebui să se întâmple ceva extraordinar ca să putem pleca de-aici.

Era pentru prima oară când spunea noi. Ceilalți îl priviră altfel.

– Isar are dreptate, zise Arfaxad. Tu eşti cel mai instruit şi cel mai puternic dintre noi. Trebuie să găseşti o soluție.

– Când veți ajunge să fiți destul de uniți ca să puteți pleca împreună, eu voi fi bătrân sau.voi fi murit deja, răspunse el. Şi-apoi, unde ați pleca?

– În Canaan, zise Arfaxad.

– Nici Canaan nu e țara voastră. Şi acolo sunt oameni care au pământurile lor!

– Dar acolo sunt şi oameni de-ai noştri, cei care au rămas.

– Şi cum vă vor primi după atâția ani?

– Suntem cu toții copiii Domnului. Până la urmă ne vor primi, spuse Arfaxad.

Se lăsă o tăcere adâncă.

– Dacă ai spune un cuvânt, un singur cuvânt, reluă Isar cu vehemență, am reuşi să ajungem la acea unitate.

– Nu pot să vă trimit la moarte, răspunse el. Ne trebuie un eveniment extraordinar. Şi deocamdată nu-mi dau seama care ar putea fi acela.

Se ridică şovăitor. Spusese adevărul afirmând că nu ştia care ar putea fi acel eveniment. Dar la fel de bine ştia că putea încerca să se gândească la o soluție.

Ajungând acasă, încercă să-şi privească în suflet. Dar nu reuşi. Marea lui interioară era agitată.

6
Canopele

Acul cadranului solar arăta a patra oră a după-amiezii. Era în a treia lună a anotimpului shemu - vara - şi căldura devenea apăsătoare. Afară, în grădină, Ptahmose o învăța pe May, fiica lui cea mai mică, în vârstă de trei ani, să se joace cu oscioarele. Lângă ei, abandonat, era un car mititel din lemn pe care fetița îl târâse toată ziua după ea, dar acum nu-i mai dădea nici o atenție căci ajunsese la concluzia că-i trebuia un căluț.

Prin fereastra deschisă a secretariatului, se auzea zdrăngănitul abacurilor. Vocea lui Buto răsuna până în spatele casei. Ptahmose ghici, după cum țipa, că era vorba de ceva legat de spălătorie.

Neferhotpe, băiatul cel mare în vârstă de şase ani, se întoarse de la şcoală, şi avea o figură ruşinată. Urechea dreaptă îi era mai roşie decât cealaltă. Ptahmose îl luă la întrebări.

– După cum se vede, ai avut o zi proastă. Un profesor nervos? Ce l-a supărat atât de tare?

– Modul în care țin beţişorul de trestie. Zgârii papirusul.

– Trebuie să-l laşi să alunece uşor pe papirus, spuse Ptahmose. Nu trebuie să agate fibrele.

Neferhotpe stătea cu capul plecat.

– Dacă te concentrezi puțin poți să-ți stăpâneşti mâna. A fost ceva care ți-a distras atenția?

– Oamenii care se băteau în stradă.

Şeful servitorilor se apropie temător, cu fața crispată.

– Stăpâne... Începu el.

Ptahmose ridică sprâncenele. Acest servitor era un bărbat stăpânit şi sobru. Ptahmose nu-i văzuse niciodată expresia asta.

– Stăpâne, domnul meu, a venit un mesager... reluă servitorul. Un mesager de la Memfis...

– Cu veşti proaste, constată Ptahmose. Celălalt dădu din cap.

– Nici nu îndrăznesc...

– Ba îndrăzneşte.

– Mama stăpânului meu... Ptahmose închise ochii suspinând.

– Iartă-mă, stăpâne, spuse servitorul.

Ptahmose clătină din cap. Făcu un efort să se stăpânească. Buto intră şi era gata să spună ceva ca să arate că împărtăşeşte durerea soţului ei. Dar când văzu consternarea servitorului şi expresia ciudată, de rătăcire, de pe faţa lui Ptahmose, închise gura şi aşteptă. Acesta o privi şi îi întinse mîna. Ea se apropie şi puse mâna pe umărul lui. Cei doi copii se uitau la ei, cu ochii holbaţi, fără să înţeleagă nimic.

– Ptahmose... murmură ea.

Pentru gestul acesta, în acel moment el îi iertă tot, toate şedinţele alea prosteşti de magie.

– Mama... spuse el.

Buto izbucni în lacrimi. N-o văzuse pe Nezmet-mut decât o dată, cu mult timp în urmă, dar acum parcă murea şi ea puţin o dată cu Nezmet.

– Dă-i mesagerului să mănânce şi să bea, îi ordonă Ptahmose servitorului, şi pregăteşte-mi calul. Anunţă-i pe lăncieri că plecăm. Spune-i mesagerului că se poate întoarce cu noi la Memfis, dacă vrea să plece imediat.

Şi întorcându-se către Buto:

– Îl iau pe Neferhotpe cu mine. Pregăteşte-mi o perizoma şi o pereche de sandale.

– Când te întorci?

– Mâine seară.

Cu siguranţă, n-o să stea la Memfis patruzeci de zile, cât,va dura îmbălsămarea.

Neferhotpe nu văzuse niciodată Memfisul. Era încântat..Atâția oameni! Şi străzile astea imense, şi casele, şi templele gigantice! Şi palatul, gărzile, funcționarii, toți oamenii ăştia care sunt într-un permanent du-te vino... Un car lung de vreo treizeci de coți, tras de doisprezece boi, căra, într-un scrâşnet înfiorător, o statuie care măsura cam de zece ori statul unui om...

Scara pavilionului lui Nakht era aglomerată. În timp ce încerca să-şi facă loc, Ptahmose îl recunoscu pe tatăl său vitreg. Tânărul firav de odinioară se transformase între timp într-un tip obez care stătea acum în antreu, copleşit de durere, înconjurat de oameni veniți să fie alături de el. Bocitoarele tocmai făcuseră o pauză. Nakht îşi ridică privirea şi când îl văzu pe Ptahmose, ochii i se umplură de lacrimi. Se ridică şi îl îmbrățişa.

– Aşa, deodată, spuse el plângând. A murit pe neaşteptate acum două zile, după-amiaza.

– Deci n-a suferit, spuse Ptahmose.

Cei de față îl priviră mai cu atenție pe acest nou sosit căruia Nakht îi acorda atâta importanță. «E Ptahmose», murmurară.

În acel moment, bărbați şi femei, foşti prieteni de joacă şi de petreceri, mai graşi acum din cauza vârstei şi a necumpătării, îi strânseră încurajator brațul, iar când Nakht îl eliberă, Ptahmose îi îmbrățişa şi el pe aceşti necunoscuți: frați, surori, veri, nici nu-i mai deosebea pe copiii lui Nezmet de cei ai fraților şi surorilor ei.

– Khamuaset, fiul lui Sese... zise Nakht, arătându-i un tânăr înalt, leit taică-su şi deja la fel de impunător ca el. Khamuaset veni şi el să-l îmbrățişeze pe Ptahmose şi o făcu îndelung recitând cu gravitate formulele de doliu. Ramses nu venise, era plecat în campanie, în est.

Nakht îl conduse apoi pe Ptahmose în camera funerară. Mireasma dulceagă a florilor de lotus se amesteca cu cea de tămâie. Nezmet era aşezată în patul ei, cu mâinile încrucişate pe piept, învăluită de la mijloc în jos într-o pânză brodată cu fir de aur, în poziția în care avea să fie pentru eternitate. Fața îi era fardată. Părea tânără. Ptahmose se aplecă asupra ei şi o sărută

pe frunte. Apoi o privi îndelung încercând să ghicească sub culorile machiajului acele trăsături care o animaseră în timpul vieții. Ştia ea oare că se va confrunta în curând cu Mâncătorul de sânge, Mâncătorul de umbre, Față întoarsă,Ochi de foc, Spărgătorul de os, Genunchiul de foc şi cu celelalte duhuri păzitoare ale fericitei eternități şi că va trebui să-şi dovedească în fața lor puritatea, respectul pentru zei şi rege - ştia ea oare ce destin teribil îi hărăzise lui în urmă cu douăzeci şi opt de ani? De ce îl iubise atât pe Amram?

Absorbită de propria ei căsnicie, de copii, de familie, de rangul său, ea se îndepărtase, în timp, încet-încet de el. Şi el de ea. Lacrimile îi umplură ochii. Ptahmose plângea acum nu pentru ceea ce pierduse, ci pentru ceea ce nu avusese niciodată.

Se stăpâni cu greu, apoi se ridică şi îl luă de mână pe Neferhotpe, care îl privea îngrozit. «A fost mama mea », îi spuse.

Apoi ieşiră din cameră. Li se oferi vin alb şi pâine cu miel.

– E la fel de frumoasă, nu-i aşa? zise Nakht. Ptahmose aprobă dând din cap. Bietul Nakht, îşi pierduse ființa iubită! Ferice de el, însă, căci nu vedea dincolo de fericirea pierdută...

– După îmbălsămare, va fi depusă în hipogeul regelui, în Egiptul de Sus, spuse Nakht. Îți voi trimite un mesager.

Ptahmose încuviință cu o mişcare a capului. Când coborî scările îi văzu pe îmbălsămători care descărcau vasele canopice* într-o încăpere de la parter. Măruntaiele care i-au dat viață vor fi una câte una prelevate şi puse în aceste vase pictate cu figuri de oameni şi animale.

Ptahmose hotărî să se întoarcă cu toată suita la Avaris. Aşadar, tot ceea ce îl lega de trecutul său, avea să sfârşească într-un hipogeu în Egiptul de Sus. Un palat întunecat, cu încăperi sufocante, pline de mobilier care nu va servi niciodată nimănui, cu mese încărcate de păsări şi fructe din ipsos... aşteptându-i doar pe hoți!

Intrară în Avaris la apus, când soarele cobora schimbându-şi aurul în arămiu, apoi în bronz, înainte de a dispărea de pe cer.

Abia ajunşi, Neferhotpe se repezi în casă şi se aruncă în braţele lui Buto plângând.

– Nu vreau să mori! strigă el.

Buto izbucni şi ea în plâns, iar micuţa May la fel. Hohotele de plâns molipsiră imediat întreg personalul casei. Dar Ptahmose înţelesese cu mult timp în urmă că nu plângi cu adevărat decât în tăcere, în tine însuţi. Aşa că aşteptă liniştit sfârşitul acestui potop de lacrimi.

A doua zi, Nesaton fu găsit fără suflare în patul lui. Dar el nu avea să aibă timp să-şi pledeze nevinovăţia în faţa gardienilor lumii de dincolo. Durerea lui Ptahmose era fără margini. Acest preot căzut în dizgraţie era cel mai înalt spirit pe care-l cunoscuse. Nesaton ajunsese la o clarviziune care continua să iradieze chiar şi după ce ochii lui se închiseseră pentru totdeauna. Ptahmose îi ceru marelui preot acordul pentru îmbălsămare, fără să-şi dea seama de ce. Puteai oare să-i mai reînvii în vreun fel pe cei a căror inimă zace într-o canope şi al căror creier a fost înlocuit cu un amestec aromat? Marele preot îi răspunse că era mişcat de cererea lui Ptahmose cu privire la defunct, dar că numele lui Nesaton nu figura pe lista preoţilor templului.

În această ţară trebuia să ai o anumită stare civilă pentru a-ţi permite să mori. Fără îndoială exista un nomarh şi în lumea de dincolo.

Ptahmose îi plăti el însuşi pe îmbălsămători şi construi, pe pământurile lui, un cavou special pentru preotul lui Aton.

Când termină totul, se simţi obosit.

7
Scriitura zeilor

Aşa cum râul face o curbă acolo unde pământul este mai friabil, spusese Nesaton într-o seară, aşa şi scriitura zeilor este desluşită acolo unde natura noastră este mai slabă.

Un an mai târziu, în prima săptămână a primei luni a lui Akhet, anotimpul inundației, Ptahmose se duse pe nepusă masă pe un şantier destinat ridicării unui rambleu circular care să protejeze noul cartier din vest, situat pe malul unei lagune care se forma cu regularitate după ce avea loc inundația şi care era amenințat de ape. Nu se ştia din ce cauză terenul cartierului se scufundase; fără îndoială era construit pe un strat de argilă care se turtise sub greutatea clădirilor. Era vorba despre clădiri destinate administrațiilor regale, pe care Ramses le voise centralizate, şi care erau destul de grele.

Această prăbuşire îi amintise lui Ptahmose de cuvintele bătrânului preot. La cererea nomarhului, se formase urgent o echipă pentru a efectua lucrări de terasament.

Îşi dădu seama de existența şantierului chiar înainte de a ajunge acolo, după praful care se ridica în aer şi după strigătele care se auzeau. Când ajunse, văzu mai întâi un contramaistru pe care nu-l cunoştea şi care se agita, cu un bici în mână.

De mai mulți ani, la cererea lui, contramaistrii nu mai foloseau bici. Ptahmose îşi legă calul mai departe şi se îndreptă spre contramaistru. Era un tip mic de înălțime, furios, cu fălcile încleştate. Îl aborda în momentul în care contramaistrul se îndepărtase de grupul de lucrători pentru a merge să bea dintr-un ulcior pe care-l pusese alături de un sac, lângă perete. Aici rambleul era terminat şi măsura mai mult de trei coți înălțime. Pământul nu era încă bătătorit. Avea să fie mai târziu, cu ajutorul lopeților.

– Nu te cunosc, zise Ptahmose.

– Nici eu nu te cunosc, răspunse contramaistrul cu aroganță.

– Sunt şeful construcțiilor regale, răspunse Ptahmose.

– Eu sunt la ordinele nomarhului, n-am nevoie să te cunosc.

– Această echipă a fost convocată de mine şi tu ai să mă cunoşti, zise Ptahmose.

– Ce vrei de la mine?

– Vreau să nu mai foloseşti biciul.

– Vin de la Memfis şi contramaistrii de acolo folosesc biciul. Dacă biciul este bun pentru lucrătorii din Memfis, e bun şi pentru cei din Avaris.

– Aici asculți de ordinele mele, spuse Ptahmose.

– Ți-am spus că nu te cunosc, îi replică contramaistrul. Aceste lucrări sunt urgente şi n-am timp de conversații savante cu oameni din Egiptul de Jos.

Ptahmose căută din priviri alți muncitori; erau departe de el, la celălalt capăt al şantierului, în spatele caselor, şi Ptahmose n-avea cum să-i cheme pentru a-l potoli pe contramaistru. Acolo jos se terminau lucrările de completare a rambleului, iar aici sus, contramaistrul îl lovea puternic cu biciul pe un muncitor care căra, pe cap, un coş încărcat cu cărămizi.

– Mă duc să caut poliția ca să te aresteze, amenință Ptahmose.

– Du-te şi caută-l şi pe Apopis dacă vrei! urlă contramaistrul. Ptahmose se îndepărtă de el pentru a-şi lua calul, când auzi țipete. Se întoarse şi văzu cum contramaistrul se năpustise cu sălbăticie asupra muncitorului care căzuse, răsturnând coşul cu cărămizi.Ptahmose se întoarse din drum, alergând spre contramaistru. Îl apucă cu putere deumăr, silindu-l să înceteze. Muncitorul zăcea întins pe jos, cu spatele sângerând şi cu ochii închişi. Contramaistrul avea o privire de câine turbat.

– Se pare că n-ai înțeles ce-am spus, observă Ptahmose, încercând să-şi păstreze calmul.

– Îi protejezi pe apiri? strigă bărbatul ridicând biciul.

Ptahmose îi apucă brațul cu o asemenea forță încât bărbatul îşi pierdu echilibrul şi dădu drumul biciului. Apoi se aruncă asupra lui Ptahmose, care îi sfâşie fața cu şase lovituri de bici. Sângele țâşni pe obrajii contramaistrului. Strângând din dinți, acesta se repezi din nou la Ptahmose care, apucând mânerul biciului, îl lovi cu toată puterea în cap. Era un mâner lung şi gros.

Omul îşi dădu ochii peste cap, se clătină şi căzu lângă victima sa. Ptahmose se aplecă asupra lui. O spumă roşie îi ieşea din gură. Horcai pentru o clipă, apoi rămase înțepenit. Ptahmose îi puse mâna pe inimă; câinele turbat murise.

Aşadar îl omorâse. Era surprins. Era al doilea om pe care-l omora. Prima dată fusese în legitimă apărare. Dar nu şi astăzi. Omul este un animal fragil, gândi el cu răceală.

Oare muncitorul care zăcea la pământ îşi dăduse seama de omor? Gâfâia şi gemea, cu ochii închişi.

Ptahmose apucă o lopată şi săpă o groapă în pământul încă afânat al rambleului. Într-un sfert de oră termină. Împinse cadavrul contramaistrului în ea, apoi o acoperi refăcând rambleul. Privi în jur. Nimeni.

Fără îndoială ar fi trebuit să-l readucă în simțiri pe muncitor. Dar nu şi pe martorul din el. Aşa că escaladă rambleul până la calul său şi apucându-se de cea mai joasă creangă a salcâmului de care era legat, sări în şa şi o apucă spre sud, către oraş.

Când ajunse acasă era încă şocat. Nervii îi cedaseră, încercând să-i ia apărarea unui apiru. Care se afla acum între viață şi moarte.

Scriitura zeilor se citeşte acolo unde natura noastră este mai slabă.

Era prea târziu ca să mai meargă pe malul mării, dar Ptahmose simțea o nevoie imperioasă s-o facă.

8
Şeful

Nu se simțea deloc vinovat. Nu fusese el oare instrumentul dreptății? Nu al dreptății regale, ci al celeilalte.

Ideea existenței unei justiții diferite de cea a oamenilor, care îi veni în minte seara, înainte de a adormi, îl umplu de stupoare. De când se raporta el la o altă justiție decât cea a oamenilor? Cine îi băgase ideea asta în cap? Nesaton?

Adormi cu greu.

Aşadar dispăruse un contramaistru. A doua zi, la întâlnirea nocturnă cu apirii, pândi cea mai mică aluzie la incident. Îi întrebă ce noutăți mai au de pe şantierul noului cartier.

– S-a terminat, răspunse Isar. De ieri. Într-un mod ciudat. A dispărut un contramaistru. În locul lui a fost pus un om din tribul lui Simeon, pentru că era nevoie de un contramaistru.

– Cum a dispărut? Întrebă Ptahmose.

– A fost prezent la începutul şantierului, iar la sfârşit nici urmă de el. Nu şi-a luat nici măcar ulciorul de vin şi sacul cu smochine. Dar a fost găsit un terasier grav rănit care zăcea pe jos fără simțire. Când şi-a revenit, a spus că acel contramaistru se năpustise asupra lui ca o bestie. Iar oamenii cred că el a fugit crezând că l-a omorât pe muncitor. În orice caz, nu e nici o pagubă, dimpotrivă, era o brută.

– Parcă interzisesem folosirea biciului, zise Ptahmose.

– Contramaistrii din Avaris nu-l mai folosesc. Dar ăsta era din Memfis, zise Lumi. Oamenii lui Simeon spun că părea nebun.

Ptahmose răsuflă uşurat. Nu-l văzuse nimeni. Oamenii schimbară subiectul.

– Cumnatul tău... Începu Arfaxad privindu-l pe Ptahmose. Cumnatul tău se întreabă de ce nu vrei să-l aduci aici pe fratele tău, Aaron.

Indiscrețiile lui Miriam începeau aşadar să se răspândească. Era o idee meschină să-l aducă la Avaris.

– Aaron este contramaistru la Memfis, răspunse. Aici n-ar fi decât muncitor. Nu văd care-ar fi avantajul lui.

– Este fratele tău, Mose, insistă Arfaxad. Ai putea să-i aranjezi să aibă aceeaşi funcție şi aici.

– Nu înțeleg ce câştigați voi din asta, răspunse Ptahmose după un moment. Şi nu văd ce-aş avea eu de câştigat sau Aaron. V-am spus deja că nu este bine, nici pentru mine, nici pentru voi să mă port pe față ca fiind unul de-al vostru. Care ar fi statutul lui Aaron? Acela de frate al unui prinț egiptean. Contramaistru în cel mai fericit caz. Nu vă gândiți? Toată lumea are de pierdut. Toată autoritatea pe care o am aici, mi-am pus-o în serviciul

vostru. De mai bine de opt ani, nu mai sunt probleme pe şantier. Sunteți mai puțin maltratați, mai puțin obosiți. Vreți să pierdeți toate astea făcând din mine un apiru?

– Dar este fratele tău! strigă Arfaxad. Nu simți nevoia să-ți vezi fratele? Pe fiul lui Amram?

– Nu l-am cunoscut pe Amram. Nu mi-am petrecut copilăria alături de Aaron, nici alături de Miriam, zise Ptahmose cu o oarecare nerăbdare. Rudenia presupune să-ți petreci timpul cu cineva. N-am avut nimic de împărțit cu ei, aşa cum ei n-au avut nimic de împărțit cu mine.

Cuvintele lui îi puse pe gânduri.

– Ştiu ce vreți, reluă el. Vreți să-i reuniți aici pe Aaron şi pe Miriam ca să puteți face presiuni şi mai mari asupra mea. Dar n-o să vă las să faceți asta. Nu vă mai iese din cap ideea asta aventuroasă cu fuga, care vă poate duce la dezastru. Tu, Arfaxad, eşti plin de sentimente fraterne când e vorba de alții. Dar nu tu i-ai trimis acum trei tuni pe oamenii din tribul lui Simeon la muncile cele mai grele, pentru că voiai să te cruți pe tine şi pe ai tăi?

Reproşul îl atinse pe Arfaxad ca un bici, făcându-l să-şi lase capul în jos.

– Există o voce a sângelui, Mose, şi se pare că tu n-o auzi, spuse încet Arfaxad. Cum vrei să fii şeful nostru, dacă nu auzi vocea sângelui?

– Dacă n-aş fi auzit vocea sângelui, n-aş fi fost aici! tună Ptahmose.

Tresăriră cu toții. Era pentru prima oară când îl auzeau vorbind pe tonul ăsta.

– Sunteți ca nişte copii capricioşi. Vreți un şef, dar vreți să-i spuneți voi ce să facă! N-am să fiu jucăria voastră!

Se uitau la el cu uimire şi teamă. Acesta era tânărul distant, savant şi uneori calculat pe care credeau că-l cunosc?

– Ceea ce trebuie făcut, va fi făcut atunci când va fi posibil, spuse el ridicându-se. Dacă aveți un şef mai bun ca mine, vorbiți cu el.

Parcă se metamorfozase dintr-o dată. Îi domina ca o statuie cu ochi arzători. Pentru o clipă îi electrizase, precum un fulger.

– Nu avem, Mose, spuse Isar cu o voce gravă. Nu avem, tocmai de aceea te presăm.

El mai rămase acolo puțin, apoi plecă cu paşi lenți, dar hotărâți. Musculițele şi fluturii de noapte continuau să sfârâie în flăcările lămpilor.

Ei rămăseseră tăcuți, pendulând între uimire şi o speranță nouă, nebună, aproape animalică.

În sfârşit, le vorbise ca un şef.

9
Umbra pe nisip

Ceea ce ai făcut ieri şi ceea ce vei face mâine este etern. Gândeşte-te la toate faptele tale, căci memoria divinității le va păstra înscrise pentru totdeauna, îi spusese într-o seară Nesaton. Dar remuşcările violente pe care le avusese din cauza uciderii contramaistru lui începuseră totuşi să dispară. Poate că într-o zi va uita acest acces de violență care îl împinsese la fapta cea mai odioasă din perspectiva divinității. Sau poate amintirea ei se va reduce la o imagine îndepărtată şi prăfuită, comparabilă cu acei copaci izolați care se micşorează pe măsură ce te îndepărtezi de ei, sfârşind prin a nu mai fi decât un punct din peisaj.

Omul acela fusese rău. Nu regreta că l-a ucis, asta era tot. Spiritul de justiție îi înarmase brațul. Or, spiritul de justiție venea de la Domnul.

Şedințele de meditație din fața mării îi dezvoltaseră capacitatea de a se detaşa de propria sa viață şi chiar de propriul trup, ca şi când acestea aparțineau altcuiva. Efectul lor devenea tot mai intens şi din ce în ce mai uşor de obținut, în timpul ultimelor meditații, Ptahmose avusese senzația că vede cum o linie verticală de lumină se desena în fața lui. după care începea să vibreze cu o asemenea forță, încât devenea de nesuportat.

Avea atunci sentimentul că ceva imens şi inexprimabil se contura şi asta îl înspăimânta. În momentul acela linia pălea, se subția şi se dizolva în scânteieri care îi făceau rău ochilor. Ca să poată vedea în continuare linia, trebuia să reziste spaimei.

Şi aceste transe se prelungeau, accentuându-i absențele care îi nedumereau tot mai mult pe cei din anturajul său. Trăia ore în şir rezonanțe inexplicabile şi atunci Ptahmose îşi găsea propriile sentimente derizorii.Trăirile lui obişnuite îi păreau neînsemnate. Percepea perfect ceea ce se întâmpla în jurul lui, cuvintele care îi erau adresate, documentele care i se supuneau atenției, imaginile din jurul lui, percepea totul chiar cu mai multă claritate decât înainte. Şi era capabil să ia hotărâri mai drepte şi mai clarvăzătoare decât până atunci. Dar adevărul era că se afla sub influența acestor rezonanțe. De unde veneau ele? Dintr-o energie superioară, extraordinară, terifiantă.

Pentru a se linişti, recurgea uneori la kat. Alteori la cânepă. Experimenta de asemenea unele din substanțele misterioase pe care i le dăduse hamalul de pe țărmul Marelui Negru. Una din ele îi prelungea transele mai mult decât de obicei. Obținută dintr-o infuzie de frunze mari, catifelate, avea efect mult mai puternic decât virnanțul, căci îl făcea nu doar mai rezistent fizic, ci şi insensibil .

Or, rezistența începuse să devină necesară. Avaris nu mai reuşea să satisfacă nebunia de a construi care-i lovise pe Seti şi pe Ramses. Le trebuia un alt oraş, la nord de Marele Negru. Arhitecții din Memfis veneau unul după altul în fiecare săptămână, trimişi acolo jos, în "anticamera lui Apopis", pentru a stabili cadastrul deşertului, al neantului. În calitate de director al construcțiilor regale, Ptahmose trebuia adesea să-i însoțească în expediții istovitoare.

Căci Ramses nu luase în seamă primul raport care îi fusese adresat şi în care erau menționate pericolele, ba chiar imposibilitatea de a construi un pod la sud de Marele Negru. Lăsase să se înțeleagă că arhitectul şi Ptahmose nu-şi dăduseră

seama de grandoarea proiectului. În orgoliul lui nemăsurat, Ramses se prefăcea că ignoră obstacolele, iar tatăl lui îl încuraja.

Abia după cea de-a patra expediție a arhitecților, regentul acceptă în sfârşit evidența. Dacă voia un port la sud, trebuia să refacă tot, Marele Negru, marea Trestiilor şi chiar Marele Verde.

Dar Ramses nu era omul care să renunțe. Dacă era imposibil de construit un port la sud de Marele Negru, va fi construit unul la nord, unde mişcările mareelor erau mai puțin puternice. Existau şi acolo, atingând chiar un cot şi jumătate, dar cu debarcadere destul de înalte s-ar putea construi un port. Ptahmose şi arhitecții dezbătură îndelung problema: de ce să construieşti un port la nord, din moment ce nu se putea construi unul în sud? Pentru că, explica arhitectul, regentul voia să sape un canal care să traverseze Marele Negru de la nord la sud.

Nu un port, preciza Ramses, ci un oraş. Ptahmose temporiza cât de mult putea. De unde să ia oameni pentru a-l construi? Să se termine mai întâi lucrările de la Avaris, după care va fi disponibilă mâna de lucru pentru noul oraş. Trebui să trimită deja acolo o echipă de două sute de terasieri care să se ocupe de nivelurile prealabile, să niveleze dunele ca să afle cum sunt terenurile şi să îndiguiască uedurile care se formau după ploi şi după revărsările Marelui Negru. Asta implica astuparea depresiunilor şi a albiilor uedurilor, dar primele lucrări fură departe de a fi concludente. La primele ploi, torentele care nu-şi regăsiră vechile albii se revărsară care pe unde, săpând altele în pământurile afânate, ceea ce a însemnat un adevărat haos.

Pentru a consolida totul, au suportat condiții îngrozitoare. Ptahmose, arhitecții săi şi servitorii care îi însoțeau dormeau în corturi, la discreția scorpionilor şi a şerpilor pe care gălăgia îi înnebunise, fără a mai vorbi de țânțari şi de alte insecte. Mâncau prost, de cele mai multe ori mâncare negătită, şi nu se spălau deloc, cele două puțuri săpate neavând decât apă sălcie. Când nu cădeau în crăpături ale solului, muncitorii se bălăceau în noroi. Arhitecții, murdari şi ei de noroi, înjurau ca şi când s-ar fi lăsat posedați de demoni, contramaistrii nu mai aveau voce să strige,

iar terasierii începură să se revolte ca în vremurile rele de altădată. Ptahmose rămânea adesea departe de casă mai multe zile la rând.

Autoritatea lui începuse să scadă în situații tot mai tensionate care apăreau între arhitecți şi contramaiştri, pe de o parte, şi între contramaiştri şi muncitori pe de altă parte, într-o zi se nimeri într-o dispută între doi terasieri. Unul din ei îl împinse pe celălalt, apoi pumnii zburară de la unul la altul. Se apropie repede de cei doi.

– Ho! strigă în apiru. Loviturile nu rezolvă nimic!

Ei se opriră o clipă şi-l măsurară din priviri.

– Loviturile nu rezolvă nimic? Întrebă unul din ei sarcastic.

– Nu.

Bărbatul îşi şterse cu dosul palmei sângele care îi curgea din nas. Cei doi se uitară chiorâş unul la altul.

– Cine spune asta?

– Eu, Ptahmose.

– Şi lovitura dată contramaistrului pe care l-ai îngropat sub rambleu, la Avaris, n-a rezolvat nimic?

– Nu ştiu despre ce vorbeşti, zise Ptahmose. Nu vreau certuri între voi, asta-i tot.

Într-adevăr, cearta lor se terminase. Se îndepărtă, încercând să-şi stăpânească emoția. Când întoarse capul văzu că cei doi îl urmăreau cu priviri ironice.

Crezuse că nimeni nu l-a văzut, se înşelase. Cei doi muncitori, pe care tocmai îi părăsise, fuseseră singurii martori ai uciderii contramaistrului sau mai erau şi alții? Povestiseră şi altora ceea ce văzuseră? Între timp, Enoh, Arfaxad, Lumi, Isar nu aflaseră nimic despre contramaistru? Sau păstrau secretul față de el, pentru a-l putea şantaja când vor crede de cuviință?

Ptahmose întoarse problema pe toate părțile şi ajunse la concluzia că, dacă zvonul uciderii contramaistrului ajunsese la urechile celorlați contramaiştri, aceştia se vor grăbi să-l denunțe la nomarh, care, la rândul lui, va raporta la Memfis prin intermediul lui Hape-nakht. Îi stătea în putere s-o facă. Dacă

regele îi va face favoarea de a nu-i tăia nasul şi urechile, el nu va mai fi totuşi decât o ființă inferioară, mai jos chiar şi decât apirii, pe care n-o să-i mai poată apăra împotriva ferocității contramaiştrilor.

Rămase pentru o clipă în picioare, cu fața în bătaia vântului, reflectând la situația creată. Se lăsa noaptea. Ici şi acolo, se aprindeau focuri pentru masa de seară. Arhitecții discutau în cortul lor. Trebuia să fugă.

Se uita când la cort, când la calul său. Cu un mers nonşalant se îndreptă spre cort. Servitorii se agitau pe afară ca să facă un foc. Îşi strânse cuvertura, rulând-o sub forma unui cilindru cât mai mic posibil, apoi luă două pâini, un săculeț de smochine, altul de curmale şi o ploscă de vin îndoit cu apă. Se uită să vadă dacă mai are cele două pumnale la brâu. Apoi ieşi din cort şi, cu aceeaşi nonşalanță, se îndreptă spre cal. În întunericul care se îndesea, nimeni nu-i dădu nici o atenție. Cei care l-au văzut, au crezut probabil că pleacă cu treburi.

Lui Ptahmose i s-a părut că vede în ochii mari şi negri ai calului său o privire mirată şi cu o voce blândă, îi ceru să păstreze liniştea, ca şi când animalul l-ar fi putut înțelege. Apoi legă cuvertura de şa şi îşi trase calul lângă o piatră destul de mare pentru a-i servi drept taburet. Dintr-o săritură fu pe cal şi, după o lovitură de pinten, animalul porni în galop. O luă spre est. Cunoştea drumul, căci îl străbătuse de multe ori în ultimele zile. Era o câmpie plină de pietriş şi calul nu risca să se împiedice. În plus, putea să se orienteze cu uşurință, chiar şi pe întuneric.

Ptahmose galopa de o jumătate de oră, când i se păru că aude strigăte în urma lui. Fără să se întoarcă, grăbi pasul. Puțin mai târziu, aruncă o privire în urmă. Nu se mai zăreau nici măcar focurile taberei. Nu-l urmărea nimeni. Era liber! Trase aer în piept. Unde mergea? Cu siguranță nu spre nord: drumul de coastă care ducea spre Asia era păzit de garnizoane care l-ar fi reperat imediat. Un emisar călare ar putea chiar să-l depăşească în orice clipă. Era aşadar imperativ s-o cotească spre sud. Ridică ochii şi orientându-se după stele, făcu un ocol îndreptându-se

spre sud-est. Nu ştia ce va găsi acolo, dar în orice caz nu era regatul.

Îl cuprinse o adevărată euforie. Era liber. Nu mai era funcționar al regatului. Nu mai era aservit unor proiecte nebuneşti ale unui rege şi ale unui prinț care voiau să refacă pământul, dar care n-aveau nici cea mai mică noțiune despre suferința celorlalți. Nu mai erau scribi, spioni, rapoarte, nu mai auzea zornăitul abacurilor. Nu mai avea o concubină oferită de regent. Nu mai trebuia să suporte privirile înşelătoare şi cuvintele aleatorii. De acum înainte, era singurul stăpân al minții şi al trupului său.

Merse la trap toată noaptea, întrezărind, la lumina stelelor, o masă nedefinită şi înaltă în stânga sa, fără îndoială munții. Frigul îl obligă să-şi scoată cuvertura şi să se înfăşoare în ea. În fața lui, terenul părea relativ neted, dar nu prea cunoştea locul, aşa că încetini mersul calului. Strigăte de animale - urlete de şacali, țipete de răpitoare nocturne, probabil iepuri sau şoareci de câmp, prinşi în gheare, în dinți sau în pliscuri - se auzeau în noapte. Îşi pipăi pumnalele. În zori văzu munții roşiatici şi descoperind o scobitură unde se putea adăposti, se îndreptă spre ea. Ajuns acolo, mancă puțină pîine şi două smochine, bău multă apă şi se odihni, mai degrabă somnolând decât dormind. După două ore, era în picioare şi-şi vedea de drum. Un soare puternic lumina peisajul simplu: o câmpie mare se întindea la poalele munților, presărată ici şi acolo cu tufişuri de arbuşti piperniciți. Unde ducea această câmpie? Nu ştia.

Două ore mai târziu, țipetele pescăruşilor îi răspundeau la întrebare. Departe, în dreapta, o linie albastră, infinită strălucea în soare. Se îndreptă spre ea şi când ajunse pe țărm, îşi lepădă perizoma şi intră în apa mării, spălându-se de praful Egiptului. Când ieşi, gol, îşi văzu umbra solitară pe nisip şi rămase nemişcat: era imaginea vieții lui începută în ajun. Trecutul dispăruse precum apa pe nisipul cald. Se gândi din nou la povața lui Nesaton, dar aici, nimic nu părea înscris nicăieri. Buto, copiii, grădina cu rodii, regele însuşi, Ramses, toate acestea nu mai

erau decât imagini neclare, sortite dispariției. Nu-şi cunoştea viitorul. N-avea decât un cal, puțină pâine, curmale şi smochine. Şi o jumătate de ploscă cu apă. Nu era decât un om gol în mijlocul imensității.

Se aşeză pe nisip pentru a se usca, încercând să distingă celălalt mal, dar nu reuşi. Îşi aminti de hărțile pe care le văzuse în camerele administrației lui Ramses şi trase concluzia că se afla pe celălalt mal al Marelui Verde, în fața regatului. Să meargă de-a lungul mării? Soarele părea mai puțin torid pe țărm. Dar s-ar îndepărta de poteca pe care venise şi aceasta era singura lui speranță de a găsi apă. Urcă în şa şi se întoarse la drumul lui. Marea îi făcuse foame; mancă două smochine şi puțină pâine, realizând că începuse să i se usuce gura. Îşi agită plosca şi sunetul scos de puțina apă îndoită cu vin îl întrista. Bău o gură minusculă.

Începea să fie cald. Dacă nu găsea apă înainte de căderea nopții, era în pericol. "Fă, Doamne, să găsesc apă!", se rugă el fără să-şi dea seama. Rugăciunea îi ieşise pe gură precum răsuflarea. Spusese Domnul. Dar era prea îngrijorat ca să-şi dea seama de asta.

Capul începu să i se învârtă şi privirea i se tulbură. Încercă să calculeze cât timp trecuse din zori, dar nu reuşi, ziua părea să nu se mai termine. Dintr-o dată calul se întoarse spre stânga. Ptahmose nu-l mai controla, el însuşi se mai ținea în şa doar printr-un efort de voință. Solul părea să se schimbe, devenind mai închis la culoare. Recunoscu o vegetație scurtă, ierburi. Apoi văzu apa şi închise ochii.

Instinctul animalului îl condusese spre un pârâu. Fără îndoială fusese mai abundent în urmă cu două-trei zile; albia, mult lărgită, măsura mai bine de cincizeci de coți, în timp ce lățimea apei nu era nici de zece, dar era totuşi apă. Ptahmose puse cu greutate piciorul pe pământ. Calul se adăpa deja. Ptahmose merse până la țărm, îşi stropi fața cu apă şi începu să bea. Era o apă proaspătă, limpede, cum nu mai gustase de când

era în Avaris, încă şi mai limpede. După ce bău pe săturate, se aşeză, spunând cu un oftat: "îți mulțumesc, Doamne!".

Se uită în jur. Şuvoiul de apă cobora din munți. Ploile din seara trecută îl îngroşase probabil, dar dacă mai continua să curgă, înseamnă că era alimentat de o sursă. Aici peisajul era mai înverzit. Calul se oprise şi el din băut şi începuse să pască ici şi acolo, alegând cu grijă plantele. Ptahmose se duse să exploreze malurile în căutarea unui arbore fructifer, dar nu găsi niciunul.

În schimb, văzu nişte urme şi inima începu să-i bată. Un cerc înnegrit, resturi de lemne arse. În jur, iarba era bătătorită. Atinse lemnul stins. Era rece. Răscoli cu mâna în cenuşă şi găsi oase şi măruntaie uscate de peşte, aruncate de cei care făcuseră popas în acest loc. Câți erau? Şi cine erau? Încotro se îndreptau? Îşi continuă explorarea şi la ceva distanță văzu balegă, estimând că cel puțin douăzeci de animale se opriseră acolo. Îşi încruntă sprâncenele, amintindu-şi că egiptenii trimiteau sclavi să scoată cupru şi malahit de pe cealaltă parte a Marelui Verde... Dar, cu siguranță, aceştia n-ar avea de unde să ştie că el este un fugar...

Îşi făcu repede inventarul proviziilor: o pâine şi ceva, destule curmale şi smochine ca să-i ajungă pentru două zile. Şi apoi? Îşi umplu plosca, regretând că nu mai avea încă una, mai bău puțină apă şi îşi reluă drumul, după ce îşi rulase din nou cuvertura şi o legase de şa.

Cu ochii în jos, căuta urme. Pământul acoperit cu pietriş nu le mai păstrase, iar pe porțiunile cu nisip vântul ştersese tot. Totuşi, urme de roți îl făcură să creadă că a dat peste ceva. De-o parte şi de alta vedea adeseori pietre mari care păreau să fi fost aruncate dintr-un drum central pe care ierburile, mai puțin înalte, fuseseră călcate în picioare. Aşadar alți călători trecuseră pe acolo, dar cine?

Îi zări a doua zi, în zori. Din grota în care se refugiase, situată mai la înălțime, putea vedea drumul. Trei duzini de animale ciudate care semănau cu nişte gazele mari şi diforme mergeau una după alta, legănându-se nepăsătoare. Erau dromaderi, auzise de ei. Pe unii dintre ei erau cocoțați oameni, cam vreo

douăzeci, alții erau încărcați din abundență cu saci şi cu baloți. Egipteni? Nu, egiptenii nu purtau haine aşa deschise la culoare. Oamenii ăştia coborau spre sud, în timp ce egiptenii n-aveau ce face în sud, pe ei îi interesa estul. Se gândi că cel mai înțelept lucru ar fi să li se alăture, în fond, nu putea să reziste la nesfârşit cu pâine, smochine şi o ploscă cu apă şi nici să rătăcească prin deşert până la moarte. Coborî din munți şi o porni în urma caravanei.

Îl zăriră de când era la o mie de coți distanță. Fără îndoială fusese dat un ordin de oprire, căci caravana fu străbătută de la cap la coadă de strigăte sacadate, înainte ca toate cămilele să se oprească. Oamenii se întoarseră spre el, privindu-l cum'vine. - Salut! le strigă în ebraică, întrebându-se dacă-l înțelegeau.

– Salut! răspunseră ei, privind cu uimire la acest călător singuratic, care mergea prin deşert, gol până la brâu.

Şi el îi privea curios. Nu, nu erau apiru, deşi semănau cu ei. Purtau barbă, tăiată scurt.

– Unde mergeți? Îi întrebă.

Şeful caravanei părea să-l aştepte pe Ptahmose. Acesta se apropie de el şi repetă întrebarea.

– Mergem la Alaat, răspunse bărbatul. Tu cine eşti?

– Ptahmose. Vin din Egipt.

– Singur?

– Singur.

– Înseamnă că eşti fugar, zise bărbatul după un timp.

– Nu mai vreau să muncesc pentru rege.

Bărbatul părea intrigat. Un gest al lui Ptahmose îi descoperi mânerul pumnalului încrustat cu geme.

– Eşti nebun? Îl întrebă şeful țintuindu-l cu privirea.

– Nu, răspunse Ptahmoze râzând.

– Trebuie să fii nebun ca să cobori în deşert singur. Cunoşti deşertul?

– Nu.

Un râs forțat zgudui pieptul bărbatului,

– Cu torsul gol, sublinie el cu o nuanță de dezaprobare. Ptahmose observă că, într-adevăr, toți aceşti oameni purtau cămăşi largi pe sub mantaua de lână albă. Oare nu le era cald?

– De cât timp mergi prin deşert?

– De trei zile şi trei nopți.

Unul din membrii caravanei, care părea a fi locotenentul şefului, îl privi pe Ptahmose cu neîncredere. Un murmur străbătu convoiul. Se auzi un om râzând.

– Vrei să mergi cu noi la Alaat? Întrebă şeful.

– Da. Nu prea mai am provizii.

– Vrei apă?

– Am o ploscă plină.

Şeful ridică brațul dând ordin să pornească la drum. Apoi se întoarse spre Ptahmose şi-i spuse:

– Treci al treilea în rând.

Alaat. Ptahmose nu mai auzise acest nume. Era cu siguranță o cetate.

Ajunseră acolo la lăsarea serii. Era o fortăreață ridicată pe un platou abrupt. Zidurile erau făcute din bucăți mari de piatră, tăiate cu greu şi lipite cu mortar gros. Din loc în loc erau aşezate mortiere. Împotriva cui? Dromaderii şi cAli fuseseră lăsați la poarta cetății, la adăpostul zidurilor înalte; unul din oameni le aruncă furaje. Dromaderii se culcară balansând sacii şi baloții care trebuiau descărcați şi duşi într-un fel de depozit din cetate. Descărcară o parte din ei cu ajutorul lui Ptahmose, operațiune care dură aproape două ore. De câte ori trecea de porțile grele din lemn cu armătură de fier ale cetății, Ptahmose era frapat de grosimea zidurilor. La ce atacuri se aşteptau cei din Alaat?

Era sfârşit de oboseală. Frigul îl pătrunse şi se înfăşură în cuvertură.

Când terminară de descărcat era noapte. Animalele fură duse în mijlocul oraşului într-un grajd. Se auziră ordine. Oamenii se repeziră să închidă porțile cetății şi să le baricadeze cu două bare groase de bronz. Şeful caravanei şi alți doi oameni făceau inventarul sacilor în depozit, la lumina unei lămpi.

– Vino cu mine, îi spuse lui Ptahmose, după ce închise uşa depozitului prin interior. Ieşiră printr-o mică uşă laterală şi trecură într-o casă alăturată.

Se aflau într-o cameră mare, la parter, tapetată cu covoare țesute din păr de capră, cu piei de oaie, cu rogojini cum Ptahmose nu mai văzuse până atunci. Într-un colț ardea focul, între două ziduri micuțe, sub un horn prin care ieşea fumul. O uşă dădea în spate unde erau fără îndoială alte camere. Se auzeau voci de femeie şi râsete înfundate. O față de copil se ivi în uşă. Şeful îl chemă şi un băiețel de vreo trei sau patru ani se aruncă în brațele celui care era, cu siguranță, tatăl lui. Ptahmose se posomorî. Pentru prima dată, se gândi la copiii iui, lăsându-se pradă melancoliei.

– Stai jos, îi zise şeful. Unul din oameni le aduse boluri de pământ lăcuite şi un ulcior. Îi turnă întâi şefului, apoi lui Ptahmose. Era un fel de bere dulce.

– Băieții mei, spuse şeful arătând spre cei patru tineri care se aflau de față. Numele meu e Hussam.

– Al meu este Ptahmose.

– Fii binevenit, Ptahmose. Pronunță Tamuz.

– De ce ai plecat de la faraon?

– Nu voiam să mai lucrez pentru el. Eram şeful apirilor, o masă de rebeli, pe care trebuia să-i comand. O muncă care devenise din ce în ce mai grea.

– Totuşi nu pari a fi un om slab, Tamuz, spuse Hussam, care nu părea prea mulțumit de explicație.

– Adevărul e că nu poți servi două cauze, zise Ptahmose. Celălalt aştepta să continue.

– Trebuia să-l servesc pe rege şi în acelaşi timp trebuia să servesc cauza celor care aveau încredere în mine.

– De ce n-ai ales doar pe unul dintre ei?

Ascultau toți cinci atenți, cu privirile ațintite asupra străinului. Nu primeşti în casa ta un necunoscut fără a-i cerceta inima.

– Dacă alegeam cauza regelui, trebuia să fiu crud cu ceilalți. Dacă alegeam cauza lor, îmi pierdeam rangul.

– Ce rang aveai?

– Eram prinț, răspunse Ptahmose. Îşi goli bolul. Unul din băieți i-l umplu din nou.

– Prinț? se miră Hussam. Cum aşa?

– Fiul unei sore a lui Ramses.

–Aşadar eşti nepotul lui Ramses.

Ptahmose dădu din cap. Se gândesc oare să ceară o răscumpărare?

– Ramses are mulți nepoți, ca să nu mai vorbim de fii. Nu cred că-i voi lipsi.

– Cum se face că vorbeşti limba apiru?

– Trebuia să mă înțeleg cu ei. Dar vorbesc şi egipteana.

– Ştii să scrii?

– Ştiu să scriu şi să citesc.

Hussam făcu un semn unuia din fii care se ridică şi dispăru pe uşa din spate. Vocile femeilor se auziră din nou, însoțite de nişte zgomote surde. Băiatul se întoarse cu un ceaun care părea greu şi îl puse pe un grătar de fier, deasupra focului, apoi se aşeză la locul lui.

– Ce-o să faci acum? Întrebă Hussam.

– Nu ştiu.

– Unde te duci?

– Nu ştiu.

– Cum e posibil aşa ceva? Întrebă Hussam zâmbind. Aveai o țară, un titlu, o familie, un loc al tău şi tu renunți la toate astea şi pleci către nimic, pentru nimic?

Pentru prima dată Ptahmose îşi dădu şi el seama de ineditul situației sale. Ce putea să-i răspundă acestui om? Că n-avusese niciodată sentimentul că are tot ceea ce spunea că are? Realiză dintr-o dată că într-adevăr nici el nu văzuse niciodată un om care să-şi abandoneze averea şi să plece în deşert. Desigur, fugise ca să nu fie acuzat de crimă, degradat, privat de autoritatea lui. Fugise ca să-şi protejeze ceea ce avea mai de preț, identitatea sa.

Dar în acelaşi timp descoperea că această fugă corespundea aspiraţiilor sale cele mai profunde. Chiar şi înainte de omor, simţise dorinţa de a fugi. El nu aparţinea Egiptului. Şi nu putea fi şeful unor sclavi visând să fugă. Fuga asta era ca o împlinire pentru el. Cum să explice asta?

– Nici un om nu este sclav, răspunse în cele din urmă, gânditor. Cu nici un preţ.

Doi dintre fiii lui Hussam îl aprobară, pentru prima dată în seara aceea, pe misteriosul lor invitat, uitându-se la el cu căldură.

– Atunci, trebuie să fii rege! lăsă să-i scape Hussam aruncându-i lui Ptahmose o privire pătrunzătoare.

– Rege? repetă acesta surprins."

– Noi suntem deja regi, spuse unul dintre fii pe un ton glumeţ.

– Regii celor şase sute de oi, îl lămuri tatăl.

– Dar regi.

Ptahmose izbucni în râs, la fel şi băieţii, râdeau cu toţii într-o complicitate a generaţiilor. Focul îi pusese sângele în mişcare. Mirosul care venea din ceaun începea să-i facă foame. Unul din ei aduse farfurii şi nişte pâinişoare aproape negre la culoare. Pe farfurii erau puse ridichi, mirodenii pisate şi un fel de sos maroniu, în care băieţii întingeau cu pâine. Ptahmose le urmă exemplul.

– Eşti nebun? Îl întrebă Hussam, ţintuindu-l pe Ptahmose cu o privire de uliu.

– M-ai mai întrebat asta. N-am avut niciodată reputaţia că aş fi nebun. Nu cred că mi s-ar fi încredinţat postul pe care l-am avut, dacă eram nebun.

Hussam căzuse pe gânduri. Îl studie mult timp pe Ptahmose, încercând să găsească o explicaţie pentru ceea ce lui i se părea că sfidează logica. Apoi oftă, se ridică în picioare, considerând că mâncarea era făcută.

– Ali, du-te şi adu-ne nişte vin, îi spuse unuia dintre fii. Acesta se întoarse cu un mic ulcior şi cu un vas mare pe care îl puse în mijlocul camerei. Apoi luă ceaunul de pe foc, apucându-l cu o cârpă pentru a-şi proteja degetele, şi îl ţinu deasupra bolului.

Folosindu-se de un cuțit lung, Hussam scoase din ceaun un sfert de pasăre pe care o puse pe farfuria oaspetelui său, înainte de a-i servi pe ceilalți. Ptahmose îşi dădu seama că era pulpă de potârniche. În ceaun era supă de grâu sălbatic fiert în zeamă de potârniche. Fiecare îşi luă grâu, servindu-se de un polonic. Desigur nu concura cu mâncărurile de la Memfis sau Avaris, dar era caldă şi bună la gust.

– Cum ați prins potârnichea? Întrebă Ptahmose.

– Cu plasa, la fel ca şi celelalte păsări. Voi cum le prindeți?

– Cu o măciucă zburătoare, spuse Ptahmose.

A trebuit să le explice tehnica asta. Şi le-a mai spus că după ce potârnichea era lovită şi cădea departe, un câine dresat o aducea la vânător. Le promise că va încerca să cioplească o astfel de măciucă zburătoare.

Mâncarea de după zilele de post, vinul, căldura, toate emoțiile trăite în timpul fugii îl epuizaseră pe Ptahmose. Abia-şi mai ținea capul drept. Ali strânse farfuriile, în timp ce Hussam hotărî ca Ptahmose să doarmă acolo, cu ei. Mai aduseră o rogojină, o blană de oaie, un rulou umplut cu paie pe post de pernă şi le aranjară lângă ale celorlalți. Suflară în lămpi.

Ptahmose adormi imediat ce se întinse.

Se trezi brusc, în noapte, simțind atingerea unui corp străin. Unul din băieți, nu ştia care, întins lângă el, întinsese brațul peste torsul lui şi acest braț adormit exprima apropierea. Un gest de încredere naivă, posesivă, care îl lega pe străinul fugar de restul umanității. Ptahmose alunecă din nou în somn, precum o sticlă care pluteşte pe mare.

Visa. Visa că era rege şi, ceea ce îl mira chiar şi pe el în vis, acest lucru i se părea cel mai firesc din lume.

Nici un om nu este sclav

– Suntem păstori, îi spuse a doua zi Hussam întinzându-i un bol cu lapte covăsit. Vrei să lucrezi cu noi? Când i-a întâlnit, tocmai livraseră negustorilor din Migdol şi Sin, localități situate mai sus, chiar lângă drumul de coastă care ducea în Egipt, cinci sute de oi îngrăşate cu păşunile de primăvară, cuverturi şi textile

din lână, primind în schimb grâu, arme, bijuterii şi lingouri de cupru.

Cei patru tineri alături de care mâncase în ajun erau de față, aşteptând cu îngrijorare răspunsul lui, mai ales cel mai mic dintre ei, Ali.

– Vreau să lucrez cu voi, răspunse Ptahmose. Dar nu voi putea să vă urmez în Egipt.

– Nu va trebui să faci asta, zise Hussam. Avem destul de lucru şi tu te poți ocupa de treburile noastre aici, la Sebiia şi la Temina.

Sebiia şi Temina... Oare unde se aflau?

– Ce-ar trebui să fac?

Hussam clătină din cap cu un aer de cunoscător.

– Ceea ce va fi de făcut, răspunse. Apoi îi explică.

De două ori pe an, când ploile de primăvară şi de toamnă înverzeau păşunile şi oile se îngrăşau, străbăteau coasta Marelui Verde de la est până la Migdol, Sin şi Bal-Cephos şi până la cei din Canaan, pe țărmul Marelui Verde din nord, mânându-şi oile. Drumul era lung, căci oile nu erau rezistente şi trebuiau lăsate să pască pe săturate, ca să nu slăbească. Erau necesare trei săptămâni pentru a străbate un drum care în mod normal era făcut în cinci sau şase zile. Mărfurile pe care le primeau în schimbul oilor erau revândute triburilor de beduini din sud, până la Ețion-Gheber, la granița cu Madianul, ca şi negustorilor care se îndreptau la rândul lor spre sudul Arabiei.

"Dar unde sunt oile? Întrebă Ptahmose.

– În taberele noastre din câmpie. La Sebiia şi Temina. O să le vezi dacă cobori cu noi. Plecăm în câteva zile.

Aveau aşadar mai multe centre de legătură. Alaat le servea drept depozit provizoriu, Sebiia şi Temina erau fermele unde păstrau perechile reproducătoare ale oilor lor.

– Şi femeile voastre unde sunt? Întrebă Ptahmose. Întrebarea îi făcu să zâmbească. Aveau femei şi copii peste tot, la Alaat, la Sebiia, la Temina. Femeile nu călătoreau, nici copiii până la zece ani.

– Ce vă iese din acest comerț?

– Aur, argint, cupru, răspunse Hussam. Tu vei primi după fiecare drum o duzină din partea ta în aur, argint şi cupru.

– Vreau să lucrez cu voi, repetă Ptahmose.

Tinerii se ridicară pentru a-l îmbrățişa: Samot, cel mai mare, zis şi Coincidență, pentru că se născuse când pe cer era lună nouă, Nibbiot, numit şi Profeția, pentru că fusese anunțat, Rahman, Milostivul, şi Ali, zis şi Cel bine crescut, pentru că fusese născut la Alaat.

– Ştii să te bați? Îl întrebă Hussam.

Şi când Ptahmose dăduse afirmativ din cap, reluă: -Căci trebuie să ştii să te bați. Caravanele noastre sunt adesea atacate.

– De cine?

– De bande de hoți.

– Voi cum vă bateți?

– Cu cuțitul... cu sabia, răspunse, uşor mirat, Hussam. Ptahmose părea uimit. Ca să te lupți cu cuțitul, trebuia să te dai jos de pe dromader. Şi era cam riscant să foloseşti sabia împotriva unor adversari mai bine antrenați.

– Dar tu cum te-ai bate? Întrebă Samot.

– Aş încerca mai întâi să-mi țin adversarul departe de mine.

– Cum?

– Cu arme care lovesc la distanță. La distanță mare, de treizeci-patruzeci de coți, cu arcul cu săgeți, iar la distanță mai mică cu lancea.

– Astea nu sunt armele noastre, zise Hussam.

– Dar nici ale atacatorilor nu sunt, replică Ptahmose cu un zâmbet. Ceea ce ne-ar avantaja.

Propunerea îi lăsă cu gura căscată.

– Poți să tragi cu arcul când eşti pe dromader? Întrebă Hussam gânditor.

– De ce nu? răspunse Ptahmose.

– Şi unde vom găsi arcuri, săgeți şi lănci?

– Ați putea să le cereți în schimbul mărfurilor.

– Egiptenii n-or să ne vândă niciodată arme, obiectă Hussam.

Într-adevăr, asta aşa era.

– Şi cine ne va învăța să tragem cu arcul?

– Veți învăța singuri, practicând.

– N-am putea să ni le confecționăm singuri? Întrebă Samot. Întrebarea îl lăsă gânditor. Din conversațiile militarilor, pe care le ascultase adesea, ştia că lemnul folosit pentru confecționarea arcurilor şi săgeților din Egipt era cedru adus din Canaan. Mai auzise vorbindu-se şi de altul, dar nu-şi mai amintea dacă era vorba de chiparos sau de tisă.

– Am putea încerca, răspunse. Ne va trebui lemn de cedru.

Ritmul zilelor modifică percepția timpului. Ptahmose era la Alaat doar de o săptămână, dar i se părea că trecuseră luni întregi. Evenimentele care aveau loc aici erau lipsite de importanță. Tinerii coborau dimineața pe malul Marelui Verde, se scăldau toți cinci împreună şi se minunau de vreo cochilie mai ascuțită sau de vreo meduză care se usca pe nisip, dovedind prin moartea ei că nu era decât un sac plin cu nimic. Aruncau plase în apă, adunând peşti de toate culorile, îi aruncau înapoi în apă pe cei care păreau prea ciudați, îi curățau pe ceilalți şi urcau înapoi ca să-i frigă pentru prânz. Voiau să ştie cât mai multe despre viața lui Ptahmose.

– Ai ucis vreodată vreun om? Îl întrebă cel mai mic, Ali, care făcuse o adevărată pasiune pentru Ptahmose, considerându-l un dar al hazardului adus de pe celălalt mal.

– Da, am ucis odată unul.

Şi le povesti cum scăpase în noaptea aceea, la Avaris, din tentativa de asasinat. Îl ascultau cu ochii strălucind, precum cei ai şacalilor, când, plini de îndrăzneală, se apropiau noaptea prea mult de foc. În aceeaşi seară se chinuiră să-i repete povestea tatălui lor. Îl imitau pe Ptahmose cum înfigea pumnalul în pieptul bărbatului.

Alaat nu era deci decât o etapă. Încărcară cămilele şi plecară spre Sebiia. Hussam îl învăță pe Ptahmose că, pentru a rezista în deşert, trebuia să poarte o cămaşă lungă şi largă din pânză şi să-şi protejeze corpul şi capul, înfăşurându-se într-o cuvertură

din lână albă. După două zile ajunseră la destinație. Nu era chiar un oraş, ci doar o tabără de câteva duzini de corturi aşezate în jurul a trei puțuri. Îi primiră ca pe nişte copii pierduți care se întorceau la căminul lor. Râsete şi îmbrățişări, apoi priviri întrebătoare adresate noului venit.

– Este un egiptean. Este unul de-al nostru, de acum înainte, răspunse Hussam.

Beduinii îl studiară câteva clipe, apoi îl bătură cu palmele pe spate, invitându-l în cercul lor. Era tânăr şi frumos şi, ca şi până acum, fu repede acceptat. Seara, s-au fript oi la proțap, s-au desfăcut burdufuri de vin, apoi bărbații începură să danseze, un dans sălbatic care făcea praful să țâşnească de sub călcâie. Ptahmose rămase singur. Cei patru frați, Samot, Nibbiot, Rahman şi Ali, ca şi tatăl lor, Hussam, plecaseră să-şi viziteze femeile locale. Stătea jos, în fața focului, gânditor. Se gândea la Buto, la copiii lui, la Isar, Lumi, Enoh, Arfaxad, care îl credeau fără îndoială mort, devorat de şacali şi de vulturi. Prințul Ptahmose nu mai era decât un schelet anonim şi albicios, lustruit de vânturi undeva în deşert. Zâmbea gândindu-se la perplexitatea lui Hape-nakht, a scribilor, a nomarhului, a arhitecților şi probabil a regentului Ramses, căruia i s-o fi semnalat deja dispariția nepotului său.

Miriam s-o fi mirat că el n-o mai vizita. Poate că s-o fi dus să se intereseze de fratele ei şi o fi fost bruftuluită şi trimisă înapoi. "Nu mai e nici un frate aici, a plecat, e mort." Şi ea o fi plâns, cu fața în palme, şi s-o fi întors la casa ei din marginea oraşului, strigându-şi durerea. Şi copiii lui? Vor fi de acum înainte "copiii fugarului". Buto i-o fi dus la Memfis. Or fi fost primiți de Nakht. Erau tineri, îşi vor fi uitat repede tată.

Focul trosnea. Un moşneag singuratic îi ținea companie lui Ptahmose. Cu picioarele osoase, albite din cauza uscăciunii, cu mâinile asemenea rădăcinilor unui copac smuls de furtună, cu fața de nedescifrat din cauza ridurilor. Stătea perfect nemişcat, ca şi când moartea îl surprinsese pe nesimțite, acolo.

– Ce fericire că există zei acolo sus, spuse el în cele din urmă, cu o voce egală, tristă, aproape firavă. La sfârşitul vieții, bărbații au adesea voce de femeie, iar femeile de bărbat.

Ptahmose încerca să deosebească trăsăturile necunoscutului, dar nu văzu decât un pachet de haine care păreau aurite în lumina focului pe cale să se stingă.

– Ce zei? Întrebă el.

– Există întotdeauna zei, zise bătrânul ridicând mâna spre stele.

– Ce zei? Întrebă din nou Ptahmose cu insistență.

– Voi, egiptenii, aveți mai mulți decât vă trebuie. Eu am fost sclav la voi şi ştiu.

Luă o creangă din grămada de vreascuri şi o aruncă în foc. Era un lemn aromat, cu miros de mosc.

– Şi tu erai sclav. Numai sclavii fug.

Ptahmose fu luat prin surprindere. Numai sclavii fug. Şi el care îi spusese lui Hussam, în prima seară: Nici un om nu este sclav. Cu nici un preț.

Dar era tulburător să descopere că în ochii unui necunoscut el nu era decât un sclav fugar.

– Unde o să dorm? Întrebă, căci nu-i spusese nimeni.

– Cum tu n-ai nici o femeie aici, o să dormi în cortul bătrânilor. De altfel, şi eu mă duc acolo. Urmează-mă.

În noaptea aceea, cu puțin timp înainte de a adormi pe rogojina lui, înfăşurat în cuvertură, Ptahmose aproape că şi-ar fi dorit ca zorile să nu mai vină. Dar nu se ştia niciodată ce-avea să fie. Uneori zorile veneau.

11
Mâna zeilor

Plecând de la Alaat, încărcaseră pe animale bijuterii şi țesături egiptene, mai ales în transparent şi plisat, care le făcea pe beduine să înnebunească de dorință. Jumătate din el era

rezervat pentru tabăra de la Sebiia, iar cealaltă pentru cea de la Temina. Rochiile brodate cu fir de aur erau râvnite cu ardoare, aşa cum bărbaţii erau cuprinşi de dorinţă pentru o femeie. Bătrâne sau tinere, femeile defilau după prânz prin cortul lui Hussam, sub privirile uimite ale lui Ptahmose, şi înainte ca soarele să apună, negustorul şi cei patru fii ai lui nu mai aveau nimic de vânzare.

– Inul îl schimbi pe aur, observă el. Dar bijuteriile de aur pe ce le schimbi?

– Pe aur mai puţin prelucrat. Cu o diferenţă de un sfert din greutate, răspunse Hussam strângând la gură un sac plin de obiecte metalice care zornăiau.

Erau bucăţi de aur mai mult sau mai puţin prelucrat, agrafe, fibule, brăţări, coliere, pe care le cântărea pe o balanţă mică, punând într-o parte bijuteria şi în cealaltă o mică greutate din bronz.

Această transformare a oilor în aur îl lăsă pe Ptahmose visător. De câţi ani făcea acest troc, Hussam ar fi trebuit să fie foarte bogat. Ce făcea cu aurul? După moartea lui, el va fi împărţit, fără îndoială, între fiii şi "femeile lui, dar acum la ce-i servea? Hussam îl strângea cu o constanţă, cu o ingeniozitate şi o aviditate fără cusur. Ce va cumpăra cu el? Deodată fraza din seara trecută îi reveni în memorie: Trebuie să fii rege. Hussam voia să devină şeful unui trib, al unui teritoriu. El era acela care voia să fie rege. Şi după aceea? Ar deveni un mic Seti, tatăl unui mare Ramses, şi ar avea un Ptahmose al lui, fără îndoială. Ar construi mult, şi-ar forma o armată şi ar declara război vecinilor săi.

Era de-a dreptul plictisitor. Fiinţa umană nu aspira decât la putere.

Îi veniră în minte apirii care, într-un fel, şi ei voiau să facă din el un rege. "Şi tu? se întrebă. Tu la ce aspiri?" Dar cunoştea răspunsul, era simplu: el îşi dorea să vadă linia de foc...

Plecă să se plimbe pe colinele, care erau încă verzi, deşi anotimpul ploilor se sfârşise de trei săptămâni. Păşunile se

întindeau de jur împrejurul cetății Sebiia şi el văzu oile care nu fuseseră vândute - cele păstrate pentru reproducere - păzite de câțiva păstori. Poate că Hussam voia să ajungă rege peste Sebiia.

Şi desigur peste Temina. Şi de ce nu şi peste Alaat?

Ptahmose se întoarse, făcând turul taberei. Abia dacă erau vreo două sute de corturi apărate de ziduri groase, de fapt nişte grămezi longiline din pietre mari, ca cele ale meterezelor de la Alaat, dar nelipite între ele cu mortar. Fără îndoială aceşti oameni nu aveau duşmani sau aceştia nu prea aveau ce să fure de la ei. Unele femei torceau lână, altele țeseau pe războaie rudimentare, ca acelea pe care le văzuse la Avaris, iar altele se chinuiau să învârtească un par înfipt în mijlocul unei pietre uriaşe care strivea grâul. Aşezată pe pragul cortului, o femeie care pisa susan pentru a scoate din el ulei, ridică ochii spre el.

– Tu eşti Tamuz, prietenul lui Hussam? Îl întrebă.

El se opri şi zâmbi, nu era obişnuit să fie interpelat în felul acesta. Femeia era o matroană cu ochii fardați cu antimoniu.

– Eşti frumos şi puternic, zise ea. Nu vrei să-ți alegi o femeie dintre noi?

El începu să râdă.

– Abia am sosit.

– Soarele e sus, e deja amiază. Am două fete frumoase şi sănătoase.

– O să le văd cu siguranță, dacă sunt aşa precum spui. Îi trebuia într-adevăr o femeie. Dar îți iei o femeie când nu ai un cămin? Şi unde să-şi întemeieze acest cămin?

În aceeaşi seară, în timp ce mâncau în cort, Hussam îi aruncă la picioare o pungă de bani şi bucăți subțiri dintr-un lemn pe care nu-l recunoscu.

– Cedru, preciza Hussam. Poți să faci un arc şi săgeți? Ptahmose ridică ochii către negustor.

– Voi încerca, zise.

Luă punga şi o scutură pentru a-i ghici conținutul; înțelese imediat că era aur. Ridică din nou ochii spre Hussam.

– N-am fost cu voi decât două zile. M-ai hrănit, m-ai adăpostit. Aurul ăsta nu e pentru mine.

– Refuzi aurul? Întrebă Hussam surprins.

– Nu refuz dreptul meu. Nu refuz decât ceea ce nu mi se cuvine.

Hussam se aşează lângă el zâmbind.

– Acum cred într-adevăr că eşti prinț. Cei patru fii veniră şi se aşezară în cerc, lângă ei. Femeile aduseră un ceaun, pâine, vin, pahare. Hussam îi servi pe ceilalți. Era o tocană cu bucăți mici de carne de oaie şi mirodenii. Hussam părea bine dispus.

– Femeia mea este însărcinată, spuse Ali.

– Şi a mea, zise Samot.

– Nu mă mai primeşte la ea.

– Are dreptate, zise Samot, drumul lunii nu trebuie întrerupt. Ptahmose zâmbi.

– Trei femei vor să-ți dea fiicele, îl anunță Hussam.

– Aşa e obiceiul la voi, ca gazelele să-i vâneze pe vânători? Întrebă Ptahmose.

Izbucniră toți în râs.

– Da, aşa e obiceiul, conveni Hussam. Dar nimic nu te împiedică să-ți alegi singur gazela.

– N-am încă destul aur ca s-a plătesc, zise Ptahmose.

– Îți împrumut eu, zise Hussam.

– Şi eu! sări Ali.

– Nu vrei o femeie? Întrebă Hussam întorcându-se spre Ptahmose.

– Să m-apuc să plantez un migdal pe drum?

– Şi unde te duci pe drumul ăsta?

– Domnul o să-mi spună.

– Domnul?

Ptahmose arătă cu degetul spre cer.

– Şi capul, întrebă Hussam pe un ton provocator, capul nu-ți serveşte la nimic?

Cuvintele lui îl uimiră pe Ptahmose. Va aştepta la nesfârşit un semn de la Domnul? Va aştepta mereu pe țărmul mării ca

linia de foc să prindă formă? Refuzase deja să-i conducă pe apiri într-o fugă smintită în afara regatului, pentru că aştepta un eveniment extraordinar, un semn de sus, de la El. Dar oare nu acționa el mereu sub presiunea evenimentelor, cum se întâmplase atunci când fugise? Şi acum, că-şi cucerise libertatea, ce avea de gând să facă cu ea?

– Nu te simți bine printre noi? Întrebă Hussam. Fiii mei te-au adoptat în câteva ore ca pe un frate, şi eu, eu te-am primit ca pe un fiu.

– Nu v-am spus c-o să muncesc cu voi? răspunse Ptahmose. Asta ar trebui să vă fie de ajuns. Nu culegi fructul înainte de a fi copt.

– Vara se apropie, îi răspunse Hussam cu un zâmbet. Nu aştepta prea mult să te coci.

A doua zi dimineață porniră la drum către Tamina, cu patru oameni în plus, care aveau afaceri acolo. Hussam sconta că vor ajunge acolo a doua zi seara. Prima zi a călătoriei trecu fără necazuri. Dar în a doua zi, cu puțin timp înainte de amiază, Hussam îşi încruntă sprâncenele arătând cu degetul un nor de praf de pe drum. Caravana răsună de strigăte. "Jefuitori!" Dintr-o dată săbiile țâşniră de sub şei. Ptahmose n-avea decât pumnalele lui. Îşi aminti de poveştile spuse de locotenenții egipteni supuşi şi ei unor astfel de atacuri când se întorceau de la minele de cupru. Îşi aminti, ca într-o străfulgerare, de tactica adoptată de ei pentru a-i pune pe fugă pe atacatori. Coborî cu vioiciune de pe cal şi dându-i o palmă peste crupă, îl goni spre munți.

– Ce faci? strigă la el Hussam. Urcă repede înapoi!

– Nu, mă bat mai bine de jos. Coborâți şi voi! Puneți dromaderii să stea jos, altfel o să le taie jaretele!

Jefuitorii veneau cu viteza vântului, călare pe nişte cai mai mici. Erau zece. Se vedeau de departe venind cu săbiile scoase din teacă. În timp ce Hussam şi ceilalți strigau la el să se întoarcă, Ptahmose se aruncă înainte către primul călăreț care îşi rotea sabia. Când ajunse cam la trei coți de el, Ptahmose

aruncă o mână de nisip în ochii calului. Animalul orbit se cabra brusc şi-şi răsturnă călărețul. Când acesta căzu într-o parte, Ptahmose îi aruncă şi lui o mână de nisip în ochi. Omul continua să-şi rotească sabia, se frecă la ochi şi căzu jos. Făcând un salt pentru a evita sabia celui de-al doilea călăreț, Ptahmose ajunse în spatele celui căzut jos, se aplecă deasupra lui şi îi înfipse pumnalul până la mâner în inimă, apoi îl scoase şi îi ținu piept celui de-al doilea Călăreț. Dintr-o singură mişcare tăie hățurile, trecu pe sub capul animalului şi îl trase pe călăreț de picior. În timp ce acesta se zbătea dezechilibrat, Ptahmose îi înfipse pumnalul în picior străpungându-i pulpa. Omul urla şi, imediat, dintr-o lovitură violentă, Ptahmose îl trânti la pământ, îl întoarse pe burtă şi lăsându-se pe el cu toată greutatea, îi înfipse cuțitul în spate.

Cu coada ochiului văzu cum între timp Hussam şi ceilalți, încurajați de exemplul lui, trecuseră şi ei la ofensivă. Hussam se tăvălea pe jos cu unul din jefuitori, încercând să-i imobilizeze brațul în care ținea sabia şi, când un altul se pregătea să-l lovească, Ptahmose se ridică şi îl apucă pe atacator de picior, dezechilibrându-l. Agresorului îi scăpă sabia şi, cu o rapiditate de care nu se crezuse niciodată capabil, Ptahmose îi înfipse pumnalul prima dată în spate şi a doua oară în şold. Apoi se aruncă asupra altui agresor, moment în care un cal se năpusti spre el. De data.asta îl salvă Ali. Urmând exemplul lui Ptahmose, acesta aruncă cu nisip în ochii călărețului, îl aruncă la pământ şi îl sugrumă.

Cei şase atacatori care supraviețuiseră o luară la fugă înapoi. În câteva clipe nu se mai văzu în urma lor decât un nor de praf. Călătorii se priviră gâfâind, incapabili să scoată vreun cuvânt. Hussam avea o tăietură mare în coapsă. Nibbiot avea o cicatrice pe față şi pe gât, dar părea superficială. Unul din oamenii din Sebiia, Rahman, primise o lovitură de copită în braț şi se întreba dacă osul nu era rupt. Ptahmose rupse o fâşie de pânză din cămaşa unui atacator ucis, spălă rana lui Hussam cu apă din plosca lui şi-i strânse puternic bandajul în jurul coapsei. Pânza

se impregna de sânge, dar hemoragia părea că se oprise. Nibbiot îi spălă rana lui Rahman, dar nu ştia cum să-l panseze. Ptahmose merse şi rupse cea mai dreaptă creangă de copac pe care o putu găsi şi imobiliza braţul omului din Sebiia pe această atelă improvizată cu ajutorul unor fâşii de pânză, aşa cum văzuse cândva la Memfis. Îşi şterse faţa cu palma şi contemplă spectacolul. Înjunghiase trei oameni. Ceea ce însemna în total cinci până acum, într-o viaţă destul de scurtă.

Examinară cadavrele.

Ptahmose le percheziţiona luându-le amuletele de aur şi de cupru. Apoi luă săbiile şi le legă de şaua calului său.

– Lipseşte un cal, observă el.

– L-au luat cu ei, spuse Ali.

Hussam şi fiii lui îl priveau fără să scoată nici un cuvânt.

– De ce mă priviţi aşa? Întrebă el.

Ali îi răspunse aruncându-se în braţele lui şi plângând de emoţie. Tremura ca un copil. Ptahmose îl cuprinse cu braţul pe după umeri.

– Unde ai învăţat să te baţi? Întrebă Hussam când se liniştiră cu toţii.

– Trebuie oare să înveţi să te baţi? Întrebă Ptahmose râzând nervos. Cred că orice om ştie să se bată din instinct.

– Eşti curajos şi rapid ca o felină, spuse Hussam. Şi eşti viclean. Nu m-aş fi gândit niciodată să mă bat aşa cu un călăreţ. Am crezut că eşti nebun. Dar mâna zeilor este pe tine.

Domnul şi-a pogorât privirea asupra ta, îi spusese cândva un apiru numit Abel.

– Ne-ai salvat, zise Rahman. Fără tine, am fi avut cel puţin doi morţi.

– Cu arcuri şi săgeţi, n-am fi avut poate nici măcar un rănit, spuse Ptahmose. Am câştigat totuşi trei cai, continuă zâmbind. Şi dromaderii sunt intacţi. Cât despre mine, m-am plătit deja, zise, arătându-i lui Hussam flecuştetele de aur şi cupru pe care le luase de la jefuitori şi pe care le zornăia în mână.

Băură apă şi mâncară puțin. Apoi târâră cadavrele spre marginea drumului, le acoperiră cu nisip şi pietre, legară cAli de dromaderii şi îşi reluară drumul. Când ajunseră în Sebiia, deasupra apusului nu mai rămăsese decât o felie aurie de cer, o felie lunguiață de pepene galben pe care noaptea avea s-o mănânce.

12
Flacăra

Ptahmose înfipse pana de silex în bucata de cedru pe care i-o adusese Hussam. Dădu deasupra o lovitură puternică de măciucă şi pana despică lemnul detaşând un fragment lung de trei coți şi gros ca încheietura mâinii.

Stând pe vine lângă el, Ali îl observa cu atenție. De când fuseseră atacați, îl urma peste tot ca o umbră, nedespărțindu-se de el nici măcar pentru a dormi. Ptahmose încercă suplețea lemnului îndoindu-l uşor pe genunchi, mai întâi pe o parte, apoi pe cealaltă. Adulmecă lemnul aromatic şi uşor gras. Apoi începu să-l cioplească cu pumnalul lui de bronz pentru a-l ascuți mai întâi la un capăt, scoțând cu greutate aşchii fine, căci lemnul era dur. Din când în când se oprea pentru a-i examina marginea, apoi se apuca din nou de cioplit. N-avusese niciodată ocazia să examineze un arc de aproape, cu atât mai puțin să asiste la confecționarea lui, aşa că proceda după cum credea el că e bine.

Popasul la Temina se prelungise pentru ca rana lui Hussam să se cicatrizeze. Un bătrân din tabără îi acordă câteva îngrijiri: Îi aplicase o cataplasmă de pătlagină fiartă, înmuiată în ulei cald. Hussam şchiopăta şi nu voia să-şi continue călătoria înainte de a-şi reface forțele, cu atât mai mult cu cât îi aştepta un drum lung. Un alt atac al tâlharilor risca să-l găsească mai puțin pregătit şi să se termine mai puțin fericit decât precedentul.

Ptahmose văzu o umbră lungindu-se pe nisip, lângă el. Era Hussam care înainta şchiopătând. Neguțătorul se aşează jos, alături de el, întinzându-şi piciorul rănit.

– Cum se face că tâlharii au venit pe cai şi nu pe dromaderi? Îl întrebă Ptahmose.

Un cal era în fond mult mai puțin agil pe întinderile nisipoase care întretăiau Sinaiul

– Cunosc regiunea, răspunse Hussam. Ştiu care sunt porțiunile de drum pietroase, unde pot folosi cAli. Tactica lor e atacul deschis.

- De unde vin?

- De obicei coboară de pe platourile înalte. Cei care stau de pază acolo sus îi avertizează la trecerea unei caravane. Majoritatea sunt oameni din triburile noastre,urmăriți din diferite motive, probleme legate de femei, de moşteniri sau de băutură care s-au terminat rău. Au fost alungați şi singurul lor mod de a-şi câştiga existența este jaful.

Nu atacă aproape niciodată caravanele care sunt însoțite de oi. Ştiu că nu vor găsi aur pentru că oile nu au fost încă vândute. Cu oile n-au ce face.

- Ce mănâncă?

- Nu ştiu. Peşte, gazele, iepuri, mană de tamarix.

– Ce e asta? Întrebă Ptahmose.

- Îți voi arăta. Se găseşte pe arbuştii deşertului. Se culege, se pisează şi se obține un fel de făină din care se pot face plăcinte.

– Şi ce beau?.'.

– Apă se găseşte peste tot. Este de ajuns să sapi un puț, de şapte-opt coți adâncime, şi dai peste apă. Cel mai adesea este sălcie, dar se poate bea.

– Dar cum sapă puțurile? Au lopeți? Întrebă Ptahmose.

– De obicei se folosesc de puțurile noastre, pe care le săpăm în timpul opririlor. Sunt nişte leneşi. Nimeni nu e mai leneş decât un hoț, spuse Hussam cu dispreț.

– S-au stabilit într-un loc anume?

- Nu, n-au nici foc, nici loc.

- Atunci n-au nici femei? Întrebă Ptahmose.

– Oamenii fără cămin n-au femei, spuse sentențios Hussam. Ptahmose îi aruncă o privire uşor ironică.

Hussam izbucni în râs.

- Te observ de o săptămână, reluă Hussam. Acum cred că te cunosc puțin mai bine. Ptahmose rămase tăcut, cu ochii la ceea ce făcea. Cioplise una din extremitățile viitorului arc; îi mai rămăsese să subțieze şi celălalt capăt, apoi să dea ansamblului o uşoară curbură, ceea ce era o treabă destul de delicată.

- Eşti precum silexul, reluă Hussam. Dacă te loveşte cineva iese o flacără. Te-am văzut cum ai reacționat la atacul bandiților. Aş fi crezut că te-ai apărat toată viața împotriva atacurilor de acest gen. Dar era primul. Dintr-o privire, ai ştiut ce trebuia să faci. Când l-ai orbit pe primul călăreț, te-ai aruncat asupra lui şi l-ai înjunghiat într-o clipă. Am văzut cum l-ai azvârlit din şa pe celălalt şi cum i-ai înfipt pumnalul în picior. Şi în cazul lui la fel - dintr-o ochire ai pus stăpânire pe el şi l-ai înjunghiat. Dar n-ai fost niciodată în armată, nu-i aşa?

– Nu. Nu cred că înveți astfel de lucruri în armată, răspunse Ptahmose cu detaşare.

– Atunci de unde le ştii?

– Aş vrea să-ți spun, Hussam, dar nici eu nu ştiu. Hussam căzu pe gânduri.

– Există o flacără extraordinară în tine, spuse el grav. O flacără. Era cu siguranță cea pe care aştepta să o vadă.

– O flacără care aşteaptă să țâşnească, reluă Hussam. Dar când? La ce semn?

Ali îl privi pe Ptahmose cu ochi scânteietori ca şi când ar fi vrut să-l incendieze din priviri. De fapt, fața lui ardea. Noaptea trecută se agățase de Ptahmose precum un amant. Era puțin alarmant şi, în acelaşi timp, emoționant să-l vezi pe acest tânăr dăruindu-se astfel, devenind de bunăvoie un sclav al pasiunii.

– Fiii mei sunt subjugați de tine, Tamuz. Oamenii din Sebiia care te-au văzut luptând sunt convinşi că eşti posedat de o forță

divină. N-au încredere decât în tine. Ți-am mai spus-o şi ți-o repet. Mâna zeilor este pe tine. Ce mai aştepți?

– Este adevărat că aştept, zise Ptahmose întrerupându-se din lucru. Aştept un semn.

– Un semn de la zei.

– Un semn de la Domnul, zise Ptahmose.

– Şi ce vei face?

– Domnul o să-mi spună.

– Crezi că Domnul tău o să-ți vorbească?

Ptahmose studia profilul arcului, străduindu-se să păstreze o umflătură la mijloc. Când termină, îi aruncă lui Hussam o privire însuflețită spunându-i:

– Dacă trebuie să-mi dea un semn, o să-mi vorbească, nu?

Spre seară Ptahmose aproape că terminase arcul. Munca îi obosise palmele şi brațele. Îşi făcu abluțiunile cu ajutorul lui Ali, care îi masa spatele cu un fel de sevă spumoasă pe care oamenii o extrăgeau dintr-o plantă care dizolva grăsimile şi cu care tratau lâna. Tânărul îi frecționă apoi pielea cu păr vegetal şi la sfârşit îl clăti cu multă apă. Ptahmose se miră, ca în fiecare seară, de faptul că spălarea corpului poate împrospăta creierul şi limpezi ideile. Creierul avea aşadar legătură cu pielea? În acelaşi timp se gândea la coarda cu care va întinde arcul şi la modul în care va face săgețile. Remarcase că oamenii din Sebiia şi din Temina foloseau intestine de oaie uscate pentru a coase pânza corturilor. O să-şi procure a doua zi ca să le încerce.

Se aşteptase ca în seara aceea să ia masa, ca de obicei, alături de Hussam şi de fiii lui, cu unul sau doi părinți sau prieteni. Dar Hussam şi fiii lui îl conduseră spre marele cort al şefului din Temina, Nimr ibn Subar. Treizeci de persoane erau strânse acolo, în picioare. Ibn Subar era un bărbat înalt şi uscățiv, la cincizeci de ani, care îşi pierduse un ochi într-o bătălie împotriva banditilor. El îi primi pe noii sosiți în picioare şi îl îmbrățişa pe Ptahmose.

– Locuințele noastre, spuse el cu o voce puternică, sunt deschise tuturor oamenilor de suflet. Începând din această seară, oaspetele fratelui nostru, Hussam, este fratele nostru, al tuturor.

– Fratele nostru, repetară alții, de parcă era o rugăciune.

– Rapid ca un uliu, îndrăzneț ca un leu, şiret ca şarpele negru, continuă Ibn Subar, el a salvat viața celor care l-au primit în deşert, le-a apărat bunurile şi animalele, a pus câinii pe fugă şi le-a luat trei cai. Ca dovadă a admirației şi recunoştinței noastre, a tuturor, îi dăruiesc această bijuterie.

Şeful scoase dintr-o pungă un pectoral de aur cum Ptahmose nu mai văzuse niciodată. Un triplu lanț de aur întrerupt din loc în loc de pietre roşii susținea o placă de aur lucrată în relief, care reprezenta un călăreț străpungând cu lancea o fiară. Ptahmose şi-l puse la gât şi se înclină în fața lui Ibn Subar. Şeful ridică mâinile şi îi invită pe comeseni să se aşeze, luându-l pe Ptahmose la dreapta lui.

Restul fu mai confuz. Conversațiile, vinul, căldura...

Când se trezi a doua zi, soarele era deja sus, îşi dădea seama de asta după lumina care pătrundea prin deschizătura cortului. Ali zăcea lângă el atât de nemişcat, încât Ptahmose puse mâna pe el să vadă dacă mai trăieşte. În cealaltă parte a cortului, rogojinile lui Hussam şi a lui Rahman erau goale. Samot şi Nibbiot dormeau încă. Ptahmose încercă să-şi amintească seara precedentă. Băuseră cu toții. Apoi ieşiseră afară, în fața unui altar construit din pietre, cea mai de sus dintre ele fiind discret luminată de două lămpi. Ptahmose îşi aminti în mod deosebit această piatră. Avea gravat pe ea un cerc în mijlocul căruia se distingeau trăsături aproape umane.

Cei prezenți ridicaseră privirile spre cer. Două-trei sute de oameni, erau mult mai numeroşi decât cei care fuseseră prezenți la masă. O semilună fină era desenată sus, pe cer. Un strigăt se ridică din mulțime. Ptahmose avu senzația că acest strigăt umple deşertul.

– Sin, zeu al cerului, suntem servitorii tăi!

Pieptul lui Ptahmose vibra. Probabil puseseră droguri în vin.

– Sin, zeu al plenitudinii, dă-ne din puterea ta! Revedea scena. Un om înaintase spre altar. Alți doi îi aduseră o oaie. Ptahmose îl recunoscu pe Ibn Subar.

Cei doi aduseră oaia sub altar şi Ibn Subar o înjunghiase. Behăitul ei fusese acoperit de invocațiile celor prezenți. Lui Ptahmose i se păru că aceste invocații ținură foarte mult. Se repetau cu variații. Cu cât deveneau mai puternice, ca şi când ar fi ieşit nu doar din gâtul, ci din măruntaiele celor care celebrau, cu atât erau mai pline de entuziasm, scandate pe un ritm irezistibil. Ptahmose îl văzu pe Ibn Subar ridicând capul berbecului deasupra asistenței. Invocațiile izbucniră din nou. Erau strigăte aproape sălbatice, repetate de sute de oameni care se legănau de la dreapta la stânga şi din față în spate gâfâind, de fiecare dată ieşindu-le pe gură câte un strigăt aspru. Mişcările oamenilor erau tot mai violente şi Ptahmose le urmă şi el exemplul. Cu fiecare mişcare simțea că expira nu doar aerul din piept, ci întreg sufletul, care nu-i mai aparținea. Nu mai era decât ritm şi beție...

Îşi amintea că văzuse oameni care se prăbuşeau la pământ.

Flacăra pe care o văzuse altădată, flacăra pe care o căutase cu ardoare, reapăruse, da, reapăruse, de data asta în toată splendoarea ei...

Flacăra!

Oamenii cădeau în jurul lui. Rămâneau culcați pe spate, gâfâind, gemând...

Căzuse şi el la rândul lui. Răcoarea nisipului, căldura cerului. Amintiri de nedescris se amestecau în capul lui. Se trezise abia în timpul nopții. Ali se aplecase asupra lui şi îl ridicase. În jurul lor, deşertul era presărat cu oameni care păreau morți. Se întoarseră în tabără.

Sin. Zeul-lună2. Oare el îi dăruise flacăra? Dar nu era zeul lui. Cine era aşadar zeul lui, cel pe care el îl numea Domnul?

Se ridică cu greu şi ridică pânza de la intrarea în cort. Soarele îl orbi, obligându-l să închidă ochii. Întreaga lume ardea. Pleoapele lui lăsară peste lume un voal roşu. Rămase aşa un

timp, apoi simți că se clătină pe picioare. Pentru a-l întări, Hussam îi întinse un bol de lapte şi pâine.

Ptahmose îl privi întrebător pe Hussam. Văzu sau poate i se păru doar că citeşte în ochii lui multe lucruri. Nu poți să-i interoghezi pe oameni: fiecare vede lumea în felul lui.

Mai târziu, în timpul zilei, îl întrebă totuşi pe Hussam dacă Sin era zeul lor cel mai mare. Hussam reflectă un moment.

– Nu, avem altul - vorbea încet, de parcă dezvăluia un secret - şi acela este protectorul nostru, al tuturor. Este tatăl nostru.

– Nu v-am auzit vorbind despre el, zise Ptahmose.

– Este adevărat.

– Cum se numeşte?

Hussam lăsă din nou să treacă ceva timp până să răspundă.

– De obicei nu-i divulgăm numele străinilor, dar fiind vorba despre tine, ți-l spun. Îl numim Ya'uq. El ne-a dat viață. El veghează asupra noastră. Poate că el te-a trimis la noi.

Apoi îl privi pe Ptahmose cu ochi surâzători, ceea ce însemna că spusese destul.

13
"Regele Demonilor"

Arcul arăta satisfăcător. Bine uscate, intestinele de oaie aveau exact elasticitatea şi rezistența dorite, sau mai bine zis imaginate, căci Ptahmose nu trăsese niciodată cu arcul în viața lui. Făcuse două crestături adânci la cele două extremități ale arcului şi introduse într-una din ele nodul cu care voia să întindă arcul. Dar când încercă să introducă şi al doilea nod, mațul cedă cu violență, sfâşiindu-i încheietura. Reluă operațiunea, de data asta cu trei mațe răsucite strâns, ceea ce conferea corzii un plus de elasticitate, fiind astfel nevoit s-o scurteze. Şi mai trebuia să mărească găurile pentru că nodurile erau acum mai groase.

Astfel triplată, coarda rezistă, solicitând puternic suplețea lemnului, dar permițându-i totuşi să se întindă.

Ptahmose făcu să vibreze coarda de mai multe ori la rând. De fiecare dată scotea un zbârnâit care îl fascina pe Ali. Îi mai rămânea să facă o săgeată ca să poată încerca arcul. Prima idee care-i veni fu să folosească stuf care creştea în apropierea unei bălți. Bețele de stuf erau îndeajuns de drepte, groase şi lungi. Ptahmose tăie unul şi îl ascuți la capăt, apoi îl împodobi cu pene de uliu. Dar după ce înfipse ampenajul în coardă şi întinse arcul, sub ochii lui Ali, beat de admirație şi nerăbdare, după ce slăbi coarda întinsă şi lansă săgeata, Ptahmose fu profund dezamăgit. Săgeata nu țâşnise în linie dreaptă, aşa cum văzuse el în tinerețe, când gărzile regale vânau gazele în deşert, ci zburase strâmb. Era prea uşoară şi briza o devia. Ptahmose se duse s-o caute printre ierburi.

Cum s-o facă mai grea? În Egipt, săgețile erau din lemn de cedru. Dar nu mai avea lemn să facă una şi de altfel îi trebuia mai multe dacă voia să facă o armă adevărată. Hussam, a cărui rană se cicatrizase, avea de gând să plece din Temina peste două zile. Ptahmose voia să aibă cel puțin şase sau şapte săgeți când porneau la drum. Era convins că tâlharii pe care-i întâlniseră vor încerca să se răzbune şi că de data asta vor fi, fără îndoială, mai numeroşi ca prima dată.

Încercă atunci să îngreuneze bățul de stuf scobit al săgeții turnând nisip în el. Numai că în dreptul nodurilor stuful se înfunda prin interior, ceea ce împiedica nisipul să curgă până la fund. Îşi aminti atunci de frigările pe care oamenii din Temina îşi învârteau păsările. Ali îl duse în cortul bucătarilor lui Ibn Subar. Ptahmose încinse la foc o vergea şi o înfipse în interiorul bățului până când acesta pătrunse prin nodurile care îl înfundau. Umplu apoi tubul cu nisip fin şi astupă capătul cu o cocă făcută din sânge de oaie şi praf. După o oră, coca se uscase şi Ptahmose putu să încerce din nou.

De data asta săgeata zbură corect. Ali sări în sus de bucurie, ceea ce îl făcu pe Ptahmose să râdă. Măsură distanța între locul de unde trăsese cu arcul şi locul unde căzuse: patruzeci de paşi, ceea ce însemna aproape cincizeci de coți. Mai rămânea de văzut

dacă era într-adevăr o armă şi nu un simplu proiectil. Chiar întărit în foc, vârful săgeții îi părea prea fragil pentru a provoca o rană mortală unui om. Trase cu arcul într-un copac. Săgeata lovi ținta, sări înapoi şi căzu jos, neînțepând decât coaja.

Căută în buzunar şi examina amuletele pe care le luase de la jefuitori. Două dintre ele erau mici figurine de cupru, alungite ca nişte falange. Ptahmose nu ştia ce divinități reprezentau, pentru el reprezentau un singur lucru viața lui. Pentru asta însă trebuia să le mai scurteze puțin. Căută din priviri o piatră destul de dură ca să poată şlefui amuletele şi se apucă de treabă.

Ali părea scandalizat.

– Dar... dar sunt zeii noştri! abia reuşi el să spună.

– Zeii tăi sunt bucăți de cupru? Îl întrebă Ptahmose, prefăcându-se uimit.

Ali nu ştia ce să răspundă

– Nu, Ali, reluă Ptahmose, aceştia nu sunt zeii tăi. Nu sunt decât imagini ale zeilor tăi.

Celălalt făcu ochii mari.

– Bine, dar imaginile...

– Ali, zise Ptahmose întinzându-i cealaltă amuletă ca s-o scurteze, cuvântul picior nu este acelaşi lucru cu piciorul tău. Pot lovi cuvântul picior după ce-l scriu şi nimeni nu va avea de suferit.

Şi drept pildă, scrise pe nisip cuvântul picior în egipteană, apoi începu să lovească peste el cu o piatră.

Ali izbucni în râs, apucă amuleta şi se aruncă de gâtul lui Ptahmose.

– Aş vrea să fiu fiul tău! strigă el.

La lăsarea serii, cele două amulete erau subțiate şi atât de ascuțite că te înțepau la deget.

– O să le fixez mâine, îi spuse lui Ali. Încearcă să-mi mai găseşti şi alte amulete.

Măcar atât să facă şi zeii ăştia necunoscuți, să le protejeze viețile.

Ptahmose se gândi că doar ei doi n-ar reuşi să ascută destule amulete, în caz că ar mai găsi şi altele, pentru a dispune înainte de a pleca de provizia necesară. Aşa că trebuia să-i pună şi pe alții la treabă.

Era o nebunie să le iei oamenilor amuletele, fie că erau ale lor, fie că erau rezultatul trocului. Dar febra cu care Ali povesti despre încercările din timpul zilei îi convinse fără prea mare greutate pe câțiva dintre frații săi să sacrifice alte cinci amulete pentru a face din ele vârfuri de săgeți, ascuțindu-le după metoda lui Ptahmose.

Ali avu grijă să-l trezească pe Ptahmose înainte de răsăritul soarelui.

– Săgețile! Îi şopti el, în timp ce toți ceilalți dormeau. Vârfurile! Trebuie să facem o probă, aşa ai spus.

O altă problemă a fost fixarea vârfurilor improvizate în capătul betelor de stuf. Ptahmose a fost nevoit să le lipească cu aceeaşi pastă din sânge pe care o folosise în ajun şi să le strângă cu mațe de oaie. Dacă proba nu va fi concludentă, îşi spuse, călătoria va fi periculoasă.

Se lumina de ziuă. Îşi încorda arcul şi îşi aminti de eforturile pe care le făcuse în fața Marelui Verde, în apropiere de Avaris, ca să vadă linia de foc. Ochi acelaşi copac ca în ajun. Săgeata zbură cu un şuierat uşor. Ptahmose auzi sunetul pe care îl scoase înfigându-se în copac. Ali alergase pentru a vedea rezultatul, în timp ce Ptahmose venea mai încet în urma lui. Săgeata pătrunsese prin coajă şi atinsese lemnul. O smulse cu greutate.

"Şi eu sunt o săgeată", gândi. Dar nu ştia încă spre ce țintă se îndrepta.

La sfârşitul zilei avea şapte săgeți. Seara puse o femeie din tabără să-i confecționeze un toc din piele înzestrat cu o curea care îi permitea să-l lege la centură şi în care dădu drumul cu grijă săgeților. Douăsprezece ore mai târziu, Hussam, cei patru fii ai lui şi doi asociați încărcau dromaderii cu mărfuri care urmau să fie vândute, cu corturile necesare opririlor şi cu provizii. Luară cu ei şi cele patru săbii capturate de la atacatori,

una din ele revenindu-i lui Ptahmose, precum şi praştiile cu pietrele alese. Nu putuseră să se folosească de ele la primul atac, îi explicase Hussam, pentru că fuseseră luați prin surprindere, praştia utilizându-se la cel puțin şaptezeci de coți depărtare. Cât despre cei trei cai, doi dintre ei rămăseseră la Temina; Ptahmose ținuse să ia unul cu ei şi îl legase de dromader. La cererea tuturor, el se instala în fruntea convoiului, chiar în spatele lui Hussam care cunoştea pista şi al cărui dromader conducea de obicei caravana. Aveau cinci zile de mers până la următoarea etapă.

Prima zi trecu normal. Ptahmose supraveghea creasta platourilor care se întindeau de-a lungul drumului. Noaptea se refugiară într-o cavitate a munților, la adăpost de vânt. Focul pe care îl aprinseră nu putea fi văzut decât din câmpie. Totuşi doi oameni au făcut de pază cu schimbul.

În dimineața celei de-a doua zile Ptahmose descoperi acea mană de tamarix despre care îi vorbise Hussam era vorba de granule transparente care se luau uşor de pe coaja acestor arbuşti şi care se înmuiau o dată băgate în gură, dacă nu erau rontăite imediat.

Deodată Ptahmose surprinse ceva infim care se mişcase în câmpul său vizual. Ridică instinctiv ochii şi, pe creasta unui platou în contrafort, în fața muntelui care tot câştiga în înălțime pe măsură ce înaintau, zări un punct, aproape invizibil, dar nu părea a fi nici animal, nici pasăre: era un om.

– Vom fi atacați în curând, îl anunță el pe Hussam. Cât timp le trebuie pentru a coborî de acolo, de sus? Întrebă arătând cu degetul spre locul unde văzuse silueta care dispăruse între timp.

– Nu ştiu, răspunse Hussam tulburat. O oră, poate.

Îi chemă pe ceilalți şi le spuse că Ptahmose zărise un pândar.

– Şi noi supraveghem crestele şi n-am văzut nimic, obiectară ei.

– Eu am văzut şi vă asigur că, de data asta, vor fi mai numeroşi, zise Ptahmose cu autoritate. Nu ne vor cruța, vor să se răzbune. Să nu pierdem timpul. Să ne repliem la poalele

muntelui. Dacă nu ne vor găsi pe pistă, vor fi surprinşi şi se vor împrăştia. Ne va fi mai uşor atunci să-i atacăm.

– N-am mai făcut niciodată asta, spuse Hussam după câteva clipe de gândire. Dar după cum ți-am spus, mâna zeilor este pe tine. Am văzut cât valorezi. Îți încredințez responsabilitatea caravanei.

Schimbară aşadar direcția îndreptându-se spre munte. După o jumătate de oră, găsiră mai multe stânci mari care formau un fel de meterez natural, în spatele căruia Ptahmose dădu ordin să se oprească şi să culce animalele.

– Nu trebuie să fim văzuți de pe pistă, adăugă el. Şi îşi duse calul mai încolo, pentru a-l lega în spatele unei stânci care îl ascundea.

Merse să cerceteze împrejurimile şi descoperi, la patruzeci de coți depărtare de drum, o stâncă din spatele căreia puteau fi pândiți tâlharii. Se întoarse la caravană şi îşi preveni tovarăşii: când va ridica brațul, înseamnă că i-a văzut. Îşi luă arcul, săgețile, sabia, apă de băut şi se întoarse la stâncă.

Se scurse mai puțin de o oră până când Ptahmose să-şi ridice brațul. Erau optsprezece, de data asta. Trecură în galop, apoi se întoarseră înapoi, mai lent, împrăştiindu-se. Nu-şi găsiseră prada. Se auzeau strigăte. Scrutară muntele. Ptahmose îl distingea bine, în lumină, pe şeful lor. Era un om încă tânăr, pe un cal negru. Cum ajungeai tâlhar? se întrebă Ptahmose. Disprețuind viața altora, aşa cum egiptenii disprețuiau viața apirilor?

Apucă arcul, apoi o săgeată, potrivi ampenajul săgeții în coardă, încorda arcul şi încercă să se transpună în starea în care era prima dată când încercase săgeata cu vârf de cupru. O stare în care sufletul părea să plutească în trup. Aşteptă până când starea aceea îi cuprinse corpul şi ochi. Săgeata zbură şi îl străpunse pe tâlhar în şale. Acesta scoase un strigăt ascuțit şi căzu la pământ. Ptahmose îşi spuse cu răceală că trebuia să îndrepte săgeata puțin mai sus. Vârful săgeții era fără îndoială prea greu, căci el ochise torsul. Strigăte violente izbucniră.

Călăreți şi cai se duceau şi se întorceau, dezorientați, învârtindu-se pe loc. Din felul în care căzuse bărbatul, nu-şi puteau da seama de unde venise săgeata. Ptahmose mai luă una şi se târî în mărăcini. Se afla la doar treizeci de coți de tâlhari. A doua săgeată îi străpunse gâtul unuia dintre ei. Acesta lăsă sabia să-i cadă, scoase un strigăt, apoi sângele îi țâşni în valuri din gură, îşi duse mâna la gât încercând să-şi scoată săgeata, se clătină şi căzu de pe cal.

De data asta ghiciră de unde veneau săgeţile. Înaintară până la marginea lizierei. Înainte ca Ptahmose să-şi dea seama ce se întâmplă, îl văzu pe unul din călăreți la câțiva paşi de el şi aproape în acelaşi timp acesta scoase un urlet de durere, se zbătu şi căzu de pe cal cu sabia în mână. Ali îl aşteptase şi în cădere îi implântase pumnalul în burtă, apoi făcu un salt înapoi pentru a evita ultima lovitură de sabie a muribundului. Ali urmase exemplul eroului său.

Tâlharii se regrupară pentru a scotoci liziera. Ptahmose lansă o a treia săgeată care îl atinse pe unul din ei în piept. Acesta căscă gura cu stupoare şi căzu pe spate.

Patru morți, gândi Ptahmose, mai rămâneau paisprezece.

– Înapoi! Îi strigă lui Ali.

Şi alergă cu capul plecat spre stânci. Un călăreț îl ajunse din urmă cu sabia în mână şi în momentul în care sabia cădea asupra lui, se răsuci, cu arcul lipit de corp, se ridică şi o zbughi spre un pâlc de copaci, douăzeci de coți mai încolo, unde călărețul nu-l putea urma. Acesta se năpusti totuşi spre el încercând să ocolească copacii. Dar păduricea se întindea pe un grohotiş de neocolit. Din ascunzătoarea lui, Ptahmose îşi încorda arcul şi-l urmări încet cu privirea pe tâlhar. Aşteptând ca ținta să-i apară în vizor, îi văzu fața încordată de furie, ochii încrețiți, cicatricea de pe frunte, iar când săgeata porni, privirea îngrozită, gura căscată, sabia căzându-i, mâinile strângând săgeata care-i pătrunsese în abdomen.

Cinci, mai sunt treisprezece, gândi Ptahmose. Nu mai avea decât trei săgeți. Străbătu cu privirea câmpul de bătălie. Ceilalți

tâlhari îl încercuiau acum pe Ali, care arunca în ei cu pietre de pe o stâncă. Una dintre ele îl atinse la cap pe un călăreț, făcându-l să se clatine. Alți doi coborâră de pe cai ca să escaladeze stânca înconjurată de călăreți. Ptahmose părăsi crângul ca să se apropie de Ali şi să încerce să-l apere.

O altă piatră îl atinse pe unul din tâlhari în cap în momentul în care acesta ajunsese la picioarele lui Ali şi Ptahmose se întreba cine o aruncase. Hussam, îşi zise. Praştia! Omul căzu pe spate fără o vorbă. O a treia piatră îl ratã pe cel care escaladase stânca şi îşi scosese sabia doar la câțiva paşi de Ali. Dar alți doi călători ieşiseră din ascunzătoare. Ptahmose îi recunoscu pe Rahman şi Nibbiot, veniți în ajutorul lui Ali. Ceea ce a fost de ajuns pentru a-i distrage atenția pentru o fracțiune de secundă. Ali profită, se aruncă la pământ şi-l trase de picior. Tâlharul, care se afla chiar pe marginea stâncii, se răsturnă pe spate şi căzu peste ceilalți călăreți scoțând un urlet care răsună până în depărtare. CAli înspăimântați îl călcară în picioare.

Şapte, au mai rămas unsprezece, continua să calculeze Ptahmose. Mai avea două săgeți. Călăreții îl văzură în momentul în care descoperise un munticel pe care cAli îl puteau escalada cu uşurință. Cinci călăreți ajunseră la stânca unde se aflau cei trei frați. Alți şase se năpustiră asupra lui Ptahmose, care văzu deodată un om alături de el. Era Hussam, cu sabia în mână.

– Fereşte-te! Îi strigă Ptahmose în timp ce cAli se năpusteau spre ei.

Îl văzu cu coada ochiului pe Hussam cum înfige sabia în burta unui cal care se cabra de durere, îşi aruncă călărețul din şa şi îl strivi căzând într-o parte. Primul tâlhar cu care se confruntă primi o crâncenă lovitură de sabie în picior. Ptahmose auzi un strigăt, dar era ocupat să se bată în continuare cu cel rănit. Făcu un salt în spate. Omul şchiopăta. Ptahmose se aruncă asupra lui şi dintr-o lovitură de sabie îi tăie mâna. Omul căzu la pământ. Un alt călăreț venise spre el şi Ptahmose simți şuieratul săbiei. Sări sub cal şi-l trase de picior pe tâlharul prins în capcană, după metoda deja demonstrată. Dar un altul apăruse în spatele lui

Ptahmose şi se pregătea să îl decapiteze, când acesta, care îşi înfipsese sabia de jos în sus între picioarele primului tâlhar, se trezi cu al doilea în spate. Acum era strivit de greutatea celor doi oameni, fără să ştie că unul era mort, înjunghiat de unul din asociaţii lui Hussam.

Cei patru tâlhari rămaşi dădură înapoi pregătindu-se să bată în retragere. Ptahmose zări în acelaşi timp trupul lui Hussam, care zăcea pe jos într-o baltă de sânge, şi spatele ultimului călăreţ care fugea. Într-un acces de furie, porni în urmărirea lui, îl ajunse, îl trase de manta, îl dezechilibra, îl trânti jos şi îl decapita dintr-o singură lovitură.

Toţi ceilalţi supravieţuitori, opt la număr, fugiră. Pierduseră mai mult de jumătate din oameni. Săbiile erau pline de sânge. Ptahmose se întoarse cu paşi lenţi spre Hussam în jurul căruia ceilalţi îngenunchiaseră. Era mort, ucis de o lovitură de sabie în piept. Sângele îi şiroia din gură pe gât şi pe pământ.

– A vrut să mă salveze, spuse Ptahmose. M-a salvat. Şi se gândi că Hussam nu va fi niciodată rege.

Izbucni în plâns şi îşi aminti că nu mai plânsese de mult. Fusese singurul tată pe care îl întâlnise. Când îi văzură lacrimile, cei patru fraţi îl îmbrăţişară.

Soarele era la zenit. Le trebui o oră pentru a-i prăda pe tâlharii ucişi şi pentru a aduna săgeţile pe care Ptahmose voia să le recupereze şi dintre care două se rupseseră în trupurile celor ucişi, dar păstrară totuşi preţioasele lor vârfuri. Din cauza căldurii, nu putură să ia cu ei rămăşiţele pământeşti ale lui Hussam, pentru că mai aveau de mers patru zile. Aşa că săpară un mormânt cu săbiile morţilor şi după ce depuseră în el trupul negustorului, ridicară deasupra o piramidă de pietre ca să recunoască locul. Apoi îngrămădiră cadavrele tâlharilor într-un fel de groapă naturală pe care o acoperiră cu ramuri şi pietre. Calul mort fu târât în mărăcini.

Aveau mâinile pline de sânge şi le frecară cu nisip.

– Vom găsi mai departe un râu, spuse Rahman. Ne vom spăla acolo.

– Putem vinde cAli, nu-i aşa? Întrebă Ptahmose.

– Cum să nu! Şi valorează destul de mult! opina cu putere Samot.

– O să-i vindem în mai multe etape. Sunt opt.

– Tatăl meu a spus că ți-a încredințat responsabilitatea caravanei, spuse atunci Samot. Aşa că ea îți revine. Ne-ai salvat de la o moarte sigură.

– Eu nu cunosc drumul, răspunse Ptahmose, dar bineînțeles că vreau să mă ocup de supravegherea lui. Hotărîți care dintre voi îi succede la conducere lui Hussam şi eu îl voi urma.

– Tu, îi spuse Rahman lui Samot. Tu eşti cel mai mare dintre noi.

Toți ceilalți aprobară dând din cap.

Când ajunseră la El Safran, constatară cu uimire că povestea luptei cu tâlharii le-o luase înainte. Cei care supraviețuiseră povesteau că îl întâlniseră pe regele demonilor şi ceata lui, care îi pusese pe fugă de două ori. Pentru prima oară, de la moartea lui Hussam, călătorii izbucniră în râs. Când au fost întrebați de ce râd, cei patru frați şi cei doi asociați ai lui Hussam îl arătară cu degetul pe Ptahmose:

– El este regele demonilor, iar demonii suntem noi! Ptahmose se miră că locuitorii fuseseră informați despre cele două încăierări. Nibbiot îi explică că, dacă le mergea rău, tâlharii îşi ofereau uneori serviciile ca gardieni ai caravanelor. Terorizați şi scârbiți, tâlharii anunțaseră că renunțau să mai opereze în zonă. Şeful din El Safran ceru să-l vadă pe Ptahmose şi găsindu-l arătos, conchise că, dimpotrivă, era un zeu trimis de lună ca să-i protejeze pe oamenii cinstiți şi dădu în aceeaşi seară un festin cum nu se mai văzuse până atunci în satul lor. El însuşi dansă, insistând ca Ptahmose să i se alăture, aşa că acesta se supuse şi dansă cu el.

Cei doi stăteau față în față, la zece paşi distanță, ridicând pe rând când un picior, când altul şi bătând din palme în ritmul tobelor ale căror vibrații le simțeau în tot trupul. Se înclinau într-o parte, apoi în cealaltă, înainte şi înapoi, învârtindu-se uşor

în jurul cântăreților. Un fluieraş cu cinci note, susurând ca un pârâiaş, susținea această demonstrație de veselie, sănătate şi prietenie. Apoi alți oameni li se alăturară, Ali cel dintâi, şi cercul se lărgi în noapte, neîncetat, până când toți bărbații din El Safran ajunseră să danseze sub ochii aprinşi ai femeilor.

Dansul avu un asemenea succes, că Ptahmose primi neaşteptat de multe cereri în căsătorie, precum şi bijuterii făcute cadou de negustătorii care răsuflau uşurați că scăpaseră, cel puțin pentru o vreme, de pericolul jefuitorilor.

Ptahmose avea senzația că plecase din Egipt de câțiva ani şi că prinsese gustul celibatului. În realitate, trecuseră doar două săptămâni de la fuga lui şi îşi spuse că, de fapt, în sufletul lor, aceşti călători, printre care se număra şi el de acum înainte, erau eterni celibatari: adevărații lor tovarăşi de viață erau dromaderii şi cerul. Acum era asemeni lor. Încercă să reînvie în minte corpul femeii, dar nu regăsi decât amintirea acelor momente scurte în care corpul aruncă într-un alt corp cel mai prețios lucru al său, o licoare de suflet. O clipă delicioasă era ucisă pentru perpetuarea rasei. Restul nu mai conta.

"Eu cărei rase îi aparțin?" murmură el pentru sine.

Îşi aminti de oamenii pe care îi abandonase şi care îl revendicau. Apoi scutură din cap. Nu, el nu va fi, nu putea să fie regele unor sclavi. Dacă trebuia să conducă, atunci va conduce un popor liber. Libertatea, înainte de toate.

14
Sefira

Călătoria părea fără sfârşit. Nu mai era o călătorie, ci un mod de viață, plin de cer, de nori, de pietre şi nisip, de arbuşti țepoşi, de aer. De libertate.

Ptahmose îşi zise că n-ar mai putea niciodată să se întoarcă la Avaris. Cerul îi călește pe oameni, gândi. Cel din timpul zilei le

purifică trupul şi spiritul, iar cel din timpul nopții îi fecundează. Oamenii oraşelor ignoră faptul că pereții între care trăiesc îi transformă în mumii înainte de vreme.

El unul se îndrăgostise de deşert, de munții care deveneau tot mai înalți pe măsură ce caravana se îndrepta spre destinație şi care semănau cu nişte îngrămădiri titanice de palate şi temple cum nici Seti, nici Ramses n-ar putea vreodată să construiască. Dimineața ele erau galbene ca aurul şi seara roşii precum arama. Ce rege ar putea să-şi clădească palate care să-şi schimbe culoarea în timpul zilei?

Şi spațiul! Dacă îi era sortit să fie rege, ar trebui să fie al acestui spațiu, mai amețitor decât orice vin...

Avea impresia că devenise destul de pur, destul de puternic de acum înainte, pentru ca linia de foc să-i apară în sfârşit fără a exista riscul ca ea să tremure sau să dispară.

Nu mai aveau apă şi de două ori Nibbiot şi Rahman puseseră mâna pe lopeți. Săpară o dată la cinci coți adâncime, altă dată la şase şi coborâră un ceaun legat la capătul unei corzi până în fundul gropii. Scoaseră ceaunul plin. Dar apa era sălcie. Căutară atunci un arbust din care rupseră mai multe crengi pe care le curățară de coajă şi le înmuiară în apă. Ptahmose se uită în ceaun: un strat alb, cleios, produs de lemnul curățat se formase la suprafață. După aproape o oră, stratul se depusese pe fund şi apa devenise bună de băut, cu condiția să nu fie mişcat ceaunul.

– Există apă peste tot? Întrebă el.

– Nu, răspunse Rahman. Uită-te la terenul pe care suntem. Este ca un lighean. Când plouă, apa se strânge, pătrunzând apoi în pământul poros. Acolo, în adâncime, ea nu se mai evaporă. Trebuie să alegi terenurile puțin scobite sau în pantă.

După şase săptămâni de la plecarea de la Temina, ajunseră la Eții-on-Gheber. În ultimele opt zile merseseră de-a lungul mării, pentru că cetatea se ridica pe țărm, într-unul din golfurile Marelui Verde din est. Reflexele zidurilor ei roşiatice scânteiau în apa turcoaz. Vapoare negre se balansau în port şi Ptahmose se

gândi iarăşi la portul pe care Ramses voise să-l construiască pe Marele Negru.

Nibbiot îi spuse că se aflau la graniţa teritoriului locuit de madianiţi, la sud, şi de edomiţi, la nord. Cu ce se ocupau? Întrebă Ptahmose. Erau păstori, negustori şi câteodată tâlhari. Dar oamenii din Edom erau guvernaţi de prinţi.

De două ori pe an Hussam venea aici ca să cumpere mărfuri mai preţioase decât ţesăturile de lână şi decât pânza de în egipteană, aproape la fel de preţioase ca bijuteriile: tămâie şi smirnă aduse cu vaporul din ţările riverane Marelui Verde, situate mai la sud; coral, geme roşii, albastre, verzi provenind din îndepărtatele ţări Hind şi Serendib, de peste mări. Extraordinare geme! zicea Nibbiot. Unele par să conţină stele adevărate. La Eţion-Gheber vor întâlni cei mai bogaţi negustori din lume. Dar cu ce vor plăti toate astea? Întrebă Ptahmose. Schimburile fuseseră profitabile, răspunse Nibbiot şi vânduseră la preţ bun şi cAli tâlharilor.

– Şi tu eşti bogat, îi spuse Nibbiot.

Mai târziu, în timp ce se opriseră să ia apă de la marele puţ al cetăţii, Nibbiot îi zise:

– Numele tău este egiptean. Egiptenii nu sunt întotdeauna bineveniţi aici. Cred că va trebui să ţi-l schimbi.

– Cum o să mă mai recunosc atunci? răspunse Ptahmose râzând.

– Le vei părea suspect sau îţi vei face duşmani fără nici un motiv.

– Şi cum să mă numesc?

– Mose.

– Dar nu semnifică nimic, decât fiu în egipteană, obiectă Ptahmose.

– Ce importanţă are, nimeni nu ştie asta, spuse Nibbiot astupându-şi plosca.

Întrebaţi şi ei, ceilalţi fraţi confirmară că nu îndrăzniseră să-i spună, dar că într-adevăr numele lui trezise bănuieli la El Safran şi că ei trebuiseră să jure că străinul era unul de-al lor.

“Mose”, repeta Ptahmose gânditor.

– N-o să-ți mai spunem decât aşa, Mose, spuse Ali luându-l de braț.

Aveau să-i spună aşadar la fel cum îi spuneau apirii. Hazardul acesta îl puse pe gânduri. Pierzându-l pe Ptah, marele creator care scosese lumea din neant prin cuvântul şi prin inima lui, Ptah, “zeul primordial” cum i se spunea acolo, mai pierdea puțin din Egipt. “Fiu.” Acum fiul trebuia să-şi caute alt tată.

În prima seară îşi instalară tabăra la marginea oraşului.

A doua zi, le făcură o vizită negustorilor pentru a-i anunța că au sosit şi pentru a-i întreba ce mărfuri voiau. În timpul unei astfel de vizite Mose văzu una din acele pietre despre care-i vorbise Nibbiot. Era o piatră mare, albastră, transparentă, în interiorul căreia strălucea într-adevăr o flacără albă, o stea cu şase colțuri. Era uimit: era atât de aproape, încât ar fi putut crede că e flacăra pe care o căuta.

– Un safir de Serendib. Zece măsuri de aur, zise negustorul, un tip mărunțel, gras, palid la față.

Zece măsuri de aur! O avere. Dar Mose nu-şi putea lua ochii de la el.

– Câte măsuri face pectoralul acesta? Întrebă el scoțând din pungă bijuteria pe care i-o oferise Ibn Subar.

Negustorul cântări în mână pectoralul cu un aer admirativ, apoi îl examina mai îndeaproape,

– Bijuteria ta este mai frumoasă decât această piatră, spuse el cu regret.

Puse pectoralul pe talerul unei mici balanțe şi anunță cincisprezece măsuri, din care trebuia să rețină jumătate pentru pietre. Dar fu de acord să oprească doar două măsuri şi jumătate de aur.

– Ştii cine este acest om? Îl întrebă Ali pe negustor. E cel care a pus pe fugă tâlharii de la Sebiia. Pectoralul pe care-l vezi i-a fost oferit ca recompensă de Ibn Subar, şeful din Sebiia, pentru serviciul făcut regiunii.

Negustorul ridică ochii spre Mose, zâmbi, oftă şi puse pectoralul şi piatra pe micuța masă de cedru din fața lui.

– Tu eşti aşadar Mose, cel despre care se spune că este regele demonilor. Ne-ai făcut un mare serviciu, într-adevăr, spuse el. Dar trebuie să-mi câştig şi eu pâinea. Nu-ți pot oferi această piatră.

– Atunci ia pectoralul, zise Mose. Negustorul scutură din cap.

– Nu, nu iau nici pectoralul, pentru că l-ai obținut prin bravura ta. Nu pot să schimb un obiect care are un preț cu unul neprețuit.

Trase de sub masă un săculeț şi pescui din el un inel; era ornat cu un alt safir, mai mic fără îndoială, dar în care strălucea o stea asemănătoare aceleia din prima piatră. Îl luă între degetul mare şi arătător, îl întoarse spre lumină pentru a-i pune în valoare steaua şi i-l întinse lui Mose.

– E al tău, spuse el.

Mose şi-l puse pe degetul arătător, aşa cum îşi puneau regii inelele. Avea senzația că piatra îi schimbase sufletul. De acum înainte, steaua îi aparținea, putea s-o vadă în orice moment, să-şi bucure ochii. Cei patru frați apreciară gestul negustorului.

– Acum poți să ne aperi de egipteni, spuse acesta în timp ce vizitatorii îşi luau rămas bun.

Mose râse scurt. O dată ieşiți, Ali îi spuse:

– În ziua în care ți-ai schimbat numele, ai primit în dar această piatră. Este un semn.

Cei patru frați declarară că trebuiau să meargă în afara cetății, la unul dintre furnizorii obişnuiți de tămâie şi ierburi medicinale ai tatălui lor. Ajunseră acolo în mai puțin de o oră: treizeci de corturi erau aşezate într-o vale înverzită, pe riviera orientală a râului Araba.

Negustorul îi primi surprins: unde era Hussam? Când îi spuseră că era mort, îşi puse mâinile pe obraji în semn de lamentație. Apoi ridică ochii spre Mose. Era cumva unul din frați, pe care nu-l cunoştea? Sau un asociat? Un frate prin adopție, răspunseră ei, cel pe care tâlharii deşertului îl numiseră regele

demonilor. Negustorul le oferi vin oaspeților săi şi se încinseră la vorbă. Mose nu înțelegea nimic din discuțiile despre tămâie şi nici n-avea de gând să facă comerț cu aşa ceva. De altfel, comerțul îl plictisea. Acest troc neîncetat i se părea fără noimă, iar ataşamentul lui față de fiii lui Hussam nu putea, conchise el, să-l facă să-i urmeze la nesfârşit în călătoriile lor.

Atunci ce voia? Se uită la steaua de pe degetul lui, ca şi când ea ar fi trebuit să-l ghideze de acum înainte. Îl cuprinse tristețea şi se îndepărtă de cortul negustorului. Se aventură în preeriile învecinate, apoi se opri şi privi îndelung cerul, argintiu înspre mare şi de un albastru blând deasupra văii.

– Ce caută străinul?

Vocea era puțin groasă, bogată în rezonanțe. Alături de el se afla un bărbat. Venise călcând cu paşi înceți şi silențioşi pe iarbă. Absorbit în contemplarea cerului, Mose nu-l auzise venind. Omul avea vârsta lui Hussam, dar era mai înalt, mai maiestuos în roba lui dungată şi în mantaua tivită cu lână albă de oaie. Privirea lui Mose se opri la ochii lui surprinzător de luminoşi, cum nu mai văzuse niciodată şi despre care se spunea că sunt semnul oamenilor misterioşi. O barbă arămie, stufoasă, tăiată drept, presărată cu fire albe. Un păr bogat, tăiat la fel.

– Nu caut nimic, răspunse Mose. Mă uit la țara asta. Este frumoasă.

– Cea din care vii tu este mai puțin frumoasă? Întrebă omul.

– Eu nu mai am țară, spuse Mose, cu regret. Omul îl privi mai atent.

– Totuşi nu pari a fi tâlhar, spuse el cu un surâs. Eşti negustor?

– Am venit aici cu nişte negustori, dar n-am venit nici să vând, nici să cumpăr, răspunse Mose.

– Atunci eşti soldat?

– Nu. N-am nici un şef, zise Mose după un timp.

– Înseamnă că vrei să fii rege. Mose zâmbi.

– N-aş putea să fiu decât propriul meu rege.

– Aşadar îți aştepți destinul?

– Dacă aşa se numeşte, atunci, da, îl aştept. Bărbatul păru intrigat.

– Iată un om tânăr şi puternic, spuse el cu un uşor accent declamatoriu. Pare chibzuit, dar n-are nici rege, nici țară, nici nu vinde, nici nu cumpără, nu este nici soldat, nici tâlhar. Poți trăi o viață întreagă fără să întâlneşti un astfel de om. Accepți ospitalitatea mea cât să bei un pahar cu vin? Mă numesc Letro. Nu vând tămâie, nici ierburi medicinale. Negustorul pe care tovarăşii tăi s-au dus să-l vadă îmi este cumnat, este din clanul meu. Eu am turmele mele. Şi pământuri. Mă hrănesc pe mine şi familia mea, iar surplusul îl vând.

Se exprimase cu o lentoare studiată. Măiestria limbii şi perspicacitatea neobişnuită a personajului îl făcură pe Mose să creadă că omul nu spunea tot adevărul. Ciudați oameni, aceşti madianiți, îşi zise Mose, gândindu-se la limbuția marinarului pe care-l întâlnise pe Marele Negru şi care-i făcuse cadou ierburile şi grăunțele alea necunoscute. Mose dădu din cap şi îşi spuse numele. Omul îl invită, printr-un gest, arătându-i un cort uriaş care se ridica la mai puțin de o sută de paşi, pe un munticel înconjurat de boscheți, dar şi de livezi. După ce intrară şi se aşezară, Letro bătu din palme, îşi făcu apariția un tânăr, un sclav, fără îndoială, îşi zise Mose observându-i şira spinării puțin curbată. El aduse o cănită de vin proaspăt şi două pahare de Siria, apoi îi servi pe cei doi bărbați.

Apăru şi o tânără, care, la vederea lui Mose, avu o mică ezitare.

– Intră, îi spuse tatăl ei. Am un vizitator, Mose, care vine de nicăieri şi nu merge nicăieri. Fiica mea, Sefira.

Un corp unduitor, cincisprezece sau şaisprezece ani, abia bănuit prin rochia de lână bleu deschis. O față arsă de soare, dar luminoasă, cu atât mai mult cu cât avea ochii tatălui ei. Părul de culoare bronzului. Un colier de perle mari, albastre. Părea un vis de blândețe şi de seninătate. Dar mai ales avea un anumit fel de a păşi pe covor care dovedea agilitate şi siguranță în acelaşi timp. Îl privi pe necunoscut o clipă, stăruitor, cântărindu-l din ochi.

– lartă-mă, îi spuse ea tatălui ei, voi reveni mai târziu, Letro se întoarse spre invitatul său.

– Mose, unde te-ai născut?

–In Egipt.

– Ştiam eu, din cauza numelui. Înseamnă fiu în egipteană, nu-i aşa?

Mose încuviință printr-o mişcare a capului, iar celălalt reluă:

– Uneori vin şi la noi negustori egipteni. Traversează Marele Verde cu vapoare mari şi încearcă să-i concureze pe negustorii din Sinai, venind să cumpere direct de aici tămâie şi smirnă. Sunt ahtiați după lux. Cel mai adesea le spunem că marfa nu ne-a sosit sau că a fost deja vândută. Le dăm ce mai e pe fundul sacului.

– De ce?

– Pentru că vor să ne înrobească pe toți. Pe toți oamenii din Sinai şi din Arabia, ca şi pe cei din Edom şi Canaan. Am auzit că au ridicat pe țărmurile marelui lor fluviu cetăți fabuloase, temple înalte precum munții, palate decorate cu aur. Este adevărat?

– Este adevărat.

– Preferăm să facem comerț de parfumuri doar cu oamenii religiei noastre. Sunt mai puțin imperioşi.

Letro luă o înghițitură zdravănă de vin şi întrebă deodată:

– Fiul cui?

– Cum?

– Numele tău. Care e numele tău întreg?

– Ptahmose.

– Ai făcut bine că l-ai scurtat. Ți-am spus, nu prea suntem de partea egiptenilor. De ce ai fugit?

Avea să i se pună mereu aceeaşi întrebare? Îi răspunsese deja lui Hussam. Avea, fără îndoială, o figură contrariată.

– Bine, nu vrei să răspunzi, zise Letro. Un egiptean nu-şi părăseşte niciodată țara. Are piciorul greu. Doar nomazii părăsesc o țară pentru alta. Eşti un apiru?

– Tatăl meu era, răspunse Mose, descumpănit de acest interogatoriu.

– Se spune că sunt mulți apiru în Egipt. E adevărat?

– Între treizeci şi patruzeci de mii.

Letro se aplecă pentru a-i mai turna vin lui Mose.

– Se spune că toți sunt sclavi, zise neridicându-şi privirea.

– Într-adevăr.

– Deci tu nu faci parte dintre ei. Mose izbucni în râs.

– Manierele tale, zise Letro.

Mose aşteptă explicația, deşi o bănuia.

– Nu sunt manierele unui om supus. Privirea ta este semeață, aproape trufaşă. Mâinile tale nu sunt ale unui om care a muncit pe câmp sau pe şantier. Mă înşel cumva?

– Nu, spuse Mose.

– Deci mama ta era de rang înalt.

Mose dădu din cap. Îşi trecu palmele peste ochi şi izbucni din nou în râs, uimit că o ființă umană putea fi atât de transparentă, Letro îi descria viața ca şi cum i-ar fi cunoscut-o deja.

– Cunoşti numărul apirilor. Ceea ce înseamnă că te-a preocupat soarta lor. Presupun că aveai funcții înalte. Pe scurt, nu prea se potriveşte una cu alta, reluă Letro după ce-şi goli paharul. Aşadar ai plecat. Şi nu mergi nicăieri.

– De ce spui asta?

– Pentru că am trăit destul de mult, Mose. Şi n-am văzut niciodată până acum pe cineva care să se oprească pentru a contempla peisajul aşa cum ai făcut tu. Nici egipteni, nici apiri, nici edomiți. Cu atât mai puțin vreun om de pe aici. Ei privesc norii pentru a şti cum o să fie vremea a doua zi sau se uită la orizont după un vapor sau după o caravană. Pe când tu, tu aşteptai altceva.

Mose medita la aceste cuvinte, îşi bău vinul, gustă una din smochinele care se aflau în bolul din fața lui, o smochină micuță, albă, şi i se păru că are un parfum de mosc pe care nu-l aveau smochinele din Egipt şi nici cele din Sinai.

– Şi tu, Letro, aştepți ceva, spuse în cele din urmă. Ca să ai o privire atât de ascuțită, trebuie să aştepți ceva.

De data asta, fu rândul lui Letro să râdă. Mose auzi că era strigat afară. Se ridică, ieşi, îşi agită braţul şi strigă:

– Nibbiot, Ali!

Aceştia îl zăriră şi veniră spre el.

– Ne întoarcem, spuseră. Te căutam.

Letro apăru din cort şi privirile celor doi se îndreptară spre el. Primul care înţelese situaţia fu Ali.

– S-ar părea că rămâi aici, spuse el cu o privire neliniştită,

–Il invit la mine, spuse Letro.

Păreau descumpăniţi. Nu-şi imaginaseră viaţa fără străinul care trăia alături de ei doar de trei săptămâni.

– Mose...., spuse Ali cu o voce plină de reproş.

– Întoarceţi-vă mâine, spuse Mose luându-l pe Ali de braţ. Avem de vorbit în seara asta.

Îi însoţi până la copacul mare unde îşi legaseră dromaderii şi pe al lui îl lăsă să pască. Aveau capetele plecate. Îl îmbrăţişară şi poate că îşi ascunseră lacrimile. Poate că şi el şi le ascunse pe ale lui.

Când se întoarse spre cortul lui Letro, speră s-o vadă pe Sefira, chiar şi numai pentru o clipă. Îl găsi pe Letro care îi arătă un sclav.

– O să te ajute să-ţi faci abluţiunile, dacă vrei. Te aştept la masa de seară. O să-mi cunoşti fiii.

La mică distanţă de cort, un pavilion minuscul din cărămizi nearse, fără acoperiş, era folosit pentru abluţiuni. Era, de fapt, un bazin pavat cu pietre plate. Apa pe care sclavul o vărsa pe spatele lui Mose era caldă şi parfumată cu cenuşă de tămâie. Cerul devenise turcoaz închis.

15
Sete

Se trezi la miezul nopţii. Sforăiturile lui Letro şi ale celor doi fii ai lui acopereau şuierăturile brizei, dar nu şi strigătele

familiare ale cucuvelelor şi nici cele, îndepărtate, ale şacalilor. Se întoarse pe spate şi, asemeni somnorosului care dimineața împinge cuvertura cu piciorul, aşa şi el respinse tenebrele care îi amenințau spiritul.

Comparase mereu somnul de noapte cu mormântul. Corpul zace în aceeaşi poziție, doar sufletul se trezeşte la o viață superioară şi se contemplă în propria lui oglindă. Îşi dorea să vadă steaua inelului său, dar ea nu făcea decât să-i amintească de Cealaltă stea, de cealaltă flacără: cea care trebuia să scânteieze în el însuşi.

Se gândi la fiii gazdei lui. Doi tipi zdraveni, leiți tatăl lor, dar din care nu scăpărase niciodată nici cea mai mică scânteie, Letro era un silex tăios. Dar de ce îi oferise dintr-o dată ospitalitatea lui? Ce aştepta?

Pentru prima dată după mult timp, poate de când părăsise Egiptul, îşi dorea compania unei femei. Nu doar a unui corp de femeie, ci a unui corp în care să se regăsească deja şi o parte a sufletului său. O adevărată tovarăşă de viață, nu o concubină. Până atunci nu avusese parte decât de femelă, noaptea, iar ziua de freamătul unei agitații secundare, îngrijirea corpului, trăncăneală şi bârfe. Spasmul şi inutilitatea. Îşi dorea o femeie gravă. Se gândi la Sefira. Bănuia că, în ajun, nu intrase în cort decât pentru a-l studia. Şiretlic de femeie. Şiretlic flatant fără îndoială pentru el, dar fără altă semnificație.

Sefira: o lumină umană. O lumină într-un vas de alabastru. Ar fi vrut să stea de vorbă cu ea chiar atunci. Dar ea dormea în cealaltă parte, în cortul femeilor, cu mama ei şi cu servitoarele. Legile ospitalității erau mai ermetice decât orice zid. Trebuia să se înarmeze cu răbdare.

Îi era sete, se ridică şi ieşi cu picioarele goale îndreptându-se spre unul din vasele cu apă puse la răcit pe zidul mic ce înconjura cortul. Era lună plină şi destul de răcoare, dar goli aproape tot vasul simțind că apa avea parfum de tămâie. În timp ce bea, observă că piatra inelului său captase una din razele lunii şi că steaua se animase. O contemplă un moment. Cuprinse apoi

cu privirea preeria care se întindea dincolo de colină. I se păru că percepe, foarte aproape de el, un zgomot ciudat. Punând vasul înapoi pe zid, îşi dădu seama că ceea ce auzise era mai degrabă reflexul unui zgomot. Trebuie că venea dinspre cortul femeilor. Se duse să vadă. Într-adevăr o formă feminină stătea în faţa unui zid identic cu cel de lângă cortul lui. N-o vedea decât din spate, dar o recunoscu imediat. Era ea. Îi fusese sete în acelaşi timp. Îi simţise oare prezenţa? Ea se întoarse dintr-o dată, aproape cu bruschețe, şi îl văzu, erau la zece paşi unul de altul.

Rămaseră aşa, nemişcaţi, faţă în faţă, în lumina lunii. Apoi ea intră în cortul ei. Se întoarse şi el în aşternut şi adormi cu greu.

16
Focul

Vântişorul de dimineaţă sufla rece. Deasupra mării, dincolo de port, nori mici, veniţi din nord, se mişcau cu insolenţă, mândri că sfidau anotimpul. Sub pâlcul de copaci de la baza colinei, un corb ciugulea delicat capul unui dromader care nu părea să se sinchisească, lăsând-o placid pe zburătoare să-i facă toaleta.

Durerea şi îngrijorarea întunecaseră faţa femeii. Cândva fusese frumoasă. Pielea ei era încă netedă, părul bogat. Dar veghea din ultima vreme îi stinsese licărul din priviri. Lângă ea, cu ochii în jos, Sefira privea îngrijorată spre copilaşul de trei sau patru luni pe care femeia îl ţinea în braţe şi care părea palid. Privirea lui Mose trecu de la una la alta, măsurând vag, dar cu strângere de inimă, fragilitatea înspăimântătoare a lucrurilor.

– Mă duc să-l caut pe tata, zise Sefira. Femeia îşi întoarse faţa spre Mose.

– În numele tatălui tău, convinge-l să-mi salveze fiul.

În numele tatălui tău. Mose nu ştiu ce să răspundă, dar în clipa aceea Letro îşi făcu apariţia, cu gura întredeschisă, ca unul

care se abține să spună lucruri neplăcute. Femeii îi scăpă un țipăt scurt.

– Nu mai suge de două zile, spuse ea. Nu mai plânge. Abia se mişcă. E primul meu născut. Dacă moare, voi fi repudiată. Îți dau toate bijuteriile mele, dar te implor, fă-l să rămână în viață, să se însănătoşească.

Letro se aplecă asupra copilului.

– Laptele tău nu este bun. Dă copilul la o doică. Şi purifică-te, mai zise ridicând ochii spre femeie.

Femeia îşi întoarse cu greu fața.

– Îți cer o intervenție, murmură ea.

– Chiar dacă a părăsit pântecul, copilul rămâne ataşat de marna lui până la şase luni. Dacă mama este impură, copilul va fi amenințat. Înțelegi ce vreau să spun. Femeia închise ochii şi suspină.

– O să fac ce spui tu, Letro. Letro se întoarse spre fiica lui.

– Cuțitul, zise. Şi un sac.

Sefira intră în cort şi aduse un sac mic din pânză de cânepă şi un cuțit care îl făcu pe Mose să tresară. Femeia îşi dădu jos gluga mantalei şi îşi lăsă capul pe spate, ca şi cum şi-ar fi pregătit gâtul pentru lama ascuțită pe care o ținea Letro. Mose înghiți în sec, gata să intervină, în ciuda ospitalității care i se acordase. O privi pe Sefira; era tensionată, dar nu părea să se aştepte la o ucidere, fie ea şi ritualică, Letro se duse în spatele femeii. Îi apucă părul cu toată mâna, ca şi când ar fi vrut să-i țină capul pe spate şi să-i taie mai bine gâtul.

Dar nu-i tăie decât părul. Îl tăie pe tot, şuviță după şuviță, aruncându-l în sacul pe care Safira îl ținea desfăcut. Femeia îşi ținea ochii închişi, ca şi când ar fi fost supusă unei pedepse. Când ridică în sfârşit capul, semăna cu un bărbat. Lacrimile îi țâşniră din ochi.

– După ce-o să-ți dai copilul la doică, fă o baie rece, zise Letro. Şi nu te mai uita la fiul soțului tău.

Se duse în cort şi reveni după o clipă, aducând un săculeț pe care i-l întinse femeii.

– Spune-i doicii să pună această pudră în laptele pe care trebuie să-l bea înainte de a alăpta.

– Şi intervenția? Întrebă femeia, cu o voce şoptită.

– În seara asta, răspunse Letro.

Rămase nemişcată o clipă, parcă rumegându-şi moartea.

– Nu pierde timpul. Du-te şi caută o doică, îi ordonă Letro. Femeia se întoarse încet pe călcâie şi porni pe drumul pe care venise, Letro legă sacul cu o sfoară pe care i-o întinse Sefira. Apoi îi aruncă lui Mose o privire tristă, amară. Chemă sclavul şi îi ceru să aducă o cană de apă şi un prosop, îşi turnă apă pe mâini, le spălă şi le şterse cu grijă.

Mose era încă sub efectul emoției pe care i-o provocase scena cu femeia, dar şi a revelației pe care o avusese în privința lui Letro ca personaj public. Patriarhul amabil şi ospitalier pe care-l cunoscuse în ajun se transformase sub ochii lui în judecătorul autoritar, deținător al unei puteri fără recurs. Ce fel de rege era, peste cine sau peste ce?

– Oile sunt mai inteligente, spuse Letro aşezându-se pe o bancă, în fața cortului său. Ele nu visează să păcătuiască în orice anotimp, în orice moment. Sau dacă o fac, rămân doar cu visul.

Chemă din nou sclavul ca să le aducă vin şi două pahare.

– Să fii păstor de oameni este o viață de câine, mai zise. Îi întinse un pahar lui Mose, care se aşezase la picioarele lui, îi turnă vin şi se servi şi el. Apoi continuă:

– Ea se căsătoreşte cu un bărbat a cărui nevastă dintâi a îmbătrânit şi s-a ofilit. Aduce pe lume un băiat. Fiul cel mare al soțului ei o doreşte şi ea i se dăruieşte lui. Îşi neglijează copilul, care se îmbolnăveşte, apoi vine la mine să se smiorcăie că va fi repudiată.

– De unde ştii toate astea? Întrebă Mose.

De fapt, bănuia de unde: În astfel de comunități, ca şi la Avaris şi fără îndoială şi în altă parte, totul se ştia.

– Eu sunt şeful lor, răspunse Letro. Oamenii vin la mine să mă informeze despre lipsurile, rătăcirile şi renegările lor. Ei ştiu că orice greşeală provoacă inevitabil dezordine de pe urma căreia

întreaga comunitate poate avea de suferit. De exemplu, dacă un om îşi încalcă cuvântul dat. Acest lucru declanşează o ceartă între două familii legate prin căsătorie. Fraţii vor fi separaţi, se vor crea alte clanuri, unii vor pleca să se instaleze în altă parte, se vor lupta pentru a obţine păşunile lor. Această divizare nu va înceta să învenineze. Aşa că e mai bine să faci apel la o autoritate şi să opreşti această destrămare cât mai repede posibil.

– Aşadar eşti şeful lor, conchise Mose.

– Tatăl meu era deja şeful lor. La fel şi bunicul meu. De când ne-am instalat aici, acum câteva generaţii.

– Ce-i cu intervenţia pe care ţi-o cerea femeia asta?

Letro îşi mai turnă vin şi îi aruncă lui Mose o privire stranie.

– E vorba de un sacrificiu care să refacă integritatea Legii.

– A Legii?

– Voi n-aveaţi legi în Egipt?

Nu există justiţie care să nu vină de la zei, îi spusese cândva Seti.

– Judecătorii nu făceau sacrificii, răspunse Mose. Tu ce fel de şef eşti, şi judecător şi mag?

– Ce face un judecător? zise Letro. Aplică o lege. De unde vine legea? De la zei. Un judecător este întotdeauna un mag.

Aproape că erau cuvintele lui Seti.

– Natura umană nu poate concepe legile, reluă Letro, abia dacă le înţelege. Dacă oamenii ar fi lăsaţi să decreteze legile...

Ridică braţul într-un gest neterminat.

– Dar cine le cunoaşte? Întrebă Mose.

– Intermediarii, răspunse Letro.

– Deci zeii ţi le-au comunicat ţie?

– Le-au dictat strămoşilor mei.

– Aici?

– La nord, de unde venim toţi, spuse Letro.

– Sunteţi veniţi din nord?

– Ca şi apirii, replică Letro. Ce importanţă are? Esenţialul este să avem legi.

Mose rămase tăcut un moment. Dacă admisese, încă din tinerețe, că zeii erau garanția justiției, nu auzise până acum spunându-se că ei dictau direct legile celor care erau însărcinați cu aplicarea lor. Această idee îl lăsase perplex.

– Cum se pot manifesta zeii? Întrebă Mose.

– Vorbesc în noi atunci când facem să tacă vocea noastră interioară, spuse Letro.

Mose fu uimit. Să faci să tacă vocea ta interioară, nu asta făcea el când era în Egipt, nu se cufunda în el însuşi pentru a alunga orice gând şi pentru a încerca să zărească linia de foc? Nu asta făcea şi acum, când avea timp liber? Linia de foc nu era divinitatea pe care o aştepta? Descoperi însă că şi zeii aveau o voce.

Expresia lui Mose trebuie că-l intrigă pe Letro.

– Cine e mai surprins, apirul sau egipteanul, de ceea ce am spus? Întrebă el.

Mose dădea din mâini, găsindu-şi cu greu cuvintele.

– Linia de foc... Focul divinității trebuie să ardă în tine, şi nu cel terestru..., zise el repetând spontan cuvintele lui Nesaton.

Letro îl țintui cu privirea. Mose îşi recăpăta încet-încet stăpânirea de sine.

– Erau cuvintele unui preot egiptean, Nesaton...

– Stăpânul tău?

– Nu l-am cunoscut decât la sfârşitul vieții, răspunse Mose cu regret.

– Ce te-a învățat?

Mose ridică spre Letro o privire mirată; ar fi avut atâtea de spus.

– Cum să fac vocile să tacă... răspunse el.

– Pentru a o auzi pe cea a zeilor?

– Pentru a vedea divinitatea.

– Şi ai văzut-o?

– A fost cât pe ce... dar mi-a scăpat.

Letro scoase un oftat şi se aplecă spre Mose. Îl privea insistent cu ochii lui limpezi ca şi cum îl vedea pentru prima oară. Apoi umplu din nou cele două pahare cu vin.

– De câte ori?

– Nu ştiu... De mai multe ori. Urmă din nou un moment de tăcere, într-adevăr, asta nu e o practică a apirilor, spuse Letro. Ei au plecat de mult timp. Nu era nimeni care să-i îndrume acolo, în Egipt. Au adoptat, fără îndoială, credinţele egiptenilor.

Mose îşi aminti de oamenii aceia speriaţi pe care îi întâlnea noaptea şi care visau să fugă. Şi toţi ceilalţi, care trudeau pe şantierele regale, de ce voiau să fugă? Din demnitate? Ca să-şi regăsească zeii? Nu înţelesese niciodată. Ştia doar că ei venerau zei care nu erau întotdeauna cei ai egiptenilor, căci zărise la gâtul lor amulete agăţate de sfoară de cânepă sau de în, în care recunoştea zei şi zeiţe din est, un zeu al tunetului, cel mai adesea, şi o zeiţă a fertilităţii.

– Apirii din nord, reluă Letro, au adoptat zeii din Canaan şi pe cei ai asirienilor.

– Apirii din nord? Întrebă Mose, amintindu-şi că, într-adevăr, existau apiri şi în altă parte. De ce nu săreau oare în ajutorul fraţilor lor care erau sclavi?

– La nord de Araba şi Edom, în Canaan, spuse Letro. Credeai că toţi apirii sunt în Egipt?

– Au un rege al lor? Întrebă Mose.

– N-au nici regi, nici cetăţi. Doar grupuri înarmate, prost înarmate, care sunt de obicei la cuţite cu cei din Canaan.

Sclavul le aduse mâncarea pe un platou din lemn de cedru. Cei doi mâncară în tăcere.

Gândul lui Mose zbura. Spre Sefira. Precum călătorul care visează să se oprească într-o oază, sub palmieri, în susurul apei.

Seara Letro aprinse focul pe o piatră pătrată, care îi ajungea până la talie, pe aceeaşi colină pe care se afla şi cortul lui. Mose îl observă de departe. Când focul ardea bine, Letro vărsă deasupra lui un pic de lapte, apoi un pic de vin. Picură apoi deasupra lui parfumuri, iar vântul împinse fumul albăstrui spre

Mose. La sfârşit, aruncă în foc micul sac în care pusese azi dimineață părul femeii. Focul arse violent câteva clipe şi Mose se întrebă dacă femeia, acolo unde se afla ea, simțea vreun efect.

Se duse spre Letro. Acesta întoarse capul spre el.

– Purificarea, zise el. Doar focul purifică. Doar divinitatea purifică. Numai focul mănâncă materie. Numai focul este purtătorul spiritului.

A doua zi fiii lui Hussam se întoarseră. Când coborâră de pe animalele lor, erau trişti.

– Poți să te întorci când vrei. Eşti fratele nostru, zise Ali strângându-l în brațe.

Mose aduse arcul şi săgețile care-i rămaseră şi i le dădu.

– Ai văzut cum l-am făcut. Încearcă să faci şi tu unul la fel. Chiar mai multe. Şi multe săgeți. O să aveți nevoie de arme cât timp veți fi pe drum.

Nibbiot îi întinse un săculeț şi Mose bănui ce conținea. Scutură din cap.

– E partea ta, insistă Nibbiot.

– Ospitalitatea pe care mi-ați oferit-o era partea mea.

Rămaseră toți cu ochii în pământ.

– E timpul să plecați, zise Mose. Păstrați amintirea zilelor frumoase pe care le-am petrecut împreună..

Ei plecară pe dromaderii lor, iar el îi urmări cu privirea până când trecură de defileul împădurit care ducea către drum.

Puțin după aceea, în timp ce mai privea încă defileul, o văzu venind, călare pe o măgăriță, pe femeia din ajun. Nu mai avea copilul cu ea şi lui Mose i se strânse inima. Descăleca şi înainta spre el. Mose o privea insistent, neîndrăznind s-o întrebe ce s-a întâmplat.

– Copilul suge, spuse ea. Şi-a recăpătat culoarea în obraji. Vreau să-l văd pe Letro.

– Mai bine nu, răspunse el.

– Atunci, dă-i asta, zise ea, scoțând din manta un săculeț. După clinchetul care se auzi, îți dădeai seama că era vorba de bijuterii.

– Mai bine nu, repetă el.

Ea lăsă capul în jos şi rămase un moment aşa, fără să spună nimic: Apoi întrebă:

– De ce?

– Există unele lucruri care nu se plătesc. Şi altele pe care le-ai plătit deja.

– Eşti nou venit aici?

– Da.

– Vorbeşti deja precum fiul lui.

Îşi puse săculeţul înapoi în manta şi se îndreptă spre măgăriţa ei.

17
Uleiul lămpii

Se reîntâlniră opt zile mai târziu, la asfinţitul lunii, în faţa fântânilor de pe teritoriul lui Letro. Ea venise cu două căldări de cupru să ia apă pentru abluţiuni, în timp ce Mose îşi propusese să umple numeroasele vase în care se păstra apa pentru cei din cortul bărbaţilor, sclavul fiind plecat împreună cu unul din fiii lui Letro în oraş.

– Nu mai eşti un străin, zise ea cu voce calmă.

– Dacă spui tu.

– Tatăl meu a spus-o.

– Mă supun înţelepciunii lui.

– Spune că porţi în tine o lumină.

– El este cel care a vărsat ulei în lampa mea.

– Ai aşadar o lampă.

– Lampa mea eşti tu.

– Înseamnă că lampa ta are două lumini.

– Totuşi doar o flacără arde.

– Atunci caută şi celălalt fitil.

– E aici, în faţa mea, spuse el. Îl aprind în visele mele. Este flacăra pe care o văd cu ochii închişi.

Ea îi aruncă o privire şi se aplecă pentru a coborî prima căldare în puţ, lăsând funia să alunece uşor pe marginea joasă. El se duse lângă ea ca s-o ajute să scoată apa. Făcu la fel şi cu a doua găleată. De câte ori trăgea de funie, braţul lui atingea uşor sânul Sefirei. Dar ea nu se dădea înapoi. Şi poate că buzele îi fremătau.

– Ar trebui să vărs apa asta pe mine, spuse el zâmbind, în timp ce-şi îndrepta spatele, dar de fapt, nici dacă m-aş arunca în fântână, nu m-aş răcori.

Ea izbucni în râs.

– Egiptenii au uşurinţa vorbelor.

– Fitilul unui apiru nu arde decât într-un ulei bun, spuse el.

Se întoarse cu faţa spre ea şi îi puse cu delicateţe palma pe sânul de care braţul lui se atinsese. Ea îşi lăsă aproape imperceptibil capul pe spate, dar corpul îi rămase nemişcat sub mângâierea mâinii lui. Respira mai repede.

– Aşa să fie, spuse ea nedezlipindu-şi privirea de cea a lui Mose. Vorbeşte cu tatăl meu.

– Atunci totul este în ordine. Laptele se transformă în stele şi copacii cântă în aşteptarea nopţii noastre.

Ea se aplecă pentru a apuca cele două găleţi şi el o mângâie pe cap. După ce se ridică şi plecă, o urmări cu privirea până în vârful colinei. Din cauza celor două greutăţi pe care le ducea, mersul îi era şi mai unduitor decât de obicei. Aplecându-se într-un târziu ca să-şi umple vasele cu apă, începu să cânte, pentru prima oară după mult timp. De fapt, pentru prima oară în viaţa lui, aşa i se părea.

– Chiar mă întrebam când o să-mi ceri mâna Sefirei, spuse Letro în aceeaşi seară, gânditor. Zece bărbaţi au cerut-o de nevastă până acum, dar se pare că noi te aşteptam pe tine.

– Noi? se miră Mose.

– Şi eu te aşteptam, spuse Letro oftând. Omul cu flacăra. Omul care poartă în el flacăra. Omul care caută flacăra. Sunt puţini astfel de oameni. Sunt rari, precum stelele căzătoare.

Se gândea oare la fiii lui când spunea asta? După un timp reluă:

– Cred că Sefira este soția ta dintotdeauna. Îți era hărăzită. Ea a ştiut-o de când te-a văzut.

Se căsătoriră opt zile mai târziu, Letro le ridică un cort, nu departe de al lui. Un cort din pânză albă bine căptuşită, cu proptele de pin lăcuite.

Când festinul dat cu ocazia nunții se termină, când ultimele cântece, ultimele dansuri, ultimele ecouri ale tambururilor şi castanietelor încetară, după ce vinul fusese băut şi plăcintele cu carne de miel şi susan mâncate şi torțele stinse, cel care era numit regele demonilor fu cuprins de neliniște. Îşi înăbuşise oare prea tare vocile interioare? Se simțea ca un arcaş pietrificat, călare pe un cal care tropăia pe loc. Erau amândoi goi pe o cuvertură mare din piei de oaie, înlănțuiți, copleşindu-se cu mângâieri, admirându-se unul pe celălalt, sărutările ucigându-le cuvintele de pe buze. El îi contempla fața schimbătoare, corpul care tremura şi în cele din urmă îi aparținu acestei ființe care, la rândul ei, i se dăruia. Prima săgeată plecă. Mâinile lui explorară din nou corpul Sefirei, sânii, coastele, pântecul, coapsele. Ar fi vrut să se contopească cu ea. Ea îi sărută mîinile, i le muşcă, iar el îi sărută picioarele.

Trase toate săgețile, cu trupul înfierbântat, ca şi cum viața lui depindea de asta. Aşa cum spusese, Sefira era uleiul lămpii sale. Îşi aparținuse prea mult timp. În cele din urmă se dăruia. Viața nu mai avea sens de acum înainte decât dăruindu-se în întregime. Şi astfel începea să trăiască. Egiptul dispăruse în noapte şi o dată cu el şi sclavia, care nu mai era decât un basorelief pe un zid cenuşiu, plin de praf, acoperit de semne aproape indescifrabile.

Dimineața îi făcu o declarație cam ciudată, cum fac de obicei fetele, dar pe care n-o regretă:

– N-o să fiu decât al tău.

PARTEA A TREIA

O VOCE ÎN DEŞERT

1
"Regele Egiptului a murit!"

Şase luni mai târziu. Al doilea anotimp al ploilor se apropia. Vânturi arțăgoase începuseră să sufle de câteva zile, enervând animalele şi tulburând somnul oamenilor.

Laiş şi Ido, cei doi fii ai lui Letro, se întoarseră din port. Ei veniră să ia masa de prânz alături de tatăl lor care observă că erau cam tulburați. Întâlniseră negustori care veneau din Egipt - povesteau ei - şi care aduceau veşti importante. Acestea, credeau ei, l-ar putea interesa pe Mose. Sclavul merse să-l caute pe pajiştile unde număra, împreună cu păstorii, oile, berbecii şi mieii pe care urma să-i ducă spre est, acolo unde păşunile începeau să fie bune o dată cu ploile.

– Regele Egiptului a murit! Îi spuse Laiş. Mose se aşeză.

– Seti a murit? Întrebă. De unde ştii?

Laiş îi spuse că aflase de la negustorii madianiți care se întorceau din Marele Negru şi din Marele Verde. Mai erau încă în port, reparând carcasele şi pânzele vapoarelor, căci traversarea fusese furtunoasă n-avuseseră timp să vorbească cu el. Dar Mose putea să meargă la ei n-ar trebui decât să întrebe de Untel şi dacă îşi încheiaseră afacerile, o să-i spună, fără îndoială, mai multe. Mose se grăbi să-şi termine prânzul frugal

sub privirea gânditoare a lui, Letro, apoi îşi luă calul şi plecă în port.

Îi găsi pe negustori, un grup mic de vreo douăzeci, inclusiv mateloți, trebăluind pe lângă vapoarele care păreau destul de rău avariate. Ocărau diavolii care, ziceau ei, se abătuseră asupra lor.

Mose îl luă pe unul dintre ei deoparte, cel care părea să aibă mai mult bun simț, şi îi oferi un ulcior cu vin de Siria, cerându-i în schimb să-i acorde o oră din timpul său. Acesta, surprins, acceptă.

– Ce vrei de la mine?

– Vreau să-mi povesteşti tot ce ai văzut în călătoria ta.

– Îngrozitoare călătorie. Plecaserăm din Eţion-Gheber de-abia de două zile când vântul din nord s-a pornit să sufle. Marea s-a umflat, cu valuri înalte cât un stat de om. Vântul din nord-est, vântul duhurilor rele. A trebuit să ne echilibrăm sacii sub punte, aşezaţi însă pe scânduri, ca să nu se înmoaie. Nu puteam să avansăm în mijlocul mării. Aşa că am mers de-a lungul coastei vâslind. Din fericire furtuna se potoli când am ajuns în faţa Mării Trestiilor, altfel nu am fi putut ajunge acolo. Totuşi am făcut în unsprezece zile drumul pe care-l făceam în şase. Şi am avut parte de mai multă apă. Abia am sosit că furtuna a început iar. Iată-ne blocaţi. Singura consolare o delegaţie de îmbălsămători, condusă de un preot al templului din Avaris, care ne-a cumpărat toată marfa. Toată. Au plătit cu aur şi cupru. De la ei am aflat că regele Egiptului a murit de o săptămână...

– Seti?

– Seti, da, acesta e numele lui. Douăzeci şi unu de ani de domnie. Acum au un rege nou. Ramses. Fiul lui.

Seti murise de aproape două săptămâni. Mose îşi imagină munca sinistră a îmbălsămătorilor, incizând abdomenul cadavrului pentru a-l eviscera, scoţând măruntaiele una după alta pentru a le pune în canope cu aromatizante, scoţând creierul cu nişte cârlige băgate prin nas, spălând carcasa cu natron şi

sucuri...Toate acestea în duhoarea cea mai infamă. Se cutremură. Şi în toată țara se auzeau fără îndoială lamentațiile bocitoarelor.

– Cum era la Avaris?

– Haos. Şantiere peste tot şi, din cauza ploii, era o mare de noroi.

– Şi apirii?

– Apirii? Ca întotdeauna, muncesc ca nişte animale de povară. Era ceva, în ploaie!

Negustorul scoase din buzunar o frunză asemănătoare cu cea pe care hamalul madianit i-o oferise cândva lui Mose, pe țărmul Marelui Negru. O rulă strâns, merse spre un negustor de păsări care îşi frigea marfa în port, apoi se aplecă şi îşi aprinse frunza. Se întoarse aspirând fumul.

– Asta îți limpezeşte mintea. E o plantă din Asia. Mose dădu din cap.

– Ştiu. Ce altceva poți să-mi mai spui?

– Nimic. Țara e în doliu pe perioada celor patruzeci de zile în care regele este îmbălsămat. Ne pregăteam să plecăm când o a doua furtună s-a iscat şi chiar Marele Negru, care este totuşi liniştit de obicei, a început să se agite. Am rămas blocați acolo jos încă patru zile. La întoarcere, marea foarte tulburată...

Negustorul continua povestea necazurilor lui, dar Mose nu-l mai asculta. Aşadar nimic nu se schimase. Lucrurile riscau chiar să se înrăutățească, Ramses, de acum înainte singur stăpân al Egiptului şi posedat de nebunia grandorii, vrând să impună splendoarea puterii sale, construind din toate puterile peste tot şi mai ales în Egiptul de Jos.

Dar apirii voiau ei cu adevărat să fugă? Îndoiala îl măcina pe Mose pentru întâia oară. Cei care îi vorbiseră de fugă şi care îl voiau ca şef erau doar câțiva oameni care visau la libertate; ceilalți erau fără îndoială înrădăcinați în pământul egiptean şi nu-şi imaginau altul. Îl cuprinse deznădejdea şi o dată cu ea simți un gust de cenuşă. Această amărăciune îl surprinse. Ce sperase, de fapt? Să conducă exodul apirilor? Ce naivitate! Acest

lucru îl făcu pentru a doua oară să simtă deziluzia şi se întoarse la Letro prost dispus, ba chiar plin de sarcasm.

Letro îl înțelegea foarte bine. Şi dacă în următoarele zile se abținu să abordeze subiectul, într-o seară îl întrebă:

– Ce sperai să se întâmple la moartea faraonului? Mose bâigui.

– Mă gândisem... Credeam că apirii...nu ştiu. Mă gândisem că după moartea faraonului poate se vor răzvrăti.

– Sunt bine acolo unde sunt, zise Letro. Afirmația îl luă prin surprindere pe Mose.

– Dar sunt sclavi! strigă el.

– Ce gândeşte un prinț educat şi ce gândesc populațiile apiru nu e deloc acelaşi lucru. În orice caz, unde s-ar duce, dacă ar fugi?

– În Canaan, nu? Acolo de unde au plecat...

– Ar fi masacrați de canaaniți. Şi-au pierdut deprinderile de luptă. Câți dintre ei ar mai şti să mânuiască o lance? De câte ori apirii rămaşi în Canaan, care sunt obişnuiți totuşi să se lupte, au declarat război canaaniților, au fost bătuți măr. Ei nu sunt nici soldați, nici cuceritori. Şi le e mai bine acolo unde sunt.

Mose părea consternat.

– Sunt sclavi, spuse. Tu nu i-ai văzut, tu n-ai fost sclav. Nu poți să ştii...

Letro îl privi pe Mose cu îngrijorare.

– Tu te considerai un sclav? Îl întrebă.

– Nu... Dar într-un fel... nu, nu eram un om liber. Eram la ordinele regelui, ale fiului său... răspunse încet.

– Te consideri acum eliberatorul apirilor?

– Unii dintre ei voiau ca eu să-i scot afară din Egipt. Nu ştiu dacă ceilalți îşi doreau să plece. În fond, se stabiliseră acolo cu secole în urmă... Dacă viața ar fi fost mai puțin dură pentru ei... Nu ştiu dacă pot fi eliberatorul apirilor. Nu ştiu dacă am forța să fac asta.

Letro îşi trecu degetele peste ochi.

– Ştim povestea sosirii lor în Egipt, spuse el plictisit. Triburile apiru şi triburile noastre s-au întâlnit de multe ori. În Sinai, în

țările Canaanului, de la Edom şi Moab până la Tadmor, Mari, Asur, Babilon... S-au aşezat în Egipt folosindu-se de puterea de seducție a femeilor lor.

– Cum? strigă Mose.

– Când primul dintre apiri, Avram, a plecat în Egipt, în urmă cu mult timp, înainte de a intra în țară, i-a spus soției lui, Sarai: "Eşti o femeie frumoasă. Când egiptenii te vor vedea, vor spune: «E soția lui». Şi pe mine mă vor omorî, iar pe tine te vor lăsa în viață. Mai bine spune că eşti sora mea, ca să-mi meargă bine." Ceea ce se şi întîmplă. Sarai l-a sedus pe faraon, care i-a făcut daruri lui Avram, oi, boi, măgari, măgărițe, servitori şi servitoare. Până când şi-a dat seama de înşelătorie şi a poruncit ca Avram şi soția lui să fie alungați din țară.

Mose îl privea pe Letro consternat.

– Dar n-a fost singura dată când Avram a recurs la acest şiretlic, reluă Letro. Când s-a întors în Canaan, Avram a pus-o pe Sarai să facă acelaşi lucru cu regele canaanean, Abimelec. Care şi-a dat şi el seama de adevăr, dar totuşi i-a permis lui Avram să se stabilească în țară.

Fu rândul lui Mose să-şi treacă mâna peste față.

– Era, se pare, o tradiție de familie, continuă Letro, căci Isaac, fiul lui Avram, a făcut la fel. Acelaşi rege a luat-o pe soția lui şi a eliberat-o când a înțeles că era soția lui Isaac. Şi l-a lăsat şi pe Isaac să se stabilească în țara lui. Mose, te consider nu doar ginerele meu, ci şi fiul meu. Văd că îți faci multe griji pentru soarta apirilor din Egipt. Vreau să ştii că scoaterea lor de acolo e o sarcină uriaşă. Nu te lăsa înşelat de nemulțumirea lor. E ca şi când ai încerca să deplasezi muntele, dar în cazul acesta, muntele riscă să se prăbuşească peste tine.

Supărarea pătrundea în sufletul lui Mose. Încercă să şi-o reprime, dar ea țâşnea precum apa. Era asemeni impulsului care-l făcuse să-l omoare pe contramaistrul egiptean sau să-i înjunghie pe tâlhari cu atâta precizie. Acelaşi impuls care l-a făcut să alerge după un jefuitor şi să-l decapiteze cu furie, din răzbunare.

– Nu-i pot lăsa în mâinile acelor oameni! strigă el cu mânie. “Ramses!” strigă, agitându-şi pumnul, ca turbat. “Ramses!” repetă cu pumnul ridicat. Sări în sus, cuprins de o furie care-i congestiona faţa şi îi injecta ochii de sânge.

Letro îşi împreună mâinile pe genunchi şi îl privi cu răceală.

– Mose, nu devotamentul faţă de apiri te conduce, ci răzbunarea.

Vocea lui solemnă îl imobiliza pe Mose.

– Răzbunarea?

– Răzbunarea faţă de egipteni. Pe Ramses îl urăşti,

–îl urăsc pe Ramses pentru că îi face să sufere...

– Ai fugit din Egipt pentru că nu mai suportai să lucrezi pentru Ramses.

Furia lui Mose se potoli.

– Îl urai şi pe tatăl lui?

– Nu. Dar asta era înainte de a-i întîlni pe apiri...

– Pe Ramses îl urăşti. Şi tot ceea ce reprezintă el. Lui i te împotriveşti.

Constatarea era fără replică. Mose se întoarse spre socrul său stupefiat.

– Ai dreptate, spuse cu jumătate de voce. Îl detest pe Ramses, dar totuşi...

Sefira şi mama ei veniră să anunţe că gătiseră prepelițe umplute cu grâu şi că împreună cu servitoarele pregătiseră o masă festivă pentru a celebra, în seara aceea, naşterea celui de-al doilea băiat al lui Laiş. Mose îşi veni în fire uitase deja de această naştere în ciuda ţipetelor lehuzei şi a moaşei care îl treziseră înainte de ivirea zorilor. Sefira se ţinea mecanic de pântecul care era deja proieminent. Naşterea copilului lor fusese prevăzută să aibă loc peste trei luni. Ridică ochii spre Sefira şi îi zâmbi. Ea însă remarcase îngrijorarea soţului şi continua să-l privească întrebător. Momentul acesta de tulburare fu spulberat de sosirea lui Laiş şi a lui Ido, care se întorceau din port. Laiş cumpărase un colier de aur pentru soţia sa.

Viața lui era aici, în câmpia de lângă Eţion-Gheber. Gândurile eroice se risipiră. Mose se ridică şi se duse lângă soția lui.

2
Spaima

Mose se obişnuise să meargă în port o dată pe săptămână. Aici aştepta vapoarele. Din conversațiile cu negustorii, cu proprietarii vapoarelor şi cu marinarii afla informații despre sosirile prevăzute, despre plecări, itinerarii,vreme, mărfuri... Sfârşi prin a învăța cum se repara o pânză, cum se călăfătuia o carcasă din interior, din ce fel de lemn se făceau cele mai bune catarguri şi cele mai bune vâsle (pinul de Moab şi stejarul de Siria), cum se strângeau velele şi multe alte lucruri.

Pândea desigur vapoarele care veneau din nord, cele care vindeau mirodenii aduse din Arabia şi Asia egiptenilor, dar îi asculta cu plăcere pe negustorii care veneau din sudul Africii, din Punt şi Kuş sau de la celălalt capăt al lumii din țările Quin, Serendib, Barigaza şi Barbaricon şi care uneori făceau doar escală la Eţion-Gheber. Mose privea ore în şir cum erau debarcați sclavii negri, goi, deşelați şi furioşi, coliviile cu păsări ciudate, şuierătoare, vorbitoare, cântătoare, maimuțele care îl făceau să râdă şi în acelaşi timp îl umpleau de o tristețe inexplicabilă, gheparzii cu ochi fardați... Jucării pentru adulți!

Când terminau de descărcat marfa, marinarii se strângeau ca să mănânce şi să bea. Nu era nevoie să caute femei, veneau ele la ei, ştiind că săptămânile de abstinență îi ofilise şi că erau cu dare de mână. Dar, între timp, Mose se delecta cu povestirile extravagante cu dragoni care scuipau flăcări, cu maimuțe mai mari decât oamenii, cu peşti uriaşi precum templele. Lumea era imensă, existau şi prin alte părți regi magnifici, Egiptul nu era singurul regat din lume.

În timpul unei astfel de deplasări la Eţion-Gheber a avut o experienţă ciudată. Tocmai ieşise pe chei, la ora la care-şi făcea obişnuita plimbare pe străzile aglomerate din port, când văzu oamenii fugind din calea lui. Nu înţelegea ce se întâmplă, nu vedea decât oameni cuprinşi de teroare şi care ţipau şi se închideau în casele cele mai apropiate. Fugeau de el? De ce? Atunci încremeni de spaimă. Un om care mersese alături de el tot drumul şi căruia nu-i acordase atenţie, se întoarse spre el. Faţa lui nu era propriu-zis o faţă umană. Nu era decât o imensă plagă. În locul nasului, două găuri băloase deasupra cărora ochii sangvinolenţi şi galbeni păreau să nu mai vadă lumea. Această creatură se sprijinea într-un baston, motiv pentru care înainta penibil, târându-şi picioarele, la unul dintre ele nemaiavând toate degetele. Scoase din manta o mână care nu mai era mână, ci un ciot. Fiecare deget avea lipsă una sau două falange. Creatura se întoarse spre Moise şi începu să vorbească.

Mose nu auzea ce spune, căci, cuprins la rându-i de spaimă, alerga spre chei, străduindu-se să păstreze cea mai mare distanţă posibilă între el şi această odioasă apariţie venită din lumea cealaltă. Deodată se deschise o uşă şi o femeie îl trase înăuntru, după care o închise. În cameră se aflau mai multe persoane, stupefiate, îngălbenite de frică.

– Te-a atins? Îl întrebă un bărbat.

– Nu, zise Mose.

– Binecuvântat fie Baal!

Mose înţelese că dacă monstrul l-ar fi atins, aceşti oameni l-ar fi vânat imediat.

– Dar cine e? Întrebă el.

– Un lepros, zise bărbatul.

Un lepros. Mose auzise uneori despre aşa ceva în poveştile pe care doicile le depanau seara, dar nu văzuse niciodată unul. Se uită la oamenii din încăpere nu mai văzuse de mult o asemenea panică, din ziua în care cerul devenise roşu, la Avaris. Un marinar aproape gol se lipise de un perete, cu ochii daţi peste cap. Toţi aceşti oameni parcă-şi ieşiseră din minţi la vederea

leprosului şi se ascunseseră fiecare pe unde putuseră. Deasupra unei vetre, un ceaun bolborosea. Femeia care-l primise pe Mose pregătea fără îndoială prânzul când îşi făcu apariţia figura aceea îngrozitoare. Ea îşi lipi faţa de ferestruica uşii. Scoase un ţipăt.

– Este aici! În faţa casei! La cincisprezece paşi! Unul din bărbaţi se ridică să se uite şi el.

– A plecat, zise acesta.

– Dar unde se duce? Întrebă altul.

– Trebuie ucis, trebuie ucis! strigă un tânăr în pragul isteriei.

– Ca să-l ucizi, spuse bătrânul, trebui să-l atingi. Femeia îşi cuprinse obrajii în palme îngrozită.

– Daţi-i foc! gemu ea.

– Am putea arunca pe el o torţă şi s-ar aprinde, zise tânărul.

– Nu aici, nu în oraş, zise bătrânul. Trebuie să facem asta în deşert.

Bărbatul care se uitase pe ferestruică deschise uşa şi scoase capul afară.

– A plecat, zise el.

– Nu se mai vede?

– Nu mai văd decât o formă în mişcare, acolo jos, el este fără îndoială. Se îndreaptă spre coline.

Deschiseră poarta. Femeia alergă să caute nişte frunze şi le aruncă în foc. Un fum parfumat şi înţepător se răspândi în cameră. Un astfel de fum ieşea din mai multe case. O femeie îşi recupera sandaua pe care, fugind, o pierduse în pragul unei case. Oamenii se aventuraseră pe chei priveau toţi în aceeaşi direcţie: cea în care dispăruse leprosul.

– Se îndreaptă spre puţuri! strigă un bărbat.

Se înălţară şi alte strigăte. Mose văzuse destul. Îşi luă calul şi o porni spre drumul de întoarcere.

A doua zi, Ido povestise în faţa lui şi a lui Letro că oamenii din Eţion-Gheber îl urmăriseră pe lepros când acesta se îndrepta spre puţuri. Aruncaseră în el cu pietre înfăşurate în cârpe aprinşi şi îl arseseră de viu.

– Lepra şi ciuma, spuse gânditor Letro, sunt cele două semne ale furiei zeilor.

3
Gherşon

Nici Mose şi nici Letro nu dormiră într-o anumită noapte din cea de-a noua lună a sarcinei Sefirei. Letro fusese ocupat cu purificarea mai multor cazane cu apă, pe care le fierbea îndelung şi în care arunca un praf al cărui secret îl ştia numai el. Când veni moaşa, în ora a şasea după prânz, i se dădu să mănânce, după care Letro îi spuse:

– Înainte de a o atinge pe fata mea, să-ți purifici mâinile cu apa asta. Iar după ce va naşte, să te întorci aici. Servitoarele vor duce un cazan înăuntru şi vei spăla copilul cu apa purificată din el. Cu apa din cel de-al doilea cazan o vei spăla pe fata mea.

Ea deschise gura, ca să obiecteze fără îndoială că-şi cunoştea meseria, dar îl cunoştea şi pe Letro, care nu putea fi contrazis. Aşa că îşi închise pliscul.

Aşteptară în jurul focului, în fața cortului lui Mose. Erau acolo Letro, cumnatul lui negustorul de mirodenii de la care se aprovizionau fiii lui Hussam, Laiş şi Ido, servitorii şi Mose. Soția lui Letro, femeia lui Laiş, sora ei, moaşa şi servitoarele erau înăuntru. Naşterea primului copil al lui Mose şi al Sefirei era un eveniment. În a douăsprezecea oră de după prânz, un țipăt scurt îi alertă erau primele dureri. Mose patrula prin fața cortului. Moaşa ieşi şi Letro se ridică. Se duse să ia apă cu o cănită dintr-unul din cazane şi o vărsă el însuşi pe mâinile femeii.

- Nu ți le usca, zise Letro. Du-te. Țipetele deveneau tot mai puternice şi tot mai dese. În a treia oră înainte de ivirea zorilor, bărbații auziră clar vocea mamei Sefirei: "Binecuvântată fie Astarte!" (Astarte - zeiță a procreației şi fecundității în mitologia feniciană şi al cărei cult era foarte răspândit în lumea semită,) Apoi îşi făcu apariția spunând că e băiat.

Servitoarele veniră să ia primul cazan, apoi pe al doilea. Laiş şi Ido îl îmbrăţişară pe Mose. Acesta se gândi la copiii lui pe care-i lăsase în Egipt şi, pentru prima dată, plânse. Nu era decât o jucărie în mâinile unor forţe necunoscute şi resimţea propria-i fragilitate.

– Ce nume o să-i pui? Întrebă Ido. Mose se gândi un moment şi spuse:

–Gherşon.

Nu era oare acest copil un străin? Ca şi tatăl lui? În zori intră în sfârşit în cort. Mama Sefirei picotea. O servitoare dormea lungită, epuizată. La apropierea lui Mose, Sefira deschise ochii. Copilul era culcat lângă ea, înfăşat într-o pânză fină.

– Pe mine m-ai născut, zise el.

Ea zâmbi, îi luă mâna şi o puse pe inima ei. Adormi aşa şi Mose nu-şi retrase mâna decât când soarele fu sus pe cer. Ieşi din cort ca să bea şi să mănânce ceva. Privi peisajul şi îşi zise că era un pământ fertil. Îşi dorea să aibă pe cineva lângă el ca să-i împărtăşească bucuria, ca în ziua aceea în care ieşise din palatul lui Seti şi era mândru de funcţia cu care fusese investit. Apoi privirea îi rătăci spre nord, dar nu văzu decât munţii ale căror piscuri acoperite de gheaţă străluceau în soare.

I se păru că aude o voce care-i spunea că avea totuşi o mare familie, dar îşi zise că poate oboseala îi tulburase mintea şi merse să se culce în cortul lui Letro.

4
Rugul în flăcări

Gherşon împlinea trei ani şi viaţa căpătase aspectul unui fluviu liniştit, Letro lăsase în grija lui Mose o parte din activităţile lui de patriarh, supravegherea pământurilor cultivate cu grâu şi legătura cu fermierii, ca şi gestionarea turmelor. Trebuia să se ocupe de recrutarea secerătorilor sezonieri, de depozitarea grâului şi de împărţirea lui, pe de o parte cel

destinat negustorilor şi pe de alta cel care trebuia dat la măcinat pentru pâinea clanului până la următoarea recoltă, de alegerea păstorilor care duceau turmele la păşunat, de aprovizionarea şi de protecţia lor. Căci hoţii de oi apăruseră în zonă şi Mose fusese nevoit să-i vâneze deja de două ori. Aceşti oameni nu furau decât câte o oaie sau două, pe care le legau cu sfoară şi le încărcau pe un dromader înainte de a o şterge spre deşert, dar cum veneau câte patru sau cinci o dată şi cum incursiunile lor erau frecvente, acest lucru provoca pierderi apreciabile afacerilor lui Letro.

Aşa că Mose învăţase să folosească praştia. Într-o zi, lovind un astfel de hoţ în spate, în timp ce un altul scăpase cu fuga, se duse să vadă dacă era mort sau viu. Îl găsi căzut pe spate, gemând, piatra-i rupsese probabil o coastă sau două. Fu totodată surprins de vârsta hoţului: paisprezece sau cincisprezece ani cel mult. Când îl văzu pe Mose, se ridică totuşi şi scoase un pumnal de la centură. Faţa-i era deformată de o grimasă care exprima disprețul. Mose înainta liniştit spre el şi îi spuse:

- Dă-mi pumnalul.

Băiatul se năpusti asupra lui Mose, care îl aşteptă pe loc şi îi trase o puternică lovitură de picior în coaste. Hoţul se chirci de durere şi scăpă cuţitul din mână. După aceea Mose îl lovi cu pumnul în faţă şi el căzu încă o dată pe spate, horcăind.

– Parcă ţi-am spus să-mi dai arma, îi zise Mose.

Luă pumnalul, tăie repede câteva fâşii din cămaşa băiatului şi îi legă strâns braţele la spate. Apoi îi legă picioarele, îl urcă pe dromader şi i-l duse lui Letro.

Când servitorii miraţi îl dădură jos pe hoţ de pe cămilă, acesta era livid de durere şi de furie. Văzându-l, Letro înţelese ce se întâmplase. Îi aruncă lui Mose o privire admirativă.

– Este rănit, zise Mose. Vrei să-l îngrijeşti?

Îngrozit, hoţul, cu torsul gol, legat fedeleş, stătea jos pe pământ, Letro îi examina rana. Ceru apă caldă, o spălă de sânge şi, puţin mai târziu îi aplică o cataplasmă de pătlagină caldă opărită în ulei şi strânse bandajul în jurul torsului hoţului care, în pofida durerii, nu îndrăznea să scoată nici un cuvânt.

Mose îl dezlegă pe hoț şi îi ordonă să stea în picioare. Acestuia îi tremurau picioarele, iar ochii îi ieşiseră din orbite de frică. Avea o față de vulpoi zbârlit. Servitorii asistau la scenă copleşiți de admirație.

"Ar trebui să te omor", îi spuse Mose. "Sau să-ți tai mâna dreaptă." Celălalt scoase un horcăit de spaimă. "De azi înainte înainte eşti în serviciul meu. Ai înțeles?" Hoțul dădu din cap. "N-ai decât să fugi, dar dacă îți reiei meseria, eşti un om mort. Ai înțeles?" Hoțul dădu din nou din cap. "Munca ta constă în a apăra turmele lui Letro, care se află în fața ta, împotriva complicilor tăi. Ai înțeles? Vorbeşte!"

Dar hoțul nu vorbi; se aruncă la picioarele lui Mose şi începu să plângă. Îi sărută picioarele şi le udă cu lacrimile lui. Mose îl ridică.

– Cum te cheamă?

– Stito.

– Dați-i să mănânce, le spuse Mose servitorilor. O să doarmă cu voi. Este de-al nostru. Arătați-i unde trebuie să-şi facă abluțiunile pentru a fi curat.

– Mâna zeilor este cu siguranță pe tine, zise Letro. Mose se întoarse brusc spre el.

– De ce spui asta? Întrebă el cu vocea sugrumată.

– Pentru că trebuie să ai o forță superioară ca să transformi în felul acesta răul în bine. Este privilegiul oamenilor aleşi de zei. Tu ai forța şefilor, Mose.

Letro privi lung la ginerele său.

Mâna zeilor este pe tine. Mose vibra pe dinăuntru, ca scuturat de un cutremur.

Puterea lui asupra lui Stito părea magică. Dacă Mose ar fi avut vreodată un sclav, acela ar fi fost Stito. De-abia îi trecu rana şi i se sudă coasta, că venerația, vizibilă pe fața lui, se manifestă într-un mod mai fizic dormea pe orice vreme în fața cortului stăpânului său, îi îndeplinea cea mai mică dorință şi, când avea timp, se lăsa călărit de Gherşon care scotea strigăte de bucurie.

– Ce i-ai făcut băiatului acesta? Îl întrebă Sefira. Nu i-ai salvat doar viața, ci şi sufletul. Este înspăimântător să constați cât de devotat îți este. Eşti magician?

Mose pleca adesea, împreună cu Stito, să supravegheze împrejurimile păşunilor. Îi zăriră o dată sau de două ori pe foştii complici ai acestuia şi îi puseră pe fugă.

Într-o zi toridă, spre sfârşitul anotimpului, când cerul alb părea să se topească, Stito îşi trase dromaderul la umbră, sub un pâlc de copaci, se întinse şi adormi. Mose îşi legă calul de unul din copaci şi plecă în căutarea unor plante pe care i le ceruse socrul său. Căldura era atât de puternică că un foc alb părea să urce din pământ, iar pietrele păreau incandescente. Aerul stătut se ondula la orizont şi la poalele munților, ca şi cum ar fi fost lichid.

În acel moment Mose zări un arbust spinos şi rămase țintuit pe loc. Deasupra frunzelor mici, lăcuite se ridicau flăcări şi totuşi arbustul rămânea intact. Era ceva supranatural. Avu un moment de orbire. Rămase cu ochii pironiți, iar capul i se învârtea. Rugul acesta în flăcări era un semn divin sau infernal.

– Eu sunt ceea ce cauți, auzi el. Eu sunt flacăra pe care o cauți.

Nu îndrăznea să se apropie de arbust de frică să nu se ardă, de teamă ca focul să nu-i pătrundă, de data asta, până în străfundurile sufletului.

– M-ai găsit, spuse vocea, eu sunt zeul strămoşilor tăi. Mose îşi acoperi fața cu mantaua şi încercă să vorbească, dar vocea lui era stinsă. Îşi ascunse fața.

– Eu sunt Domnul tău.

Mose gâfâia, scăldat în sudoare, iar pleoapele nu erau decât un voal roşu peste ochii lui. Vocea era irezistibilă, chiar dacă nu voia să o audă rezona în capul lui precum tunetul.

– Trebuie să-i eliberezi pe ai tăi din Egipt, reluă ea.

.- Cum să-i eliberez? gemu el, în timp ce vocea continua să răsune în el. Nu am puterea...

– Îți poruncesc să-i eliberezi în numele meu, spuse vocea, a cărei amploare se întinse peste pajişti şi vibra până la munții îndepărtați într-un bubuit gigantic.

Ce se întâmpla, cine era acest zeu, ce putere avea, cine ar putea crede vreodată în această apariție, în această voce... Şi vocea îi spuse:

– Eu sunt cel ce sunt... Spune-le că eu sunt Acela... Bubuitul acestei voci era asurzitor, Mose se dădu înapoi.

– Nu mă vor crede, zise el slab.

– Spune-le că eu sunt cel ce sunt, spune-le că sunt Dumnezeu! zise vocea şi Mose căzu în genunchi.

În tulburarea lui, lăsă să-i cadă toiagul şi când deschise ochii, constată îngrozit că acesta se ondula pe pământ. Se transformase într-un şarpe! Mose scoase un strigăt.

– Ridică toiagul, îi porunci vocea.

El se aplecă şi apucă toiagul cu frică şi dezgust, dar văzu că acesta era din nou o bucată de lemn... Era departe de cei din neamul apiru, era pierdut în acest deşert, cum să facă să-i scoată din țara aia... Se simți dintr-o dată slab, fără scăpare...

– Aaron... Aaron... Aaron te va ajuta, spuse vocea. Vor avea loc evenimente la care nu te aştepți, care-ți vor veni în ajutor... Eu sunt Stăpânul acestui popor şi acesta este Poporul Meu...

Vocea se auzea tot mai tare, ca şi cum Mose se afla în inima unui tunet continuu. Apoi se transformă într-un bubuit răsunător şi o forță terifiantă îl aruncă pe Mose la pământ.

Ştia că această forță avea putere supremă, aşa că rămase îngenunchiat, cu fața la pământ, aşteptând ca furia să dispară. Liniştea se lăsă încet-încet. Mose nu mai simțea decât pământul fierbinte care vibra încă, şi fruntea lui deasupra, ca un jăratec.

Se ridică încet sprijinindu-se în toiag, îşi duse mâna la cap şi merse clătinându-se până la pâlcul de copaci. Acolo, buimăcit, se lăsă să cadă la pământ şi îşi pierdu cunoştința.

Îşi reveni când simți o mână pe piept şi o răcoare pe buze. Stito stătea aplecat asupra lui, picurându-i apă din ploscă pe

gura întredeschisă. Fața tânărului era crispată din cauza neliniştii.

– Stăpâne, stăpânul meu, cum te simți? Îl întrebă Stito. Mose răspunse printr-un semn al ochilor. Apoi, agățându-se de Stito, se ridică în fund. Se simțea slăbit, dezorientat, incapabil să se gândească şi la altceva decât ceea ce văzuse şi auzise.

– Ai stat prea mult în soare, zise Stito.

Mose apucă plosca şi bău câteva guri bune. Lumea începea să revină încet-încet la normal. După poziția soarelui, Mose îşi dădu seama că trecuseră două sau trei ore de la viziunea pe care o avusese. Briza sufla din nord şi mintea lui îşi intra din nou în drepturi.

– Prea mult soare, repetă Stito, răcorindu-i fruntea lui Mose cu o pânză înmuiată în apă. Trebuie să ne întoarcem acum.

– Am văzut soarele, murmură Mose ridicându-se cu greutate.

Pe drumul de întoarcere, îi tot răsunau în cap cuvintele: eu sunt cel ce sunt.

O dată ajuns acasă, se întinse şi rămase culcat. Sefira se alarmă.

Auzise foarte bine explicațiile lui Stito, care atribuia starea lui Mose soarelui prea puternic, dar nu credea decât pe jumătate. Se aşeză lângă Mose fără să spună nimic şi îi luă mâna într-a ei.

– Nu sunt bolnav, zise el fără vlagă. Am întâlnit o forță imensă. O forță divină pe care nici un om nu este în stare s-o înfrunte. Sunt om, trebuie să mă odihnesc.

Din când în când, tunetul ceresc mai răsuna în capul lui, declanşând gesturi violente, asemănătoare spasmelor. Şi Mose gemea, cu răsuflarea tăiată, cu gura deschisă.

Alertat de Sefira, Letro veni să-l vadă şi el pe Mose.Părea îngrijorat.

– Ce ai văzut? Îl întrebă.

– Am văzut lumina, am văzut focul, dar mai ales am auzit vocea.

– Ce a spus?

Mose întoarse capul spre Letro:

– Eu sunt cel ce sunt.

– Nu-i pomeni despre porunca pe care i-o dăduse. Poate că nu avea voie să vorbească despre asta.

– Acum zeii te-au luat în mâinile lor, zise Letro.

Mai rămânea să-i convingă pe ceilalți, pe toți ceilalți. Spune-le că sunt Dumnezeu.

5
Vizitatorul

Cum? Cum? Mose nu înceta, de săptămâni întregi, să se gândească la modul în care ar putea să-şi îndeplinească misiunea, pe care, era tot mai convins, i-o încredințaseră puterile celeste. Să se întoarcă în Egipt? Putea să străbată Marele Verde cu vaporul, să ajungă până la Marele Negru şi de acolo, să încerce să-i facă pe apiri să înțeleagă intenția Domnului.

Erau însă două obstacole. În primul rând, mai mult ca sigur că ar fi recunoscut, şi chiar dacă indiscrețiile terasierilor în legătură cu moartea contramaistrului nu ajunseseră foarte departe, chiar dacă nu fusese târât în fața lui Ramses, acțiunile lui ar fi paralizate imediat. Era considerat cu siguranță un fugar. Nomarhul, sinistrul Hape-nakht, sau cel care îi succedase în calitate de spion al Memfisului, şi marele preot n-ar fi de partea lui. Căzut în dizgrație, expediat sub pază la Memfis, ar fi un nimeni, fără sprijin regal, fără să aibă nici o influență asupra apirilor. Cel mai cumplit eşec!

Al doilea obstacol era inerția apirilor. Letro îl avertizase că aceştia nu erau soldați. Desigur, câțiva oameni ici şi colo, cei care altădată îi ceruseră să preia comanda, l-ar urma fără discuție, cu ardoare chiar. Dar celorlalți, ce să le spună? Că Cel-Atotputernic i se arătase? L-ar întreba de ce Cel-Atotputernic nu le înlesnea fuga.

Un al treilea obstacol începea să se contureze în mintea lui Mose: cum să scoată din regat treizeci sau patruzeci de mii de persoane, bărbați, femei, copii, bătrâni?

Gândul la Sefira şi la fiul său nu-i uşura deloc situația. Ce-avea să facă din această aventură extravagantă, atunci când vor fi acolo prima femeie care îi hrănise sufletul şi primul copil pe care-l zămislise ca om liber.

Liber? Sperase să fie liber, crezuse că e, se bucurase de libertate câteva luni. Dar exista Vocea. Exista Lumina. Ce idee avusese să meargă pe malul mării, apoi să aştepte ca linia de foc să se materializeze...

Cel mai rău era că nici Sefira, nici Letro nu puteau să-i fie de nici un ajutor în acest zbucium. Motiv pentru care se duse să rătăcească prin port, cu privirea pierdută, ascultând poveştile marinarilor ca un naufragiat.

. Într-o zi, în timp ce se afla într-un depozit, împărțind cu negustori şi marinari o masă bogată - creveți, peşte fript pe jar, pâine de secară, brânză cu ulei, un marinar veni la el şi-i puse mâna pe umăr. Se apropia anotimpul rece, vânturile din nord începeau să facă ravagii şi cavaleria norilor se ambala. În port, apa se ondula şi în depărtare marea făcea valuri înspumate.

– Mose, e cineva care vrea să te vadă. Tu eşti Mose, nu-i aşa?

Se întoarse şi văzu un om pe care avea senzația că-l cunoaşte, dar în acelaşi timp că nu-l cunoaşte. Acesta însă se topea de nerăbdare, cu fața desfigurată de bucurie, emoție şi de lacrimi.

– Ptahmose!

Mose se ridică, tulburat, şi abia apucă să fie în picioare că celălalt se şi aruncă în brațele lui.

– Mose! Nu mă recunoşti? Sunt Aaron. Fratele tău Aaron!

–Aaron!

Ceilalți convivi ridicaseră şi ei capetele, surprinşi de aceste efuziuni.

"Aaron." Simți că ameteşte.

– Cum ai ajuns aici?

Celălalt ridică brațele spre cer. Era o întreagă poveste.

– Dacă este fratele tău, i-o tăie scurt unul din marinari, spune-i să se aşeze; avem peşte pentru toată lumea.

Aaron nu se lăsă rugat; era mort de foame şi de sete.

– Mose, vin de la Avaris.

Îşi goli paharul dintr-o înghiţitură. Mose îl studia pe acest bărbat burtos, cu fruntea înaltă, căruia îi dădea cam patruzeci de ani. Nu-l cunoştea practic.Patruzeci de ani! Cu cincisprezece ani mai mulți decât el.

– Am găsit un vapor care pleca de la Marele Negru, reluă Aaron. Trei săptămâni! E ceva timp! Am crezut de zeci de ori c-o să ne scufundăm!

Volubil mai era Aaron. Se vedea că nu-l preocupase linia de foc în toți anii ăştia. Îi amuza însă pe mateloți, care nu erau deloc obişnuiți cu personaje atât de expansive, ei care numărau cuvintele cum îşi numără săracul boabele din farfurie. Mose încerca să-şi ascundă îngrijorarea. Aaron te va ajuta, îi spusese vocea. Şi iată că Aaron venise, coborât parcă din cer.

– Ce făceai la Avaris? Îl întrebă. Te credeam la Memfis.

– Am fost transferat la Avaris, răspunse Aaron. Dar, spune-mi, vorbeşti curent limba noastră acum? Mi-au spus cei de la Avaris c-o ştii, dar nu mi-a venit să cred.

– Destul de bine ca să mă fac înțeles.

Dar auzindu-l pe Aaron, Mose îşi dădu seama că propriul său accent era mai bolovănos, față de cel al oamenilor din deşert, în timp ce al lui Aaron era mai blând.

– Este pentru prima dată când plec pe mare, spuse Aaron. Ştii ce înseamnă asta!

– Nu, spuse liniştit Mose, am venit pe uscat.

– Pe uscat? Există un drum pe uscat?

Mose lăsă lucrurile să meargă de la sine. Va vedea mai târziu din ce motiv Aaron făcuse această călătorie periculoasă şi predestinată în acelaşi timp.

– Ştii că Seti a murit? Ştii?

– Ştiu, zise Moise, întrebându-se dacă Aaron era într-adevăr fratele lui. Erau atât de diferiți. De exemplu, Mose nu era atât de

necumpătat la băutură. Era adevărat însă că Aaron nu era decât pe jumătate fratele lui.

– Ramses este stăpânul absolut al țării. Dacă ai vedea! A construit la nord de Avaris un oraş care va purta numele lui, Pi-Ramses, între Apele lui Re, ştii, la vest, şi Apele Avarisului, pe Marele Negru. Armata a devenit atotputernică. Numai infanteria numără patru divizii de cinci mii de oameni fiecare!

Marinarii, care înțelegeau cu greu limba lui Aaron, se uitau la el din ce în ce mai zeflemitori. Mose începea să se simtă încurcat. Aaron îşi dădu probabil seama de asta, căci îi aruncă o privire ironică.

– Crezi că sunt beat, Mose?

– Deloc, răspunse Mose, puțin surprins de clarviziunea fratelui său vitreg.

– Te-am găsit cu greu, spuse Aaron. Ai plecat într-o seară de pe un şantier din nordul Avarisului şi m-am gândit că n-ai putut urma drumul de coastă, acesta fiind supravegheat de armata egipteană. Am bănuit că ai coborât spre sud şi că ai luat un vapor de pe țărmul Marelui Negru. Şi mi-am zis că trebuie să fi coborât într-una din escalele de pe coastă.

Mose asculta fără să clipească.

– Ce s-a întâmplat după ce am plecat? Întrebă.

– Te-au căutat zile în şir. S-au întrebat unde plecaseşi şi posturile de pe drumul de coastă au fost alertate. Trebuiau să te oprească şi să te ducă la Memfis.

– De ce? Întrebă Mose.

– Pentru că şantierul devenise imposibil de condus după plecarea ta. Muncitorii nu mai ascultau de nimeni.

– Le eram atât de drag apirilor? Întrebă Mose. Aaron îi aruncă o privire plină de reproş.

– După ce ai plecat, frații noştri nu mai voiau să se supună egiptenilor.

Marinarii începeau să fie prea puțin interesați de conversație. Mose se ridică şi le spuse că mergea să-l conducă pe fratele său la cortul lui. Mateloți dădură din cap, în semn că putea să meargă

liniştit. Mose îl luă pe Aaron pe crupă şi galopă spre cortul lui. Descălecând, îi spuse:

– Vorbeşte cât mai puțin.

– Ascunzi ceva?

– Nu ascund nimic. Dar aici eu sunt altcineva.

Îl instala în cortul păstorilor, care erau plecați până la sfârşitul săptămânii.

– Aaron, explică el, sunt însurat cu Sefira, fiica unui patriarh, Letro, care este singurul tată pe care l-am cunoscut. Am un fiu. Dacă ai făcut tot acest drum ca să-mi spui ceva serios, păstrează asta doar pentru mine. Numai pentru mine. Față de ceilalți, spui că ai venit să mă vezi şi nimic altceva.

Aaron rămase tăcut un moment şi apoi spuse pe un ton grav:

– Am venit să te văd pentru ceva important.

Mose dădu din cap şi ieşi să-i anunțe pe Sefira şi pe Letro de sosirea fratelui său vitreg, venit din Egipt.

Aaron fu primit cu bunăvoință, dar şi cu oarecare surpriză, Letro, amabil şi seniorial, se simțea fericit să-l cunoască pe fratele ginerelui său. Dar zece întrebări, aparent lipsite de importanță, îi adeverină bănuiala că nu doar afecțiunea fraternă îl făcuse pe Aaron să se aventureze într-o astfel de călătorie. Laiş şi Ido îi puseră întrebări curtenitoare despre Egipt, mirându-se că Aaron nu-şi urmase fratele în exil.

Discreția sau spiritul de observație îl făcură pe Letro să se retragă imediat după cină. Laiş se întoarse lângă soția lui, Ido dispăru nu se ştie unde. Mose şi Aaron rămaseră singuri.

6
Dovada nebuniei

O noapte fără lună, plină de stele. Un vânt răcoros, în tabără, ultimele focuri se stingeau, iar şacalii îşi începeau vocalizele. Cei doi bărbați se aflau pe colina cea mai îndepărtată de corturi.

– De ce ai plecat? Întrebă Aaron.

– Pentru că am omorât un om, un contramaistru egiptean, şi pentru că terasierii apiru o ştiau. Mi-au spus-o.

Aaron rămase un moment tăcut.

– Isar, Lumi, Arfaxad, Enoh, oricine altcineva i-ar fi făcut să tacă. Ştii bine asta.

– Tu ştiai ce se întâmplase?

– Circulase un zvon. L-am înnăbuşit. Luaseşi apărarea unuia de-al nostru. Noi n-am fi permis niciodată ca cei doi să-ți pună viața în pericol. Chiar şi în absența ta.

–Noi?

– Şefii clanurilor'.

Pentru prima dată, Aaron vorbea cu autoritate.

– Dar tu nu ne-ai mărturisit nimic. Nu te considerai unul de-al nostru. Dacă ne-ai fi spus, ai fi fost sigur că cei doi terasieri n-ar fi deschis gura şi tu ai fi fost şi azi în Egipt.

Mose tăcea.

– Nu te consideri nici acum unul de-al nostru? Întrebă Aaron cu forță.

– Până acum câtva timp, nu, răspunse Mose.

– Până acum câtva timp? Mose avu o clipă de ezitare.

– Până în ziua în care am auzit vocea... Aaron aşteptă continuarea. Dar ea nu veni.

– Vocea cui? Întrebă el.

– Vocea.

– A cui?

– A Celui Atotputernic.

– Explică-mi.

– El mi-a spus: Eu sunt cel ce sunt. Înțelegi? Mose ridică brațele cu o privire pierdută.

– Ai auzit vocea asta? Întrebă Aaron.

– Am auzit-o.

– Unde?

– În deşert. Emana dintr-un rug în flăcări care nu ardea. Făcea să vibreze lumea, pământul, munții. Ea a spus: Sunt zeul strămoşilor tăi.

– A mai spus şi altceva?

– Mi-a... mi-a poruncit... nu, în fine, am auzit: Trebuie să-i eliberezi pe ai tăi din Egipt... Îți poruncesc să-i eliberezi în numele meu... Înțelegi? strigă Mose.

– Vocea a spus asta? Întrebă Aaron care părea uluit.

– Am spus că sunt prea slab, că nu pot să-i conving să părăsească Egiptul. Aaron te va ajuta, a răspuns vocea.

– Aaron te va ajuta? repetă acesta, strângându-i mâna lui Mose.

Mose dădu din cap. Aaron ridică şi el brațele, scoțând un geamăt ca de copil.

– Abia atunci am înțeles... am acceptat ideea că sunteți ai mei, spuse încet Mose. Dar nimeni nu mă va crede, Aaron. Închipuie-ți cum vor reacționa când le voi spune că zeul strămoşilor mei mi s-a arătat şi mi-a poruncit să-i eliberez...

– Te vor crede, zise gânditor Aaron. E semnul pe care îl aşteaptă.

– Nu, nu mă vor crede. Şi nici pe tine nu te vor crede, Aaron. Pe tine te vor considera mincinos, iar pe mine nebun. Le e bine acolo unde sunt. De ce ar părăsi Egiptul? Pământul este îmbelşugat, laptele şi mierea abundente, livezile înfloritoare şi vânatul...

– Asta crezi? Îl întrerupse Aaron. Te înşeli.

– Nu vor pleca, Aaron, zise Mose, închizând ochii. Cum vrei să convingi să plece treizeci sau patruzeci de mii de persoane? Te-ai gândit la asta?

– Vrei să spui că nu te vei supune poruncii Domnului? strigă Aaron cu vehemență. L-ai auzit pe Domnul şi nu crezi în ceea ce ți-a spus?

– Eu ştiu că l-am auzit, dar nu cred că ei mă vor auzi pe mine, răspunse Mose cu oboseală.

– Ascultă-mă, viața acolo jos a devenit mai rea decât era pe timpul tău. Ramses parcă a înnebunit. S-ar zice că vrea să acopere întreg pământul Egiptului cu monumente, temple, garnizoane, oraşe... Marele lui arhitect, May, de-abia a schițat

planurile, că Ramses şi vrea să le vadă puse în practică. Muncim fără odihnă, pocnetul biciului ne urmăreşte până şi în somn. Nu mai putem! Te vor crede, nu aşteaptă decât să creadă. Însuşi numele tău este simbolul speranței. N-ai ucide doar un contramaistru, ci pe toți contramaistrii!

– Nu mă mai întorc acolo. Nu vorbesc destul de bine limba lor, zise Mose.

– Lasă-mă să le spun că ai auzit vocea Domnului. Că le transmiți chiar porunca lui...

Mose oftă.

– Bine, du-te şi spune-le.

– Isar, Lumi, Arfaxad, Enoh şi mulți alții nu aşteaptă decât un semn de la tine.

– Cum de au ştiut că mai sunt în viață?

– De la neguțători. Când au pomenit de poveştile cu tânărul, frumos ca un prinț, venit din Egipt şi căruia i se spunea regele demonilor, am înțeles cu toții că era vorba despre tine.

Mergeau de-a lungul colinei. Vântul le flutura robele.

– Dacă le spui... Începu Mose. Ascultă, m-am gândit. Dacă le spui, trebuie să te adresezi mai întâi şefilor clanurilor, înțelegi? Şefii vor hotărî pentru ei.

– Exact, fu de acord Aaron.

– Şefii să le spună să fie pregătiți.

– Pregătiți pentru ce?

– Va avea loc... va avea loc un eveniment neobişnuit care le va permite să fugă.

– Ce eveniment?

– Nu ştiu.

– Ne ceri să aşteptăm în mod nedefinit un eveniment care ne va permite să fugim, fără să ştii nici măcar despre ce eveniment e vorba?

– Nu ştiu. Ştiu doar că va avea loc. Aaron scoase un oftat de exasperare.

– Nu înțeleg, Ptahmose. Îi spunea tot Ptahmose.

– Acum mi se spune Mose.

– Mose? Nu are sens. Pe de o parte, te gândeşti la operaţiune, recomandând ca şefii clanurilor să-i strângă pe oameni în jurul lor, şi, pe de altă parte, o condiţionezi de un eveniment despre care nu ştii nici de ce natură e, nici când va avea loc.

– Va avea loc un eveniment sau mai multe, repeta Mose. Ştiu, pentru că vocea mi-a spus-o. Ea mi-a spus: Aaron te va ajuta, şi tu ai venit. Mi-a spus: Vor exista evenimente care-ţi vor veni în ajutor şi ele vor veni. Asta-i tot.

– Vocea ţi-a spus asta?

– Da.

– Ceea ce este extraordinar, spuse Aaron după un timp, este că mi-ai apărut într-o noapte în vis. Mă chemai la tine. Şi atunci am venit. Acesta este adevăratul motiv al călătoriei mele.

– Vezi?

– Am venit totuşi, reluă Aaron, pentru ca tu să ne ajuţi.

– Aşadar nu mai există nimeni în afară de mine la Avaris?

– Poate că mai sunt oameni care ar putea lua comanda poporului nostru, spuse Aaron. Dar tu eşti acela care le-a reţinut atenţia celor mai hotărâţi dintre noi.

– De ce?

– De ce, nu ştiu. Laşi impresia că ai fost atins de mâna Domnului.

Mose oftă. Până la urmă era adevărat; Domnul îşi pusese mâna pe el. Şi o simţea apăsătoare. Se încotoşmănă în mantaua lui.

– Dar tu cum ai face să-i scoţi din ţară pe toţi aceşti oameni? Până la urmă, singurul nostru atu este că acest proiect este complet smintit.

– Ce vrei să spui? Întrebă Aaron descumpănit.

– Spun că tot acest plan de fugă din Egipt frizează nebunia, Aaron, şi că tocmai în asta constă singura noastră şansă de reuşită.

– Nu înţeleg... murmură Aaron.

– E clar că Ramses se va opune plecării unui popor care reprezintă pentru el cea mai puternică mână de lucru. Când

primele grupuri de apiri se vor pune în mişcare spre est, el va trimite armata pe urmele lor. Dacă fuga eşuează din cauză că armata ne baricadează drumul, condiția apirilor va fi mai rea ca niciodată. Bănuiesc că Isar, Arfaxad şi ceilalți nu s-au gândit la acest lucru.

Aaron rămase tăcut.

– Ăsta e motivul pentru care n-am răspuns aşteptărilor lor, continuă Mose. Şi apoi, să declanşezi această operațiune la porunca unei voci pe care un apiru a auzit-o în deşert şi să încerci să convingi treizeci sau patruzeci de mii de apiri că este vocea Domnului, şi asta prin intermediul unui frate vitreg al acelui apiru, mi se pare adevărată demență. Să-l sfidezi pe Ramses şi să pleci într-o călătorie fără sfârşit, fără să ştii măcar unde mergi, este nebunie curată!

Aaron îşi cuprinse fața cu mâinile.

– Dar eşti complet descurajat, Mose! Complet descurajat! Vrei să spui că nu vom reuşi niciodată. Şi asta numeşti tu un atu?

– Într-un fel, este, într-adevăr, un atu.

– Mă înnebuneşti, gemu Aaron.

– Vreau să spun, explică liniştit Mose, că dacă ar fi un plan rezonabil Ramses ar avea mijloace la-fel de rezonabile pentru a-l combate. Şi cum el este cel mai puternic, ar câştiga. Dar pentru că este un proiect aberant, Ramses va fi luat pe nepregătite. Mai ales dacă evenimentele anunțate vor avea loc.

– Care ar putea fi aceste evenimente? Întrebă Aaron.

– Nu ştiu. Cu siguranță ceva venit din cer. Ceva imens, mai puternic decât însuşi Ramses. Vocea le-a anunțat.

– Şi cum vom fi informați despre asta?

– Îți voi trimite un mesager.

Şi Mose îşi dădu seama în acel moment de avantajul de a avea prieteni printre negustori şi marinari. Va găsi cu siguranță un marinar madianit prin care să-i transmită un mesaj lui Aaron.

– Ştii să citeşti?

– Nu, mărturisi cu tristețe Aaron.

Avea dreptate, de ce ar fi citit în egipteană?

– Dar sunt printre noi unii care ştiu.

– Trimite-mi un mesaj scris chiar când ajungi, pentru a mă informa despre reacția şefilor de clan.

– Eşti sigur că nu vrei să vii?

– Nu vorbesc destul de bine limba voastră. Şi mai ales, dacă m-aş arăta la Avaris, aş risca să fiu prins şi asta ar compromite totul, răspunse Mose. Trebuie să te întorci cu primul vapor. Mai târziu, marea va deveni într-adevăr agitată.

– Nu m-ai întrebat nimic despre Miriam, zise Aaron.

– Ce mai face?

– Bine. Vorbeşte de tine tot timpul.

– Transmite-i binecuvântarea mea, spuse Mose.

Erau pe punctul de a-şi spune noapte bună, când Mose se răzgândi.

– Şi cei care au rămas în Canaan? Întrebă el. Păstrați legătura cu ei?

– Cei care au rămas în Canaan? repetă Aaron surprins. Nu. Cum am putea afla veşti? Din când în când, auzim vorbindu-se despre ei. Îşi schimbă mereu teritoriul.

– Te-ai întrebat cum ne vor primi? Sunt patru secole de când... am plecat din Canaan.

– Ni se vor alătura, cred, zise Aaron tulburat. Erau o mulțime de necunoscute, gândi Mose.

– Oricum, ne putem împotrivi voinței Domnului?

7
Scrisori

Anotimpurile treceau şi Gherşon creştea. Sefira se iluziona cu ideea că ele se vor succeda astfel până la cel din urmă, când ea va închide ochii. Rămase iarăşi însărcinată. Tabăra răsuna de țipetele copiilor, cele ale lui Gherşon, ale copiilor lui Laiş şi Ido, ale copilaşilor cumnatului lui Letro.

– Nu sunt niciodată destui copii, spunea ea bucuroasă. Ştia că are o rivală misterioasă, dar nu vorbea niciodată despre ea nici cu mama ei, nici cu tatăl ei. Era soarta lui Mose. Gândul acesta o ținea adesea trează în noapte, dar Sefira se încuraja singură. Îl alesese pe soțul ei pentru că era excepțional, îl recunoscuse înainte de a-i şti numele. Or, ce era acela un om excepțional, dacă nu eternul amant al unei soarte?

Stito devenise paznicul copiilor, fără a înceta nici o clipă să fie cel al lui Mose. Le confecționase cercuri din stuf, pe care-l înmuiase şi-l îndoise în formă de cerc, şi le învârtea cu un baston; era destul de surprinzător să-l vezi pe acest fost hoț urmărit de o ceată de copii care se prăpădeau de râs.

Letro împărțea dreptatea, tămăduia şi făcea sacrificii ca întotdeauna. Seara, cum bărbații cinau împreună, el îl tot chestiona pe Mose, uneori din voce, alteori din priviri. Acesta îi vorbise de viziunea pe care o avusese în deşert şi despre vocea pe care o auzise.

– Cunosc rugul acela, spusese. Nu este miraculos. Dar nu cunosc vocea şi nu m-am înşelat când ți-am spus că ai fost ales de zei.

De ce spunea el "zei" şi nu Zeu? Întrebă Mose.

– Fiecare națiune are zeul ei şi uneori are mai mulți, răspunsese Letro.

– Poporul meu nu va avea decât un Zeu, răspunse Mose.

N-au decât să aibă egiptenii toți zeii ăia.

– De ce îi urăşti atât de mult pe egipteni? Întrebă Letro. De fiecare dată când vorbeşti de ei, de când te-am cunoscut, vehemența ta este tot mai mare...

– Cum aş putea să nu-i urăsc pe opresori? țipă Mose.

– Poți să-i urăşti pe opresori fără să le urăşti şi zeii.

– Zeii lor au capete de animale!

– Capetele de animale nu sunt decât simboluri, Mose, spuse Letro. Mi-ai vorbit despre acel preot bătrân care te-a instruit. Şi el îi detesta pe zeii lui?

– Bineînțeles! strigă Mose. Era preotul unui cult care nu recunoştea decât un singur Zeu. Acest cult a fost abolit în mod sălbatic. Egiptenii au restaurat vechea lor religie şi dacă proslăvesc mai mulți zei, o fac pentru că pietatea lor este superficială.

– Ai devenit judecătorul inimii oamenilor? Întrebă cu blândețe Letro.

Mose scutură din cap.

– Am devenit judecătorul opresorilor. Nu, Letro, poporul meu nu va avea decât un singur Zeu şi acesta nu va avea cap de animal.

Spunea acum "poporul meu" şi Letro remarcă şi el acest lucru.

– Te consideri rivalul lui Ramses?

– Ramses va trece, Letro, şi templele lui se vor prăbuşi, dar Domnul va rămâne.

– Îl deteşti pe Ramses, spuse Letro.

Mose ridică ochii spre Letro şi văzu privirea aceea luminoasă în care dansau flăcări.

Patriarhul bănuia că Mose aştepta nişte semne, dar nu ştia care erau acelea.

Primul din aceste semne veni, după ştiința lui Mose, printr-un marinar care se întorcea din Marele Negru, la patru luni după vizita lui Aaron. Era un papirus rulat şi băgat într-un toc de bambus de Punt.

Pentru Ptahmose, fratele meu ales, scrisă de mâna fratelui meu Arfaxad, în cartierul Servitorilor din Apis, la nord de Avaris.

Chiar la întoarcerea mea în Egipt, am avut o întâlnire cu bătrânii şi cu şefii a opt dintre cele treizeci şi şapte de familii ale triburilor noastre din cele şase nome ale Egiptului de Jos, la Avaris şi în noul oraş Pi-Ramses'. N-am putut să-i convocam şi pe şefii celorlalte nouăsprezece familii, asta pentru că unii dintre ei n-au considerat că am avea ceva important să le comunicăm, iar alții erau plecați şi nu puteau răspunde la apelul nostru. Într-adevăr cinci şefi de clan erau imobilizați la Pi-Ramses, pentru lucrările care se desfăşurau în această cetate, iar alții

însoțiseră echipele care fuseseră trimise la Teba pentru lucrările la construcția mormântului lui Seti.

Le-am făcut cunoscută întâlnirea noastră şefilor prezenți şi le-am spus despre revelația divină pe care ai avut-o. Au fost profund emoționați şi au declarat imediat că-i vor aduce o jertfă Domnului pentru a-i mulțumi că nu i-a uitat. Jertfa a fost celebrată imediat după reuniune. Le-am adus de asemenea la cunoştință recomandarea ta de a-i alerta pe toți şefii de clan ca să-i mobilizeze la rândul lor pe frații noştri şi să-i avertizeze să fie pregătiți pentru drumul spre libertate.

Ordinul tău a fost primit ca o dovadă în plus a marii tale înțelepciuni şi va fi îndeplinit cu fervoare de toți şefii de clan care au fost prezenți la întâlnire.

Te voi informa despre viitoarea noastră reuniune care, sperăm, va fi organizată cu toți şefii de clan. Îți dorim prosperitate şi pace în supunere față de Domnul.

Mose îşi încruntă sprâncenele: doar opt familii din treizeci şi şapte! Dacă una sau două ar fi lipsit, mai treacă-meargă, dar douăzeci şi nouă... Toți erau probabil chinuiți de teamă şi îndoieli! Bănuia ce gândeau: că Mose era un iluminat, dar că, pe baza viziunilor lui, povestite de altfel de fratele lui vitreg, n-aveau de gând să pornească în cine ştie ce aventură. Dacă ar fi fost acolo, le-ar fi arătat că se înşală!

Dar nu era acolo. Şi Aaron nu era un om cu autoritate. Era un om înțelegător. După-amiaza şi ziua următoare şi le petrecu căutând papirus, cerneală şi un bețişor de stuf cu care să scrie. Nu se scria mai deloc în Țara Madianului şi Mose, negăsind bețişor de scris, se hotărî să-şi taie şi să-şi cioplească el singur unul. Luă papirusul şi redacta răspunsul sau, mai degrabă, replica.

De la Ptahmose către fratele lui Aaron, prin grija fratelui său Arfaxad, în cartierul Servitorilor din Apis, la nord de Avaris. Cei care se tem de furia Domnului să audă: nu e timp pentru tărăgănări.

Domnul le porunceşte prin vocea mea tuturor şefi lor celor treizeci şi şapte de familii ale Poporului Său din exil să-i îndemne pe toți ai lor, bărbați, femei, copii şi bătrâni, să fie uniți şi să se pregătească pentru ieşirea lor din sclavie. Să fie gata să se supună semnelor care nu vor întârzia să se manifeste prin Voința Sa.

Cei slabi vor fi excluşi din rândul Poporului Său şi se vor expune trăsnetelor Justiției Sale. Vor rămâne pe veci în sclavia egiptenilor.

Rulă papirusul, îl puse în acelaşi toc de bambus şi se întoarse în port pentru a-l încredința unuia dintre negustorii care plecau spre Marele Negru, rugându-l să aibă grijă ca această misivă să nu cadă în mâinile spionilor egipteni şi să-i fie înmânată destinatarului. Negustorul îl avertiză că scrisoarea nu va ajunge mai devreme de trei săptămâni şi că, dacă aştepta un răspuns, acesta nu-i va parveni decât după alte trei.

În seara aceea, Mose se culcă prost dispus. Se trezi brusc în toiul nopții. Aşadar, unde se va încheia această tentativă nebună de evadare, unde vor merge toți aceşti oameni? Trebuia să facă o recunoaştere în Canaan.

A doua zi îi spuse Sefirei şi socrului său, că va lipsi pentru câteva zile. Îşi luă praştia, ceva provizii şi o ploscă cu apă. Plecă împreună cu Stito, pe care îl luă pe cal, în spatele lui. O oră mai târziu, urcau de-a lungul râului Araba, pe malul de răsărit.

– Vei găsi multă apă acolo unde mergi, îi spusese Letro.

Într-adevăr, după o zi de călătorie, văzu că Araba primea doi afluenți de o parte şi de alta, la hotarul cu țara Edomului.

Era cea mai împădurită țară pe care Mose o văzuse vreodată: dacă părăseai cele câteva drumuri tăiate prin văi, te rătăceai în pădurile dese, cu stejari, frasini şi cedri pe înălțimi. Totul colcăia de vânat şi calul său necheză de două ori de frică, zărind un lup. Prima dată lupul o luă la sănătoasa la vederea calului, a doua oară însă păru hotărât să încerce un atac. Stito era mort de frică. Mose apucă praştia şi trase cu o piatră asupra animalului pentru

a-l descuraja. Piatra îl atinse în spate, făcându-l să scoată nişte schelălăieli ascuțite şi să se refugieze imediat în pădurice.

La căderea nopții lupii prind curaj precum şacalii, de aceea Mose şi Stito fură fericiți să ajungă într-un sat, la puțin timp după crepuscul. Prima casă pe care o văzură se ridica într-o poiană, în mijlocul unui loc împrejmuit cu pari ascuțiți, pe flancul muntelui; câteva vaci şi capre păşteau în acest loc împrejmuit, situat destul de sus încât să-i țină la respect pe lupi şi pe şacali. Fără a coborî de pe cal, Mose se aplecă peste gard şi zări un bărbat încă tânăr, cu o claie de păr în cap şi cu o barbă zburlită, îmbrăcat cu o manta groasă, căptuşită cu lână.

– Ne adăposteşti pentru o noapte? Îl întrebă Mose. Celălalt îl studie un moment.

– Eşti egiptean? Întrebă.

Mose bănui că egiptenii nu erau bineveniți în regiune.

– Nu, răspunse, ceea ce chiar se dovedise adevărat.

– Eşti un apiru?

– Vin din Madian, zise Mose.

– De unde din Madian?

– De la Ețion-Gheber.

– Vorbeşti ca un apiru. Noi nu vrem nici egipteni, nici apiri aici.

– Poate că, de fapt, nu vreți nici măcar ființe umane, îi zise Mose, stăpânindu-şi furia. Şi o luă din loc după ce îi aruncă omului o privire furioasă.

Noaptea se lăsa, iar Mose şi Stito începeau să se îngrijoreze. Nu era deloc țara pe care şi-o imaginase Mose, ci un ținut aspru şi închis. Se gândi pentru o clipă să se urce pentru a înnopta într-un copac împreună cu însoțitorul său, dar asta ar fi însemnat să-şi lase calul pradă lupilor şi şacalilor, ca să nu mai vorbim de urşi şi lupi. Îşi continuară deci drumul în noaptea care se lăsa şi ajunseră într-o câmpie care se întindea la marginea unui platou. N-aveau cu ce să facă focul. Găsiră în cele din urmă o scobitură la picioarele platoului, în mărăcini, şi se instalară aici, gonind un pui de mistreț care dormea acolo. Apoi mâncară

puțină pâine cu brânză şi Mose se întreba dacă Letro cunoştea ținutul şi, în acest caz, de ce nu-l prevenise. Dormi iepureşte până dimineață.

Merseră trei zile, până la Punon şi Salmona, şi la toți edomiții întâlniră aceeaşi ostilitate arțăgoasă cu privire la străini. Cele două cetăți erau adăpostite de ziduri înalte pe care patrulau arcaşi. Mose şi Stito fură lăsați să intre cu greu şi abia după ce precizaseră că veneau să cumpere ceva provizii. Cu siguranță în jurul acestor fortărețe, câmpiile erau verzi şi se vedeau multe turme, dar cea mai mare parte a țării era acoperită cu păduri dese, neospitaliere, alternând cu întinderi pietroase deloc primitoare.

Abia la Tamar, la granița cu Moab, cei doi oameni găsiră puțină ospitalitate, atât din partea locuitorilor, cât şi a peisajului, deşi acesta nu era atât de debordant. Prima întrebare care li se punea era mereu aceeaşi: "Sunteți egipteni?" Oamenii nu răsuflau uşurați decât după ce Mose le spunea că vine din Madian. Se vede treaba că egiptenii nu lăsaseră amintiri prea plăcute în regiune. Prima lor conversație încrezătoare au avut-o la Arad şi asta fără îndoială pentru că au atras atenția unei văduve care i-a oferit lui şi însoțitorului său prima lor masă adevărată: iepure cu şofran, morcovi şi salate, stropite cu vin roşu de Siria şi puțin îndulcite.

Văduva părea să fie curtată de oameni de vârste diferite, ceea ce îl amuză pe Mose. În mod evident erau unii care făceau figură de vânat, iar alții treceau drept prădători, căci femeia părea să fie pe placul tuturor. Toți aceşti oameni îi studiară aşadar pe cei doi călători cu priviri temătoare şi nu se liniştiră decât atunci când Mose le aduse la cunoştință că aveau să plece a doua zi.

– De ce edomiții sunt aşa de puțin ospitalieri, întrebă el când buna dispoziție îi cuprinse o dată cu vaporii de vin.

La care comesenii bufniră în râs.

– Poți să ceri de pomană hoților? strigă în cele din urmă unul din ei.

Dar cum Mose nu părea să înțeleagă, omul îi explică:

– Edomiții au furat teritoriile beduinilor şi sunt permanent amenințați de apiri. În plus, au făcut de mai multe ori afaceri cu egiptenii, care au luat sute de sclavi dintre ei, motiv pentru care nu sunt deloc dispuşi să le ofere ospitalitate.

– Şi unde o să pleci mâine? Îl întrebă văduva privind cu coada ochiului piatra inelului de pe degetul lui Mose.

– Merg la Beer-Şeba.

– Ce vrei să faci la apiri? Dacă eşti negustor, n-ai ce să le vinzi şi nici ce să cumperi de la ei.

Cu siguranță, îşi zise Mose, oamenii de pe aceste meleaguri n-aveau prea mare stimă unii pentru alții. El pretinse că socrul său, negustor, căuta să stabilească legături comerciale cu negustorii de pe coasta Canaanului dinspre Marele Verde de Nord. Explicația păru plauzibilă şi nu i se mai puseră alte întrebări înainte de plecarea de a doua zi.

Urcând spre nord-est, găsi o țară foarte diferită de cele pe care le traversase. Descoperi câmpii fertile, ale căror lanuri de grâu sau de orz se legănau în adierea brizei, livezi, turme numeroase, ferme şi sate. Flancurile colinelor erau cultivate cu viță-de-vie. Era cu adevărat o țară primitoare. Prima cetate unde s-au oprit, Beer-Şeba, n-avea cu siguranță dimensiunea cetăților egiptene abia dacă măsura vreo patru sute de coți în lungime dar, în fine, era o consolare după fortărețele ostile ale edomiților.

Când Mose şi Stito întrebară unde ar putea să se odihnească şi să-şi facă abluțiunile, li se răspunse, pe acelaşi ton, că la vest, sub zidurile oraşului, vor găsi locuințe. Fură întâmpinați de un om, aparent prosper, dacă judecai după mărimea amuletei de aur care îi atârna la gât, la capătul unui lănțişor de bronz.

– De unde veniți? Îi întrebă el. Accentul era mai puțin bolovănos decât acela al edomiților şi tonul mai amabil.

– Suntem madianiți.

– Ce vă aduce atât de departe?

– Mergem de-a lungul coastei, să vedem dacă există negustori cu care am putea face afaceri eu, socrul meu şi cumnații mei. Şi tu, cine eşti?

– Sunt un apiru, răspunse bărbatul.

– Asta e o cetate apiru?

– Nu, răspunse omul aparent surprins. Trăim aici alături de canaaniți. Avem destulă apă şi destule păşuni, încât să nu ne luăm la ceartă. Mai degrabă ducem lipsă de mână de lucru. Ne-ar trebui oameni pentru a despăduri locurile. Sunt prea mulți copaci. Dacă nu erau egiptenii şi hitiții, am fi fost mult mai prosperi.

Cum Mose părea surprins, celălalt continuă.

– Eram copil când s-au bătut în nord, la Kadeş. Ah, armatele egiptene care au trecut peste pământurile noastre. La ducere şi la întoarcere! Nu numai că au furat tot, dar i-au luat prizonieri şi pe oamenii mai puternici!

Mose înțelese atunci de ce egiptenii nu erau binevenițiîn Edom şi în Canaan. Evident, forturile nu rezistau prea mult atacurilor diviziilor lui Ramses. Încercă să recunoască zeul reprezentat de amuleta de la gâtul interlocutorului său.

– Este.Baal-Hadad,Domnul.Tunetului,spuse,omul, observându-i privirea. Zeul tău care este?

– Este Lumina, răspunse Mose, ca să evite orice conflict. Dar bărbatul privea piatra de pe degetul lui Mose, încercând poate să stabilească o legătură între steaua care strălucea în soare şi lumină.

Refăcuți şi odihniți, ba chiar invitați la masa de seară de gazda lor, Mose şi Stito îşi reluară drumul a doua zi. Munții se conturau uşor la orizont, văile erau la fel de verzi ca cele pe care le văzuseră în ajun şi acolo unde pământurile nu erau cultivate, străluceau flori.

– Este o țară binecuvântată, spuse Stito. Aş vrea să vin să trăiesc aici.

– Vom veni, îi zise Mose.

Din fericire, îşi spuseră ei la întoarcere, câteva zile mai târziu, nu trăiau încă acolo. Abia ajunseseră la Obot, la frontiera occidentală a Edomului, că văzură venind hoarde de oameni care fugeau. Pe dromaderi, măgari şi măgărițe, dar mai ales pe jos,

bărbați, femei, copii, bătrâni fugeau cu saci în spate, trăgând după ei vite, boi, capre, oi, formând pe drum un indescriptibil haos uman şi animal şi răspândindu-se adesea pe pajiştile din împrejurimi. Mose şi Stito descălecară ca să întrebe ce se întâmplă.

– Egiptenii! li se răspunse. Plaga pământului! S-au întors! Merg fără îndoială să se bată din nou cu hitiții! Nenorocire! Nenorocire!

Mose încremeni. Egiptenii! Se întoarse la calul lui şi merseră când la trap, când la galop de-a lungul râului Araba până când ajunseră destul de departe de invadatori.

Două zile mai târziu, erau întorşi acasă. Primirea lui Letro şi a Sefirei, precum şi a celorlalți membri ai familiei, fu exuberantă. Dar bucuria lor avea să fie de scurtă durată.

8
Semne adevărate

Mose învățase să interpreteze devenirea anotimpurilor după nenumărate semne: abundența şi mărimea peştilor din Marele Verde de est, variațiile de temperatură, numărul păsărilor din văzduh.

Când peştele era rar în mare şi când murea în râul Araba, când erau văzuți rechini în Marele Verde de est, însemna că apele erau prea calde. Asta provoca furtuni neaşteptate şi violente şi chiar uragane devastatoare. Prevestea de asemenea invazii de insecte, iar acestea anunțau la rândul lor invazii de broaşte şi şoareci. Când temperaturile variau puternic de la zi la noapte, asta însemna vânturi violente în zilele care vor veni.

Marinarii i-o confirmaseră: În verile foarte călduroase din trecut, văzuseră nori de lăcuste urcând din Kuş şi din Punt către Egipt. Uneori aceşti nori erau împinşi de vânt şi se năpusteau asupra apei, făcând-o să pară de culoare roşie din cauza aripilor

stacojii ale acestor insecte. Ceea ce făcea ca peştii să urce la suprafață şi să fie pescuiți adesea fără ca măcar să aibă timp să-şi digere prada.

Dar şi apa lacurilor se colora uneori în roşu, nu se ştie prin ce fenomen sinistru, şi pe deasupra devenea de nebăut.

Când păsările erau mai puține, asta era din cauză că şoarecii mâncaseră multe ouă şi puişori, fiindcă lanurile cu grâu şi orz suferiseră de căldură.

Or, vara se anunța într-adevăr cladă. La întoarcerea sa din țara Madianului, Mose găsise un mesaj de la Aaron:

Pentru Ptahmose, fratele meu ales, scrisă de mâna fratelui meu Arfaxad, în cartierul Servitorilor din Apis, la nord de Avaris. Te-ai arătat indignat de faptul că douăzeci şi nouă de şefi de clanuri au omis să se prezinte la ultima noastră reuniune. Şi eu am fost indignat şi agitat, cu atât mai mult cu cât nu fusesem informat în legătură cu adevăratele motive ale acestor absențe şi circulau anumite zvonuri alarmante.

Aceste zvonuri s-au adeverit şi am aflat următoarele fapte. Nomarhul Setepentoth, pe care îl cunoşti, a pus la cale în urmă cu câteva luni proiectul unei secesiuni care ar fi făcut din el prințul provinciei independente din Egiptul de Jos. Avea deci nevoie de o armată şi cum cele câteva sute de militari care erau de partea lui în această răzvrătire nu erau de ajuns, i-a testat pe frații noştri, adresându-se şefilor clanurilor noastre, exact cei care nu veniseră să ni se alăture la reuniune.

Mose se îmbujora la față şi mâinile începură să-i tremure, ii revăzu dintr-o dată pe toți acei mici potentați de provincie, stând bine la căldurică în corupția lor şi arzând de nerăbdare să se elibereze de jugul regal, acest jug pe care el însuşi îl apăsase peste ei. Înțelegea mai bine acum de ce îşi atrăsese ura lor, înțelese de asemenea şi care fusese rolul lui Hape-nakht, acela de agent dublu care informa Memfisul despre uneltirile răzvrătiților şi pe răzvrătiți de proiectele Memfisului. Reluă lectura scrisorii.

Le-a cumpărat aşadar complicitatea cu aur, argint şi cupru distribuite în cantităţi mari. Şefii, văzând în asta ocazia de a-şi lua o revanşă care îi transforma în oameni liberi într-o ţară nouă, departe de jugul agenţilor lui Ramses, au acceptat şi darurile şi proiectul lui Setepentoth. În orice caz, această generozitate nu făcea decât să compenseze suferinţele şi lipsurile îndurate de sute de ani.

Totuşi, complotul lui Setepentoth a eşuat. Hape-nakht l-a trădat pe acesta şi spionii lui au alertat imediat regele de la Memfis. Nomarhul a fost arestat de un detaşament venit de la Memfis şi se crede că în momentul de faţă a fost deja executat.

Această răsturnare de situaţie i-a alarmat şi disperat pe şefii care crezuseră că puteau să participe la eliberarea Egiptului de Jos. Nu numai că şi-au văzut visul spulberat, dar acum trăiesc cu frică de noile represalii ale puterilor regale. Nu ştim încă ce informaţii deţine Hape-nahkt cu privire la complicitatea şefilor de clanuri. Ne rugăm la Cel Atotputernic ca acestea să nu atragă asupra noastră furia faraonului şi a vizirilor. Dar a devenit evident pentru toţi că trebuie să plecăm urgent.

Urmând ordinele tale inspirate de voinţa Celui Etern, treizeci şi trei dintre şefii de clanuri s-au alăturat în cele din urmă grupului nostru. Ei s-au înclinat toţi în faţa voinţei supreme şi au adus mulţumiri Domnului că nu i-a uitat după secolele petrecute în suferinţă. Ei au transmis aceste ordine tuturor celor din clanurile lor, recomandându-le să fie pregătiţi în orice moment pentru o plecare spre pământul strămoşilor lor din Canaan.

În numele lor, îţi cer să binevoieşti a ne spune cât mai curând posibil, de îndată ce inspiraţia divină te va informa, care va fi momentul ales pentru plecarea noastră.

Nici un cuvânt despre motivul pentru care patru dintre clanuri nu se alăturaseră şi ele celorlalte.

Mose se aşeză încercând să calmeze furtuna pe care aceste informaţii o stârniseră în mintea lui. Apirii înarmându-se împotriva lui Ramses! El ce ar fi făcut dacă ar fi fost acolo? Nu

putea să se prefacă, s-ar fi înarmat şi el. Acest lucru îi mai potoli furia față de şefii care se lăsaseră seduşi de acel plan, în loc să se supună ordinelor sale. Îi înțelegea: perspectiva de a fi în sfârşit liberi pe aceste pământuri pe care le lucraseră şi în aceste oraşe pe care le construiseră cu mâinile lor! Dar sinistrul Hape-nahkt îşi făcuse treaba lui murdară şi din răzvrătirea arogantă a lui Setepentoth nu mai rămâneau aşadar decât ruine.

Ultima frază din scrisoare punea o problemă într-adevăr urgentă: În ce moment să aibă loc plecarea din Egipt? Ideal ar fi fost imediat, înainte ca fuga să se transforme într-un dezastru din cauza mâniei lui Ramses şi a furiei naturii. Şi mai ales înainte ca Marea Trestiilor, singura trecere posibilă, în afară de drumul de coastă, să devină impracticabilă, cum o constatase Mose însuşi când trecuse pe-acolo. Dar acest lucru era imposibil: armatele egiptene se vor opune cu prețul vieții. Şi Mose întoarse problema de nenumărate ori pe toate părțile şi în toate sensurile, ajungând la aceeaşi concluzie: În cazul unui eşec, viața apirilor ar fi mai rea decât acum.

Trebuia aşadar să obțină consimțământul lui Ramses. Dar faraonul nu asculta de nimeni altcineva în afară de el însuşi. Singurul lucru care ar putea să-l facă să-şi schimbe hotărârea şi să nu se mai opună plecării apirilor, ar fi un semn al cerului. Va veni însă semnul acesta? Şi când?

Mose nu dormi în noaptea aceea, încercând să-şi ascundă îngrijorarea față de Sefira. Cel mai rău era că timpul presa. Fiecare oră care trecea putea să mărească sau să diminueze şansele de reuşită. Îl rugă pe Domnul care îi vorbise în deşert să-l scoată din dilema asta. Adormi cu puțin înainte de ivirea zorilor şi fu cuprins de un gând imperios: trebuia să-i scrie faraonului. În vis, acesta avea o statură gigantică, dar Mose îi ținea piept acestui uriaş.

Când se trezi alese deci cel mai frumos papirus de care dispunea, îşi ascuți noul bețişor de stuf şi scrise:

Lui Usermaatre Setepenre, stăpân absolut peste Egiptul de Sus şi de Jos, în palatul lui de la Memfis, din partea vechiului său servitor Ptahmose, fiul lui Nezmet-Mut.

Stăpâne absolut al văii Nilului, al pământurilor de sus şi de jos, unchiul meu, din timpuri îndepărtate triburile apiru sunt captive în țara ta. Aceşti oameni m-au ales şef al lor şi te implor să-i laşi să se întoarcă în țara Canaanului de unde au venit, aşa cum le cere Zeul unic al strămoşilor lor.

Acest Zeu a hotărât să-i pedepsească pe toți temnicerii poporului Său, dacă aceştia nu se vor supune voinței lui.

Te implor, Usermaatre Setepenre, să binevoieşti a scuti populațiile țării tale, pe care o port în suflet, de mânia Domnului Domnilor.

Trimite-mi augustul tău răspuns, Usermaatre Setepenre, prin fratele meu Aaron, în cartierul Servitorilor din Apis, la nord de Avaris.

Nimic nu era mai îndoielnic decât şansa unui răspuns la această misivă din partea lui Ramses. Mose aştepta aşadar într-o dispoziție destul de sumbră. Dar într-o dimineață, în port, marinarii care traversaseră Marele Verde din Est îi povestiră despre un fenomen extraordinar: apele Nilului deveniseră roşii ca sângele. Înfricoşați, ei ridicară brațele spre cer. Îi spuneau de asemenea că apa aia nu era bună de băut, chiar filtrată, şi că vitele care beau din ea se îmbolnăveau. În plus, pe Nil pluteau, cu burta în sus, mii de peşti morți.

Lui Mose începu să-i bată inima, lată aşadar semnul pe care i-l anunțase Vocea din deşert! Se ridică în picioare şi strigă: "Lăudat fie Domnul Unic!" Ceea ce îi uimi peste măsură pe interlocutorii săi.

Patru zile mai târziu, marinarii întorşi din Marele Negru îi aduseră un mesaj de la Aaron: apirii văzuseră şi ei Nilul înroşit şi începură să plângă de bucurie în fața acestui semn al cerului. Nici un cuvânt despre vreun mesaj de la Ramses.

Mose îşi zise că ar fi fără îndoială înțelept să scurteze drumul acestor misive mergând, de exemplu, la Alaat, la fiii lui Hussam.

Dar vapoarele nu făceau escală în aceste locuri decât dacă erau avariate. Cât despre varianta de a merge de cealaltă parte a Mării Trestiilor, era mai bine să nu se gândească: locurile colcăiau probabil de spioni şi şi-ar fi asumat riscuri prea mari. Nu va merge acolo decât în ultimul moment, când va fi sigur de succes. La Eţion-Gheber, se bucura cel puţin de complicitatea marinarilor şi de informaţii sigure şi relativ rapide.

O săptămână mai târziu, îi sosiră veşti despre ce-a de-a doua prevestire: Egiptul de Sus colcăia de broaşte. Făceau un asemenea vacarm încât noaptea nu se putea dormi. Dar bucuria lui Mose fu moderată: nu de broaşte ar avea nevoie Ramses. Îl cunoştea bine. Doar apariţia lui Osiris însuşi ar reuşi să-l mişte şi asta pentru singurul motiv că regele se temea să nu fie considerat lipsit de pietate. La rândul lor, apirii credeau şi ei, fără îndoială, că răzbunarea divină era slabă, adresată unui personaj ca Ramses, şi de aceea Mose nu primise nici un răspuns de la el.

Al treilea semn urmă imediat: Ţara Egiptului fu dintr-o dată invadată de ţânţari veniţi din Nubia, care obligau majoritatea oamenilor să stea în case, când n-aveau nevoie urgentă să iasă afară, sau să se îmbrace cu mantale din cap până-n picioare, în ciuda căldurii. Munca la câmp, i se raporta lui Mose, a fost afectată peste tot în afară de Egiptul de Jos, unde ţânţarii nu intraseră. Acest lucru îl lăsă pe Mose gânditor din două motive: mai întâi faptul că Egiptul de Jos, unde locuiau apirii, fusese ocolit, dădea de gândit; şi apoi, reţinuse, din perioada când stătea în Egipt, că în săptămânile care urmau invaziilor de ţânţari, mulţi oameni se îmbolnăveau de o febră periculoasă, care îi făceau uneori incapabili de a se ţine pe picioare. Îşi amintea de asemenea că mulţi copii mici mureau din cauza asta.

Un mesaj scurt, scris aparent în grabă de Arfaxad, îi aduse la cunoştinţă lui Mose că reprezentanţii clerului de la Memfis şi de la Avaris fuseseră înştiinţaţi de mesajul adresat de el regelui şi că succesiunea dezastrelor începea să-i îngrijoreze. Ameninţările transmise de Mose şi puse în aplicare vizibil de Zeul său

misterios îi alarmau, determinându-i să facă presiuni asupra miniştrilor regelui pentru ca aceştia să intervină la rândul lor pe lângă monarh şi să-l convingă să autorizeze plecarea apirilor.

Mose se instala în port pentru a putea afla cât mai repede posibil despre evenimentele care aveau loc în Egipt.

– De ce eşti neliniştit? Îl întrebase Letro. Ți-am spus că mâna zeilor este pe tine. Nu există nici un motiv să te abandoneze.

– Trebuie să fiu încă la înălțime, răspunse Mose. În fond, această onoare i s-a făcut unui om,şi nu sunt atoateştiutor ca să pot sta liniştit.

Letro dăduse din cap.

– Vei avea nevoie de toate forțele, în lunile următoare, Mose. Menajează-te.

Al patrulea semn surveni la exact trei săptămâni de la cel dintâi: o ploaie cu grindină, cum nu se mai văzuse, devasta țara. Marinarii povesteau că oamenii fuseseră răniți pe câmp şi că, sub ploaia de proiectile căzute din cer, caii înnebuniseră de-a binelea şi provocaseră stricăciuni în cetăți şi în cazarme.

Marinarii începeau să se întrebe ce putea face Mose pentru Egipt şi de ce se interesa atât de ceea ce se întâmpla acolo. Mose îşi aminti de căderea de grindină la care fusese martor cândva la Avaris şi îşi dădu seama din nou că, oricât de violentă ar fi fost acum, ea tot nu-l va îndupleca pe Ramses. În afara perspectivei unei calamități majore, nu mai avea decât un singur aliat în acțiunea lui panica preoților egipteni. Cât despre el, nu putea să mai facă nimic, decât să aştepte şi să se roage, în agitația crescândă în care se afla, nu mai putea totuşi să ajungă la concentrarea transcedentală pe care o practicase altădată. Nu mai era vremea de contemplare, ci de acțiune.

Marinarii şi negustorii se obişnuiseră deja să-i furnizeze lui Mose informațiile încă de când primii veniți dintre ai lor debarcau în port, chiar înainte de a-şi descărca mărfurile. Oamenii erau întâmpinați cu întrebarea:

– Ce veşti aduceți din Egipt?

Câteva zile mai târziu, Mose află astfel că o a cincea calamitate lovi regatul. Un nor enorm de lăcuste, cum nu se mai văzuse niciodată până atunci, se abătuse asupra Egiptului de Sus şi devastase culturile până la Memfis.Oamenii năvăliseră în temple şi ceremoniile religioase excepţionale se succedau fără încetare. Foametea ameninţa ţara şi de această dată, se gândea Mose, Ramses ar fi trebuit să cedeze. Numai să nu fi fost informat de complicitatea apirilor la complotul lui Setepentoth.

Trecură douăsprezece zile, timpul cel mai lung pentru ca un mesaj de la Avaris să-i fi parvenit. Dar nu veni nimic. Era în pragul disperării şi Letro se străduia din răsputeri să-l liniştească.

– Zeul tău n-a trimis toate aceste semne degeaba, îi spunea el. Nu se va da bătut, pentru că este mai puternic decât Ramses şi decât toţi regii de pe faţa pământului. Ai încredere. Răbdarea îţi este pusă la încercare. Dar ce înseamnă răbdarea unui singur om când este vorba de destinul unui întreg popor?

Fără îndoială, doar afecţiunea pe care i-o arăta socrul său îl făcu pe Mose să suporte aşteptarea care se prelungea.

Însă după ce marinarii şi negustorii întorşi din Marele Negru îi descriseră cea de-a şasea prevestire, el îşi pierdu răbdarea. O furtună de nisip, venită din vest, suflase trei zile peste întreg Egiptul, aducând noaptea în plină zi, umplând gura de praf şi acoperind totul cu un linţoliu galben. Şi în acest timp, oamenii se sufocaseră.

– Şi acum? strigă Mose exasperat, posedat de o ură faţă de Ramses pe care n-o bănuise atât de puternică. Şi acum!

Cum ceilalţi nu ştiau nimic despre miza extraordinarei înfruntări de forţă care avea loc între un rege atotputernic şi un Zeu atotputernic, toţi se întrebau ce îl apucase pe Mose.

Cel mai rău, îşi spunea el, era că toate acestea zdruncinau încrederea pe care oamenii de acolo, din ţara de jos, i-o purtau. Acest zeu, al cărui ales era, era într-adevăr Zeul strămoşilor lor sau era un alt zeu care-şi bătea joc de ei, făcându-i să vadă speranţa strălucind în faţa ochilor? Spre consternarea alor săi,

Mose îşi pierdea curajul. I se întâmpla chiar să nu mai meargă în port două-trei zile la rând.

Într-o dimineață, pe când dormea, după o noapte agitată, Letro veni el însuşi să-l trezească.

– Mose! Mose! A venit un mesaj pentru tine, îi zise întinzându-i tubul de bambus pe care Mose îl cunoştea foarte bine.

Încă buimac, smuls dintr-un vis violent pe care se chinuia să-l uite, apucă tubul, rupse firul de cupru care ținea capacul şi băgându-şi două degete înăuntru, trase papirusul.

Pentru Ptahmose, fratele meu ales, scrisă de mâna fratelui meu Arfaxad, în cartierul Servitorilor din Apis, la nord de Avaris.

A şaptea calamitate a fost îndreptățită de încăpățânarea asupritorilor noştri, dar ea ne-a frânt inima. Un număr considerabil de copii mici au murit în aceste ultime săptămâni de friguri, aşa cum se întâmplă de obicei după invaziile de țânțari. Flagelul s-a oprit la Memfis şi n-a ajuns până la Avaris. Asaltați de populație, preoții au mers în delegație la rege pentru a-i cere să cedeze abjurațiilor tale. Regele şi preoții ne-au adresat blestemele lor solemne şi ne izgonesc din Egipt. De acum înainte suntem liberi să plecăm. Am celebrat un mare sacrificiu pentru Domnul nostru. Oamenii au încetat lucrul şi aşteptăm cât mai grabnic ordinele tale.

Mose fu atât de surprins de aceste veşti, încât Letro se temu ca ginerelui său să nu i se facă rău. O chemă pe fiica lui şi împreună îl ajutară pe Mose să se ridice în picioare. Mult timp el ținu discursuri care păreau incoerente. Îi dădură să bea lapte cald cu coriandru şi abia către amiază Mose îşi reveni.

În momentul acela izbucni în lacrimi şi îi ceru lui Letro să meargă cu el pentru a aduce un sacrificiu pe altarul folosit pentru ceilalți zei. Stito era consternat văzându-şi stăpânul într-o asemenea stare. Într-adevăr, Mose nu se oprea din plâns şi tremura.

– Ce spune scrisoarea? Îl întrebă Letro.

Când Mose îi rezumă conținutul acesteia, Letro observă că răspunsul era mai urgent decât sacrificiul.

– Ai dreptate, admise Mose.

Aşa că redacta un răspuns prin care le ordona celor treizeci şi şapte de şefi ai clanurilor să se pornească la drum către Marea Trestiilor, unde li se va alătura şi el pentru a-i ghida. Mose socoti că timpul necesar pentru ca mesajul să ajungă la destinație ar fi de şapte zile. Şi că apirii aveau nevoie de un răgaz de cel puțin cinci zile să se pornească la drum şi să ajungă pe malul egiptean al Mării Trestiilor, căci erau numeroşi. Asta însemna douăsprezece zile. Cu condiția să plece rapid, a doua zi sau în ziua următoare, el va ajunge acolo o dată cu ei, ba, cu un pic de noroc, chiar înainte.

Seara sacrifică doi porumbei albi pe altarul lui Letro.

– Doamne, spunea el cu vocea tremurând de emoție, servitorul pe care Tu l-ai ales şi poporul care este de acum înainte al tău îți aduc mulțumiri că ai rupt lanțurile sclaviei. Doamne, Tu eşti singurul Zeu care coboară din cer pentru a veni în ajutorul oamenilor! Doamne, mâna Ta a ieşit din cer şi vocea Ta a răsunat pe pământ!

Letro îl asculta tăcut.

– De ce voi? Întrebă el mai târziu, în timp ce fumul mai plutea încă în aerul indigo.

– Pentru că noi L-am auzit, pentru că noi L-am ascultat. El n-a eliberat nici un alt popor.

A doua zi dimineață, Ido hotărî să i se alăture lui Stito şi să-l însoțească pe Mose în port, atât de mult se temea pentru sănătatea cumnatului său. Îl recunoşteau cu greu în acest personaj bântuit, slăbit, cu privirea fixă, pe tânărul frumos care fusese Mose cu doar câteva săptămâni înainte. Căutară un vapor gata de plecare. Marea era mizerabilă de câteva zile, le răspunse un căpitan, dar era o corabie care pleca şi care accepta pasagerul.

9

Dincolo de cuvinte

Nu fusese niciodată pe mare. Balansarea constantă a vaporului în toate sensurile îi apărea ca un simbol al vieții sale. Era legănat, dar în acelaşi timp mergea undeva, în cele din urmă, ajutat de soare şi vânt, căzu într-un somn la fel de profund ca cele din copilărie. Avea nevoie de aşa ceva, căci nu mai dormise liniştit de săptămâni întregi.

Marea era adesea violentă şi Mose trebuia să se agate de semi-debarcaderul navei pentru a nu fi măturat de valurile de apă care treceau peste bord dintr-o parte în alta şi loveau cu furie echipajul, dar nu îi era frică. De acum înainte era convins că vorbele care i se repetaseră adesea erau adevărate: Domnul îşi pusese mâna pe el. Îi ajuta bucuros pe marinari să arunce apa când aceasta amenința să dezechilibreze vaporul, strângându-se înăuntrul calei şi accentuând tangajul şi ruliul. Se îndrepta către poporul său precum un amant către femeia dorită. Nu o văzuse altădată, dar acum că Domnul i-o încredințase, n-o mai vedea decât pe ea. Trimis al Domnului, el era, prin mâna divină, creatorul acestui popor.

Vaporul mergea de-a lungul coastei din dreapta pe care Mose o străbătuse altădată pe dromader. Recunoştea ici şi colo crestele munților, la umbra cărora se adăpostise, unde îi învinsese de două ori pe tâlhari... Gândul îi zbură la fiii lui Hussam, apoi la ultimele ore pe care le petrecuse cu Sefira, Gherşon şi Letro.

– Nu e un echipaj potrivit pentru o femeie şi cu atât mai puțin pentru o femeie însărcinată, îi spusese Letro înainte de plecare. Sefira va fi mai la adăpost aici şi va putea să-şi ducă mai bine sarcina. Ți-o voi aduce când poporul tău va fi traversat Marele Verde.

Îmbrățişări, lacrimi, ardoare. Focul care îi ardea în vene.

Fu smuls din visare de amintirea Mării Trestiilor şi de capriciile ei.

– Cum este curentul? Îl întrebă el pe şeful marinarilor.

– Puternic, dar suportabil până acum, răspunse acesta. Cu un pic de noroc, vom putea traversa Marea Trestiilor până la Marele Negru.

Dar de câteva ori pe zi, sub privirea atentă a pasagerului său, şeful marinarilor plonja o prăjină în apă pentru a măsura forța curentului. Pe măsură ce călătoria înainta, simțurile şi spiritul lui Mose se ascuțeau şi el redevenea tânărul sprinten şi vigilent de care îşi amintea că fusese înainte. Chiar începu să râdă când un delfin înotă pentru câteva momente alături de vapor, sărind şi plonjând precum un copil fericit.

– Dacă delfinii ies la suprafață, înseamnă că totul este bine deocamdată, spuse şeful marinarilor. Când curenții sunt prea puternici, delfinii nu se văd.

Se vedeau totuşi şi rechini.

Inima lui Mose bătea să se spargă când şeful anunță în sfârşit că se vedea Marea Trestiilor. Mose alergă la proră, cu perizoma fluturându-i în vânt, scrutând peisajul alb-albastru.

Când se apropiară la câteva sute de coți, zări în sfârşit siluete umane. Da, erau oameni, acolo, pe țărmul Mării Trestiilor, cu corpurile ascunse de frunzele verde deschis ale trestiilor, dar cu torsurile şi fețele uşor de recunoscut, erau oameni, cele mai frumoase flori pe care trestiile le făcuseră vreodată. Ei erau acolo!

– Lasă-mă pe malul Egiptului! Îi strigă el şefului marinarilor.

– Ştiu, zise acesta, dând ordin marinarului de la prora să orienteze vâsla cea mare spre stânga.

Îşi îmbrăcă mantaua, îşi aruncă bocceaua pe umăr şi stătea la proră, amețit de cea mai nebună dintre beții. Câțiva înaintară pe mal şi Mose avu impresia că-l recunoaşte pe Aaron. Alături de el era o femeie.

În cele din urmă, vaporul se înclină spre stânga, cu riscul de a-l arunca pe Mose peste bord, apele deveniră mai puțin tumultuoase şi vaporul se apropie de țărm prin forța vâslelor, căci fuseseră nevoiți să strângă pânza pentru a nu eşua. Patru coți de apă relativ adâncă mai separau bordul înalt al vaporului de pământ. Şeful marinarilor apucă scândura care servea drept

pasarelă şi abia apucă s-o pună că Mose se avântă, precum spiritul vântului şi, din două sărituri, ajunse pe pământul Egiptului.

Se aruncă în braţele lui Aaron, apoi în cele ale sorei lui, Miriam, şi imediat după aceea fu luat în primire de o mulţime în delir. O mişcare ondulatorie străbătu mulţimea ca un spasm, însoţită de un murmur care se umflă atingând proporţiile unui bubuit subteran.

– Păstraţi rândurile! strigă Aaron.

Mai mulţi bărbaţi alergară în spate pentru a împiedica formaţiunea de sclavi de acum înainte liberi să se strice complet. Se auzea repetat: "Păstraţi rândurile!" până departe.

– Salut, Mose! strigară marinarii, uimiţi de acest spectacol încă şi mai extraordinar decât toate semnele de până atunci.

Pasarela fusese retrasă, Mose le strigă şi el "Adio!", dar privea în partea cealaltă, spre poporul care aştepta.

– Luaţi-mă pe umerii voştri, le ceru el celor doi oameni dintre care unul era Arfaxad.

Se urcă pe umerii lor şi văzu un fluviu uman care se întindea cât vedeai cu ochii şi care ridica braţele spre cer. Le ridică şi el. Patru secole de servitute se sfârşeau aici! Vântul le lua cu el suferinţa aşa cum mătura praful. O lume nouă se năştea sub cerul străbătut de nori grăbiţi, asemănători îngerilor care dau fuga să anunţe vestea bună Stăpânului lor. Domnul îşi ţinuse promisiunea.

– Glorie Domnului Dumnezeului nostru! strigă el.

– Glorie Domnului Dumnezeului nostru! repetară ei. Strigătul se repercuta la nesfârşit, dus de vânt, amestecându-se cu vuietul valurilor şi cu foşnetul trestiilor. Nu mai era vorba de voci umane, era sunetul unui element nou.

BIBLIOGRAFIE ŞI NOTE CRITICE
Partea I - O TINEREŢE EGIPTEANA

Capitolul 1

1. Numele fiicei faraonului care, conform legendei, ar fi descoperit leagănul lui Moise plutind pe lângă malul Nilului, şi care ar fi, după teza ilustrată aici, adevărata mamă a lui Moise, nu este menționat nicăieri. Conform unei tradiții rabinice, întemeiate pe un pasajul din Cronici (I Cronici IV, 18), ea s-ar numi Bat-Yah sau Bit-Ya, nume care semnifică în ebraică "Fiica Domnului" şi care nu este plauzibil pentru o prințesă egipteană. Pe de altă parte, acelaşi pasaj din Cronici avansează ideea că ea ar fi fost soția lui Mered, descendent din Caleb, personaj imposibil de situat cronologic. Numele egiptean de Nezmet-Tefnût este aşadar imaginar. Caleb, sau în orice caz unul dintre cei care poartă acest nume în Vechiul Testament, este "strămoşul eponim al unui clan foarte important al tribului lui Iuda" (André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, Robert Laffont-Bouquins, 1989). Ar decurge de aici că mai sus numita "fiică a faraonului" ar fi fost căsătorită cu un evreu, or nu se cunoaşte nici un exemplu de astfel de mariaj în istoria Egiptului, aşa că probabilitatea acestui fapt pare mai mult decât îndoielnică. Nehotărârea Vechiului Testament cu privire la această femeie, pe de o parte făcând din ea mama adoptivă a lui Moise şi pe de alta încercând să o lege de tradiția ebraică, pare mai degrabă să sugereze, pe ocolite, paternitatea egipteano-ebraică a lui Moise.

2. Cotul egiptean are aproximativ patruzeci de centimetri.

3. După opinia tuturor orientaliştilor, apiru sau hapiru este echivalentul cuvântului evreu, în ebraică *ivri*. De mai bine de un secol "orientaliştii au apropiat cuvântul *ivri* de termenii apiru, întâlnit în textele egiptenilor, şi habiru, echivalentul lui în textele scrise în cuneiformă" (Joseph Mélèze Modrzejewski, Les Juifs D'Egypte de Ramsès Îl à Hadrien, ed. Errance, Paris, 1991). Termenul înseamnă "acoperit de nisip" şi desemnează o populație semi-nomadă care, în epoca

aceea, se întindea din Egipt până în Mesopotamia. Termenul *ivri* este folosit de treizeci de ori în Biblie, cu sensul de evreu.

4. Seti I, tatăl lui Ramses al II-lea, cel mai celebru faraon al dinastiei a XIX-a şi unul dintre cei mai celebri regi ai vechiului Egipt, a domnit între anii 1313 şi 1292 î.e.n. Al patrulea an al domniei lui ar corespunde deci anului 1307.

Alegerea acestei perioade a fost motivată de două repere. Primul este acela că exodul evreilor conduşi de Moise a avut loc în timpul "noului rege care nu-l cunoscuse pe Iosif" (Exodul, 1,8). Numele regelui care-l cunoscuse pe Iosif nu este menționat, dar se ştie că cel care nu-l cunoscuse este cel care a construit "cetățile Pitom şi Ramses, ca hambare pentru faraon" (Exodul I, 11). Este vorba, în mod evident, de cetăți a căror construcție fusese începută într-adevăr de Seti şi terminată în timpul domniei fiului său, Ramses al II-lea. Al doilea dintre aceste oraşe va deveni, de fapt, noua capitală a lui Ramses şi se va numi Pi-Ramses. Cartea Exodului nu menționează acest lucru; poate din cauză că noul oraş nu atinsese încă statutul de cetate regală.

Al doilea reper este fraza din Exod conform căreia, în timpul sclaviei evreilor în Egipt (şi a construcției oraşelor), a murit un rege (Exodul II, 23). Acest rege ar putea fi, în principiu, fie Seti I, fie Ramses al II-lea. Dar ipoteza morții lui Ramses ai II-lea trebuie înlăturată pentru următorul motiv acest rege a murit după o domnie extraordinar de lungă, de şaizeci şi şapte de ani, în 1212. Or, arheologia arată că Ierihonul a fost cucerit de Josua către 1250 î.e.n. la data aceea, Moise era mort de mult. Aşadar, regele care moare în timpul vieții lui Moise şi al sclaviei evreilor nu este Ramses al II-lea, ci tatăl său, Seti I.

Personalitatea enigmatică a lui Moise şi obscuritatea care acoperă multe puncte esențiale ale vieții şi activității lui au dat naştere la numeroase teorii hétérodoxe cu privire la Vechiul Testament. Astfel, egiptologul german Rolf Kraus a avansat, în 1997, ideea că profetul n-ar fi altul decât Amenmes sau Amonmes, unul din fiii faraonului Seti al II-lea (1209 - 1205 î.e.n.), şi îl identifică cu uzurpatorul care a domnit între anii 1205 - 1200

("Moiseètait-îl un pharaon?", Le Figaro, 28 august 1997). Fără a intra în detaliile argumentației lui Krauss, teza aceasta nu pare deloc să se susțină din mai multe motive: mai întâi, pentru că l-ar situa pe Moise după luarea Ierihonului, ceea ce este imposibil ținând cont de istoria biblică, confirmată de arheologie, şi apoi, uzurpatorul care a domnit efectiv peste Egipt între 1205 -1200 era un rege sirian (A. Erman &H. Ranke, La Civilisation égyptienne, Payot, 1976).

O altă teorie situează naşterea lui Moise în secolul al XV-lea î.e.n., deci în timpul domniei lui Thutmosis al III-lea (1479 - 1425 î.e.n.), bazându-se pe două lucruri: primul este mențiunea din Cartea Regilor (VI, 1), care stabileşte un interval de 480 de ani între plecarea din Egipt şi construcția Templului lui Solomon (secolul al IX-lea), şi descrierea fenomenului refluxului şi fluxului apelor în Marea Roşie după fuga din Egipt (Exodul XIV, 21-27). Or, trebuie relevat că mențiunea din Cartea Regilor nu face decât să o reia pe cea din Biblie care spune că în momentul Exodului, ebraicii se aflau în Egipt de 480 de ani (Exodul XII, 40). Cele două mențiuni sunt contradictorii, căci construcția Templului n-a început evident imediat după ieşirea din Egipt.

Al doilea argument ar oferi la prima vedere o perspectivă mult mai seducătoare; ea avansează, de fapt, ideea că Exodul ar fi avut loc către anul 1470 î.e.n./dată reținută ca atare de istorie ca cea a unui cataclism - erupția vulcanului din Thera, actualul Santorin. S-a stabilit că, după ce a avut loc explozia, vulcanul s-a golit de lavă, iar craterul s-a scufundat sub nivelul mării. Într-o primă fază, apele mării au năvălit în crater, provocând atragerea unei mase de apă considerabile care ar fi putut fi aspirată parțial de Marea Roşie prin "primul canal Suez", cel care a fost construit cu multe secole înaintea celui actual; contactul apei cu craterul încins ar fi declanşat după aceea o explozie formidabilă şi un reflux sub forma unui val seismic. Teoretic, evreii ar fi putut aşadar să traverseze Marea Roşie fără prea mare dificultate, după ce a avut loc fluxul, armata faraonului fiind înghițită de reflux.

Dar în ciuda aspectului aparent plauzibil, această teorie prezintă numeroase neajunsuri. Nu vom reține aici decât trei dintre ele. Mai întâi, dacă a avut loc un flux, este exclus ca el să fi putut goli bazinul Mării Roşii de toată apa, astfel încât să permită ebraicilor s-o traverseze cu piciorul pe jos sau pe vad. Chiar dacă n-ar fi rămas în bazinul Mării Roşii decât un metru de apă, ceea ce este improbabil, violența curentului n-ar fi făcut posibilă nici o traversare. Apoi, valul seismic provocat de refluxul exploziei din Thera a devastat toate terenurile joase de pe țărmul Mediteranei, atât cel oriental, cât şi celălalt: fugarii ebraici ar fi fost măturați şi ei la fel ca şi armatele faraonului de aceste formidabile ziduri groase de apă revărsându-se pe o suprafață de mai mulți kilometri de uscat, în fine şi cel mai important, canalul construit înaintea celui de Suez lega de fapt Nilul de Marea Roşie, şi nu pe aceasta de Marea Mediterană, şi n-a fost adâncit decât în secolul al Vl-lea î.e.n. de regele persan Darius, după ocuparea Egiptului. Adică la opt secole după Exod. Aşadar, în epoca aceea nu exista nici o comunicare între cele două mări şi ipoteza fluxului şi refluxului este deci nulă şi neavenită. Ca şi teoria unui Moise născut în timpul domniei lui Thutmosis al lII-lea.

Nu e mai puțin adevărat că efectele exploziei din Thera pe coasta egipteană, ca şi extraordinarul flux şi reflux al Mediteranei, au lăsat cu siguranță o amintire greu de uitat pentru populațiile egiptene, deci şi printre ebraicii prezenți deja în Egipt, în special în Delta Nilului. Suntem deci îndreptățiți să credem că acest episod a fost folosit de autorii Exodului atunci când au reconstituit fabuloasa plecare din Egipt. Se va vedea, de altfel, în volumul al II-lea al acestei lucrări, că fenomenul care i-ar fi înecat pe egipteni în timpul urmăririi ebraicilor a fost de o cu totul altă natură.

Citez din memorie alte două teorii, dintre care prima se fondează pe celebra stelă aşa zisă "a Israelului", descoperită în 1895 de arheologul englez Flinders Pétrie în necropola din Teba. Ea este datată ca fiind din anul 5 al domniei regelui

Merenptah("cel iubit de Ptah"), numit şi Mineptah sau Merneptah, al treisprezecelea fiu şi succesor al lui Ramses al II-lea şi ultimul descendent al dinastiei a XIX-a, care a domnit deci de la moartea tatălui său, din 1213 î.e.n., până în 1204. lată inscripția de pe această stelă, în traducerea lui Etienne Drioton, datând din 1955:

Prinții se prosternează când spun Salam
Nu e nici unul care să ridice capul printre cele Nouă-Arcuri
De când libienii sunt îmblânziți, în țara hitiților este pace
Canaanul este curățat de toate relele
Ascalonul este cucerit, stăpânim Geserul
Yenoamul este redus la tăcere
Israel este nimicit, nu mai are cereale
Khor plânge după Egipt
Toate țările doresc pacea
Orice răzvrătire este înăbuşită.

Pe scurt, este o stelă de auto-mulțumire; în 1208 î.e.n., regele îşi afişează mulțumirea pentru că Egiptul a făcut ordine în toate teritoriile vecine. Realitatea este puțin diferită: Încă din ultimii ani ai domniei lui Ramses al II-lea, situația militară a Egiptului începuse să se degradeze. Merenptah a fost obligat să intervină (succesul a fost de scurtă durată, căci degradarea puterii militare egiptene continuă-şi după moartea sa, lui succedându-i la tron uzurpatorul Amenmes).

Importanța acestei stele în contextul istoriei lui Moise constă în faptul că ea face prima referire istorică cunoscută la Israel. Într-adevăr, se ştie grație celor patru basoreliefuri sculptate în timpul lui Merenptah la Karnak (şi care în secolul al XlX-lea au fost atribuite din greşeală tatălui său), că în 1209 a avut loc o revoltă în Palestina. Israelul a suportat deci represiunea egipteană (care nu este menționată de Vechiul Testament) şi câmpurile de cereale i-au fost incendiate. Documentul dovedeşte aşadar, în deplină cunoştință de cauză, că Israelul era bine instalat în Palestina în 1209 î.e.n.

Totuşi, unii autori traduc în mod diferit fraza: Israel este nimicit, nu mai are cereale, interpretând-o ca "Israel este nimicit şi nu mai are sămânță", vrând să spună prin asta că descendența Israelului ar fi fost distrusă. De aici şi până la concluzia că textul s-ar referi la un genocid al copiilor de sex masculin, nu e decât un

pas. Un studiu al mumiei lui Merenptah, care este foarte deteriorată cum ar putea fi aceea a unui om înecat într-un val seismic, duce la concluzia că acesta ar fi "incontestabil" faraonul Exodului.

Elementele citate mai sus par să ilustreze următoarea teză: ar trebui să ne gândim dacă nu cumva Exodul a avut loc în 1204... la aproape o jumătate de secol după cucerirea Ierihonului!

Cealaltă teorie este cea a lui Emmanuel Anati, specialist în arheologia Sinaiului şi Arabiei. Ea se fondează pe două elemente principale: pe de o parte, absența oricărei mențiuni cu privire la un exod al "asiaticilor" (aşa sunt numite populațiile din Sinai şi din Orientul Apropiat, adică evreii) în afara Egiptului şi la cele "zece nenorociri"; pe de altă parte, o descriere a calamităților comparate cu cele "zece nenorociri" care se abat asupra Egiptului, într-un text al celei de-a VI-a dinastii numit învățătura lui Ipouwer (2375 - 2181 î.e.n.). Făcând şi alte analogii, Anati ajunge la concluzia că Exodul ar fi avut loc cu zece secole înainte de Ramses al II-lea, în timpul domniei faraonului Pepi I (Emmanuel Anati, La Montagne de Dieu - Hai karkom, Payot, 1986).

Această a patra teorie ar fi, cu siguranță, plauzibilă, dacă n-ar exista două obiecții. Prima este aceea că există în Pentateuh referințe istorice verificabile, cum sunt oraşele Pitom şi Pi-Ramses; or, aceste oraşe evident că nu existau, nici măcar ca proiecte, în timpul primului rege al dinastiei a VI-a, Pepi I. A doua obiecție se referă la cucerirea Ierihonului (sau o cucerire a Ierihonului în concordanță cu cronologia noastră) care a fost situată pe la 1250. Ar trebui deci să se intercaleze un hiatus de zece secole între Moise şi Iosua, iar sosirea lui Iosif în Egipt să fie plasată la începutul celui de-al III-lea mileniu înaintea erei noastre, la cincizeci de ani după construcția ultimei din cele trei piramide ale lui Gizeh. În acest caz, ar trebui de asemenea să nu se țină seama de cele câteva elemente istorice plauzibile din Pentateuh pentru a realiza o reconstituire cronologică care ni se pare că amenință să fie încă şi mai săracă în repere decât a noastră.

Acestea sunt motivele pentru care, după opinia noastră, Moise s-a născut fără îndoială la începutul sau la mijlocul domniei lui Seti I.

Capitolul 2

1. Numele propriu Moise, în ebraică Mosche, în engleză Moses, este un substantiv tipic egiptean antic - mes sau mesu, după forma gramaticală, înseamnă "copil". Se regăseşte în multe nume egiptene ca Thutmes, sau Thutmose, "copilul lui Thut", Ahmes, "copilul lui Ah", Ramese (Ramses), "copilul lui Ra", Amonmes, "copilul lui Amon" etc. Nu poate sub nici o formă să fie un prenume şi, dat fiind originea lui explicit egipteană, este evident un nume ciuntit. Moise purta cu siguranță un nume compus, ca Nezmetmes, Sethmes, Ptahmes sau altul, pe care nu-l vom cunoaşte desigur niciodată, tradiția trunchiase din motive evidente prefixul egiptean care desemna direct rudenia. Etimologia ebraică extrasă din Exodul II, 10 ("îl voi numi Moise pentru că l-am scos din ape"), este greu de susținut în gramatica ebraică: termenul ebraic mache, care ar corespunde cel mai bine lui mosche, este forma primei persoane a trecutului verbului machah, care înseamnă a trage. Ar însemna atunci "trăgătorul apelor", ceea ce este exact contrariul obiectului oferit pentru explicație. Dar respingerea cea mai radicală a etimologiei biblice tradiționale rezidă în faptul că o prințesă egipteană nu vorbea pur şi simplu limba ebraică.

Cea mai tulburătoare singularitate a numelui lui Moise rezidă în faptul că singur Moise, dintre cei trei copii ai lui Amram, nu are nume, în orice caz nu unul ebraic, precum fratele lui, Aaron, şi sora lui, Miriam. Dacă ar fi fost considerat de către poporul său ca evreu în întregime, este de netăgăduit că ar fi avut un nume "adevărat"; dar nu este cazul. Or, într-adevăr, nu pare să fi crescut printre evrei, cum o dovedeşte şi precizarea Exodului: "într-o zi, când Moise a crescut, s-a dus la ai lui şi i-a

găsit muncind din greu". Ceea ce înseamnă că până atunci, nu trăise printre ei.

Povestea copilului în vârstă de trei luni, abandonat pe apele Nilului, după ce fusese dat ordinul regal de a-i omorî pe nou-născuții evrei de sex masculin, şi găsit de fata faraonului care se dusese să se scalde (Exodul II, 3 - 10), este în mod evident o ficțiune romanescă destinată celor care n-au văzut niciodată Nilul şi nu cunosc obiceiurile de la curtea egipteană. Şi te întrebi, de asemenea, de ce n-a avut aceeaşi soartă şi Aaron, fratele lui Moise.

În plus, povestirea Exodului este suspectă chiar prin abundența detaliilor, cinci secole mai târziu, a acestui episod crucial cum este cel al naşterii fondatorului națiunii Israelului. Se spune astfel că leagănul a fost pus în apă, între trestiile de pe mal. În acest caz, el ar fi putut rămâne acolo la nesfârşit; nu servea la nimic să ascunzi astfel un copil condamnat la moarte, pentru că el nu putea fi găsit prea repede; însemna deci să-l laşi să moară de foame sau să fie devorat de crocodili sau de şoareci. Povestirea spune, de asemenea, că sora lui Moise se afla în apropiere de locul în care leagănul de răchită, căptuşit cu "argilă şi gudron", fusese pus în apă, pentru a vedea ce se întâmplă; or, nu putea să se întâmple nimic, aşa împotmolit cum era.

Putem să ne mirăm de asemenea şi de intuiția prințesei, care recunoaşte instantaneu un copil evreu. După ce putea să-l recunoască? Cu siguranță nu după circumcizie, pentru că tinerii egipteni erau şi ei circumcişi (de altfel, obiceiul ebraic a fost fără îndoială împrumutat de la ei, în timpul lungii lor şederi în Egipt).

Acelaşi text avansează ideea că "fiica Faraonului" (sintagma lasă să se înțeleagă că era unica fiică, când, de fapt, dată fiind mortalitatea infantilă foarte ridicată, faraonii aveau nenumărați copii, dacă se poate spune aşa, lui Ramses al II-lea, de exemplu, i s-au atribuit o sută) se scălda în apa Nilului, "cu doamnele ei de companie care se plimbau pe mal". Această reprezentare fantezistă dovedeşte o totală necunoaştere a obiceiurilor de la curte; egiptenii erau meticuloşi în privința curățeniei şi încă din timpul Vechiului Imperiu prințesele egiptene se scăldau în băi sau piscine particulare alimentate cu apă de fântână sau cu apă de

Nil filtrată cu nisip, şi nu ca țăranii, în apele nămoloase ale Nilului. Băile figurau în toate palatele regale încă de acum trei mii de ani înaintea erei noastre. Circumstanțele descoperirii leagănului lui Moise, aşa cum le prezintă Exodul, sunt pur şi simplu neverosimile în raport cu egiptologia.

În fine, compasiunea de care dă dovadă "fiica Faraonului" se supune şi ea eternelor legi ale ficțiunii populare; ar fi fost interesant de văzut de ce o fiică de rege s-ar fi opus voinței tatălui ei, salvând de la moarte un copil evreu, dacă tatăl ei hotărâse că aceştia nu trebuiau să supraviețuiască. Şi mai neverosimil este, după ordinul faraonic de omorâre a copiilor evrei, adopția copilaşului de către chiar fiica faraonului; procedura adopției exista cu siguranță în Egipt, cum o dovedeşte între altele şi papirusul 1946.96 de la Ashmolean Museum din Londra, dar adopția unui condamnat la moarte de către o fiică de faraon este o ipoteză îndrăzneață, dacă nu chiar extravagantă. De fapt, ea îl investeşte pe Moise cu drepturi echivalente acelora unui prinț de sânge egiptean.

Textul Exodului trădează aşadar necunoaşterea obiceiurilor egiptene ca şi data tardivă a fuziunii celor două versiuni originale ale Exodului (J pentru cea yahwistă şi E pentru cea elohistă - cf. Richard Elliott Friedman, Who Wrote the Bible?, Summit Books, New York, 1987), în secolul al VlII-lea î.e.n., după încă cinci secole de la recunoaşterea tradițională a existenței lui Moise. Este un text scris în atenția unui public pentru care Egiptul era de acum o țară îndepărtată unde, de pildă, prințesele se scăldau în Nil, la fel cum în Israel se scăldau în apele Iordanului, ape incomparabil mai limpezi.

Hagiografia spontană a Exodului, împodobită de culori romaneşti, dacă nu chiar naive, este întru totul comprehensibilă. Ar fi fost de neconceput să-i fie recunoscută lui Moise o origine egipteană; acest lucru ar fi făcut din presupusul autor al Pentateuhului un descendent al idolatrilor. Cu toate acestea, tradiția, care face din el un familiar, dacă nu chiar un membru, al curții faraonului, supraviețuieşte până în secolul I; Luca,

autorul Faptelor Apostolilor (VII, 22), scrie că Moise a fost inițiat în "toată înțelepciunea egipteană": asta e ceva considerabil, mult mai mult decât destinul obişnuit al evreilor folosiți ocazional la curtea regelui. "Moise era un personaj important în țara Egiptului", insista deja Exodul (Xl,3).

Moise pare aşadar să se fi bucurat de o poziție privilegiată la curtea regelui Seti I, apoi la cea a lui Ramses al II-lea. Or, când se cunoaşte animozitatea egiptenilor față de evrei, sub Ramses al II-lea, prezentată amănunțit chiar de Exod, îți dai seama că n-ar fi putut avea această poziție în calitate de copil găsit şi adoptat de o prințesă. S-ar putea admite, la rigoare, că Moise ar fi fost admis în familia regală şi la palat o dată ce, devenind adult, şi-ar fi dovedit inteligența. Dar Exodul însuşi precizează că Moise a rămas în această familie încă din copilărie: "într-o zi, când Moise s-a făcut mare, se duse la ai săi şi îi văzu trudind din greu" - Îl, 11). Asta vrea să spună, fără nici o ambiguitate, că, până la maturitate, Moise n-a ştiut nimic de soarta evreilor. Ceea ce înseamnă, aşadar, că făcea parte din cercul regal şi nu putea altfel, decât ca fiu al acestei prințese.

Trebuie amintit aici că, în vechiul Egipt, legitimitatea nu provenea decât de la mamă şi de aceea faraonii care ajungeau pe tron se căsătoreau simbolic (dar nu întotdeauna doar simbolic) cu surorile lor; tatăl conta mai puțin. Procesul conceperii fiind misterios, copilul era mai întâi fiul mamei. Dacă n-ar fi avut un tată evreu, "Mose" ar fi fost un prinț egiptean în toată regula. Dar tatăl lui, apirul, aparținea unei clase considerată inferioară, de vreme ce din cadrul ei se recrutau mercenarii şi mâna de lucru.

2. Zeiță a cerului, identificată uneori cu Hathor.

Capitolul 3

1.Vechimea prezenței evreilor în Egipt este, la ora actuală, imposibil de determinat cu precizie dacă ne bazăm doar pe Pentateuh. Acesta menționează, într-adevăr, trei generații

pentru descendența lui Levi (Exodul VI, 16 - 20) şi şapte pentru cea a lui Iosif (Numeri XXVII, 1). Când încheie alianța cu Avram, Dumnezeu îi anunță o servitute de 400 de ani (Geneza XV, 13), cifră care va ajunge la 430 în Exod (XII, 40). Sigur, nu trebuie să luăm ad literam precizările din Vechiul Testament, dar nici să presupunem că toate indicațiile din această Carte ar fi fanteziste - cel mai bine este să presupunem că ele conțin câteva mențiuni factuale, chiar modificate de diverşii săi autori.

Prima referire la evrei, hapiru sau apiru datează de la sfârşitul mileniului al III-lea î.e.n. este epoca în care luptătorii nomazi, cum ar fi triburile hyksos, coboară din Mesopotamia spre Mediterana dedându-se la jafuri. Ei vorbesc limbi semitice occidentale, printre care şi ebraica.'Tăblițele mesopotamiene îi menționează sub numele de apiru, adică "prăfuiți", cum erau descrişi nomazii.

La sfârşitul Epocii de bronz, adică la începutul mileniului al II-lea î.e.n. (în timpul dinastiei a XII-a), textele egiptene îi desemnează la rândul lor tot cu acest cuvânt şi nu e vorba de beduini, ale căror migrații sunt regulate, în timp ce ale apirilor nu sunt. Aceştia sunt organizați în bande de aproape două mii de oameni fiecare, aflate sub conducerea unui şef. Se pare că Avram a fost un astfel de şef, Geneza informându-ne că avea 318 servitori "născuți în casa lui". Pe de altă parte, apirii se pare că au avut o cultură superioară celei a celorlalți nomazi. În fine, ei sunt împărțiți în clanuri, dintre care unul poartă numele de YWH, tetragrama numelui divin - Yahweh, deci în grafie latină. Apirii erau prezenți în Deltă încă din timpul dinastiei a XII-a, perioadă la începutul căreia, să ne amintim, puterea regală este slăbită. Nu se ştie dacă s-au instalat aici definitiv sau dacă făceau doar incursiuni sporadice.

Se ştie, de asemenea, că patru secole mai târziu, în timpul domniei lui Thutmosis al III-lea, în secolul al XV-lea î.e.n., evreii fac probleme autorităților egiptene, în teritoriile aflate sub stăpânire egipteană, cum ar fi Palestina. Pentru a-i ține în frâu, aceste autorități îi înrolează fie ca mercenari în armatele lor, fie

mai târziu în serviciul templelor, cum ar fi cel al zeiței Hathor sau al lui Amon, la Teba (Paul Johnson, A History of the Jews, Harper & Row, New York, 1988; J.M. Modrzejewski, Les Juifs d'Egypte, op. cit.). Înrolarea în serviciile statului indică o sedentarizare a evreilor.

Dacă ne bazăm pe ipoteza expusă mai sus (v. I, cap.l, nota 4), conform căreia Moise s-a născut în timpul domniei lui Seti I, evreii ar fi fost prezenți în Egipt de aproape patru sute de ani în momentul naşterii sale. Ei ar fi fost aşadar acolo în timpul celor două dinastii de regi hyksos, secolele al XV-lea şi al XVI-lea, adică de la 1790 la 1580 î.e.n. Ei par chiar veniți în "furgoanele" hyksoşilor, dacă se poate spune aşa. Faraonul care i-a permis lui Iosif să-şi aducă tatăl şi frații "pe pământul Goşen" (Delta) era deci un hyksos.

Trei precizări se impun aici. Mai întâi episodul ocupației hyksos a Egiptului joacă un rol important în statutul evreilor din această țară. Contrar a ceea ce textele egiptene lasă să se înțeleagă, şi în mod special istoricul egiptean foarte tardiv Manethon, hiksoşii (în egipteana veche hequau khasut, adică "regi păstori", sintagmă deformată de greci în "hyksos"), nu erau deloc barbarii necredincioşi care au distrus cultura, religia şi tradițiile egiptene. Ei au "importat" un zeu, Seth, după egipteni "zeul confuziei", reprezentant al Răului şi presupus asasin al lui Osiris în legenda teologică egipteană. Dar Seth a fost destul de rapid adoptat de religia oficială a egiptenilor, cum o dovedeşte şi numele faraonului Seti (de fapt Sethos) şi faptul că un sanctuar (construit de evrei) i-a fost închinat la Avaris. Hyksoşii au menținut religia egipteană şi regii lor au adoptat astfel pentru numele oficiale sufixul "Re", dovedind recunoaşterea acestui zeu suprem. Hyksoşii au menținut structurile statale egiptene, au făcut să progreseze mult arta militară egipteană şi, între alte binefaceri, i-au învățat pe egipteni să folosească carele uşoare.

Singura lor vină era aceea de a fi străini şi stăpâni ai țării. După recucerirea puterii de către faraonul Ahmosis (1552 - 1526 î.e.n.), amintirea lor devine odioasă pentru egipteni. Dar nu doar amintirea lor, ci şi aceea a aliaților lor, adică evreii. Aceştia

veneau, în definitiv, din aceeaşi regiune ca şi hyksoşii, limbile lor erau asemănătoare, poate şi religiile lor. Aveau toate motivele să se înțeleagă cu ei. Dar hyksoşii au plecat şi evreii au rămas. De la statutul de aliați ai stăpânilor țării, ei au trecut, începând cu Noul Imperiu, la cel de populație de rangul doi, de corvoadă. Nu mai puteau să părăsească Egiptul decât întorcându-se spre est; acesta a fost exodul organizat de Moise.

A doua precizare: În calitate de sclavi virtuali, ei constituiau pentru egipteni un rezervor de mână de lucru ieftină pentru marile lucrări în curs de desfăşurare, dar nu trebuia totuşi să le fie autorizată o expansiune demografică prea mare, care ar fi fost din punct de vedere politic periculoasă. Exodul o spune de altfel foarte clar: "Cu cât ei (evreii) erau mai asupriți, cu atât populația lor se înmulțea, dincolo de orice limită, astfel încât egiptenii au ajuns să urască vederea lor. De aceea îi tratau pe sclavii israeliți fără pic de milă şi le făceau viața amară într-o crudă servitute (...) Pe scurt, îi foloseau fără milă ca sclavi în tot felul de munci grele."(Exodul 1,12-14) Cum s-a văzut, chiar în timp ce evreii erau stabiliți în delta ,bande de evrei dădeau de furcă egiptenilor din Palestina. Exista teama ca nu cumva evreii din Palestina să vină în ajutorul celor din Deltă; puterea egipteană risca să piardă o parte din Egiptul de Jos. Mențiunea unei tentative de control demografic prin omorârea nou-născuților (metodă aplicată în China până recent, dacă nu şi acum) este deci întru totul plauzibilă.

A treia precizare: În epoca lui Seti I, puterea egipteană cunoaşte o gravă slăbiciune provocată de domnia dezastruoasă a pseudo-monoteistului Akhenaton, atât în politica internă, cât şi în cea externă, provinciile din Asia fiind toate pierdute. Indisciplina evreilor din Egipt şi agitația celor din Palestina erau pentru egipteni motive de nelinişte şi aversiune față de evrei. Asemenea circumstanțe le-a întărit vigilența cu privire la demografia "galopantă" a evreilor.

O concluzie se impune în urma acestor precizări: În mod cert, climatul nu era unul de încredere între egipteni şi evrei. Primii n-ar fi acceptat ca un apiru get beget să ocupe funcții înalte, cum

au fost cele ale lui Moise în regat. De fapt, de la Iosif, care fusese de altfel "egiptinizat" de un rege hyksos, nu s-a mai văzut evreu care să ocupe o funcție publică cât de mică în regat (excepție făcând, în secolul al XII-lea î.e.n., un Ben Hazen, care n-a fost de altfel decât paharnicul regelui Meneptah).

Capitolul 4

1. În mod evident, documentele egiptene despre viața cotidiană nu erau redactate cu hieroglife, ci într-o scriere curentă, numită "hieratică", consonantică şi constituind un fel de stenografie a hieroglifelor. Creată în timpul Vechiului Imperiu, ea a evoluat de-a lungul secolelor, urmând chiar evoluția limbii (care în epoca lui Ramses al II-lea, s-a degradat sensibil).

2. Se evaluează în mod greşit în opinia contemporanilor (într-o epocă în care analfabetismul face ravagii în proporții deconcertante!) importanța textului scris în Vechiul Egipt, şi deci a scrierii şi a lecturii. Şi asta la fel de bine în Imperiul Vechi, în Imperiul de Mijloc, ca şi în Imperiul Nou. Egiptul a fost o țară remarcabil "alfabetizată", ca să folosesc un termen contemporan. În acest regat atât de dezvoltat administrativ, nimic nu se făcea în nome sau în provinciile Egiptului de Jos sau de Sus, ca şi în teritoriile ocupate, fără un document scris. De aceea existau legiuni de scribi care înregistrau în mod strict toate tranzacțiile publice şi private, de la o vânzare de teren la o expoziție de obiecte din pânză, de la o moştenire la cheltuielile de îmbălsămare, iar armata avea evident scribii ei care însemnau pe papirus (sau pe lemn) soldele recruților, situația arsenalului, grajdurile şi depozitele, cheltuielile pentru repararea carelor, comandanții armatei etc. Se adăuga în mod regulat "la scrisorile de afaceri următoarea notă: Păstrați scrisoarea mea, ca să vă servească pe viitor drept piesă justificativă" (Erman & Ranke, La Civilisation égyptienne, op. cit.) Erman şi Ranke (id.) au vorbit de o "furie a scrierii". Cu trestia ascuțită pusă după ureche şi papirusul rulat mereu în mână, scribul era totuşi un personaj subaltern, cu excepția judecătorilor care erau "şefii scribilor" din districtele lor.

Trăind la palat până când "s-a făcut mare", cum zice Exodul, este sigur că a învățat şi stăpânit limba egipteană.

3. Acest post a existat cu siguranță în timpul Imperiului Nou (subdirecția scribilor documentelor regale era una dintre atribuțiile Marilor preceptori ai Egiptului de jos şi de Sus), dar nu se ştie dacă Moise l-a ocupat, ar fi putut să ocupe multe altele. Căci, un lucru e sigur, pentru a ajunge "un personaj important", după cum spune Exodul, a făcut în mod obligatoriu parte din administrație: judecător, guvernator sau subguvernator al nomei, director sau subdirector «al vreunui departament al trezoreriei, scrib al regelui etc. Funcțiile pe care i le-am atribuit mi s-au părut justificate prin experiența tribulațiilor evreilor, pe care Cartea Exodului le sugerează, tribulații care erau mai frecvente în cadrul lucrărilor publice (v. nota 1, cap.6).

4. Se pare că Moise n-a putut ajunge personajul important descris de Exod decât prin ordin regal, care era acordat în urma unei audiențe regale. Ceea ce înseamnă că el a avut măcar o întâlnire directă cu Seti I.

1. Începând cu dinastia a XVIII-a, egiptenii claselor superioare acordă atenție felului în care arătau, bărbații la fel de mult ca femeile. Hainele ajung la un rafinament şi o complicație uimitoare o dată cu rochiile de gală plisate şi scrobite. Podoabele masculine - pectorali, brățări, inele - se puteau înmulți după dorință.

2. Încă din timpul Imperiului Mijlociu, egiptenii practicau vânătoarea păsărilor cu ajutorul unui fel de măciucă zburătoare, plată, în formă de S care aminteşte foarte bine de bumerangul folosit de aborigenii australieni.

3. Nu se ştie exact la ce vârstă viitorul Ramses a II-lea a primit titlul de regent al regatului, în timpul vieții tatălui său, Seti I, şi prin voința acestuia. Câteva informații ne fac totuşi să credem că era foarte tânăr. Într-adevăr, numit căpitan al armatei la vârsta de zece ani, el a primit o pregătire militară şi l-a însoțit pe tatăl său în campanii. Fără îndoială că n-a fost numit regent decât mulți ani mai târziu, când experiența militară şi administrativă a tânărului prinț dovedeau că puterea

pe care i-o conferea acest titlu va fi susținută de o suficientă autoritate. Şi acest lucru nu se putea întâmpla, după părerea mea, înainte de a împlini şaisprezece sau şaptesprezece ani.

4. Este necesară următoarea precizare: toți egiptologii sunt de acord cu faptul că libertatea sexuală a egiptenilor pe vremea faraonilor era totală. Noțiunea ulterioară de pudoare le era necunoscută. Astfel, organele sexuale masculine şi feminine erau în mod curent reprezentate în textele hieroglifice.

Capitolul 6

1.Este evident că Moise, "personaj important al Egiptului", se afla sub ordinele directe ale viitorului Ramses al II-lea încă din timpul regenței acestuia. Astfel, el a ajuns să intre în contact cu evreii, folosiți la construcția forturilor din oaze şi din Deltă, descoperite în timpul ultimelor trei decenii (cf. Henri de Saint-Blanquat, "Les grandes capitales du Delta" şi "Découvertes dans les oasis", Science & Avenir hors-serie nr. 30). Numit căpitan al armatei şi regent, prințul Ramses avea, într-adevăr, mână liberă în privința acțiunilor de apărare a regatului împotriva invadatorilor din vest şi din est, fără a mai pune la socoteală şi construirea oraşelor din Deltă, evocată de Exod.

Ipoteza că Moise ar fi fost un fel de mare intendent al lucrărilor publice egiptene din Egiptul de Jos se fondează pe următoarele trei elemente.

a. Ştim că era "un personaj important al Egiptului"; ori, el nu putea ocupa această poziție de vârf decât în cadrul clerului, în armată sau în administrație. Pare exclus să fi aparținut clerului, mai întâi din cauza originii sale parțial ebraice şi apoi pentru că formația sa clerică nu i-ar fi lăsat timp liber pentru a se interesa de soarta evreilor din Egipt şi pentru că structurile religioase şi juridice pe care le-a dat evreilor nu poartă deloc marca celor egiptene (ca să nu mai vorbim de rolul pe care-l ocupă Yahweh în teologia sa şi care n-are nimic de-a face cu teologia egipteană).

b. Este puțin probabil ca Moise să fi ocupat un post în armată care să corespundă cu acela de "personaj important". Desigur,

statele majore egiptene conţineau, în afară de prinţii de sânge egiptean pur, şi favorizaţi (cf. Christiane Desroches-Noblecourt, "L'armée égyptienne à la XIX-e dynastie", în Ramses II, la véritable histoire, Pygmalion/Gérard Watelet, 1996), dar în acest caz, ar fi fost plecat tot timpul în campanii şi ar fi avut foarte puţin timp liber în care să se intereseze de soarta evreilor. Pentru a rezuma aceste două obiecţii, aş zice că atât clerul cât şi armata l-ar fi absorbit pe Moise şi i-ar fi oferit destule satisfacţii ca să nu mai ajungă în fruntea populaţiilor evreieşti.

c. Originea lui parţial ebraică îl desemna în mod logic pentru funcţii în care ar fi avut responsabilitatea raporturilor cu evreii. Cele mai verosimile funcţii erau cele din domeniul lucrărilor publice, pentru că evreii constituiau aici principala forţă de lucru. În episodul asasinării contramaistrului violent (Exodul Îl, 11-14) se spune că Moise s-a întors pe şantier a doua zi; deci, mergea zilnic pe şantier şi acest lucru ne face să preferăm ipoteza conform căreia el avea o funcţie în administraţie şi mai exact, în sectorul care se ocupa de lucrările publice.

2. Libienii au fost într-adevăr înrolaţi în garnizoanele egiptene.

3. Evreii s-au concentrat în Egiptul de jos şi în regiunea Deltei încă de la sosirea lor în Egipt. Nu există nici o informaţie cu privire la numărul evreilor prezenţi în această regiune în timpul lui Seti I şi Ramses al II-lea. Numărul lor nu putea să varieze de la câteva sute la două-trei mii după sosirea lor, în timpul hyksoşilor, fără ca aceştia din urmă să nu se îngrijoreze. Aşadar, nu e vorba de Douăsprezece triburi în total (cifră virtuală care nu întruneşte de altfel asentimentul tuturor specialiştilor) care au venit în Egipt; numeroase menţiuni ale Vechiului Testament (Geneza XXXIV, XXXVII, 20-29 şi Numeri XXI, l-3, Numeri XXXIII, 41-49...) demonstrează cuceririle evreilor şi prezenţa lor continuă în afara Sinaiului. O bună parte din ei, dacă nu majoritatea triburilor, rămăsese în Palestina şi în regiunile învecinate. Deci numai o fracţiune din populaţia ebraică totală se afla în Egipt.

Probabil că, patru sute de ani mai târziu, expansiunea ei demografică atinsese proporţii care să-i alarmeze şi să-i

avantajeze în acelaşi timp pe egipteni (spun "probabil" pentru că nu există nici o dovadă istorică a acestei expansiuni, nici a reacțiilor egiptenilor, nici a unui genocid al copiilor de sex masculin întreprins de către egipteni). Îi alarma pentru că evreii nu erau integrați în poporul egiptean, ci constituiau un nucleu în permanență rebel, dar îi avantaja pentru că evreii constituiau o mână de lucru binevenită şi probabil prost plătită pentru marile lucrări ale lui Seti I şi Ramses al II-lea. Dar care era pragul dincolo de care evreii puteau să-i alarmeze pe egipteni?

Pentateuhul nu oferă deloc informații viabile, căci cifra de şase sute de mii, fără a pune la socoteală şi rudele, pe care o citează Cartea Exodului este extravagantă: asta ar fi reprezentat o populație de cel puțin un milion şi jumătate de persoane, ceea ce înlătură orice verosimilitate în ceea ce priveşte un exod masiv al atâtor oameni într-o zi sau două. Doar prin metoda comparativă se poate face o estimare. Ştim că în secolul I î.e.n. Flavius Josef estimează populația romană din Egipt la şapte milioane şi jumătate (La Guerre des Juifs, Îl, 385). Dacă ținem seama de faptul că în Egiptul de la jumătatea secolului al XX-lea î.e.n., rata naşterilor era de 44,5 la 1000 de locuitori şi că rata decesurilor era de 25 la 1000, obținem o creştere de 1950 de indivizi la 1000 de locuitori pe secol. Ceea ce înseamnă că per total populația acestei țări se dublează la fiecare secol.

Desigur, acest model nu se aplică tel quel Egiptului vechi, unde mortalitatea infantilă era mai ridicată decât în Egiptul secolului al XX-lea şi unde, speranța de viață nedepăşind 45 de ani, mortalitatea adultă era mai ridicată. Se poate deci postula, în lipsa unor repere statistice, că în cel mai bun caz, populația s-ar fi dublat o dată la aproape patru secole. Este de asemenea imposibil să calculezi pierderile demografice cauzate de războaiele foarte numeroase duse de această țară sau de epidemiile care decimau populația. Cele Zece Nenorociri care se abat asupra Egiptului nu sunt desigur o invenție, sau cel puțin nu în întregime. Ca exemplu de influență a epidemiilor, să citățm cazul Mexicului după cucerirea spaniolă: În 1520, populația aztecă era de aproape 20 de milioane de suflete; în urma sosirii unui sclav atins de variolă, provenind din Cuba, un secol mai

târziu, în 1618, ea scăzuse la 1,6 milioane (Jared Diamond, Guns, Germs and Steel, The fates of Human Societies, Cape, New York, 1997).

Nu există însă nici o mențiune despre o epidemie de o asemenea amploare în istoria egipteană. Se poate deci presupune că expansiunea populației egiptene avea loc într-un mod relativ stabil. Ceea ce ar indica că în secolul al XX-lea î.e.n., populația din Valea Nilului ar fi fost între un milion şi un milion şi jumătate de locuitori, dintre care aproximativ o treime în Egiptul de Jos, o alta în Egiptul de Mijloc şi restul în Egiptul de Sus. Cu o populație generală de aproape o treime, cam între 300.000 şi 500.000 de locuitori, Delta ar fi început deci să găsească "stânjenitor" un grup exogen "neasimilat" care ar fi reprezentat cam treizeci de mii de suflete. Într-adevăr, dacă ar fi fost mai puțini, evreii n-ar fi putut să constituie rezervorul de mână de lucru ieftină din Egipt.

Capitolul 7

1. Unitate de cupru cântărind 91 de grame folosită ca referință când se realiza trocul. În Egipt n-a existat, până la cucerirea elenistică, moneda bătută.

2. Măsurarea timpului la vechii egipteni era aproape aceeaşi cu a noastră: ei divizaseră anul în 365 de zile şi 1/4 constituite în 12 luni a câte 30 de zile, plus 5 zile neîmpărțite. Ziua şi noaptea era divizate în câte 12 ore fiecare, măsurate, ziua cu ajutorul cadranelor solare şi noaptea, începând cu Noul Imperiu - adică cu Ramses - prin clepsidre sau orologii cu apă care se scurgea regulat.

Relativa imperfecțiune a sistemului consta în cele 5 zile neîmpărțite şi în faptul că orele de vară erau evident mai lungi decât cele de iarnă.

3. Progresele egiptologiei în secolul al XX-lea au permis să se înțeleagă că, în imensitatea lor şi uneori deconcertant de variate, titlurile funcțiilor egiptene corespundeau de fapt unor realități total diferite pe care titulatura lor nu o poate sugera. Astfel,

marele preot al templului era şi mare director al lucrărilor aferente templului, ceea ce făcea din el un fel de antreprenor al lucrărilor. Dar se întâmpla, pe de altă parte, să exercite şi funcţia de temnicer, în cazul în care templele aveau şi închisori în care inculpaţii erau închişi în mod preventiv, aşteptând instrumentarea cazului lor şi aplicarea pedepsei. Diverşii funcţionari care se ocupau de înregistrarea documentelor regale nu erau cu siguranţă doar arhivişti, ci, întrucât erau şi depozitari ai legii, erau şi garanţi ai aplicării acesteia, într-un mod care ar aminti pe departe de Consiliul constituţional din zilele noastre.

"Personaj important" al regatului, Moise trebuia să fi cunoscut bine administraţia şi regulile ei. Egiptul faraonic era, într-adevăr, una din ţările cele mai birocratice din istorie şi nimeni nu putea să desfăşoare nici cea mai neînsemnată activitate fără să aibă anumite atribuţii oficiale.

4. Calul a apărut în Egipt o dată cu carul, în timpul dinastiei hyksos, în secolul al XVII-lea sau al XVI-lea î.e.n. Se pare că un trib arian, Khuri, de pe Eufratul de Sus şi Tigru, a furnizat Egiptului cai prin intermediul canaaniţilor (cf. A. Erman & H. Ranke, La civilisation égyptienne, Payot, 1976). Măgarul şi catârul, pe care egiptenii au avut voie să-i folosească începând cu perioada Noului Imperiu, rămâneau totuşi animalele favorite ale oamenilor simpli, calul fiind rezervat claselor aristocrate. Echitaţia presupunea anumite calităţi sportive, dat fiind faptul că nu apăruse încă scara pentru a urca în şa.

Capitolul 8

1. Exista un fisc în Egipt, şi numeroase documente dovedesc că vigilenţa lui nu era mai mică în cazul celor bogaţi faţă de cei săraci. Reprezentanţii lui erau plătiţi în grâu, ţesături, piei de animale, carne, papirus, obiecte de metal... Fiecare funcţionar trebuia să-i dea scribului perceptor o parte din ceea ce primea, calculată în debeni, unitatea de măsură din cupru, prezentată

mai sus. Contribuabilii recalcitranți erau pasibili de un număr de lovituri regulamentare aplicate cu nuiele de palmier.

2. Nu există în Vechiul Testament nici o dovadă a responsabilității exercitate de Moise în construcții.Totuşi incidentul omorârii egipteanului care maltrata un evreu (Exodul II, 11 - 12) sugerează acest lucru din două motive. Primul este acela că evreii erau folosiți în lucrările de construcții (Exodul I, 12), lucrări foarte extinse în timpul domniei lui Seti I şi a fiului său, Ramses al,II-lea. Menționarea echipelor de evrei aflate sub supravegherea "oficialilor" (Exodul I, 11) nu se referă la muncile câmpului, ci, cu siguranță, la munca grea din cadrul lucrărilor publice. Al doilea motiv este acela că şantierul era cadrul cel mai verosimil pentru un omor, evreii muncind în permanență aici. (v. nota 1, cap. 6).

Exodul îl prezintă pe Moise ca şef spiritual al evreilor din Egipt; acest lucru e discutabil, chiar improbabil, căci din câte ştim din studiile de egiptologie despre domniile lui Seti I şi Ramses al II-lea, aceşti doi faraoni, mult mai autoritari decât predecesorii lor, n-ar fi admis existența unei entități ebraice în țară, care să fie conduse de un şef autonom, autorizat să vorbească de la egal la egal cu Ramses al II-lea, cu atât mai mult cu cât evreii erau considerați sclavi. Ipoteza este chiar absurdă. Este vorba, în mod evident, de o înfloritură hagiografică, lesne de înțeles, de altfel, dacă ne gândim la epoca în care a fost redactată Cartea Exodului.

Capitolul 9

1. Numeroase documente, ca papirusul din Berlin, de pildă, arată că viața politică internă a Egiptului antic nu era acea inepuizabilă şi idilică desfăşurare de ceremonii religioase inspirate de înțelepciunea supremă pe care o atribuim epocilor dispărute. Dimpotrivă, comploturi, prevaricațiuni, rezistență obstinată a stăpânilor de provincie în fața administrației centrale, funcționari lacomi şi intriganți, maşinațiuni şi

„gangsterisme”- organizate însă - abundă pur şi simplu în cursul unei lungi istorii de mai bine de trei milenii. Toate acestea capătă mai mult relief decât operele artistice -aproape toate funerare, deci hagiografice - şi lasă să se întrevadă o anumită imagerie turistică a Egiptului antic. Egiptul era un regat mare şi rivalitățile între interesele colective şi indivizi erau puternice, ființele umane nu erau deloc diferite de cele care erau şi sunt încă peste tot. Loviturile de stat nu erau rare şi, cu siguranță, una dintre ele i-a adus puterea regală unui simplu soldat, Horemheb, unchiul fondatorului dinastiei a XIX-a, Ramses I, tatăl lui Seti I. Slăbirea puterii centrale datorate decadenței şi scandalurilor regelui pseudo-monoteist

Akhenaton din cea de-a XVIII-a dinastie, cum se întâmplase de altfel şi în Prima şi A Doua Perioadă Intermediară, a impus regilor dinastiei a XIX-a, dintre care Seti I şi fiul său Ramses al II-lea, o sarcină extraordinară: restabilirea puterii regale atât în interiorul, cât şi în exteriorul țării.

Prestigiul căpătat de Moise în timpul celor doi regi demonstrează că el acționa în primul rând pentru întărirea puterii regale. Şi nu putea face asta decât ca autohton şi având un titlu oficial, fără îndoială prestigios pe care istoria nu ni l-a lăsat mărturie. Raporturile de cvasi-familiaritate la care se referă Exodul (nu fără contradicții, de altfel) nu puteau să se bazeze decât pe un trecut de servitor devotat regelui.

La fel de bine, el nu putea să intre în conflict cu uneltirile de răzvrătire ale guvernatorilor locali, mai ales în Egiptul de Jos, care fusese neglijat de dinastiile precedente. Seti I a fost, într-adevăr, primul rege care a consolidat puterea regatului în această regiune; ori, aici locuiau evreii (nu există dovezi ale existenței lor în Egiptul de Mijloc sau în cel de Sus). Egiptul lui Moise a fost cel din Deltă şi doar acela.

Capitolul 12

1. Rege al dinastiei a XVIII-a (1337 - 1354?), cunoscut şi sub numele de Amenofis al IV-lea, a cărui domnie s-a caracterizat, pe

de o parte printr-o revoluție teologică, el eliminând toți zeii din panteonul egiptean în favoarea zeului Aton, iar pe de altă parte printr-o slăbire critică a puterii egiptene, în special a hegemoniei sale asupra teritoriilor Palestinei şi ale Siriei. El şi-a schimbat numele original, Amonhotep ("Amon este mulțumit") în Akhenaton ("El îi place lui Aton"). La moartea lui, care pare să fi fost pe cât de neaşteptată, pe atât de misterioasă, clerul l-a pus pe tron pe nepotul său, tânărul Tutankamon, care a murit la fel de misterios (poate nu chiar atât de misterios, de altfel, căci radiografiile scheletului său, efectuate în 1997, au scos la iveală leziuni cervicale datorate aparent unei lovituri în ceafă).

Un discipol de-al lui Akhenaton, Aye, a domnit foarte puțin după Tutankamon, apoi dinastia a XVIII-a a luat sfârşit în circumstanțe care au rămas obscure. Tronul a fost luat în mod paradoxal de un militar, Horemheb, în urma unei lovituri de stat, şi astfel a luat naştere dinastia a XIX-a, căreia îi aparțin doi dintre cei mai mari regi ai Egiptului, Seti I şi Ramses al II-lea.

Căderea dinastiei a XVIII-a a fost urmată de o reacție violentă a clerului. Privați în timpul întregii domnii a pseudo-monoteiştilor de subsidiile care le erau în mod tradițional vărsate de către stat, preoții lui Amon, Osiris, Ptah şi ai altor zei fuseseră înfometați, Akhenaton decretând că singurul cult care putea fi practicat era acela al lui Aton. Aşa că ei se grăbiră, cu ajutorul lui Horemheb, să restabilească cultele vechilor zei şi mai ales pe cel al lui Amon, căruia îi acordau cea mai mare parte a veniturilor. Până şi numele lui Akhenaton a fost blamat şi proscris, apoi şters din edificiile publice.

Revoluția religioasă a lui Akhenaton a suscitat în secolul al XX-lea comentarii impresionante, de la Freud la Velikovski, fără a mai vorbi de elucubrațiile obişnuite. S-a văzut în el când fondatorul monoteismului, când un discipol al monoteismului ebraic. Or, termenul de "monoteism" nu se potriveşte cu teologia rudimentară a lui Akhenaton. Într-adevăr, numele "Aton" nu desemnează decât discul solar care este o emanație a zeului-soare Ra. Este vorba deci cel mult de o idolatrie totalitară.

Ipoteza unei influențe ebraice ar putea părea la prima vedere seducătoare, dar ea se loveşte de obiecții majore. Cea mai importantă este aceea că monoteismul ebraic era, în epoca lui Akhenaton, departe de a fi atins coerența pe care i-a dat-o Moise un an mai târziu.

Elementele biografice despre Amenofis al IV-lea ne fac mai mult să ne gândim că acest faraon, a cărui viață privată a fost destul de excentrică (Cf. Histoire générale du Diable et Histoire générale de Dieu, scrise de autor, Robert Laffont, 1989 et 1997), ar fi fost apucat de crize de misticism care l-au îndreptat către o idolatrie solară.

1. "Vorba şi limba îmi sunt greoaie", i-a spus Moise lui Dumnezeu (Exodul IV, 10). Evident că ne vine greu să credem că Moise, marele şef şi fondator al unei națiuni, a fost bâlbâit, cel puțin în sensul modern al cuvântului. Dar este posibil să fi avut o dificultate de exprimare în momentele de emoție. Pe de altă parte, trebuie să observăm că, fiind crescut în mediile egiptene, vorbise limba egipteană până la maturitate şi nu învățase ebraica decât destul de târziu. Ceea ce poate explica lentoarea şi ezitarea când foloseşte limba ebraică.

2. Mediterana şi Marea Roşie.

3. Sfârşitul neaşteptat şi misterios al lui Amenofis al IV-lea, ne fac să ne gândim că, într-adevăr, a fost victima unei lovituri de stat pusă la cale de militarii şi cler. Clericii se obişnuiseră fără îndoială să intervină în alegerea monarhilor, căci asta a fost, se pare şi soarta succesorului său, celebru, dar ineficace, Tutankamon.

4. În secolul al XX-lea au existat multe teorii despre presupusele raporturi între Moise şi religia egipteană, mai exact pseudo-monoteismul solar sau cultul lui Aton inițiat de Amenofis al IV-lea, zis şi Akhenaton. Pentru a le rezuma, să spunem că unii susțineau că monoteismul lui Moise ar fi fost inspirat din monolatria lui Akhenaton, alții, dimpotrivă, că monolatria lui Akhenaton ar fi inspirată din monoteismul ebraic.

Teoriile primului grup, printre care cea pe care Sigmund Freud a expus-o în Moise şi monoteismul, nu are nimic de-a face

cu Istoria, nici cu teologia comparativă, ca să spunem numai atât. Dacă Freud, de exemplu, recunoştea că monolatria solară a lui Amenofis al IV-lea începuse în timpul domniei tatălui său, Amenofis al III-lea, el a ignorat în totalitate diferenţele, zdrobitoare totuşi, care existau între cultul discului solar şi religia ebraică, el n-a văzut decât asemănările cele mai superficiale.

Principalele obiecţii aduse teoriilor din primul grup sunt în număr de trei:

a. Moise n-ar fi putut dezvolta iudaismul la evrei, dacă el n-ar fi fost fondat pe Dumnezeul lui Avram, care exista de patru secole;

b. Dumnezeul lui Moise este antropomorfic şi intervine în istorie şi în viaţa oamenilor (şi în asta constă revoluţia înfăptuită de Moise), în timp ce zeul Aton este cosmic şi static;

c. Dumnezeul Yahve al lui Moise este exclusiv al evreilor în timp ce ambiţia lui Akhenaton este de a se impune nu doar în Egipt, ci şi în ţările vasale, un ecumenism atonian, adică un imperialism religios. Această ultimă diferenţă se vede cu uşurinţă în efectul celor două religii: iudaismul lui Moise generează un nou dinamism în istoria evreilor şi îi face să cucerească Canaanul şi teritoriile învecinate, în timp ce atomismul contemplativ al lui Akhenaton provoacă dimpotrivă ruina politică şi militară a regatului său.

Obiecţiile teoriilor din cel de-al doilea grup sunt aproape aceleaşi, dar inversate: Însăşi istoria religiei egiptene exclude faptul că Akhenaton să se fi inspirat din monoteismul evreilor pentru a fonda monolatria sa faţă de discul solar. Încă din epoca predinastică, Soarele era deja demiurgul universal: el i-a creat pe ceilalţi zei şi, în acest sens, am putea spune că religia egipteană este monoteistă încă de la origini. Politeismul egiptean nu este decât aparent, ceilalţi zei nu sunt decât o emanaţie a Soarelui, care este "zeul invizibil". Greşeala lui Akhenaton, căci există o greşeală, rezidă în interpretarea dogmatică a acestui monoteism,

subiacent, pentru că făcuse din însuşi discul solar obiectul noii sale religii care excludea celelalte manifestări.

În plus Akhenaton n-a "inventat" nimic, în ciuda unor interpretări literare ale reformei sale cultul zeului-soare era deja universal şi trebuie c-a rămas mult timp, pentru că se regăseşte la fel de bine în religia asiriană, ca şi în religiile africane, în religiile ulterioare ale aztecilor, în religiile indo-ariene etc.

Dacă Moise, în reforma sa, este cu ceva dator religiei egiptene, acesta poate fi ideea de "zeu invizibil".

5. Începînd cu Imperiul Vechi, toate terenurile regatului, cu excepția celor ale preoților, erau proprietatea coroanei şi cei care le munceau dădeau un procent de 20% din produsele pe care le făceau.

Capitolul 16

1, Până la Seti I, regii Egiptului nu prea au fost interesați de Egiptul de Jos. Acesta era considerat o vastă fermă, motiv pentru care faraonii au ridicat aici puține monumente şi în orice caz nici unul la fel de important ca cele din Egiptul de Mijloc şi de Sus. Alarmați de incursiunile repetate ale libienilor la vest şi ale hitiților la est, cei doi regi au hotărât să fortifice regiunea şi Ramses chiar ridică aici noua sa capitală, Pi-Ramses, menționată în Exod, unde evreii au fost exploatați din greu. Aşadar Moise şi-a petrecut cea mai mare parte a existenței lui egiptene în Deltă.

Dezvoltarea Egiptului de Jos a fost relativ de scurtă durată: chiar atunci cînd Seti I dezvolta Avarisul, Noul Imperiu avea tendința să abandoneze treptat Memfisul, care se află sub nivelul Deltei, în beneficiul Tebei, situată mult mai la sud. Dezvoltarea Egiptului de Jos n-a fost reluată decât în epoca ptolemaică.

Capitolul 17

1. Se întâmpla în mod frecvent ca unele personaje, care avuseseră anumite funcții în timpul vieții, să fie, după moarte, obiect de cult în calitate de "mediatori între vechii subordonați şi zei" (Claude Traunecker, Les Dieux de l'Egypte, P.U.F., Que sais-je? 1992).

2. Este de remarcat faptul că marea nu joacă aproape nici un rol nici în cosmogonia, nici în mitologia egipteană. Nu există nici un zeu şi nici o zeiță a mării, aceasta fiind aparent asimilată cu haosul.

Partea a II-a – FURIA

Capitolul 1

1. Toate marile instituții egiptene, înțelegând prin asta şi templele, începând mai ales din Noul Imperiu, administrau direct proviziile destinate personalului lor, care le reveneau fie de pe pământurile atribuite de coroană, fie de la administrația centrală. Din această cauză, secretariatele scribilor funcționau ca depozite.

2. Moda grădinilor interioare era răspândită în Noul Imperiu.

3. Scara este o invenție chinezească a secolului al IV-lea al erei noastre. Înainte cavalerii erau nevoiți să folosească un taburet sau să recurgă la ajutorul unui scutier.

4. Un punct obscur din foarte succinta biografie a lui Moise în Egipt, aşa cum este ea prezentată de Exod, este statutul lui conjugal înainte de fuga la madianiți. Un bărbat rămânea rareori celibatar după douăzeci de ani, exceptând situația în care avea vreo infirmitate, iar vârsta obişnuită a căsătoriei, atât la egipteni cât şi la evrei, se situa în jurul vârstei de cincisprezece ani. Este mai mult ca sigur că Moise, care se bucura de o mare reputație în Egipt, după cum spune şi Exodul, avea o consoartă, fie ea şi numai o concubină, după obiceiul egiptean. Şi e greu de crezut că nu avea copii.

Capitolul 2

1. Cele cinci oaze ale deşertului libian - Siwah, Bahriyah, Farafrah, Dakhla şi Khargah - au fost, într-adevăr fortificate sub Ramses al II-lea împotriva agresiunilor libienilor. Cam neglijate de săpăturile arheologice, ele au făcut obiectul cercetărilor începând cu anii şaptezeci şi au fost scoase la iveală vestigii importante ale fortificațiilor.

2. Existența unui misticism în religia egipteană antică este atestat prin numeroase fragmente de papirus. Paralel cu religia oficială, existau rituri esoterice rezervate inițiaților.

Ceea ce ai aflat
Sunt patru formule
(care vor rămâne) secrete.
Nu le rosti
Pentru ca profanii
Să nu le audă!

stă scris în Le Livre du Jour et de la Nuit (trad, par Alexandre Piankoff, Institut français d'archéologie orientale, Le Caire, 1942).

Eu sunt un preot inițiat în mister dar
Nu (pot să) spun ceea ce am văzut.

spune şi unul din preoții inițiați (trad, par E. Chassinat, Le Mystère d'Osiris au mois de Khoiak, Institut français d'archéologie orientale, Le Caire, 1966).

Cartea Morților menționează că zeița Isis-Hathor pronunța "cuvinte magice" care îl salvau pe Ra-Horus din situații dificile, că aceste cuvinte sunt "un mare mister" şi că ochii nici unui om nu trebuie să le vadă vreodată, căci era o abominație (pentru orice om) să-şi ridice ochii în sus". (E. Wallis Budge, Egyptian Magic, reed. Dover Publications, Inc., New York, 1971).

Diverse texte arată că toți regii erau inițiați în diferite secrete, în legătură cu care nici un document mai amplu nu ne luminează

totuşi. Este sigur însă că o mare parte a acestor rituri urmăreau declanşarea unui sentiment de revelaţie la cel iniţiat. Ceea ce presupunea practicarea în mod curent de exerciţii spirituale sau psiho-fizice. Mormântul lui Ramose (sau Ramses), vizir al regelui "monoteist" Amenofis al IV-lea, care-şi luase numele de Akhenaton, avea o inscripţie, descoperită de egiptologul american J.H. Breasted, din care reiese că ştiinţa acestui rege fusese încredinţată vizirului:

Cuvintele lui Re
în faţa ta (le divulg)
augustul meu tată
mi le-a transmis...
Inima mea a avut parte de cunoaştere
faţa mea de revelaţie Am înţeles (...)

(citat de Max Guilmot, Les Initiés et les rites initiatiques en Egypte ancienne, Robert Laffont, 1977). Acest text indică în mod clar existenţa practicilor contemplative destinate suscitării de revelaţii.

Disciplina suflului rezumată aici este comună tuturor marilor mistici. Cea mai veche este pranayama - care ţine de yoga, cea mai recentă este isihasmul creştin al lui Grigore Palamas şi a lui Nicefor Solitarul.

Unele texte sugerează că riturile iniţiatice ar fi presupus transe conducând la fenomene psihologice ca dedublarea personalităţii, călătorii "în afara corpului" etc. O dovedeşte inscripţia de mai jos transcrisă pe papirusul T32 din Leyde, aparţinând colecţiei de texte esoterice ale dinastiei a XXII-a, ataşate la Osireionul din Abydos (Guilmot, op. cit.):

Am trecut dincolo de
Misterioasa lume inferioară
Pentru a-mi contempla trupul
Care se afla în ea
Pentru a-mi lumina formele.

Este vorba aparent de un text rostit de un om în viață şi nu de un text funerar. El ilustrează o temă clasică a misticismului, moartea sinelui pregătind reînvierea în lumina divină. Senzațiile spontane ale dedublării la care se referă sunt excepționale, dar ele pot fi induse prin droguri psihotrope. Reiese de aici că, asemenea tuturor religiilor inițiatice din lume, practicile esoterice egiptene făceau apel la droguri psihotrope, kat, cânepă etc.

Când Luca spune că "Moise a fost inițiat în înțelepciunea egipteană" (precizare neaşteptată căci, în secolul I, Egiptul, tărâm păgân, nu era cu siguranță o referință pentru evrei, nici pentru creştini), el se face fără îndoială ecoul unei tradiții antice, termenul "înțelepciune" indicând o cunoaştere filosofică nedeterminată, esoterică sau nu. Dar minunile lui Moise menționate de Exod, cum ar fi transformarea unui şarpe în toiag, dovedesc o cunoaştere şi o practică a magiei în care egiptenii trecuseră drept maeştri şi care era rezervată inițiaților.

1. Evreii erau grupați în triburi în localitățile egiptene. Dar nu era sigur că după patru secole de absență din Palestina, aceste grupuri să fi rămas atât de distincte după cum le indică Numeri.

2. Ambiguitatea statutului lui Moise atât în ochii evreilor cât şi ai egiptenilor, cel puțin până la fuga lui la madianiți, este dovedită prin atitudinea celor doi evrei pe care încearcă să-i despartă atunci când aceştia se iau la bătaie şi care îi spun că ar putea să-l denunțe pentru că a omorât un contramaistru egiptean. Aceasta arată că Moise nu avea în mod oficial nici un fel de autoritate asupra lor, autoritate pe care egiptenii n-ar fi tolerat-o, de altfel, niciodată (v. nota 2, cap. 8, partea I).

Capitolul 4

1. Pe locul unde se află astăzi lacurile Timsah şi Amar, la nord de Suez, exista în epoca lui Ramses al II-lea o singură mare întindere de apă numită "Marele Negru", după cum reiese şi din

excelenta sinteză realizată de Dr. Maurice Bucaille (Moise et Pharaon, Seghers, 1995), după studiile lui R.P.A. Lagrange, de F.Vigouroux şi din raportul lui Du Bois Aymé apărut în Description de l'Egypte de Vivant-Denon. Este posibil ca această mare să fi înglobat marele lac Menzaleh (numit şi Sirbonis), situat mai la nord, şi care, ca şi celelalte două, constituia rămăşiţa unui lac mult mai întins care exista din paleolitic. În cursul mileniului următor relieful Egiptului s-a schimbat, fie din cauza folosirii intensive a lacurilor pentru lucrările de irigaţii, cum s-a întâmplat şi în secolul al XX-lea cu Marea Azov, fie în urma unei schimbări suferite de debitul Nilului, fie în urma unei schimbări climatice (v. mai jos, nota 4, cap. 4).

Rezultă de aici că doar partea inferioară a acestei mări forma un canal cunoscut sub numele de Marea Trestiilor, contopit astăzi cu Marea Roşie, canal care a jucat un rol determinant în Exod.

2. Spre surpriza istoricilor şi a botaniştilor, examinarea mumiei lui Ramses al II-lea, efectuată de mai multe echipe de specialişti francezi şi egipteni din 1975 până în 1977 la Muzeul Omului din Paris, a scos la iveală prezenţa unei frunze de tutun, Nicotiana longiflora, în cavitatea abdominală a mumiei. Acest tutun a fost evident pus acolo de îmbălsămători. Descoperirea infirmă aşadar teza admisă de toată lumea până acum cum că tutunul ar fi de origine exclusiv americană, fără a se putea presupune totuşi de unde provenea acest tutun. (Museum d'Histoire & Musée de l'Homme, La momie de Ramses Îl, Editions CRG/Rechers sur le civilisations, 1985, p.197)

3. Actuala Mare Roşie (care nu este deloc roşie, cum au putut constata toţi cei care au văzut-o) era cunoscută în epoca ramesidă sub numele de Marele Verde, ca şi Marea Mediterană. Cea dintâi era Marele Verde din Est, cealaltă Marele Verde din Nord.

4. Este necesar să facem următoarele precizări pentru o mai bună înţelegere a povestirii. O reconstituire a Deltei antice, realizată începând cu anii şaizeci, de echipa universităţii din Viena, sub conducerea lui Manfred Bietak, a permis stabilirea a trei puncte esenţiale: mai întâi, traseul braţelor Nilului în Deltă a variat considerabil de-a lungul ultimelor trei milenii; astfel,

anticul braț numit "brațul lui Peluz" se întindea mult mai la est şi se termina fără îndoială în lacul Menzaleh, la sud de actualul Port-Said. Pe țărmul oriental al acestui braț se ridicau oraşele Avaris şi Pi-Ramses. În al doilea rând, exista un canal care făcea legătura între marile oraşe orientale ale Deltei, în al treilea rând, se crede că un mare oraş, neidentificat încă, se ridica pe țărmurile unei lagune din sud-est. Se pare că era situat la nord de Marele Negru şi că ar fi constituit zăvorul drumurilor Asiei. Este posibil ca acest oraş să fi fost chiar celebrul Pi-Ramses, a cărui situare este încă în discuție (cf. Henri de Saint-Blanquat, Les Grandes Capitales du Delta, în "La nouvelle Egypte ancienne", numéro special de Science & Avenir, mai 1980).

Rezultă că evreii se aflau la mai puțin de o sută de kilometri de Sinai, în linie dreaptă, şi la aproape o sută cincizeci de kilometri, dacă se mergea pe drumul din sud către Marea Trestiilor.

1. Există o concepție, în mod confuz întreținută de o tradiție modernă fără legătură nici cu istoria, nici cu Vechiul Testament, care susține că religia ebraică ar fi supraviețuit intactă de la şederea lui Avram în Egipt şi până la Moise. De unde ar reieşi că noțiunea de Zeu unic, Yahweh sau Elohim, ar fi fost prezentă şi predominantă în rândul populației ebraice captivă în Egipt. Totuşi, chiar şi Vechiul Testament abundă în dovezi ale persistenței unui cult al zeilor străini la evrei.

Episodul dansului în jurul Vițelului de aur, petrecut mult timp după începutul Exodului, când Moise se afla pe muntele Horeb sau Sinai, adică în momentul în care încerca să făurească identitatea culturală şi religioasă a poporului său, este cea mai celebră dovadă a politeismului ebraic. Trebuie precizat că celebrul Viței de aur era boul Apis. Câteva secole mai târziu, chiar şi atunci când religia iudaică era constituită şi când interdicția de a face idoli era în vigoare, cultul Vițelului de aur nu dispăruse, aşa cum o dovedesc cei doi viței de aur pe care regele Ieroboam îi face şi cuvintele pe care le spune când îi dăruieşte evreilor: "lată zeii voştri, Israel, care v-au scos din Egipt" (I împărați, XII, 28).

Ne putem întreba în egală măsură despre conformitatea cu prescripțiile mozaice a celor doi heruvimi de aur cu care Solomon împodobeşte Templul din Ierusalim (2 Cronici III, 10 - 14) şi de care Cronicile fac mare caz, dar nici o ambiguitate nu planează asupra faptului că Solomon, constructorul Templului din Ierusalim, a ridicat pe o colină la est de Ierusalim un templu pentru zeul Chemos al moabiților şi un altul pentru Moloc, zeul amoniților (I împărați, XI, 6-7).

Profeții nu vor scăpa ocazia de a-i stigmatiza pentru trădare pe cei pe care îi crezuseră credincioşi legii lui Moise. Astfel, Ezechiel deplânge în vorbe aspre participarea femeilor lui Israel la riturile lui Tamuz, zeul babilonian (Ezechiel, VIII, 14), şi adorarea Soarelui de către bărbați (Id., VIII, 16). Ilie îi dojeneşte pe evreii adoratori ai lui Baal: "Până când veți şchiopăta de amândouă picioarele? Dacă Yahweh este Elohim, mergeți după el. Dacă este Baal, mergeți după el" (I împărați, XVIII, 21).

Trebuie totuşi să luăm în seamă contextul acestor epoci şi să ne amintim că acest politeism pare a fi mai mult lingvistic decât efectiv: numele lui Baal, El, Ellel, Elohim erau sinonime, pentru că îl desemnau toate pe Marele Zeu al canaaniților, al fenicienilor, al hitiților şi al evreilor. Noțiunea de infidelitate față de Dumnezeul lui Moise trebuie deci să fie temperată prin conştiința condițiilor istorice: proximitatea constantă a culturilor semitice diverse în Palestina în timpul primelor secole ale prezenței evreilor în Palestina, care impunea împărțirea credințelor şi riturilor şi cvasi inexistența comunicării în sensul modern, care ne permite în zilele noastre să definim culturile şi religiile. Subiectul depăşeşte de departe cadrul acestor note (cf. "Les Dieux des Hébreux et le Dieu des Prophètes", în Histoire generale de Dieu, de l'auteur, op. cit.).

Ori, dacă la câteva secole după exod, cultul zeilor străini se perpetua printre evrei, înseamnă că în timpul celor patru secole a prezenței lor în Egipt, el îi stăpânea cu şi mai multă forță. Să postulezi că iudaismul s-a perpetuat intact de la Avram şi până în zilele noastre, cu doar câteva modificări, ar însemna să nu

recunoşti rolul determinant pe care l-a avut Moise în crearea identității culturale şi religioase ebraice.

Capitolul 9

1. Virnanțul, Ruta graveolens, este o plantă ale cărei flori, consumate din cea mai străveche antichitate, conțin un alcaloid sedativ. Planta cu frunze catifelate este laurul, plantă universală, care conține în întregime un puternic alcaloid halucinogen şi neurotrop (sedativ - v. nota 2, cap. 2, partea a ll-a).

Sugestia consumului de psihotrope halucinogene nu poate şi nici nu trebuie să aibă aici coloratura irevențioasă din epoca noastră. Utilizarea acestor plante cu scopul iluminării mistice şi religioase este foarte veche: cu trei mii cinci sute de ani înaintea erei noastre, a fost menționat, în descrierea unor rituri ariene din India, Persia, Bactrian, consumul de soma, extract de burete pestriț, o ciupercă halucinogenă. De la laur la măselariță sunt puține plante cu proprietăți psihotrope, care să nu figureze în textele vechi şi în tradițiile celor cinci continente (cf. John Allegro, Le Champignon sacré et la Croix, Albin Michel, 1971). Se pare că foarte mulți mistici ai multor religii au făcut apel la ele. Viziunile lui Ezechiel şi ale autorului Apocalipsei, de exemplu, par în mare parte tributare folosirii halucinogenelor, mai ales a ciupercilor. Dar dacă au existat mulți consumatori de psihotrope de-a lungul secolelor, nu toți au devenit Moise sau Baudelaire.

2. Şirul forturilor care supravegheau câmpia de coastă din nord, între localitățile din El Kantara şi Gaza, exista de pe vremea lui Amenofis al IV-lea. La începutul domniei lui Seti I, aceste fortărețe fuseseră luate de beduini (asociați sau nu cu evreii, n-avea importanță, textele egiptene nu par să facă distincție între ei). Cum ele constituiau în acelaşi timp calea de acces a Egiptului către Asia şi calea de invazie dinspre Asia spre Egipt, au fost consolidate sub Seti I, apoi sub Ramses al II-lea (A.H.Gardiner, "The Ancient Military Road between Egypt and Palestine", Journal of Egyptian Archaeology, vol 6, 1920).

3. Pentru înțelegerea Vechiului Testament, problema limbilor folosite în Orientul Apropiat în epoca lui Moise capătă o importanță uneori neluată în seamă de marele public. Ebraica făcea parte, alături de limbile aramaice de nord, din grupul limbilor semitice ale grupării occidentale ea conține elemente asiro-babiloniene, aramaice vechi şi canaaene, care par să se fi fixat în limba canaaniților, cea pe care o adoptă la sfârşitul secolului al XIII-lea înaintea erei noastre evreii instalați în Palestina (cf. André-Marie Gérard, "Hebreux", în Dictionnaire de la Bible, op. cit.). O persoană care vorbea ebraica n-ar fi întâmpinat prea mare dificultate în a se face înțeleasă de beduinii din Arabia.

Mai rămâne de stabilit dacă limba evreilor captivi în Egipt de patru sute de ani nu se modificase din cauza faptului că era vorbită în spații închise şi sub influența inevitabilă a limbii egiptene.

Aparținând,familiei,lingvistice,afro-asiatice(sau,hamito-semitice), egipteana era, teoretic vorbind, înrudită cu limbile semitice. Dar este îndoielnic că, exprimându-se în egipteană, aceasta fiind limba copilăriei şi a tinereții sale, Moise ar fi fost înțeles de interlocutorii canaaniți sau beduini: egipteana era într-adevăr o limbă distinctă care, mai ales de la începutul secolului al XlV-lea înaintea erei noastre, evoluase în mod sensibil (Cf. Hebrew Language, Encyclopaedia Britannica).

4. Contrar unei păreri răspândite printre cei care nu-l cunosc decât din textele Vechiului Testament, Sinaiul nu este acea regiune în întregime aridă care, în mintea multora, se confundă cu deşertul Gobi. Dacă cele trei deserturi - Şur, Sin şi Paran - sunt în mare parte nelocuite din cauza uscăciunii climatului, ele sunt totuşi udate de cursurile de apă care izvorăsc din lanțurile muntoase care câştigă în altitudine de la nord la sud şi care devin torente primăvara şi toamna. Deşertul primeşte 2 milioane de metri cubi de apă de ploaie pe an şi acesta este motivul pentru care se găseşte apă la o adâncime de 1 până la 2 metri. Acesta este fără îndoială şi motivul pentru care, în era creştină, numeroşi schimnici se duceau să trăiască în aceste deserturi. (Sinai, Encyclopaedia Britannica).

În fine, câmpiile de coastă au destule păşuni pentru ca beduinii din regiune să-şi ducă la păscut turmele, după schema antică a transhumantei. Este deci probabil, dacă nu chiar sigur, ca după prima fugă, când trebuia să ajungă în ţara Madianului, pe ţărmul oriental al golfului Akaba, Moise să fi întîlnit caravane.

De altfel, Sinaiul a fost ocupat încă din perioada preistorică. Inscripţiile care au fost descoperite în 1904 -1905 de Sir William Flinders Pétrie şi parţial descifrate în 1916 de Sir Alan Gardiner datează de acum trei mii de ani înaintea erei noastre. Chiar şi numele de Sinai derivă din cel al zeului-lună, Sin. Cercetările arheologice din peninsula Sinai, ca şi cele din peninsula Arabică, sunt încă în stare incipientă, dar existenţa cetăţilor de coastă şi a celor din interior, ca şi actuala Serabet el-Khadîm, fără îndoială Dofca menţionată în Exod, demonstrează existenţa cultului divinităţilor în rândul populaţiei semi-nomade.

Numele de Alaat este fictiv.

1. Există mai multe tipuri de mană, care sunt toate escrescenţe răşinoase ale anumitor arbori şi arbuşti din deşert ce sunt atacaţi de coşenila arboricolă. Şi în zilele noastre, beduinii din Sinai mai consumă încă mana de tamarix, Tamarix mannifera, care este friabilă şi care dacă este măcinată devine o făină din care se pot face plăcinte. Acum trei mii de ani, Sinaiul, mult mai împădurit decât în zilele noastre, oferea o cantitate apreciabilă de astfel de mană. Moise, care aflase de existenţa acestui aliment abundent în timpul şederii sale în Sinai, îi cunoştea bine proprietăţile; şi acesta este, de fapt, motivul pentru care el se face purtătorul de cuvânt al lui Yahweh şi recomandă ca mana să fie recoltată dimineaţa înainte ca soarele să o înmoaie (Exodul XVI, 21). Cf. André-Marie Gérard, Dictionnaire de la Bible, Robert Laffont/Bouquins, 1989.

2. Sin, zeul-lună, care dă numele lui unuia din cele trei deserturi ale Sinaiului, apoi Sinaiului în întregime, era unul din acei zei de origine sumeriană care-şi schimbau numele după epocă, limbă, cultură. Astfel, numit Nanar în Sumer, el devine Suen'Sin în Babylon, apoi Sin în Palestina, în sudul Arabiei, deci

şi în Sinai. Această regiune aparţinea sferelor de influenţe culturale şi religioase canaanene şi mesopotamiene. Natura sa deşertică, absenţa centrelor urbane (cu excepţia coastei mediteraneene), populaţiile nomade, specificul său de loc de trecere între Africa şi Asia şi succesiunea invaziilor, a căror scenă de manifestare a fost, sugerează că noţiunile de divinitate erau aici mai fluide şi mai polisemantice decât oriunde în altă parte şi, mai ales, în Egipt (cf. Geoffrey Parrinder, World Religions from Ancien History to the Present, The Hamlyn Publishing Books Limited, 1971).

Este sigur că, după şederea sa în Sinai, care n-ar fi depăşit doi sau trei ani, Moise a cunoscut mai multe din aceste divinităţi şi culte care existau acolo. Unii autori sugerează că aici ar fi descoperit noţiunea de zeu protector al grupului uman sau "zeu al taţilor", Ya'uq, şi că acesta i-ar fi influenţat concepţia lui despre Yahweh (André Caquot, "La religion des Sémites occidentaux", Histoire des religions, t.1, sous la direction d'Henry-Charles Puech, de l'Institut, Galimard/La Pléiade, 1994). Este sigur că de-a lungul anilor petrecuţi în Sinai şi în deserturile din nordul Arabiei, Moise n-a putut supravieţui decât integrându-se într-unul din triburile nomade de beduini, de la care a învăţat, de exemplu, mijloacele de supravieţuire într-un loc străin şi ostil. Este improbabil să nu fi avut de-a face cu tâlharii, endemici în regiune, şi împotriva cărora, trei secole mai târziu, David constituia un fel de poliţie pentru protejarea păstorilor din Palestina.

Capitolul 14

1. Exodul (II, 16-22) spune că Moise stătea lângă o fântână când cele şapte fiice ale preotului din Madian, Letro (însemnând "Excelenţă" în ebraică, în versiunea elohistă, numit adesea Reul în greacă sau Ragul în Vulgata*, adică "Dumnezeu este prieten"), au venit să umple jgheaburile pentru a adăpa turma tatălui lor şi au fost alungate de păstori. Moise le-a luat apărarea şi le-a adăpat el însuşi turma. După care, ele s-au întors acasă mai repede şi tatăl lor s-a mirat. Ele au explicat atunci că un egiptean le-a scăpat din mâna păstorilor. Preotul

le-a trimis pe fiicele lui să-l caute pe Moise pentru a-l invita la masă şi apoi i-a dat mâna fiicei lui, Sefira.

Capitolul pe care tocmai l-aţi citit se îndepărtează sensibil de această poveste. Motivul este neverosimilitatea mai multor elemente, dintre care cel mai evident este că povestea Vechiului Testament atribuie fiicelor lui Letro rolul de păstorițe, lucru absolut imposibil în sistemul pastoral şi în regimul patriarhal al beduinilor din Sinai şi din Arabia de la sfârşitul mileniului al II-lea înaintea erei noastre. Meseria de păstor implica, într-adevăr, să-ți aperi turmele împotriva tâlharilor şi a animalelor sălbatice şi să le duci în transhumantă.

Mi-e greu să-mi imaginez că "cele şapte fiice" ale lui Letro, de vârste diferite, ar fi fost însărcinate cu asta - printre altele, ar fi însemnat că nu au o familie. Este mult mai plauzibil ca un patriarh, cum era Letro, să fi angajat păstori.

În plus, este interesant de remarcat cum un străin fără turme se amesteca într-o ceartă legată de accesul la o fântână, ceea ce nu era deloc un fleac în epocă.

Cifra şapte, cifra plenitudinii şi a purității în simbolistica biblică, este introdusă aici în scop hagiografic, semnificând predestinarea personajului care avea să ajungă socrul şi sfătuitorul lui Moise.

Pe de altă parte, cele două nume ale lui Letro pun câteva semne de întrebare, primul, Reul sau Ragul, fiind clar ebraice, în timp ce Letro nu era evreu, şi al doilea fiind un titlu şi nu un nume (l-am păstrat totuşi pentru că este familiar cititorilor Vechiului Testament şi pentru că nu se ştie, de fapt, adevăratul nume al acestui personaj). Numeri (X, 29) şi Judecătorii (IV,2) îl desemnează ca Hobab, fiul lui Reul chenitul sau cainitul. Ipoteza lui T.K. Cheyne, conform căreia Hobab şi Ionadaab, tatăl recabiților, erau la origine aceeaşi persoană, nu simplifică deloc problema (recabiții erau beduini israeliți, care au constituit ulterior o sectă în vremea lui ieremia şi care refuzau să semene grâu şi să planteze viță-de-vie).

Desemnarea lui Letro ca "preot al Madianului", a fost invenția cea mai nimerită pentru acest personaj care va deveni apoi consilierul şi inspiratorul lui Moise, dacă nu chiar

instauratorul instituției judecătorilor legii mozaice. Madianul, situat pe coasta de sud a golfului Akaba, era populat de triburile beduine nomade sau semi-nomade care evident nu cunoşteau decât divinitățile de origine asiriană sau canaaneană Este foarte îndoielnic ca aceste triburi să fi practicat un cult unic sub îndrumarea unui singur preot. Chiar dacă este luat în sens larg, termenul "preot" este de altfel dificil de conceput fără sanctuar, edificiu evident absent din viața nomazilor. Cele două forturi, singurele din regiune, erau, din câte se ştie până acum, actualul Maqna, un port pe țărmul de sud al golfului, şi Qurrayah, actualul Dhotel-Haji, în interiorul zonei şi, aparent, la granița cu teritoriul Madianului. Pare mai probabil ca Letro să fi fost un păstor bogat, judecător şi magician în sensul vechi al cuvântului, adică intermediar între oameni şi puterile superioare.

Logica povestirii biblice pare destul de precară; nu se spune ce era cu Moise aşezat lângă fântână fără să facă nimic, nici cum fiicele lui Letro şi-ar fi dat seama că e egiptean şi, în fond, un bărbat n-avea nevoie de mai puțin timp decât cele şapte fete ca să umple jgheaburile cu apă.

În fine, nu trebuie uitat că Letro este, alături de Pytagora şi Hamza, principalul discipol al fondatorului sectei, una din cele şapte încarnări ale celei mai înalte rațiuni în religia druzilor. O tradiție evident anacronică care face din el un preot mazdeist.

Capitolul 16

1. Aluzie la originea iraniană comună popoarelor din Orientul Apropiat şi Mijlociu, indicată prin înrudirea lor lingvistică şi prin împărțirea metalurgiei bronzului (cf. Colin Mc Evedy, Atlas de I histoire ancienne, Robert Laffont, Bouquins, 1985). Aria de întindere a Palestinei şi a coastelor arabice în timpul lui Moise, arameeni, amoriți, edomiți, moabiți, corespunde aproape exact celei a metalurgiei bronzului la începutul celui de-al doilea mileniu înaintea erei noastre.

2. Unul din punctele cele mai obscure din istoria evreilor este sistemul lor de credință din perioada celor patru secole ale

prezenței lor în Egipt, înainte de instaurarea legii şi a instituțiilor mozaice. Desigur, cu mai multe secole înainte, familia lui Iacov-Israel renunțase la zeii aduşi din străinătate şi, de exemplu, Rahela îngropase terafimii sau idolii domestici ai tatălui ei, Laban (Geneza XXXI, 19). Dar vedem, de asemenea, că după aproape două secole de la sosirea pe Pământul Făgăduinței, regele Saul are terafimii lui, la fel şi fiica lui, Mical, soția lui David (ba chiar cu ajutorul unui teraf înfăşurat într-o cuvertură, ea îşi va salva soțul de ucigaşii tocmiți de regele Saul). Se mai ştie că abia ajunşi pe Pământul Făgăduinței, evreii îi cer lui Aaron, fratele lui Moise, să le facă un Viței de aur (Exodul XXXII, 1 -8).

Există aşadar multe motive să credem că evreii captivi în Egipt practicau idolatria ancestrală. Este posibil ca o parte dintre ei să fi adoptat zeii şi unele rituri egiptene, dar este mai verosimil ca marea lor majoritate să fi adorat zei de origine mesopotamiană, care le amintea de trecut (v. nota 1, cap. 5).

3. Repartiția evreilor între Egipt şi Palestina în epoca lui Moise este un alt punct relativ obscur al istoriei lor. Pe de o parte, pare incontestabil că în Egipt exista o populație importantă, cu un procent ridicat al dezvoltării demografice (v. nota 1, cap. 6), stabilită acolo din timpul dinastiei a XV-a, adică din secolul al XVII-lea î.e.n. Mai rămăseseră evrei în Palestina? Acest lucru pare să fie sugerat, pe de altă parte, de două texte nonbiblice. Primul este stela de la Memfis, care menționează că în timpul domniei lui Amenofis al II-lea, care a fost rege din 1448 până în 1420, trei mii şase sute de apiri au fost readuşi la Memfis ca prizonieri, la capătul unei expediții militare dincolo de Sinai (J. Briend et M.J. Seux, Textes du Proche-Orient ancien et Histoire d'Israël, Le Cerf, 1977). Al doilea text se referă la tulburările pe care apirii le-ar fi provocat în Palestina, prin atacul asupra fortului canaanean Beişan (Bet-Şean?), fort care, de altfel, va face obiectul şi altor ofensive ale evreilor (Iosua XVII, 16-17).

Nu se ştie totuşi cât de importanți erau evreii din Palestina şi care erau raporturile lor, dacă existau, cu evreii din Egipt.

Partea a lll-a O VOCE ÎN DEŞERT

Capitolul 1

1. Geneza XII, 10-20.

2. Geneza XX, l-18. Documentul elohist menționează că al doilea şiretlic al lui Avraam a fost comis pe cheltuiala regelui filistinilor, ceea ce e un anacronism explicabil prin redactarea tardivă a documentului: aveau să se scurgă aproape şase secole până la sosirea filistinilor în Canaan. Fără îndoială, este vorba de un prinț cananean.

3. Geneza XXVI.'

Capitolul 3

1.Emigratul

Capitolul 4

1. Autorul Exodului îşi trădează necunoaşterea geografică, atunci când situează viziunea lui Moise pe muntele Horeb sau Sinai, care se află de cealaltă parte a țării Madianului şi a golfului Akaba, la trei sute de kilometri de Ețion-Gheber.

2. Există efectiv o plantă ornamentală, balsamul alb sau frăsinelul, care creşte în tufe, atinge trei picioare înălțime şi secretă un ulei ai căror vapori se inflamează din cauza căldurii foarte mari sau dacă există foc în apropiere.

3. Misteriosul episod ulterior atacului nocturn a cărui victimă este Moise, după plecarea lui spre Egipt, atac care ar fi fost comis chiar de Dumnezeu, după cum spune Exodul (IV, 24-26), şi pe care

Sefira îl atribuie faptului că Moise nu şi-a circumcis fiul, n-a fost reluat în acest capitol din patru motive.

Primul constă în faptul că, după cum spune Exodul, Sefira se grăbeşte să-şi circumcidă ea însăşi fiul cu un silex, pentru că ea crede că furia ucigaşă a lui Dumnezeu se datorează faptului că Moise n-a respectat condiția circumciziei tuturor evreilor stipulată în Alianță (Geneza XVII, 9-12 şi 14: cel care nu e circumcis este "alungat dintre ai săi pentru că a rupt Alianța"). Or Sefira, care este madianită şi nu evreică, n-are de unde să cunoască aceste condiții ale Alianței.

Al doilea motiv este că Sefira nu a plecat cu Moise în Egipt; o dovedeşte chiar Exodul (XVIII, 2-7), care menționează că Moise îşi lasă soția la socrul său şi după ce poposeşte în deşert, Letro vine şi i-o aduce pe Sefira şi pe cei doi fii.

Al treilea motiv este că după ce şi-a circumcis fiul, cum se spune în Exod, Sefira atinge sexul bărbatului său cu prepuțul tăiat şi-i spune lui Moise că este de acum înainte "un soț de sânge" gestul capătă o semnificație simbolică precisă în Exod pentru că face din Moise un circumcis, dar din punct de vedere istoric el nu are sens (cu atât mai puțin cu cât e realizat de o femeie care nu e evreică): născut în Egipt şi crescut ca un egiptean, Moise a fost cu siguranță circumcis ca toți egiptenii. Circumcizia se făcea într-adevăr în Egipt între şase şi doisprezece ani. O frescă din Sakkara, în Egipt, datând de acum 2400 de ani î.e.n. prezintă un ceremonial al circumciziei. Şi diverse alte texte şi documente menționează că acest rit era deja practicat cu 4000 de ani înaintea erei noastre. Desigur deja, Sefira ştia mai bine decât oricine altcineva că Moise era deja circumcis. Iar Moise n-ar fi omis cu siguranță să-şi circumcidă fiul, fie că o făcea după practica egiptenilor, a beduinilor sau a evreilor.

Al patrulea motiv este că circumcizia este menționată ca fiind prima condiție dictată de Dumnezeu în declarația de Alianță (Geneza XVII, 9-12) pentru a diferenția poporul ales de ceilalți. Or, se ştie că, încă din cea mai străveche antichitate, circumcizia era aproape universală: numai indo-germanicii, mongolii şi popoarele din grupul fino-ugric nu ştiau de ea ("Circumcision",

Enciclopaedia Britannica). Într-o povestire contemporană, Dumnezeu nu putea să nu ştie acest lucru. Desemnarea circumciziei ca rit specific ebraic este o noțiune eronată şi târzie a celor care au redactat Vechiul Testament.

Există şi un al cincilea motiv: caracterul irațional şi irascibil cu care este înzestrat Dumnezeu în acest episod. Mi se pare ireverențios să-i atribui lui Dumnezeu intenția de a-l asasina pe Moise pentru singurul motiv că fiul lui cel mare n-ar fi fost circumcis.

1. Exodul menționează că singurul motiv pentru care a fugit Moise, a fost frica de a fi denunțat de către cei doi terasieri evrei pentru omorârea contramaistrului egiptean care maltrata un evreu el specifică chiar că "faraonul" încercase din această cauză să-l condamne pe Moise la moarte. Ori, acest scurt pasaj al Exodului nu este deloc convingător din trei motive. Primul este acela că, fiind un personaj important, cum îl considerau mai ales evreii, lui Moise nu i-ar fi fost greu să-i convingă pe aceştia că nu era oportun să-l denunțe pentru o crimă înfăptuită pentru a-l apăra pe unul de-al lor. Al doilea motiv este istoric - pasajul biblic dovedeşte că nu erau cunoscute metodele administrației egiptene. Într-adevăr, când Dumnezeu îi spune lui Moise că cei care voiau să-l omoare sunt morți (Exodul IV, 19-20), el pare să ignore faptul că urmăririle declanşate împotriva unui criminal, hoț sau ucigaş, nu se opreau la moartea monarhului: ca în toate administrațiile din lume, ele rămâneau în vigoare fără prescripție, aşa cum o atestă nenumărate povestiri despre urmăriri angajate pentru violare de sepultură. Al treilea motiv este că, în împrejurările date, Ramses, fiind regent al Egiptului încă de când tatăl lui era în viață, n-ar fi renunțat la urmăririle juridice după moartea acestuia, presupunând că, în augustele lui funcții, el se interesa şi de un astfel de fapt divers cum era omorârea unui contramaistru.

Uciderea funcționarului, caracterizată ca omucidere şi care nu pledează deloc în favoarea capacității de a se controla a lui Moise, este desigur plauzibilă. Fuga din Egipt însă nu este

explicabilă decât în două moduri: ori Moise nu era recunoscut de comunitatea evreilor, nu se considera încă un membru al acestei comunități şi nu avea încredere în discreția lor, teză pe care o susțin în aceste pagini, ori a plecat din motive personale, şi asta nu contrazice cauzele prezentate mai sus, excedat de constrângerile serviciului imperial.

2. Unul dintre punctele cele mai frapante din povestea lui Moise este acela că el a fost desemnat ca şef de către evrei tot aşa cum a fost şi prin sentimentul misiunii sale divine şi că, absența lui din Egipt, evreii n-au găsit unul sau alți oameni (mai ales fratele lui, Aaron) capabili să preia conducerea lor. Alegerea lui Moise ținea fără îndoială de carisma lui ca şi de rolul important pe care-l avusese în medierea între puterea regală şi evrei.

3. Unul dintre elementele care ne fac să credem că Moise nu s-a întors în Egipt, contrar versiunii din Cartea Exodului, este rolul dintr-o dată preponderent al lui Aaron, singurul capabil să-i informeze pe evrei despre misiunea atribuită lui Moise de revelația lui şi să le transmită instrucțiunile. Dacă s-ar fi întors în Egipt, Moise n-ar mai fi avut nevoie de serviciile lui Aaron. Şi e greu să-ți dai seama din ce motiv, în Cartea Exodului, Yahweh i se arată când lui Moise, când lui Moise şi Aaron, dar niciodată lui Aaron singur.

În cazul acesta, suntem nevoiți să plasăm în domeniul legendei fantastice competițiile de magie dintre Moise şi Aaron, pe de o parte, şi dintre acesta din urmă şi magicienii egipteni, pe de altă parte. Cartea Exodului descrie cum sceptrul lui Aaron se transformă în şarpe şi mănâncă bastoanele magilor egipteni... Mi se pare că aceste treceri de la unul la altul sunt prea puțin conforme cu psihologia şi demnitatea marelui legislator care a fost Moise.

Pasajele din Cartea Exodului care se referă la acest lucru păcătuiesc, de altfel, prin anacronisme care trădează atât necunoaşterea Egiptului, cât şi data tardivă a redactării Pentateuhului. Astfel, se spune aici că Domnul îi porunceşte lui Moise să se scoale dimineața devreme şi să-i țină calea

faraonului când acesta merge la râu (Exodul VIII, 20), eroare similară aceleia în care fata faraonului merge să se scalde în apele Nilului; faraonul n-avea nici un motiv să se ducă dimineața "la râu", nici pentru abluțiuni, nici pentru nevoi, pentru că avea baia lui personală. Se spune, de asemenea, că Domnul amenință cu o teribilă ciumă dromaderii, printre alte animale, ai egiptenilor (Exodul IX, 4); ori, nu existau dromaderi în Egipt în epoca aceea şi cu atât mai puțin turme de dromaderi: acest animal n-a apărut decât mai târziu, după ocupația greacă a țării, adică în secolul al IV-lea î.e.n., totuşi era deja domesticit în Asia, în Orientul Mijlociu şi în Arabia. (Erman & Ranke, La Civilisation égyptienne, op. cit.).

1. Aceste cifre sunt arbitrare şi nu trebuie luate decât în sens orientativ: este sigur că membrii triburilor aşezate în Egipt erau organizați în clanuri, dar nu dispunem de alte informații referitoare la ei decât lista celor treizeci şi şapte de familii enumerate de Exod VI, 14-27. Această listă este totuşi interpretată diferit de diversele şcoli biblice, familia fiind uneori considerată în sens larg ca un clan imichapahah, iar alteori ca o subdiviziune a clanului. În orice caz, această listă pune mai multe întrebări decât răspunsuri, căci dacă atribuim fiecărei familii o cifră ipotetică şi maximală de o sută de persoane, asta ar însemna că toată populația ebraică a Egiptului se reducea la trei mii şapte sute de persoane, cu puțin mai mult decât numărul prizonierilor aduşi înapoi de Amenophis al II-lea.

Cât despre cifra dată de Exod (XII, 37-38), de "şase sute de mii de oameni, în afară de copii", toată lumea o crede excesivă, dacă nu chiar extravagantă: ar însemna că populația evreilor se ridica la cel puțin un milion de suflete, adică aproape două treimi din întreaga populație a văii Nilului (v. nota 1, cap.6, partea I)

2. Exodul lasă impresia că toți evreii ar fi fost concentrați într-un punct, de unde ar fi plecat împreună la un semnal dat. Ori, dacă este adevărat că o mare parte a evreilor stăteau în Egiptul de Jos, trebuie menționat că Egiptul de Jos era destul de vast şi că evreii erau împrăştiați pe teritoriile reprezentând mai bine de o sută de kilometri pătrați. De altfel, unele echipe este

posibil să fi fost mutate mai la sud, la Memfis sau la Teba, pentru a-i ajuta pe muncitorii locali. Mobilizarea populațiilor, cu bunurile lor, cum o precizează Exodul, a fost dimpotrivă o lucrare de mari proporții.

3. Cuvântul "Edom" semnifică roşcat sau păros şi prin extensie împădurit şi ar fi fost porecla dată lui Esau la naştere din cauza părului care îl acoperea (Geneza XXV, 25). El este desemnat de Geneză şi de Numeri ca strămoşul edomiților. Pe de altă parte, se pare că țara Edomului ar fi fost numită aşa pentru că era, de fapt, acoperită de păduri dese. Se pare că într-o perioadă, anterioară celei instalării evreilor în Egipt şi situată aproximativ la începutul mileniului al II-lea î.e.n., semiții occidentali, apiri sau beduini, ar fi cucerit aceste teritorii, primii ocupanți nefiind cunoscuți de arheologie. S-a bănuit, după Deuteronomul II, 12, 22, că aceşti ocupanți ar fi fost horiții, o ramură a marelui popor nonsemitic care erau huriții. Dar nu s-a descoperit nici o urmă arheologică a "horiților" ("Edom", Enciclopaedia Britannica). Ne putem întreba aşadar dacă cuvintele horiți şi huriți nu sunt sinonime. Interesul acestui punct, în contextul acestor pagini, este refuzul pe care "regele Edomului" l-ar fi adresat lui Moise după Exod (Numeri XX, 14-21).

4. Țara Edomului era delimitată în epocă la nord de râul Zered, la vest de Araba, la sud de marginea platoului care dă spre actualul Wadi Hismeh şi la est de deşert. Toată această regiune, străbătută pe cal prin Negev, sudul Iordaniei şi al Palestinei actuale, era foarte bine împădurită în epocă şi era plină de urşi, lupi, şacali, mistreți şi hiene. Se pare că erau chiar şi lei, la care fac aluzie numeroase texte ale Vechiului Testament.

5. Contrar multor interpretări foarte răspândite, cuvântul "Baal" nu desemnează nici un zeu: el semnifică pur şi simplu "Domnul" şi era cel mai adesea urmat de un alt cuvânt care îi defineşte atribuțiile - "Stăpân al câmpiei", "al fertilității", "al dansului", al unei localități etc.

6. În primăvara celui de-al patrulea an al domniei sale, informat de spionii săi că Benteshima, regele poporului amuru, şi

protectorul său Muwatali, regele hitiților, au încetat pregătirile militare, pentru că nu se mai temeau de o acțiune militară a Egiptului, Ramses lansează o campanie surpriză pentru a recâştiga fortul din Kadeş, pierdut cu mai mulți ani în urmă. Atacul a fost pe cât de scurt şi violent, pe atât de triumfal (cf. Christiane Desroches-Noblecourt, Ramses Îl, la véritable histoire, op. cit).

Este ciudat că Vechiul Testament nu face deloc aluzie la frecventele incursiuni ale armatei egiptene în Canaan, care trebuie să-i fi îngrijorat de nenumărate ori pe evrei.

1. Fenomen constatat de multe ori în timpurile moderne, în afara unui context extraordinar, explicabil prin proliferarea algelor microscopice, a rodofitelor, în prezența hidraților de carbon insolubili şi în anumite condiții de temperatură. Proliferarea acestor alge ar fi putut să se producă în lacul Victoria, de exemplu, în urma căderilor anormale de materie vegetală şi fluviul ar fi putut să care aceste ape până în Egipt.

2. Această răzvrătire nu este o invenție romanescă; ea este inspirată de cea mai importantă descoperire istorică care a făcut lumină asupra Exodului, cea a stelei numită Elefantina, pentru că a fost găsită pe insula Elefantina, în apropierea primei cataracte a Nilului. Publicată pentru prima dată în 1972, ea datează din al doilea deceniu al secolului al XII-lea î.e.n., deci aproximativ din anul 1180 î.e.n., adică din timpul faraonului Setnakht.

Inscripțiile stelei menționează o tentativă de lovitură de stat organizată de notabilii egipteni, cu complicitatea asiaticilor (este şi termenul folosit de egipteni pentru a-i desemna pe evrei), care ar fi fost cumpărați cu aur, argint şi cupru (cf. The Exodus: Egyptian Analogies, în Exodus, The Egyptian Evidence, sub îndrumarea lui Ernest S. Frerichs et Leonard H. Lesko, Eisenbrauns, Winona Lake, 1997). În afară menționării acestor "asiatici", interesul excepțional al acestui text este corelarea lui cu pasajele din Cartea Exodului, care i-a lăsat perplecşi pe adepții Bibliei: "Fiecare femeie va cere de la vecina ei şi de la cea care locuieşte în casa ei bijuterii de argint şi de aur şi haine. Puneți-le pe fiii şi fiicele voastre şi păgubiți-i pe egipteni."(Exodul III, 22). Această recomandare, pusă în mod paradoxal în gura Domnului, este reluată mai târziu, ceea

ce îi dă o importanță deosebită: " Oamenii (evreii) să ştie că bărbații şi femeile lor trebuie să ceară vecinilor bijuterii de argint şi de aur" (Exodul XI, 2-3). Şi detaliul este reluat pentru a treia oară: "Israeliții făcuseră aşa cum îi învățase Moise, le ceruseră egiptenilor bijuterii de argint şi de aur şi haine." (Exodul XII, 35-36). Ceea ce face întrebarea şi mai tulburătoare, este că Psalmistul reia la rândul lui această mențiune referitoare la aur şi argint (întâietatea esta dată argintului): "A scos poporul lui Israel afară din Egipt încărcat cu argint şi cu aur" (Psalmii, 105, 37).

Aceste patru pasaje citate nu se supun unei interpretări coerente şi raționale: primul este pur şi simplu o incitare la furt, al doilea şi al treilea nu sunt deloc clare, căci nu se vede de ce egiptenii (nu poate fi vorba decât de ei, singurii cu care evreii erau părtaşi) le-ar fi dat bijuterii şi haine evreilor, ai căror opresori erau, şi al patrulea pasaj atribuie aurul şi argintul generozității Domnului, fără nici o referire la egipteni.

Stela elefantină confirmă că evreii (ceea ce nu înseamnă neapărat evreii Exodului) au plecat luând cu ei aur şi argint (şi cupru) şi oferă în sfârşit o explicație verosimilă a pseudo-generozității egiptene şi a acestui aur şi argint pe care evreii l-au luat cu ei din Egipt.

Dacă acest text istoric s-ar înscrie exact în Exod, el ne-ar constrânge să avansăm cu aproape un secol data acestui eveniment; Setnakht, faraonul celei de-a XX-a dinastii, a domnit de la 1200 la 1198. Ne-ar constrânge, de asemenea, să reconstituim o întreagă cronologie şi, în mod deosebit, să devansăm cu un secol cucerirea Ierihonului. Întreprindere periculoasă, ce ar pune probleme considerabile, căci doar un secol l-ar mai despărți atunci pe Moise de David.

Pare mai verosimil ca masa evreilor, ostilă puterii regale egiptene, care o transformase într-o populație aflată la cheremul ei, să fi oferit o rezervă de rebeli potențiali care să fi fost folosiți de mai multe ori de potentațiii locali (şi tentativele de lovitură de stat şi revoluțiile de palat nu lipsesc deloc din istoria egipteană). De fiecare dată, cooperarea apirilor era efectiv cumpărată cu aur, argint şi cupru.

Şi acest lucru a putut să se producă sub Ramses al II-lea, înainte de a se produce din nou sub Setnakht.

3. Un alt nume oficial al lui Ramses al II-lea.

4. S-a mai întâmplat de-a lungul secolelor, în regiunea Romei, atât în antichitate, cât şi în timpurile moderne, când paludismul făcea ravagii mai mult printre copiii de vârstă mică decât printre adulți.

5. Încă o dată povestirea de față se îndepărtează în mod clar de Cartea Exodului. Motivele sunt poate evidente pentru lectorul familiarizat cu Vechiul Testament, şi mai puțin evidente pentru ceilalți. Ele pot fi rezumate din trei perspective: a psihologiei, a genurilor literare şi a istoriei.

– Din punct de vedere psihologic, povestirea Exodului îl transformă pe Moise într-un fel de magician, care face vrăji pentru a-l convinge pe Ramses de puterea divină cu care este investit. Rând pe rând, la un gest al lui Moise, toiagul lui se transformă în şarpe, în acelaşi fel în care se întâmplase în timpul viziunii din deşert, apoi acelaşi toiag preschimbă apa Nilului în sânge, făcând peştii să moară şi umplând aerul de o duhoare insuportabilă, apoi provoacă invazii de broaşte, de lăcuste etc. Acest gen de minuni puteau desigur să impresioneze ascultătorii epocii, pentru că îi convingea de puterea cu care Moise era investit, dar mie mi se pare că făcea rău imaginii acestuia, statului şi verosimilității sale. În plus, recurgerea la miracol pare să contrazică în ultimă instanță intențiile autorilor, întrucât primele versiuni ale Exodului nu pot fi anterioare secolului al Vl-lea î.e.n., ceea ce înseamnă la opt secole după evenimentele prezentate: miracolul în sine este o dovadă de neputință a divinității, constrânsă să recurgă la minuni acolo unde nu puteau triumfa evenimentele. Tot din punct de vedere psihologic, povestirea Cărții Exodului păcătuieşte prin necunoaşterea atât de evidentă a personalității faraonilor, şi în special a lui Ramses, încât îşi pierde toată credibilitatea. Într-adevăr, Ramses care era, în termeni moderni, un potentat megaloman, n-ar fi tolerat mult timp un personaj care încerca să-l facă să creadă că posedă

puteri superioare. Fie că era vorba de un evreu pur, fie că era vorba de fiul unei prințese egiptene şi a unui evreu, pisălogul nu şi-ar fi menținut discursul mult timp. Ar fi fost luat fără menajamente şi aruncat în cea mai apropiată carceră. Să-ți imaginezi că faraonul i-ar fi putut spune reprezentantului evreilor: "De data asta, am păcătuit" (Exodul IX, 27), asta da ficțiune nebunească.

– Din punct de vedere literar povestirea se supune regulilor rapsodice ale genului: adică utilizează repetarea aceleiaşi teme cu scopul de a produce o tensiune care să atingă catharsisul. După ce s-a arătat de neînduplecat după primele pedepse, faraonul începe să se înmoaie, apoi se înmoaie din ce în ce mai mult la fiecare pedeapsă până când cedează cu totul la sfârşit. Regulile genului au fost analizate pe larg în altă parte.

– Din punct de vedere istoric, povestirea este plină de neconcordanțe care dovedesc toate data târzie a redactării scrierii. Când autorul scrie:"Du-te la faraon şi spune-i..."(Exodul VIII, 1;IX,13 et X,1), el se dovedeşte complet ignorant în ceea ce priveşte protocolul curții, care, desigur, nu dădea voie oamenilor, fie ei şi de rang înalt, şi cu atât mai puțin dacă era reprezentantul unora considerați sclavi, să meargă la monarh ca şi cum acesta ar fi fost un patriarh de țară. Inventarul acestor neverosimilități a fost făcut de multe ori. El riscă, după părerea mea, să oculteze rolul considerabil pe care l-a avut Moise în naşterea lui Israel, rol de o asemenea dimensiune, încât a dat naştere evident unei legende căreia nu-i prea pasă de adevărul istoric. Ceea ce demonstrează încă o dată, de altfel, că atât Vechiul cât şi Noul Testament trebuie să fie considerate legende eroice conținând ocazional şi elemente istorice. Să presupui că Moise, autorul omorului contramaistru lui egiptean, ar putea să se prezinte nepedepsit în fața faraonului pentru a-i impune condițiile sale în privința plecării evreilor din Egipt, dovedeşte de asemenea o totală necunoaştere a jurisdicției egiptene, (v. cap. 6, nota 1).

Concluzia mea este că o dată plecat, Moise nu s-a mai putut întoarce în Egipt. Exodul a fost cel mai probabil organizat în

Egipt de către Aaron pe baza instrucțiunilor lui Moise, aşa cum lasă să se înțeleagă de altfel şi Vechiul Testament. De unde şi importanța pe care o capătă acest frate vitreg şi înaltele funcții care i le atribuie Moise după aceea, în ciuda carențelor şi lipsurilor personajului.

Acestea fiind zise, trebuie să amintim că nu există nici un text egiptean care să evoce o fugă a apirilor către Canaan şi cu atât mai puțin un personaj ca Moise. Adevărul istoric al Exodului nu este atestat decât de cartea eponimă a Pentateuhului. Această lacună nu infirmă desigur existența Cărții Exodului, ci sugerează doar că fuga din Egipt a evreilor a fost considerată de egipteni un incident minor.

Desigur, inscripțiile egiptene, cum nota şi André-Marie Gérard {Dictionnaire de la Bible, op.cit.), comemorează victoriile, adesea în termeni excesivi, şi se fereşte să menționeze eşecurile. Dar oricare ar fi fost amploarea exodului, pierderea unei mâini prețioase de lucru nu pare să afecteze nici dispoziția lui Ramses, nici ritmul construcțiilor pe care le ridica. Neglijat de scribi, evenimentul n-a marcat mai puțin profund istoria religiilor.

Capitolul 9

1. Exodul îl înfățişează pe Moise ca pe un om în vârstă, care ar fi avut patruzeci de ani când a plecat spre Madian şi patruzeci şi ceva când a auzit chemarea rugului în flăcări, ceea ce înseamnă că ar fi avut optzeci de ani când a pornit în titanica aventură a Exodului şi că a murit la o sută douăzeci de ani. Aceste cifre tind evident să ofere o imagine de invidiat a eroului, văzut ca un patriarh de o mare înțelepciune, dar ele nu trebuie luate ca atare, căci specialiştii în Biblie ştiu că cifra patruzeci indică, spre deosebire de cum o percepem în zilele noastre, o perioadă mult mai mare de timp. Vechiul Testament nu se arată, de altfel, deloc zgârcit în ceea ce priveşte longevitatea personajelor sale.Dar este de necrezut ca Moise să se fi lansat la optzeci de ani în aventura Exodului, care ar fi presupus forța

fizică şi psihologică a unui om mai degrabă de trei sau patru ori mai tânăr. Puterea de rezistență dovedită în timpul Exodului pare a fi, de altfel, a unui om mai aproape de treizeci de ani decât octogenar.

2. Evident, vapoarele din perioada aceea nu aveau cârmă, ele se orientau cu ajutorul unei vâsle mari fixate în spate.